

CVRIA

EUROOPA LIIDU KOHUS

Aastaaruanne
2011

EUROOPA LIIDU KOHUS

AASTAARUANNE 2011

Ülevaade Euroopa Liidu Kohtu,
Euroopa Liidu Üldkohtu
ja Euroopa Liidu Avaliku Teenistuse Kohtu tööst

Luxembourg, 2012

www.curia.europa.eu

Euroopa Kohus
2925 Luxembourg
Tel +352 4303-1

Üldkohus
2925 Luxembourg
Tel +352 4303-1

Avaliku Teenistuse Kohus
2925 Luxembourg
Tel +352 4303-1

Euroopa Liidu Kohus internetis: <http://www.curia.europa.eu>

Koostamise lõpp: 1. jaanuar 2012

Allikale viitamisel on reprodutseerimine lubatud. Fotosid võib reprodutseerida ainult seoses käesoleva trükisega. Kõikidel muudel juhtudel tuleb küsida luba Euroopa Liidu Väljaannete Talitusest.

Lisateavet Euroopa Liidu kohta saate internetist Euroopa serverist (<http://europa.eu>).

Kataloogimisandmed on väljaande lõpus.

Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2012

ISBN 978-92-829-1160-0

doi:10.2862/78777

© Euroopa Liit, 2012

Printed in Luxembourg

TRÜKITUD VALGELE ELEMENTAARKLOORIVABALE PABERILE (ECF)

Sisukord

Lk

Eessõna. Vassilios Skouris, Euroopa Kohtu president	5
--	---

I peatükk

Euroopa Kohus

A. Euroopa Kohtu areng ja tegevus 2011. aastal	9
B. Euroopa Kohtu praktika 2011. aastal	13
C. Euroopa Kohtu koosseis	63
1. Euroopa Kohtu liikmed	65
2. Muudatused Euroopa Kohtu koosseisus 2011. aastal	81
3. Protokolliline järjestus	83
4. Euroopa Kohtu endised liikmed	85
D. Euroopa Kohtu statistika	89

II peatükk

Üldkohus

A. Üldkohtu tegevus 2011. aastal	121
B. Üldkohtu koosseis	165
1. Üldkohtu liikmed	167
2. Muudatused Üldkohtu koosseisus 2011. aastal	177
3. Protokolliline järjestus	179
4. Üldkohtu endised liikmed	181
C. Üldkohtu statistika	183

III peatükk

Avaliku Teenistuse Kohus

A.	Avaliku Teenistuse Kohtu tegevus 2011. aastal	207
B.	Avaliku Teenistuse Kohtu koosseis	217
	1. Avaliku Teenistuse Kohtu liikmed	219
	2. Muudatused Avaliku Teenistuse Kohtu koosseisus 2011. aastal	225
	3. Protokolliline järjestus	227
	4. Avaliku Teenistuse Kohtu endised liikmed	229
C.	Avaliku Teenistuse Kohtu statistika	231

IV peatükk

Kohtumised ja külastused

A.	Ametlikud külastused ja üritused Euroopa Kohtus, Üldkohtus ja Avaliku Teenistuse Kohtus 2011. aastal.....	245
B.	Õppekülastused (2011)	249
C.	Pidulikud istungid 2011. aastal	253
D.	Külastused ja osalemine ametlikel üritustel	255

<i>Kokkuvõtlik struktuur</i>	<i>260</i>
------------------------------------	------------

Eessõna

2011. aasta möödus Euroopa Liidu kohtute jaoks eriti aktiivse õigustmõistva tegevuse tähe all. Euroopa Liidu Kohtusse saabus kõnesoleval aastal 1569 kohtuasja ning lõpuni menetleti 1518 kohtuasja, mis näitab, et kolme kohtuinstantsi saabunud ja lahendatud vaidluste hulk on märgatavalt kasvanud. Institutsioon võib vaid heameelt tunda niisuguse arengu üle, mis annab tunnistust liikmesriigi kohtute ja isikute usaldusest liidu institutsioonide vastu. Samas nõuab selline kohtuvaidluste arvu suurenemine nii Euroopa Liidu Kohtult kui ka liidu seadusandlikelt organitelt teatavat valvsust, et ei kahjustataks Euroopa Liidu õigussüsteemi tõhusust ja Euroopa kodaniku huvid oleksid jätkuvalt parimal viisil kaitstud.

Sellest lähtudes tegi Euroopa Kohus möödunud aastal rea ettepanekuid oma põhikirja muutmiseks ja ettepaneku kodukorra uue redaktsiooni koostamiseks. Ettepanekute eesmärk on parandada Euroopa Kohtu ja Üldkohtu efektiivsust ja produktiivsust ning ajakohastada menetluskorda nendes kohtutes.

Samuti jõudsid 2011. aastal eduka lõpuni kolm suurt infotehnoloogilist projekti, mille peamine eesmärk on tuua Euroopa Kohus kodanikele lähemale. E-Curia infosüsteemi kasutusele võtmisega, mille abil on võimalik menetluskokkuvõtteid elektrooniliselt esitada ja kätte toimetada, uue tõhusama kohtulahendite otsingumootori rakendamisega ning Euroopa Kohtu raamatukogu elektroonilise kataloogi loomisega muudetakse Euroopa Kohus kättesaadavamaks ja tema tegevus läbipaistvamaks.

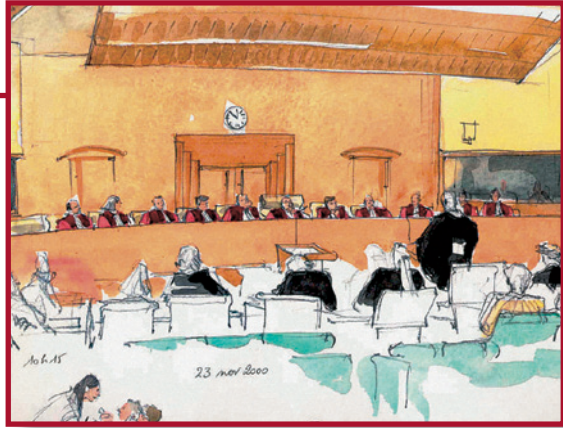
Lisaks lahkus möödunud aastal Avaliku Teenistuse Kohtu liikmete osalise asendamise käigus ametist Avaliku Teenistuse Kohtu president ja kaks liiget. Ametist lahkus ka üks Euroopa Kohtu liige ja üks Üldkohtu liige.

Käesolev aruanne annab täieliku ülevaate institutsiooni arengu ja tegevuse kohta 2011. aastal. Lugejale selgituseks, et oluline osa aruandest pühendatakse kokkuvõtlikele, ent ammendavatele ülevaadetele Euroopa Kohtu, Üldkohtu ja Avaliku Teenistuse Kohtu õigustmõistvast tegevusest. Analüüsi õigustmõistva tegevuse kohta täiendavad ja illustreerivad iga kohtuinstantsi kohta välja toodud statistilised andmed.

Soovin siinkohal kasutada võimalust avaldada siirast tänu kolleegidele kõigis kolmes kohtus ja kogu Euroopa Kohtu personalile märkimisväärse töö eest sellel erakordselt töörohkel aastal.

V. Skouris
Euroopa Kohtu president

I peatükk

Euroopa Kohus

A. Euroopa Kohtu areng ja tegevus 2011. aastal

President Vassilios Skouris

Aastaaruande esimeses osas esitatakse kokkuvõte Euroopa Liidu Kohtu tegevusest 2011. aastal. Esiteks annab aruanne ülevaate institutsiooni arengust möödunud aastal, tuues välja Euroopa Kohut puudutanud institutsioonilised muudatused ja selle sisemise korraldusega seotud arengud. Teiseks sisaldab aruanne statistika analüüsi, mis käsitleb Euroopa Kohtu töökoormuse osas toimunud arenguid ning keskmist menetlusaega. Kolmandaks esitatakse aruandes, nagu igal aastal, teemade järgi jagatud kohtupraktika põhiarengud.

1. 2011. aastal esitas Euroopa Kohus liidu seadusandjale oma põhikirja muudatuste eelnõu ning oma kodukorra uue redaktsiooni koostamise ja ajakohastamise ettepaneku. Mõlema algatuse peamine eesmärk on parandada liidu kohtutes toimuva menetluse efektiivsust.

Põhikirja muudatustes soovitakse muu hulgas luua Euroopa Kohtu asepresidendi ametikoht, tõsta suurkoja kohtunike arvu 15-ni ja kaotada viiest kohtunikust koosnevate kodade esimeeste regulaarne osalemine suurkojas ning loobuda kohtuistungiga ettekandest. Üldkohut käsitlevate põhikirja sätete osas teeb Euroopa Kohus ettepaneku tõsta Üldkohtu kohtunike arv 39-ni, kuna selle kohtu töökoormus kasvab pidevalt.

Uue kodukorra koostamise ettepaneku eesmärk on kohandada nii kodukorra struktuuri kui ka sisu vastavalt vaidluste arengule, jätkata juba mitu aastat tehtud jõupingutusi säilitada aina kasvavast vaidluste arvust ja vaidluste keerukusest hoolimata kohtu võimet lahendada talle esitatud kohtuasju mõistliku aja jooksul ning muuta selgemaks ja arusaadavamaks menetlusnorme, mida kohus kohaldab.

Kõik need ettepanekud on sündinud sisemiste konsultatsioonide käigus toimunud põhjalike arutelude tulemusena. Praegu on need arutused liidu seadusandlikes organites. Ettepanekute täielikud tekstid on kättesaadavad Euroopa Kohtu veebilehel¹.

Peale selle tuleks tähelepanu juhtida 24. mail 2011 Euroopa Kohtu kodukorda sisse viidud muudatustele (ELT L 162, lk 17). Nende muudatustega antakse Euroopa Kohtule esimest korda võimalus otsusega kindlaks määrata, millistel tingimustel võib menetluskohustuse kätte toimetada elektrooniliselt. Euroopa Kohus kasutas seda võimalust ja võttis 13. septembril 2011 vastu otsuse menetluskohustuste e-Curia rakenduse kaudu esitamise ja kättetoimetamise kohta (ELT C 289, lk 7). E-Curia rakendus, mis aitab vaieldamatult kaasa liidu kohtute menetluste kaasajastamisele, võeti edukalt kasutusele 21. novembril 2011.

Lisaks väärib äramärkimist, et liidu kodanikel on nüüdsest võimalik kasutada uut otsingumootorit, mis esimest korda sisaldab kogu informatsiooni Euroopa Liidu kohtute praktika kohta alates Euroopa Kohtu asutamisest 1952. aastal. Otsingumootor on Euroopa Kohtu veebilehel tasuta kättesaadav.

¹ http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7031/

Samamoodi on Euroopa Kohtu veebilehel² nüüdsest kättesaadav ka Euroopa Kohtu raamatukogu kataloog. Kasutajatele on avatud võimalus teha bibliograafilisi otsinguid liidu õiguse valdkonnas, samuti Euroopa Kohtu raamatukogu kataloogiga hõlmatud muudes õiguse valdkondades nagu rahvusvaheline õigus, võrdlev õigus, Euroopa Liidu liikmesriikide ja teatud kolmandate riikide õigus ning õiguse üldteooria. Kataloog on praegu liidu õigusse puutuvalt üks maailma ulatuslikumatest. Selles on praegu ligikaudu 340 000 bibliograafilist kirjet, millest enam kui 80 000 puudutavad liidu õigust, ning seda täiendatakse rohkem kui 20 000 uue kirjega aastas.

2. Euroopa Kohtu 2011. aasta kohtustatistika näitab üldjoontes Euroopa Kohtu kohtuinstantside jätkuvat efektiivsust ja produktiivsust. Samuti torkab kohtustatistikas silma saabunud kohtuasjade arvu märkimisväärne suurenemine.

Euroopa Kohus menetles 2011. aastal lõpuni 550 kohtuasja (netoarv, mille hulka on arvatud kohtuasjade liitmised), mis on suurem võrreldes eelmise aastaga (2010. aastal menetleti lõpuni 522 kohtuasja). Neist 370 kohtuasja lõppesid kohtuotsuse ja 180 kohtumääruse tegemisega.

Euroopa Kohtusse saabus 2011. aastal 688 uut kohtuasja (välja arvatud üksteisega seotud kohtuasjade liitmised), mis on oluline tõus võrreldes 2010. aastaga (mil saabus 631 kohtuasja) ning mis on teist aastat järjest kõige suurem saabunud kohtuasjade arv Euroopa Kohtu ajaloos. Samasugune olukord valitseb eelotsusetaotluste osas. Käesoleval aastal saabunud eelotsuseasjade arv on kolmandat aastat järjest läbi aegade suurim ning 2009. aastaga võrreldes on see arv ligi 41% võrra tõusnud (423 kohtuasja 2011. aastal ja 302 kohtuasja 2009. aastal). Siinjuures tuleb ka märkida, et väga jõuliselt on tõusnud apellatsioonkaebuste arv (2011. aastal 162 apellatsioonkaebust ja 2010. aastal 97 apellatsioonkaebust) ja juba viiendat aastat järjest on vähenenud hagide arv. Hagide arv on nüüd vaid 12% Euroopa Kohtule esitatud kohtuasjadest, samas kui 2007. aastal oli neid ligikaudu 38%.

Menetlusaega puudutavad statistilised andmed on laias laastus sama positiivsed nagu eelmisel aastal. Eelotsusetaotluste keskmine menetlusaeg ulatub 16,4 kuuni, mis on statistiliselt väike tõus võrreldes 2010. aasta näitajaga (16 kuud). Hagide ja apellatsioonkaebuste osas oli keskmine menetlusaeg 2011. aastal vastavalt 20,2 kuud ja 15,4 kuud (2010. aastal vastavalt 16,7 kuud ja 14,3 kuud).

Lisaks eelnevatel aastatel töömeetodite osas läbi viidud uuendustele on kohtuasjade menetlemisel Euroopa Kohtu jätkuv efektiivsus tingitud ka asjaolust, et kasutatakse rohkem kohtu käsutuses olevaid mitmesuguseid menetluslikke võimalusi teatud kohtuasjade kiiremaks menetlemiseks (eelotsuse kiirmenetlus, eelisjärjekorras menetlemine, kiirendatud ja lihtsustatud menetlus ning võimalus teha otsus ilma kohtujuristi ettepanekuta).

Eelotsuse kiirmenetlust taotleti viies kohtuasjas ning määratud koda leidis, et kodukorra artiklis 104b nõutud tingimused olid neist täidetud kahes. Nendes kohtuasjades viidi menetlus lõpuni keskmise menetlusajaga 2,5 kuud.

Kiirendatud menetlust taotleti käesoleval aastal 13 korral, kuid kodukorras nõutud tingimused olid neist täidetud vaid kahel juhul. Vastavalt 2004. aastal väljakujunenud praktikale rahuldatakse või lükatakse tagasi taotlused kohtuasja lahendamiseks kiirendatud menetluse korras Euroopa Kohtu presidendi põhistatud määrusega. Lisaks anti seitsmes kohtuasjas luba eelisjärjekorras menetlemiseks.

² <http://bib-curia.eu/>

Samuti kasutas Euroopa Kohus talle suunatud teatavatele eelotsuse küsimustele vastamisel sagedasti kodukorra artikli 104 lõikes 3 ette nähtud lihtsustatud menetlust. Nimetatud sätte alusel lõpetas kohus määrusega kokku 30 kohtuasja.

Euroopa Kohus kasutas ka jätkuvalt põhikirja artiklis 20 sätestatud võimalust teha otsus ilma kohtujuristi ettepanekuta, kui kohtuasi ei tõstata ühtegi uut õigusküsimust. 2011. aastal tehti umbes 46% kuulutatud kohtuotsustest ilma kohtujuristi ettepanekuta (2010. aastal oli neid 50%).

Mis puutub kohtuasjade jagunemisse eri kohtukoosseisude vahel, siis suurkoda menetles umbes 11%, viiest kohtunikust koosnevad kojad 55% ja kolmest kohtunikust koosnevad kojad ligi 33% 2011. aastal kohtuotsusega või õigustmõistva sisuga kohtumäärusega lahendatud asjadest. Eelmise aastaga võrreldes ei ole suuri erinevusi kohtuasjade hulgas, mida eri kohtukoosseisud on lahendanud.

Üksikasjalikumad statistilised andmed 2011. aasta kohta leiab lugeja käesolevas aruandes kohtustatistikale pühendatud osast.

B. Euroopa Kohtu praktika 2011. aastal

Aastaruande käesolevas osas antakse ülevaade kohtupraktikast 2011. aastal.

Konstitutsioonilised ja institutsionaalsed küsimused

Euroopa Kohtul tuli mitmes kohtuasjas selgitada, millistel tingimustel ta oma kohtulikku pädevust teostab. Kõigepealt tulevad vaatluse alla liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi käsitlevad kohtuotsused.

Kohtuotsuses *komisjon vs. Portugal* (24. mai 2011. aasta otsus kohtuasjas C-52/08) tegi Euroopa Kohus otsuse liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi kohta, mille komisjon oli esitanud Portugali Vabariigi vastu seoses sellega, et viimane ei olnud võtnud vajalikke õigus- ja haldusnorme kutse kvalifikatsioonide tunnustamist käsitleva direktiivi¹ täitmiseks.

Hagi vastuvõetavusega seoses märkis Euroopa Kohus, et kuigi komisjoni hagi esemeks oli direktiivi 2005/36 väidetav üle võtmata jätmine, siis komisjoni saadetud märgukirjad ja põhjendatud arvamus puudutasid direktiivi 89/48 vähemalt kolmeaastase kutseõppe läbimisel antavate kõrgharidusdiplomite tunnustamise üldsüsteemi kohta².

Seejärel meenutas Euroopa Kohus, et kuigi hagiavalduses sisalduvad nõuded ei saa põhimõtteliselt ulatuda kaugemale rikkumistest, mida on mainitud põhjendatud arvamus resolutiivosas ja märgukirjas, on komisjonil siiski õigus nõuda selliste kohustuste rikkumise tuvastamist, mis tulenevad hiljem muudetud või kehtetuks tunnistatud liidu õigusakti esialgsest versioonist ning mis on uude liidu õigusakti üle võetud. Seevastu ei saa vaidluse eset laiendada uutest sätetest tulenevatele kohustustele, mis ei ole samaväärsed selle õigusakti esialgsest versioonist tulenevate kohustustega, vastasel korral oleks tegemist olulise menetlusnormi rikkumisega liikmesriigi kohustuste rikkumise menetluses.

Edasi kohtuasja sisu osas leidis Euroopa Kohus, et kuna erilised asjaolud õigusloomeprotsessis – nagu seadusandja selge seisukoha puudumine või liidu õigusnormi kohaldamisala kindlaksmääramise kohta selgituse puudumine – toovad kaasa ebakindla olukorra, ei ole võimalik konstateerida, et põhjendatud arvamus määratud tähtaja lõpus oli liikmesriikidel piisavalt selge kohustus direktiiv üle võtta. Seetõttu jättis Euroopa Kohus komisjoni hagi rahuldamata.

Kohtuasjas *komisjon vs. Itaalia* (17. novembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-496/09) algatas komisjon Euroopa Kohtus liikmesriigi kohustuste rikkumise menetluse Itaalia Vabariigi suhtes seoses sellega, et ei olnud täidetud Euroopa Kohtu eelnevat otsust,³ mille kohaselt pidi abisaajatelt tagasi nõudma riigiabi, mis komisjoni otsusega oli tunnistatud ebaseaduslikuks ja ühisturuga kokkusobimatuks. Lisaks nõudis komisjon Itaalia Vabariigilt karistusmaks ja põhisumma tasumist.

Itaalia Vabariigi kahjuks tehtud eelnevale kohtuotsusele viidates meenutas Euroopa Kohus esmalt, et juhul kui komisjoni otsuse peale, millega nõutakse ühisturuga kokkusobimatu riigiabi

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. septembri 2005. aasta direktiiv 2005/36/EÜ kutse kvalifikatsioonide tunnustamise kohta (ELT L 255, lk 22).

² Nõukogu 21. detsembri 1988. aasta direktiiv 89/48/EMÜ vähemalt kolmeaastase kutseõppe läbimisel antavate kõrgharidusdiplomite tunnustamise üldsüsteemi kohta (EÜT 1989, L 19, lk 16, ELT eriväljaanne 05/01, lk 337).

³ 1. aprilli 2004. aasta otsus kohtuasjas C-99/02.

tühistamist, ei ole esitatud hagi või kui selline hagi on jäetud rahuldamata, on ainus kaitseargument, millele liikmesriik saab tugineda, see, et kõnealust otsust on täiesti võimatu nõuetekohaselt täita. Ei kartus sisemiste probleemide ees, isegi kui need on ületamatud, ega ka asjaolu, et kõnealune liikmesriik tahab iga asjaomase äriühingu konkreetset olukorda kontrollida, saa õigustada seda, et liikmesriik ei täida kohustusi, mis tal liidu õiguse kohaselt lasuvad. Seega ei saa olla mõjuv põhjus see, kui asjaomane liikmesriik viivitas komisjoni otsuse täitmisega tulenevalt peamiselt tema hilisest sekkumisest selleks, et kõrvaldada ebaseadusliku abi summa tuvastamise ja sissenõudmisega seotud probleemid. Euroopa Kohus lisas, et siinkohal ei puutu asjasse see, et asjaomane liikmesriik teavitas komisjoni probleemidest, mis tekkisid kõnealuse abi tagasinõudmisel, ning nende probleemide leevendamiseks leitud lahendustest.

Seejärel rahaliste sanktsioonide määramisega seoses leidis Euroopa Kohus, et EÜ artikli 228 lõikes 2 sätestatud menetluse raames on tema ülesanne igas tema menetluses olevas kohtuasjas konkreetse juhtumi asjaoludest ning tema hinnangul vajalikust veenvuse ja hoiatavuse määrast lähtudes määrata sobivad rahalised sanktsioonid, et tagada algselt rikkumise tuvastanud kohtuotsuse võimalikult kiire täitmine ja ära hoida liidu õiguse analoogsete rikkumiste kordumine. Ta märkis veel, et tuvastatud rikkumise õiguslik ja faktiline kontekst võib viidata sellele, et liidu õiguse analoogsete rikkumiste tulevikus kordumise tõhusaks ärahoidmiseks tuleb võtta hoiatav meede. Karistusmakse summa kohta selgitas Euroopa Kohus, et talle selles valdkonnas antud kaalutusõigust teostades peab ta määrama karistusmakse selliselt, et see vastaks ühelt poolt asjaoludele ning teiselt poolt oleks tuvastatud rikkumise ja asjaomase liikmesriigi maksevõime suhtes proportsionaalne.

Lõpetuseks meenutas Euroopa Kohus, et pidades silmas EÜ artikli 228 lõikes 2 ette nähtud menetluse eesmärke, on tal õigus selles artiklis talle antud hindamispädevuse teostamisel määrata kumulatiivselt nii karistusmakse kui ka põhisumma.

Järgnevalt tuleb mainida ühte tühistamishagi käsitlevat kohtuasja, milleks on kohtuasi *komisjon vs. Kronoply ja Kronotex* (24. mai 2011. aasta otsus kohtuasjas C-83/09 P).

Selles kohtuasjas tuli Euroopa Kohtul otsustada sellise tühistamishagi vastuvõetavuse üle, mille kolmandad isikud olid esitanud komisjoni otsuse peale jätta esitamata vastuväited riigiabi suhtes, mida liikmesriik oli äriühingule andnud. Euroopa Kohus leidis, et määruse nr 659/1999⁴ artikli 4 lõike 3 alusel tehtud sellise otsuse õiguspärasus oleneb sellest, kas abi ühisturuga kokkusobivuse kohta ilmneb kahtlusi. Kuna selliste kahtluste tõttu tuleb algtada ametlik uurimismenetlus, milles võivad osaleda nimetatud määruse artikli 1 punktis h nimetatud huvitatud pooled, tuleb asuda seisukohale, et selline otsus puudutab otseselt ja isiklikult kõiki huvitatud pooli selle sätte tähenduses. EÜ artikli 88 lõikes 2 ning määruse nr 659/1999 artikli 6 lõikes 1 sätestatud menetluslike tagatistega isikute sellised tagatised saavad olla kindlustatud vaid juhul, kui neil on võimalus vaidlustada vastuväidete esitamata jätmise otsus liidu kohtus. Seepärast otsustas Euroopa Kohus, et tühistamishagi raames on määruse nr 659/1999 artikli 1 punkti h tähenduses huvitatud poole eristaatus, mis on seotud hagi erilise esemega, piisav selleks, et individualiseerida EÜ artikli 230 neljanda lõigu kohaselt hagejat, kes vaidlustab vastuväidete esitamata jätmise otsuse.

Peale selle selgitas Euroopa Kohus, et määruse nr 659/1999 artikli 1 punkt h ei välista, et ettevõtja, kes ei ole abisaaja otsene konkurent, kuid kellel on oma tootmisprotsessis vaja sama toorainet, kvalifitseeritakse huvitatud pooleks, kui ta väidab, et abi andmine võib tema huve mõjutada. Viimaseks leidis Euroopa Kohus, et Üldkohtu kodukorra artikli 44 lõike 1 punktist c tulenev nõue

⁴ Nõukogu 22. märtsi 1999. aasta määrus (EÜ) nr 659/1999, millega sätestatakse üksikasjalikud eeskirjad EÜ asutamislepingu artikli 93 kohaldamiseks (EÜT L 83, lk 1; ELT eriväljaanne 08/01, lk 339).

määratleda hagi ese on õiguslikult piisavalt täidetud, kui hageja identifitseerib otsuse, mille tühistamist ta taotleb. Ei ole tähtis, et hagiavalduses märgitakse, et avalduse eesmärk on vastuväidete esitamata jätmise otsuse – väljend, mis esineb määruse nr 659/1999 artikli 4 lõikes 3 – või ametliku uurimismenetluse algatamise otsuse tühistamine, kuna komisjon teeb otsuse küsimuse kahe aspekti kohta üheainsa otsusega.

Lõpuks väärivad esiletõstmist kaks kohtuasja, mis on seotud Euroopa Kohtu pädevusega eelotsusemenetluses.

Kohtuasjas *Miles jt* (14. juuni 2011. aasta otsus kohtuasjas C-196/09) võttis Euroopa Kohus vaatluse alla mõiste „liikmesriigi kohus” ELTL artikli 267 tähenduses.

Euroopa Kohtus leidis, et tal puudub pädevus vastata Euroopa koolide pretensioonide nõukogu poolt esitatud eelotsusetaotlusele. Euroopa Kohus võtab selle hindamisel, kas eelotsusetaotluse esitanud organ on „kohus” ELTL artikli 267 tähenduses – küsimus, mis kuulub üksnes liidu õiguse valdkonda –, arvesse järgmisi asjaolusid nende kogumis: organi õiguslik alus, alalisus, otsuste kohustuslikkus, menetluse võistlevus, õigusnormide kohaldamine organi poolt ning tema sõltumatus. Kuigi pretensioonide nõukogu vastab kõigile neile tingimustele ja teda tuleb järelikult pidada kohtuks ELTL artikli 267 tähenduses, ei ole ta siiski seotud liikmesriigiga, nagu selles artiklis osutatakse, vaid Euroopa koolidega, mis moodustavad vastavalt Euroopa koolide konventsiooni põhjendustele 1 ja 3 ainulaadse (*sui generis*) süsteemi, mis rahvusvahelise kokkuleppe abil loob aluse liikmesriikidevaheliseks ning liikmesriikide ja liidu vaheliseks koostööks. Niisiis on tegemist rahvusvahelise organisatsiooni kehandiga, mis, vaatamata funktsionaalsetele sidemetele liiduga, asub liidust ja liikmesriikidest formaalselt eraldi. Neid asjaolusid arvestades ei piisa üksnes tõsi-asjast, et pretensioonide nõukogu peab vaidluse lahendamisel kohaldama liidu õiguse aluspõhimõtteid, selleks et see nõukogu oleks hõlmatud mõistega „liikmesriigi kohus” ja kuuluks seega ELTL artikli 267 kohaldamisalasse.

Kohtuasjas *Lesoochranárske zoskupenie* (8. märtsi 2011. aasta otsus kohtuasjas C-240/09) avanes Euroopa Kohtul võimalus otsustada oma pädevuse üle tõlgendada rahvusvahelist lepingut (Århusi konventsioon)⁵, millega ühendus ja liikmesriigid on ühinenud jagatud pädevuse alusel.

Euroopa Kohus, kellele anti kohtuasi lahendada aluslepingu sätete, nimelt ELTL artikli 267 alusel, leidis, et ta on pädev piiritlema kohustusi, mis on liidu kanda, ja kohustusi, mis on vaid liikmesriikide pädevuses, ning tõlgendama kõnealuse konventsiooni sätteid. Seejärel tuleb kindlaks teha, kas liit on Århusi konventsiooni artikli 9 lõikega 3 hõlmatud valdkonnas oma pädevust teostanud ja sellest sättest tulenevate kohustuste täitmiseks õigusnorme vastu võtnud. Juhul kui see nii ei ole, jäävad Århusi konventsiooni artikli 9 lõikest 3 tulenevad kohustused endiselt liikmesriikide siseriikliku õiguse kohaldamisalasse. Sellisel juhul peavad liikmesriikide kohtud siseriikliku õiguse alusel kindlaks tegema, kas isikud võivad vahetult tugineda seda valdkonda puudutava rahvusvahelise lepingu normidele või kas need kohtud peavad neid kohaldama omal algatusel. Sel juhul ei kohusta ega välista liidu õigus seda, et liikmesriigi õiguskorras tunnustatakse isikute õigust tugineda sellele normile vahetult või pannakse kohtule kohustus seda kohaldada. Kui aga tuvastatakse, et liit on oma pädevust teostanud ja võtnud Århusi konventsiooni artikli 9 lõikega 3 hõlmatud valdkonnas vastu õigusnorme, siis on kohaldatav liidu õigus ja Euroopa Kohtu ülesanne on kindlaks teha, kas kõnealuse rahvusvahelise lepingu normil on vahetu õigusmõju. Peale selle võib konkreetne küsimus,

⁵ Keskkonnainfo kättesaadavuse, keskkonnaasjade otsustamises üldsuse osalemise ning neis asjus kohtu poole pöördumise konventsioon, mis kiideti Euroopa Ühenduse nimel heaks nõukogu 17. veebruari 2005. aasta otsusega 2005/370/EÜ (ELT L 124, lk 1).

mis ei ole veel liidu õigusaktide ese, sellegipoolest kuuluda liidu õiguse alla sellest hetkest alates, kui see küsimus on reguleeritud liidu ja selle liikmesriikide poolt sõlmitud lepingutega, ning see puudutab valdkonda, mis on liidu õigusega laias ulatuses kaetud.

Euroopa Kohus leidis, et ta on pädev tõlgendama Århusi konventsiooni artikli 9 lõiget 3 ja eriti otsustama selle üle, kas sellel sättel on vahetu õigusmõju. Kui normi saab kohaldada nii siseriikliku kui ka liidu õiguse reguleerimisalasse jäävates olukordades, siis on liidul kindel huvi, et sõltumata sellest, millistel tingimustel seda normi kohaldatakse, tõlgendataks seda ühetaoliselt, et tulevikus ära hoida üksteisest erinevaid tõlgendusi.

Nende kohtuvaidlustega ei ole 2011. aasta kohtupraktika konstitutsiooniliste ja institutsionaalsete põhiküsimuste selgitamiseks siiski veel kaugeltki ammendatud.

Kohtuasjas *Patriciello* (6. septembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-163/10) tõlgendas Euroopa Kohus EL lepingule, EL toimimise lepingule ja Euratomi asutamislepingule lisatud protokolli Euroopa Liidu privileegide ja immunitetide kohta artiklit 8, selgitades, missugune ulatus on Euroopa Parlamendi liikmetele liidu õigusega antud immunitedil oma kohustuste täitmisel avaldatud arvamuste või antud häälte suhtes.

Euroopa Kohus leidis, et protokolli Euroopa Liidu privileegide ja immunitetide kohta artiklit 8 tuleb tõlgendada nii, et väide, mille eurosaadik esitas väljaspool Euroopa Parlamendi hoonet ja mis andis tema päritoluriigi aluse kriminaalmenetluseks laimamises seisneva süüteo asjas, kujutab endast parlamendiliikme kohustuste täitmisel avaldatud arvamust nimetatud sätte tähenduses vaid juhul, kui see väide vastab subjektiivsele hinnangule, millel on otsene ja ilmselge seos nende kohustuste täitmisega. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on hinnata, kas need tingimused on konkreetsel juhtumil täidetud.

Uute liikmesriikide 1. mail 2004 Euroopa Liiduga ühinemisega seondult võttis Euroopa Kohus kohtuasjas *Vicoplus jt* (10. veebruari 2011. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-307/09–C-309/09) vaatluse alla küsimuse, kuidas tõlgendada ELTL artikleid 56 ja 57 ning direktiivi 96/71 töötajate lähetamise kohta seoses teenuste osutamisega⁶ artikli 1 lõike 3 punkti c.

Euroopa Kohus leidis, et ELTL artiklitega 56 ja 57 ei ole vastuolus, kui liikmesriik seab 2003. aasta ühinemisakti⁷ XII lisa 2. peatüki punktis 2 sätestatud üleminekuperioodil oma territooriumil Poola kodanikest töötajate lähetamise eelnevalt nimetatud direktiivi artikli 1 lõike 3 punkti c tähenduses sõltuvusse tööloa saamisest. Niisugust siseriikliku meedet, mis küll piirab teenuste osutamise vabadust, tuleb pidada meetmeks, mis reguleerib Poola kodanike juurdepääsu selle liikmesriigi tööturule 2003. aasta ühinemisakti XII lisa 2. peatüki punkti 2 mõttes. Niisuguse järelduseni viib ka selle punkti eesmärk, milleks on vältida pärast uute riikide Euroopa Liiduga ühinemist suure hulga uute liikmesriikide kodanike kohesest saabumisest põhjustatud häireid vanade liikmesriikide tööturul.

Valdkonnas, mis puudutab üldsuse õigust tutvuda dokumentidega, esitati Euroopa Kohtule kohtuasjas *Rootsi vs. My Travel ja komisjon* (21. juuli 2011. aasta otsus kohtuasjas C-506/08 P)

⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 1996. aasta direktiiv 96/71/EÜ töötajate lähetamise kohta seoses teenuste osutamisega (EÜT 1997, L 18, lk 1; ELT eriväljaanne 05/02, lk 431).

⁷ Akt Tšehhi Vabariigi, Eesti Vabariigi, Küprose Vabariigi, Läti Vabariigi, Leedu Vabariigi, Ungari Vabariigi, Malta Vabariigi, Poola Vabariigi, Sloveenia Vabariigi ja Slovaki Vabariigi ühinemistingimuste ja Euroopa Liidu aluslepingutesse tehtavate muudatuste kohta (ELT L 236, lk 33).

apellatsioonkaebus Üldkohtu otsuse⁸ peale, millega jäeti rahuldamata My Traveli esitatud hagi komisjoni kahe otsuse⁹ peale, millega keelati juba lõpetatud koondumismenetluse raames juurdepääs institutsiooni teatavatele dokumentidele.

Määruse nr 1049/2001 üldsuse juurdepääsu kohta Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni dokumentidele¹⁰ artiklis 4 on ette nähtud erandid üldsuse võimalikult laiaulatuslikust juurdepääsust dokumentidele ning seega tuleb neid tõlgendada ja kohaldada täht-tähele. Euroopa Kohus leidis, et kui institutsioon otsustab keelata juurdepääsu dokumendile, mille väljastamise taotlus on talle esitatud, on ta üldjuhul kohustatud selgitama küsimust, kuidas juurdepääs sellele dokumendile võib konkreetset ja tegelikult kahjustada kaitstud huvi – s.o eelkõige institutsiooni otsustamisprotsessi kaitse ning õigusnõustamise kaitse –, millele asjaomane institutsioon tugineb.

Euroopa Kohus analüüsis kõiki asjassepuutuvaid dokumente ja asus muu hulgas seisukohale, et Üldkohus oleks pidanud komisjonilt nõudma, et komisjon osutaks neile erilistele põhjustele, miks ta leidis, et teatavate asjassepuutuvate dokumentide avaldamine oleks selle institutsiooni otsustamisprotsessi oluliselt kahjustanud, kuigi menetlus, mida need dokumendid käsitlesid, oli lõppenud.

Seepärast jõudis Euroopa Kohus järeldusele, et komisjon ei kohaldanud õigesti kõnealuse institutsiooni otsustamisprotsessi kaitset teenivat erandit ega ka õigusnõustamise kaitset teenivat erandit. Sellest tulenevalt otsustas Euroopa Kohus Üldkohtu otsuse ja komisjoni mõlemad otsused selles osas tühistada.

Kuna Üldkohus ei olnud uurinud teatud argumente, mis komisjon teatavate sisedokumentide avaldamisest keeldumiseks esitas, eelkõige argumente muude erandite kohta, mis käsitlevad kontrollimiste, uurimise või audiitorkontrolli eesmärgi kaitsmist, asus Euroopa Kohus seisukohale, et ta ei saa nende osas otsust teha, ja otsustas suunata asja tagasi Üldkohtusse.

Liidu õiguse liikmesriikide õiguskorras kohaldamise vallas väärivad erilist tähelepanu kaks kohtuotsust.

Kohtuasjades *Ze Fu Fleischhandel* ja *Vion Trading* (5. mai 2011. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-201/10 ja C-202/10) leidis Euroopa Kohus, et õiguskindluse põhimõttega ei ole põhimõtteliselt vastuolus see, kui määrusega nr 2988/95¹¹ kindlaks määratud liidu finantshuvide kaitse kontekstis ja selle määruse artikli 3 lõike 3 alusel kohaldavad liikmesriigi ametiasutused ja kohtud põhjendamatult makstud eksporditoetuste tagasimaksmise nõuetele analoogia alusel siseriiklikus üldnormis sätestatud aegumistähtaega, tingimusel et niisugune kohtupraktikast tulenev kohaldamine oleks olnud piisavalt ettenähtav, mille kontrollimine on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne. Euroopa Kohtu arvates on aga proportsionaalsuse põhimõttega vastuolus see, kui liikmesriigid – kasutades neile määruse nr 2988/95 artikli 3 lõikega 3 antud võimalust – kohaldavad põhjendamatult saadud eksporditoetuste tagasinõudmise vaidlusele 30-aastast aegumistähtaega. Kui lähtuda liidu finantshuvide kaitse eesmärgist, mille puhul on liidu seadusandja hinnangul nelja- või isegi kolmeaastane aegumistähtaaja kestus iseenesest piisav, et võimaldada siseriiklikel ametiasutustel menetleda nimetatud finantshuve kahjustavat rikkumist, mille tagajärjel võib vastu võtta niisuguse

⁸ Üldkohtu 9. septembri 2008. aasta otsus kohtuasjas T-403/05: *My Travel vs. komisjon*.

⁹ Komisjoni 5. septembri 2005. aasta otsus D(2005) 8461 ja komisjoni 12. oktoobri 2005. aasta otsus D(2005) 9763.

¹⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2001. aasta määrus (EÜ) nr 1049/2001 üldsuse juurdepääsu kohta Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni dokumentidele (EÜT L 145, lk 43; ELT eriväljaanne 01/03, lk 331).

¹¹ Nõukogu 18. detsembri 1995. aasta määrus (EÜ, Euratom) nr 2988/95 Euroopa ühenduste finantshuvide kaitse kohta (EÜT L 312, lk 1; ELT eriväljaanne 01/01, lk 340).

meetme nagu põhjendamatult saadud soodustuse tagasinõudmine, siis nimetatud ametiasutustele 30-aastase tähtaja andmine läheb kaugemale sellest, mis on hoolikaks haldustegevuseks vajalik. Lõpuks leidis Euroopa Kohus, et asjaomase määrase kohaldamisalasse kuuluva juhtumi korral on õiguskindluse põhimõttega vastuolus see, kui „pikem” aegumistähtaeg selle määrase artikli 3 lõike 3 tähenduses tuleneb üldnormis sisalduvast aegumistähtajast, mida kohtuliku õigusloome teel on vähendatud nii, et kohaldamise korral vastab see proportsionaalsuse põhimõttele, kuna asjaomase määrase artikli 3 lõike 1 esimeses lõigus ette nähtud nelja-aastane aegumistähtaeg on niisugustes tingimustes igal juhul kohaldatav.

Kohtuasjas *Lady & Kid A jt* (6. septembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-398/09) otsustas Euroopa Kohus, et alusetult makstud summade tagastamist käsitlevaid liidu õigusnorme tuleb tõlgendada nii, et alusetult makstud summade tagastamine võib kaasa tuua alusetu rikastumise üksnes siis, kui maksukohustuslase poolt õigusvastaselt maksudena tasutud summad, mis on liikmesriigis sisse nõutud liidu õigust rikkudes, on vahetult edasi kandunud ostjale. Kohus järeldas sellest, et liidu õigusega on vastuolus see, kui liikmesriik keeldub õigusvastase maksu tagastamisest põhjusel, et maksukohustuslase poolt õigusvastaselt tasutud summad tasaarvestati teiste samaväärsete maksude kaotamisega, kuna sellist tasaarvestust ei saa liidu õiguse seisukohalt käsitleda kui selle mak-suga seotud alusetut rikastumist.

Mis puudutab Euroopa Kohtu seisukohti liidu ja kolmandate riikide vahel sõlmitud lepingute mõju tõlgendamise kohta, siis tuleks meenutada kohtuasja *Unal* (29. septembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-187/10) ja kohtuasja *Pehlivan* (16. juuni 2011. aasta otsus kohtuasjas C-484/07), milles tõusetusid olulised küsimused seoses rahvusvaheliste lepingute, eelkõige EMÜ-Türgi assotsiatsioonilepingu¹² tõlgendamisega.

Rahvusvaheliste lepingutega seoses võib ära märkida veel ühe Euroopa Kohtu otsuse, mis puudutab Århusi konventsiooni¹³ tõlgendamist (8. märtsi 2011. aasta otsus kohtuasjas C-240/09: *Lesoochranárske zoskupenie*).

Kõigepealt kohtuasjas *Unal* leidis Euroopa Kohus, et EMÜ-Türgi assotsiatsiooninõukogu otsuse nr 1/80 (edaspidi „otsus nr 1/80”) artikli 6 lõike 1 esimest taanet tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus, kui siseriiklikud pädevad ametiasutused tunnistavad Türgi päritolu töötaja elamisloa alates kuupäevast, mil langes ära siseriiklikus õiguses sätestatud eeltingimus elamisloa väljastamiseks, tagasiulatuvalt kehtetuks, kui nimetatud töötajale ei saa süüks panna pettuse teel tegutsemist ning kui see kehtetuks tunnistamine toimub pärast nimetatud otsuse artikli 6 lõike 1 esimeses taandes sätestatud üheaastase seadusliku töötamise tähtaja lõppemist. Euroopa Kohus leidis, et esiteks ei saa kõnealust sätet tõlgendada nii, et see võimaldab liikmesriigil ühepoolset muuta vastuvõtva liikmesriigi tööturule Türgi päritolu töötajate järkjärgulise integreerimise süsteemi ulatust. Teiseks, kui eitatakse, et niisugune töötaja on vastuvõtvas liikmesriigis töötanud seaduslikult kauem kui üks aasta, läheks see vastuollu omandatud õiguste kaitse üldpõhimõttega, mille kohaselt ei sõltu juhul, kui Türgi kodanik saab tõhusalt tugineda otsuse nr 1/80 sätte alusel omandatud õigustele, need õigused enam nende asjaolude säilimisest, mille alusel asjaomased õigused omandati, kuna selles otsuses ei ole sellist tingimust ette nähtud.

Seejärel kohtuotsuses *Pehlivan* jõudis Euroopa Kohus järeldusele, et nii liidu õiguse ülimuslikkusest kui ka sellise sätte nagu otsuse nr 1/80 artikli 7 esimese lõigu vahetust õigusmõjust tuleneb, et

¹² Nõukogu 23. detsembri 1963. aasta otsus 64/732/EMÜ lepingu sõlmimise kohta assotsiatsiooni loomiseks Euroopa Majandusühenduse ja Türgi vahel (EÜT 1967, 217, lk 3685; ELT eriväljaanne 11/11, lk 10).

¹³ Vt 5. joonealune märkus.

vastuvõtva liikmesriigi tööturule Türgi päritolu töötajate järkjärgulise integreerimise süsteemi ulatust ei või liikmesriigid ühepoolselt muuta ning seetõttu ei ole neil pädevust võtta meetmeid, mis nõrgendavad õiguslikku staatust, mis niisugustele kodanikele EMÜ-Türgi assotsiatsiooniõigusega on sõnaselgelt antud. Seega võib Türgi päritolu töötaja perekonnaliikmetele, kes vastavad artikli 7 esimeses lõigus nimetatud tingimustele, selle sättega antud õigusi piirata ainult kahel juhul: kui Türgi päritolu sisserändaja viibimine vastuvõtva liikmesriigi territooriumil kujutab endast sama otsuse artikli 14 lõike 1 kohaselt tema isikliku käitumise tõttu reaalselt ja tõsist ohtu avalikule korrale, julgeolekule või rahvatervisele või kui asjaomane isik on lahkunud selle liikmesriigi territooriumilt märkimisväärselt pikaks ajaks ilma mõjuva põhjusega.

Lõpetuseks kohtuasjas *Lesoochranárske zoskupenie* leidis Euroopa Kohus, et keskkonnainfo kättesaadavuse ja keskkonnaasjade otsustamises üldsuse osalemise ning neis asjus kohtu poole pöördumise konventsiooni (Århusi konventsioon) artikli 9 lõikel 3¹⁴ puudub liidu õiguses vahetu õigusmõju. Liikmesriigi kohus peab siiski tõlgendama siseriiklikku menetlusõigust, milles sätestatakse tingimused haldus- või kohtuliku kaebuse esitamiseks, niipalju kui võimalik kooskõlas nii selle konventsiooni artikli 9 lõike 3 eesmärkidega kui ka nende õiguste tõhusa kohtuliku kaitse eesmärkidega, mis on liidu õigusega antud selleks, et võimaldada keskkonnakaitseorganisatsioonil vaidlustada haldusmenetluses tehtud otsus, mis võib olla vastuolus liidu keskkonnaõigusega. Vastavat valdkonda reguleerivate liidu õigusnormide puudumisel tuleb iga liikmesriigi siseriiklikus õiguskorras kehtestada menetlusnormid selliste õiguskaitsevahendite osas, mille eesmärk on tagada nende õiguste kaitse, mis tulenevad isikutele liidu õigusest, kusjuures liikmesriigid vastutavad selle eest, et nende õiguste tegelik kaitse oleks igal üksikjuhtumil tagatud. Sellega seoses ei tohi menetlusnormid, mis on kehtestatud nende kohtuasjade läbivaatamiseks, mille eesmärk on tagada isikutele liidu õigusest tulenevate õiguste kaitse, olla ebasoodsamad kui samalaadsete siseriiklike hagide puhul (võrdväärsuse põhimõte) ja need ei tohi muuta liidu õiguskorraga antud õiguste kasutamist praktiliselt võimatuks või ülemäära raskeks (tõhususe põhimõte).

Kõik liidu kodakondsuse ja sellega seotud õiguste kasutamise võimalused ei ole veel käsitlemist leidnud.

Kohtuasjas *Ruiz Zambrano* (8. märtsi 2011. aasta otsus kohtuasjas C-34/09) lahendas Euroopa Kohus delikaatset küsimust, kas liidu kodakondsust käsitlevad sätted aluslepingus annavad kolmanda riigi kodanikule, kes vanemana peab ülal oma alaealisi lapsi, kes on liidu kodanikud, õiguse elada ja töötada liikmesriigis, mille kodanikud tema lapsed on, kus nad elavad ja kust nad ei ole sünnist saati kunagi lahkunud. Euroopa Kohus leidis, et ELTL artikliga 20 on vastuolus see, kui liikmesriik esiteks keeldub andmast kolmanda riigi kodanikule, kelle ülalpidamisel on tema alaealsed lapsed, kes on liidu kodanikud, elamisõigust liikmesriigis, kus on laste elukoht ja mille kodanikud nad on, ning teiseks keeldub andmast sellele kolmanda riigi kodanikule tööloaba, kui niisugused otsused jätaaksid kõnesolevad lapsed ilma reaalsest võimalusest kasutada põhilisi liidu kodaniku staatusega seotud õigusi. Liikmesriikide kodanike põhistaatus on olla liidu kodanik. Elamisõiguse andmisest keeldumise tagajärjel peaksid need liidu kodanikuks olevad lapsed lahkuma liidu territooriumilt, et olla koos oma vanematega. Samuti juhul, kui sellisele isikule ei anta tööloaba, võib tal nappida vajalikke vahendeid iseenda ja oma perekonna ülalpidamiseks, mis tooks samuti tagajärjena kaasa selle, et liidu kodanikuks olevad lapsed peavad lahkuma liidu territooriumilt. Niisuguses olukorras

¹⁴ „Lisaks lõigetes 1 ja 2 nimetatud menetlustele ning ilma et see piiraks lõigetes 1 ja 2 nimetatud menetluste kohaldamist, tagab konventsiooniosaline siseriiklike õigusaktide nõuetele vastavale üldsuse esindajale, juhul kui need nõuded on sätestatud, juurdepääsu kohtulikule või haldusmenetlusele, et vaidlustada eraõigusliku isiku või avaliku võimu organi tegevus või tegevusetus, mis on vastuolus siseriiklike keskkonnaõigusnormidega.”

on kõnesolevatel liidu kodanikel tegelikult võimatu kasutada põhilisi õigusi, mida liidu kodaniku staatus neile annab.

Kohtuasjas *McCarthy* (5. mai 2011. aasta otsus kohtuasjas C-434/09) oli Euroopa Kohtul võimalus hinnata, kas liidu kodakondsust reguleerivad sätted on kohaldatavad sellise liidu kodaniku olukorras, kes ei ole kunagi kasutanud oma õigust vabalt liikuda ja on alati elanud liikmesriigis, mille kodanik ta on, ja kellel on lisaks mõne muu liikmesriigi kodakondsus. Esmalt leidis Euroopa Kohus, et liikumis- ja elukohavabadust käsitleva direktiivi 2004/38¹⁵ artikli 3 lõige 1 ei ole niisuguse liidu kodaniku suhtes kohaldatav. Seda järeldust ei mõjuta asjaolu, et asjaomasel kodanikul on ka muu kui selle liikmesriigi kodakondsus, kus ta elab. Tegelikult ei viita see, et liidu kodanikul on rohkem kui ühe liikmesriigi kodakondsus, sellele, et ta oleks kasutanud oma õigust vabalt liikuda. Teiseks väljendas Euroopa Kohus seisukohta, et ELTL artiklit 21 ei saa kohaldada liidu kodaniku suhtes, kes ei ole kunagi kasutanud oma õigust vabalt liikuda ja on alati elanud liikmesriigis, mille kodanik ta on, ja kellel on lisaks mõne muu liikmesriigi kodakondsus, tingimusel et liikmesriik ei kohalda selle kodaniku suhtes meetmeid, mille tagajärjel jääb liidu kodanik ilma reaalsest võimalusest kasutada põhilisi õigusi, mida kodaniku staatus talle annab, või takistab tal liikmesriikide territooriumil vaba liikumise ja elamise õiguse kasutamist. Asjaolu, et kodanikul on lisaks selle liikmesriigi kodakondsusele, kus ta elab, ka teise liikmesriigi kodakondsus, ei ole ainuüksi piisav järeldamiseks, et asjaomase isiku olukord kuulub ELTL artikli 21 kohaldamisalasse, kuna sellise olukorra suhtes ei esine ühtki tegurit, mis seoks seda liidu õiguses käsitletud mis tahes olukorraga, ja kõik sellise olukorraga seotud asjakohased elemendid on ainult ühe liikmesriigi sisesed.

Kohtuasjas *Dereci jt* (15. novembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-256/11) kerkis üles küsimus, kas liidu kodakondsust reguleerivad sätted annavad kolmanda riigi kodanikule liikmesriigi territooriumil elamise õiguse, kui kõnealune kodanik soovib elada koos oma liidu kodanikust pereliikmega, kes elab selles liikmesriigis, mille kodanik ta on, ning kes ei ole kunagi kasutanud oma õigust vabalt liikuda ega sõltu elatusvahendite osas kõnealusest kodanikust. Euroopa Kohus leidis, et liidu õigusega ning eeskätt liidu kodakondsust käsitlevate sätetega ei ole vastuolus, kui liikmesriik ei anna kolmanda riigi kodanikule õigust elada oma territooriumil, kui see kolmanda riigi kodanik soovib elada koos oma liidu kodanikust pereliikmega, kes elab selles liikmesriigis, mille kodanik ta on, ja kes ei ole kunagi kasutanud oma õigust vabalt liikuda, ning seda tingimusel, et selline keeldumine ei too asjaomase liidu kodaniku jaoks kaasa liidu kodaniku staatusest tulenevate peamiste õiguste tegeliku kasutamise võimalusest ilmajäämist; seda asjaolu peab hindama liikmesriigi kohus. Liidu kodakondsusest tulenevate peamiste õiguste kasutamise võimalusest ilmajäämise kriteerium seondub siinjuures olukordadega, mida iseloomustab asjaolu, et liidu kodanik on tegelikult kohustatud lahkuma mitte ainuüksi selle liikmesriigi territooriumilt, mille kodanik ta on, vaid ka kogu liidu territooriumilt. Seetõttu ei ole tõik, et liikmesriigi kodanikule näib majanduslikust seisukohast või liidu territooriumil perekonnasidemete säilitamise eesmärgil soovitav, et tema pereliikmed, kes ei ole liikmesriigi kodanikud, saaksid elada koos temaga liidu territooriumil, iseenesest piisav selleks, et asuda seisukohale, et liidu kodanik on sunnitud sellise õiguse andmisest keeldumise korral liidu territooriumilt lahkuma.

Kohtuasjas *Aladzhev* (17. novembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-434/10) tõlgendas Euroopa Kohus direktiivi 2004/38¹⁶ artikli 27 lõikeid 1 ja 2. Euroopa Kohus leidis, et liikmesriigi õigusnorm, mis

¹⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiiv 2004/38/EÜ, mis käsitleb Euroopa Liidu kodanike ja nende pereliikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil ning millega muudetakse määrust (EMÜ) nr 1612/68 ja tunnistatakse kehtetuks direktiivid 64/221/EMÜ, 68/360/EMÜ, 72/194/EMÜ, 73/148/EMÜ, 75/34/EMÜ, 75/35/EMÜ, 90/364/EMÜ, 90/365/EMÜ ja 93/96/EMÜ (ELT L 158, lk 77; ELT eriväljaanne 05/05, lk 46).

¹⁶ Vt 15. joonealune märkus.

võimaldab haldusasutusel keelata riigi kodanikul sellest riigist lahkuda põhjusel, et äriühing, mille üks juhatuse liikmetest nimetatud kodanik on, ei ole tasunud teatavat maksuvõlga, ei ole liidu õigusega vastuolus, ent seda siiski juhul, kui on täidetud kaks tingimust: nimelt peab asjaomase meetme eesmärk olema teataval erandlikel asjaoludel, mis võivad tuleneda eelkõige selle võla liigist või suurusest, seista vastu tõelisele, vahetule ja piisavalt tõsisele ohule, mis kahjustab mõnd ühiskonna põhihuvi, ning selle meetmega taotletav tulemus ei tohi olla seotud üksnes majanduslike eesmärkidega. Liikmesriigi kohtul tuleb kontrollida, kas need kaks tingimust on täidetud. Esiteks ei saa põhimõtteliselt välistada, et maksunõuete tasumata jäämine võib olla avaliku korra nõuetega seotud küsimus. Teiseks, kuna avalik-õiguslike nõuete ning iseäranis maksunõuete sissenõudmise eesmärk on tagada asjaomase riigi tegevuse rahastamine lähtuvalt valikutest, mis väljendavad eelkõige tema üldist poliitikat majandus- ja sotsiaalvaldkonnas, siis ei saa ka meetmeid, mida haldusasutused võtavad niisuguste nõuete täitmise saavutamiseks, põhimõtteliselt käsitleda kui üksnes majanduslikel eesmärkidel võetavaid direktiivi 2004/38 artikli 27 lõike 1 tähenduses. Samuti oli Euroopa Kohus arvamisel, et isegi kui oletada, et meede riigi territooriumilt lahkumise keelamiseks võeti vastu direktiivi 2004/38 artikli 27 lõikes 1 ette nähtud tingimuste kohaselt, on selline meede sama artikli lõikes 2 ette nähtud tingimustega vastuolus juhul, kui see kehtestati üksnes selle äriühingu maksuvõla tõttu, mille üks juhatuse liikmetest hageja on, ning üksnes selle tunnuse tõttu, välistades mis tahes konkreetse hinnangu andmise asjaomase isiku käitumisele ning viitamata mis tahes ohule, mida see käitumine väidetavalt kujutab avalikule korrale, ning kui keeld lahkuda riigi territooriumilt ei ole sobiv sellega taotletava eesmärgi saavutamiseks ning läheb kaugemale nimetatud eesmärgi saavutamiseks vajalikust. Jällegi on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne kontrollida, kas selline on olukord tema menetluses olevas kohtuasjas.

Kohtuasi *Runevič-Vardyn ja Wardyn* (12. mai 2011. aasta otsus kohtuasjas C-391/09) andis Euroopa Kohtule võimaluse otsustada reeglite üle, mis käsitlevad liidu kodanike perekonna- ja eesnimede transkribeerimist liikmesriigi perekonnaseisuaktides. Euroopa Kohus otsustas kõigepealt, et ELTL artikliga 21 ei ole vastuolus see, kui liikmesriigi pädevad asutused keelduvad niisuguste siseriiklike normide alusel, mis näevad ette, et isiku perekonna- ja eesnimesid võib selle riigi perekonnaseisuaktides transkribeerida ainult riigikeele õigekirjareegleid järgival kujul, muutmast oma kodaniku sünni- ja abielutunnistusel selle isiku perekonna- ja eesnime vastavalt muu liikmesriigi õigekirjareeglitele. Asjaolu, et isiku perekonna- ja eesnime saab muuta ja transkribeerida tema päritoluliikmesriigi perekonnaseisuaktides üksnes selle liikmesriigi keele tähtedega, ei kujuta endast ebasoodsamat kohtlemist kui see, mis langes isikule osaks enne asutamislepinguga isikute vaba liikumise valdkonnas antud võimaluste kasutamist, ega pärsi seega tema soovi kasutada ELTL artikliga 21 tagatud vaba liikumise õigusi. Järgnevalt leidis Euroopa Kohus, et ELTL artikliga 21 ei ole vastuolus see, kui liikmesriigi pädevad asutused keelduvad eespool nimetatud siseriiklike normide alusel muutmast liidu kodanikest abielupaari ühist perekonnanime, nii nagu see on kantud perekonnaseisuaktidesse (mille on väljastanud neist kodanikest ühe päritoluriik), selle riigi õigekirjareegleid järgival kujul, tingimusel et see ei too neile kodanikele kaasa tõsiseid ebamugavusi haldus-, töö- ja erasfääris; selle asjaolu peab kindlaks tegema liikmesriigi kohus. Kui see on nii, tuleb liikmesriigi kohtul kontrollida, kas muutmisest keeldumine on vajalik nende huvide kaitseks, mille tagamisele on suunatud siseriiklikud õigusnormid, ning kas see on õiguspärase eesmärgiga proportsionaalne. Lõpuks asus Euroopa Kohus seisukohale, et ELTL artikliga 21 ei ole vastuolus see, kui samad ametiasutused keelduvad kõnesolevate siseriiklike normide alusel muutmast teise liikmesriigi kodanikust liidu kodaniku abielutunnistust, et selle kodaniku eesnimed oleks sellel tunnistusel transkribeeritud niisuguste diakriitiliste märkidega nagu tema päritoluriigi väljastatud perekonnaseisuaktides, ning kujul, mis järgib viimati nimetatud riigi riigikeele õigekirjareegleid.

Pärast kohtuotsust *Lassal*¹⁷ tuli Euroopa Kohtul kohtuasjas *Dias* (21. juuli 2011. aasta otsus kohtuasjas C-325/09) sama eelotsusetaotluse esitanud kohtu taotlusel veel kord tõlgendada direktiivi 2004/38¹⁸ artiklit 16. Euroopa Kohus leidis, et direktiivi 2004/38 artikli 16 lõikeid 1 ja 4 tuleb tõlgendada selliselt, et elamisperioode, mis on täitunud üksnes elamisloa alusel, mis väljastati isikule õiguspäraselt vastavalt direktiivile 68/360¹⁹, ilma et oleks täidetud tingimused, mis annaksid isikule mis tahes riigis elamise õiguse, ning mis leidsid aset enne asjaomase direktiivi ülevõtmise tähtaega ehk enne 30. aprilli 2006, ei saa lugeda alalise elamisõiguse omandamisel direktiivi 2004/38 artikli 16 lõike 1 alusel seaduslikult täitunuks ning perioodid, mis on lühemad kui kaks järjestikust aastat, mis on täitunud üksnes elamisloa alusel, mis väljastati isikule õiguspäraselt vastavalt direktiivile 68/360, ilma et oleks täidetud tingimused, mis annaksid isikule mis tahes riigis elamise õiguse, ning mis leidsid aset enne 30. aprilli 2006 ja enne seda kuupäeva pärast viit järjestikust aastat riigis seaduslikult elamist, ei mõjuta alalise elamisõiguse omandamist direktiivi 2004/38 artikli 16 lõike 1 alusel. Isegi kui direktiivi 2004/38 artikli 16 lõige 4 osutab üksnes vastuvõtvas liikmesriigist eemalviibimisele, siis isiku puhul, kes otsustab pärast viie järjestikuse aasta pikkuse seadusliku elamise täitumist sellesse liikmesriiki ilma elamisõigusega edasi jääda, tuleb tema ja selle liikmesriigi integratsiooniseos kahtluse alla seada. Direktiivi 2004/38 artikli 16 lõikes 1 sätestatud alalise elamisõiguse omandamise aluseks olev integratsiooni idee ei pea siinkohal oluliseks mitte üksnes territoriaalseid ja ajalisi asjaolusid, vaid ka kvalitatiivseid elemente, mis seonduvad vastuvõtvasse liikmesriiki integreerumise tasemega.

Lõpetuseks, kohtuasjas *Stewart* (21. juuli 2011. aasta otsus kohtuasjas C-503/09), milles käsitleti puudega noorte lühiajalise töövõimetushüvitise olemust, tegi Euroopa Kohus otsuse kõnealuse hüvitise saamise tingimuste kohta, mille kohaselt peab taotleja viibima liikmesriigi territooriumil mitte ainult taotluse esitamise ajal, vaid olema selle riigi territooriumil ka eelnevalt viibinud. Euroopa Kohtu hinnangul on ELTL artikli 21 lõikega 1 vastuolus see, kui liikmesriik seab puudega noorte lühiajalise töövõimetushüvitise saamise sõltuvusse tingimusest, et taotleja oleks eelnevalt viibinud tema territooriumil, välistades kõik muud elemendid, mis võiksid tõendada tegeliku seose olemasolu taotleja ja selle liikmesriigi vahel, ning tingimusest, et taotleja viibiks selle riigi territooriumil taotluse esitamise ajal.

Kaupade vaba liikumine

Kuigi selles valdkonnas on kohtulahendeid viimase mõnekümne aastaga võrreldes oluliselt vähemaks jäänud, on saabunud kohtuasju siiski hulgaliselt.

Kohtuasjas *Francesco Guarnieri & Cie* (7. aprilli 2011. aasta otsus kohtuasjas C-291/09), mis puudutas Monaco ja Belgia äriühingu vahelist kaubandusvaidlust, sedastas Euroopa Kohus esiteks, et Monaco päritolu kaupadele laienevad kaupade vaba liikumist puudutavad aluslepingu sätted. Vastavalt määruse nr 2913/92, millega kehtestatakse ühenduse tolliseadustik,²⁰ artikli 3 lõike 2 punktile b käsitatakse Monaco Vürstiriigi territooriumi liidu tolliterritooriumi osana. Järelikult ei ole Monaco ja liikmesriikide vahelises kaubanduses lubatud kohaldada tollimakse ega samaväärse toimega makse ning Monaco päritolu kaupu, mis on eksporditud otse liikmesriiki, tuleb kohelda nii, nagu need oleksid liikmesriikide päritolu. Teiseks kujundas Euroopa Kohus seisukoha küsimuses, kas

¹⁷ 7. oktoobri 2010. aasta otsus kohtuasjas C-162/09: Lassal. Vt aastaaruanne 2010, lk 17.

¹⁸ Vt 15. joonealune märkus.

¹⁹ Nõukogu 15. oktoobri 1968. aasta direktiiv 68/360/EMÜ liikmesriikide töötajate ja nende perekondade liikumise ja elamispääsude kaotamise kohta ühenduse piires (EÜT L 257, lk 13; ELT eriväljaanne 05/01, lk 27).

²⁰ Nõukogu 12. oktoobri 1992. aasta määrus (EMÜ) nr 2913/92, millega kehtestatakse ühenduse tolliseadustik (EÜT L 302, lk 1, ELT eriväljaanne 02/04, lk 307).

liikmesriigi õigusnorm, mis kohustab kõiki välisriigi kodanikke, nagu näiteks Monaco kodanikud, esitama *cautio judicatum solvi* juhul, kui nad kavatsevad esitada selle liikmesriigi kodaniku vastu hagi, ning niisugune nõue ei kehti selle riigi kodanikele, kujutab endast kaupade vaba liikumise takistust ELTL artikli 34 kohaselt. Euroopa Kohus vastas sellele küsimusele eitavalt. Kohtu hinnangul on küll tõsi, et seda laadi meetme tõttu kehtib nende ettevõtjate suhtes, kes soovivad esitada kohtusse hagi, erinev menetluse kord sõltuvalt sellest, kas neil on asjaomase liikmesriigi kodakondsus või mitte. Sellegipoolest on asjaolu, et teiste liikmesriikide kodanikud selle tõttu kahtlevad, kas müüa kaupa nimetatud liikmesriigis asutatud ja selle riigi kodakondsusest ostjatele, liiga ebakindel ja kaudne, et see takistaks ühendusesisest kaubandust, ning seega ei ole põhjusliku seose olemasolu ühendusesisese kaubanduse võimaliku takistamise ja kõnealuse erineva kohtlemise vahel võimalik tõendada.

Siinkohal väärib märkimist veel üks kaupade vaba liikumisega seotud kohtuasi. Selleks on kohtuasi *komisjon vs. Austria* (21. detsembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-28/09), milles olid kõne all siseriiklikud õigusnormid, millega oli kehtestatud teatud kaupu vedavate üle 7,5-tonniste veoautode liiklemise keeld ülitähtsal kiirteelõigul, mis on üks peamisi maismaad pidi kulgevaid ühendusteid teatud liikmesriikide vahel. Euroopa Kohus leidis, et liikmesriik rikub EÜ artiklitest 28 ja 29 tulenevaid kohustusi, kui ta kehtestab niisugused õigusnormid eesmärgiga tagada välisõhu kvaliteet asjassepuutuvas piirkonnas vastavalt direktiivi 96/62 välisõhu kvaliteedi hindamise ja juhtimise kohta²¹ artikli 8 lõikele 3 koostoimes direktiiviga 1999/30/EÜ vääveldioksiidi, lämmastikdioksiidi ning lämmastikoksiidide, tahkete osakeste ja plii piirtasemete kohta välisõhus²². Euroopa Kohus sedastas, et sundides asjassepuutuvaid ettevõtjaid otsima majanduslikult põhjendatud asendushendusi asjaomaste kaupade vedamiseks, takistab selline keeld kaupade vaba liikumist ning seda tuleb pidada koguseliste piirangutega samaväärse toimega meetmeks, mis on EÜ artiklitest 28 ja 29 tulenevate kohustustega vastuolus, kui see meede ei ole objektiivselt põhjendatud. Ehkki ülekaalukate keskkonnakaitsenõuetega, mis hõlmavad põhimõtteliselt ka tervisekaitset, saab õigustada siseriiklikke meetmeid, mis võivad takistada ühendusesisest kaubandust, tingimusel et need meetmed on taotletava eesmärgi saavutamiseks sobivad ega lähe kaugemale sellest, mis on eesmärgi saavutamiseks vajalik, ei saa kõnealust keeldu sellest tulenevalt õigustada, kuna ei ole tõendatud, et eesmärgi ei olnud võimalik saavutada muude meetmetega, mis kaupade vaba liikumist vähem piiravad, näiteks teatavatesse klassidesse kuuluvaid raskeveokeid puudutava liiklemiskeelu laiendamine teistesse klassidesse kuuluvatele veoautodele või muutuva kiiruspiirangu asendamine alalise kiiruspiiranguga 100 km/h.

Isikute, teenuste ja kapitali vaba liikumine

Euroopa Kohus on ka käesoleval aastal teinud arvukalt kohtuotsuseid asutamisevabaduse, teenuste osutamise vabaduse ja kapitali vaba liikumise valdkonnas. Selguse huvides käsitletakse valitud kohtuasju gruppina vastavalt sellele, millist vabadust need puudutavad, ning seejärel vajaduse korral vastavalt käsitletud tegevusvaldkondadele.

Asutamisevabaduse valdkonnas andis Euroopa Kohus mitmes seotud kohtuasjas oma seisukoha avaliku võimu teostamisega seotud tegevuste mõiste ja notariameti ELTL artikli 49 (endine EÜ artikkel 43) kohaldamisalast väljajätmise kohta. Euroopa Kohus, kes vaatas läbi liikmesriigi kohustuste rikkumise hagiid kuue liikmesriigi vastu, kelle siseriiklike õigusnormide kohaselt võisid notariameti

²¹ Nõukogu 27. septembri 1996. aasta direktiiv 96/62/EÜ välisõhu omaduste hindamise ja ohjamise kohta (EÜT L 296, lk 55; ELT eriväljaanne 15/03, lk 95).

²² Nõukogu 22. aprilli 1999. aasta direktiiv 1999/30/EÜ vääveldioksiidi, lämmastikdioksiidi ning lämmastikoksiidide, tahkete osakeste ja plii piirtasemete kohta välisõhus (EÜT L 163, lk 4; ELT eriväljaanne 15/04, lk 164).

tegutseda vaid selle riigi kodanikud, leidis kohtuotsustes *komisjon vs. Belgia* (24. mai 2011. aasta otsus kohtuasjas C-47/08), *komisjon vs. Prantsusmaa* (24. mai 2011. aasta otsus kohtuasjas C-50/08), *komisjon vs. Luksemburg* (24. mai 2011. aasta otsus kohtuasjas C-51/08), *komisjon vs. Austria* (24. mai 2011. aasta otsus kohtuasjas C-53/08), *komisjon vs. Saksamaa* (24. mai 2011. aasta otsus kohtuasjas C-54/08) ja *komisjon vs. Kreeka* (24. mai 2011. aasta otsus kohtuasjas C-61/08), et EÜ artikli 45 esimene lõik kujutab endast erandit asutamisevabaduse aluspõhimõttest ja seda tuleb tõlgendada nii, et asjaomase erandi reguleerimisala piirdub sellega, mis on rangelt vajalik nende huvide kaitseks, mida see säte võimaldab liikmesriikidel kaitsta. Lisaks peab kõnesolev erand piirduma tegevustega, mis iseenesest on otseselt ja eriomaselt seotud avaliku võimu teostamisega. Seejärel notarite tegevusega seoses täpsustas Euroopa Kohus, et hindamaks, kas nende tegevus on seotud otsese ja eriomase osalemisega avaliku võimu teostamisel, tuleb võtta arvesse nende isikute tegevuste olemust. Euroopa Kohus sedastas siinjuures, et notarite erinevad tegevused asjassepuutuvates liikmesriikides ei ole otseselt ja eriomaselt seotud avaliku võimu teostamisega EÜ artikli 45 esimese lõigu (nüüd ELTL artikli 51 esimene lõik) tähenduses ja seda hoolimata notariaalakti olulistest õiguslikest tagajärgedest, kuivõrd väga tähtis osa on kas poolte tahtel või kohtu teostataval järelevalvel või korraldustel. Samuti märkis Euroopa Kohus, et vastava territoriaalse pädevuse piires peavad notarid oma ametit konkurentsitingimustes, mis ei ole iseloomulik avaliku võimu teostamisele. Lisaks on nad erinevalt avaliku võimu organitest, kelle süütegude eest võtab vastutuse riik, otseselt ja isiklikult vastutavad oma klientide ees kahju eest, mis on tekkinud notari ülesannete täitmisel. Euroopa Kohus järeldas seega, et kõik kõne all olevad riigid on rikkunud EÜ artiklist 43 (nüüd ELTL artikkel 49) tulenevaid kohustusi, kuna kõikide nende riikide õiguskorras notaritele usaldatud tegevused ei ole seotud avaliku võimu teostamisega EÜ artikli 45 esimese lõigu (nüüd ELTL artikli 51 esimene lõik) tähenduses.

Asutamisevabaduse valdkonnaga jätkates täpsustas Euroopa Kohus ka oma kohtupraktikat seoses kehtestatud piirangutega äriühingu asukoha üleviimisel asutamise liikmesriigist teise liikmesriiki.

Kohtuasjas *National Grid Indus* (29. novembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-371/10) otsustas Euroopa Kohus, et ELTL artikliga 49 ei ole vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mille kohaselt äriühingu varalt saadud varjatud kapitalikasumi maksustamise summa määratakse lõplikult kindlaks – jättes arvestamata väärtuse languse või kapitalikasumi, mida on võimalik realiseerida tulevikus – hetkel, mil äriühing lakkab saamast juhtimise tegeliku keskuse üleviimise tõttu esimesena nimetatud liikmesriigis maksustatavat kasumit. Sellega seoses ei oma tähtsust, kas maksustatav varjatud kapitalikasum on seotud valuutakursituluga, mida seal kehtivat maksustamiskorda arvesse võttes ei saa vastuvõtvas liikmesriigis arvestada. Euroopa Kohtu hinnangul on niisugused õigusnormid kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega, arvestades eesmärki maksustada päritoluliikmesriigis kapitalikasum, mis saadi selle liikmesriigi maksustamispädevuse raames. Nimelt on proportsionaalne, kui päritoluliikmesriik määrab oma maksustamispädevuse teostamise kaitseks kindlaks varjatud kapitalikasumilt tasumisele kuuluva maksu, mis on saadud tema territooriumil hetkel, mil tema maksustamispädevus asjaomase äriühingu suhtes lakkab olemast, antud juhul selle äriühingu juhtimise tegeliku keskuse teise liikmesriiki üleviimise hetkel. Seevastu leidis Euroopa Kohus, et ELTL artikliga 49 on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis näevad ette äriühingu varalt saadud varjatud kapitalikasumilt võetava maksu viivitamatu sissenõudmise, kui äriühing viib oma juhtimise tegeliku keskuse üle teise liikmesriiki. Euroopa Kohus oli seisukohal, et õigusnormid – mis pakuvad äriühingule, kes viib oma juhtimise tegeliku keskuse üle teise liikmesriiki, võimaluse valida kahte moodi maksu tasumise vahel, millest esimene on maksusumma viivitamatu tasumine, mis mõjub tema likviidsusele ebasoodsalt, kuid vabastab edaspidisest halduskoormusest, ja teine on nimetatud maksusumma ajatatud tasumine, millele vastavalt kohaldatavatele siseriiklikele õigusnormidele lisandub teatud juhtudel intress ning millega asjaomase äriühingu jaoks igal juhul kaasneb üleviidud varade järelevalvest tulenevalt halduskoormus – kujutavad endast meetet, mis

olles sobiv tagamaks liikmesriikidevahelist maksustamispädevuse tasakaalustatud jaotust, on asutamisevabadust vähem kahjustav kui asjaomase maksusumma viivitamatu sissenõudmine.

Asutamisevabadust ja teenuste osutamise vabadust käsitlevad eeskirjad aluslepingus leidsid Euroopa Kohtu poolt tõlgendamist ka seoses advokaaditasude suuruse kindlaksmääramisega.

Kohtuasjas *komisjon vs. Itaalia* (29. märtsi 2011. aasta otsus kohtuasjas C-565/08) heitis komisjon Itaalia Vabariigile ette, et viimane oli kehtestanud EÜ artikleid 43 ja 49 (nüüd ELTL artiklid 49 ja 56) rikkudes sätted, mis kohustavad advokaate järgima oma tasu kindlaksmääramisel vastavaid ülemmäärasid. Euroopa Kohus lükkas komisjoni argumendid tagasi ja leidis, et Itaalia riik ei rikkunud EÜ artiklist 43 (nüüd ELTL artikkel 49) ja EÜ artiklist 49 (nüüd ELTL artikkel 56) tulenevaid kohustusi, kuna asjassepuutuvad õigusnormid ei olnud koostatud selliselt, et need võiksid kahjustada tavapärastel ja tõhusatel konkurentsitingimustel pääsu advokaaditeenuste turule. Euroopa Kohtu hinnangul on see nii süsteemi puhul, mis on paindlik ja võimaldab kohast tasu kõigi advokaaditeenuste eest, võttes arvesse, et teatud asjaoludel on võimalik tasu ülemmäärasid ületada kuni kaks või kuni neli korda või isegi rohkem, ning mitmel juhul on advokaadil lubatud sõlmida kliendiga tasu suuruse kindlaksmääramiseks erikokkulepe. Euroopa Kohus selgitas, et aluslepingu tähenduses piirangu olemasolu ei saa tuleneda ainuüksi asjaolust, et muudes liikmesriikides kui vastuvõtvas liikmesriigis tegutsevad advokaadid peavad vastuvõtvas liikmesriigis osutatud teenuste eest tasu arvutamisel lähtuma selles liikmesriigis kohaldatavatest normidest, vaid see põhineb asjaolul, et selline süsteem takistab muudest liikmesriikidest pärit advokaatide juurdepääsu vastuvõtva liikmesriigi turule.

Teenuste osutamise vabadusega seoses langetas Euroopa Kohus palju olulisi kohtuotsuseid väga erinevates valdkondades, mille hulgas on näiteks ringhäälinguteenused, hasartmängud, kohtuekspertide tegevus, rahvatervis ja kaubanduslikud teadaanded. Nimetatud kohtuotsustes tuli Euroopa Kohtul kohaldada nii aluslepingus kehtestatud teenuste osutamise vabaduse põhimõtet kui ka tõlgendada direktiive, mis seda põhimõtet konkreetses valdkonnas rakendavad.

ELTL artiklit 56 puudutava kohtupraktika hulgast võiks esimesena meenutada kohtuotsust *Football Association Premier League jt* (4. oktoobri 2011. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-403/08 ja C-429/08), milles käsitletakse teatavatele ringhäälinguorganisatsioonidele territoriaalsel alusel antud ainuõigust jalgpallimängude otseülekannete edastamiseks ja teatavate pubipidajate praktikat välismaiste dekodeerimiskaartide kasutamise kasutamisega sellest ainuõigusest kõrvale hoida. Euroopa Kohtu arvamuse järgi on ELTL artikliga 56 vastuolus õigusnormid, mille kohaselt on ebaseaduslik importida, müüa ja kasutada selles riigis välismaiseid dekodeerimisseadmeid, mis võimaldavad juurdepääsu kodeeritud satelliitleviteenusele, mis pärineb teisest liikmesriigist ja sisaldab esimese riigi õigusnormidega kaitstavaid objekte. Iseäranis ei või niisugust piirangut õigustada intellektuaalomandi õiguste kaitse eesmärgiga. Euroopa Kohus mõõnis, et spordiüritused kui sellised on ainulaadsed ja selles tähenduses algupärased, mistõttu võivad need muutuda objektideks, mis väärivad sarnast kaitset nagu teosed. Siiski, kuivõrd asjaomase intellektuaalomandi konkreetseks esemeks olevate õiguste kaitse tagab asjaomaste õiguste omanikele üksnes nõuetekohase tasu, mitte aga võimalikku suurimat tasu kaitstud objektide ärilisel eesmärgil kasutamise eest, on niisugune kaitse kindlustatud, kui satelliitlevi vastuvõtmine eeldab dekodeerimisseadme valdamist ja seega on väga täpselt võimalik kindlaks teha nende televaatajate koguarv, kes kuuluvad asjaomase saate tegeliku ja võimaliku vaatajaskonna hulka, ehk teisisõnu nii saate päritoluriigis kui ka väljaspool seda elavate televaatajate arv. Peale selle põhjustab lisatasu, mida ringhäälinguorganisatsioonid territoriaalse ainuõiguse saamise eest maksavad, eraldatud siseriiklike turgude hindade vahel kunstlikku erinevust. Euroopa Kohtu arvates ei vasta niisugune eraldamine ja sellest tulenev hindade kunstlik erinevus asutamislepingu põhieesmärgile, milleks on siseturu saavutamine.

Järgmisena tuleks välja tuua kohtuotsus *Dickinger ja Ömer* (15. septembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-347/09), milles kinnitatakse ja täpsustatakse Euroopa Kohtu praktikat hasartmängude käitamise monopoli valdkonnas. Euroopa Kohus meenutas, et kuigi hasartmängude monopol kujutab endast teenuste osutamise vabaduse piirangut, võib selline piirang siiski olla õigustatud üldisest huvist tulenevate ülekaalukate põhjustega, näiteks iseäranis kõrgetasemelise tarbijakaitse tagamise eesmärgiga, ning seda asjaolu peab kontrollima liikmesriigi kohus. Konkreetsemalt monopol omaniku võimaluse kohta teostada ekspansioonipoliitikat selgitas Euroopa Kohus, et olemaks vastavuses eesmärgiga võidelda kuritegevuse vastu ning vähendada mängimisvõimalusi, peavad siseriiklikud õigusnormid, millega kehtestatakse hasartmängu valdkonnas monopol, rajanema ühelt poolt tõdemusel, et mängudega seotud kriminaalsed ja pettuslikud tegevused ning mängusõltuvus kujutavad endast asjaomase liikmesriigi territooriumil probleemi, mille võiks lahendada lubatud ja reguleeritud mängutegevuse laienemine, ja teiselt poolt lubama teha üksnes mõõdukalt reklaami, mis on rangelt piiratud sellega, mis on vajalik, et suunata tarbijad selle kaudu lubatud hasartmängude võrgustikesse. Selleks et saavutada eesmärk suunata mängijad kontrollitud tegevuste juurde, peavad loaomanikest ettevõtjad pakkuma usaldusväärset ja samal ajal atraktiivset alternatiivi keelatud tegevusele, mis võib omakorda tekitada vajaduse erinevate mängude suurema pakkumise, ulatuslikuma reklaami ja uute levitusvõtete järele. Euroopa Kohus märkis siiski sellega seonduvalt, et reklaam peab olema mõõdukas ja rangelt vajalikuga piiratud ega tohi julgustada tarbijate loomulikku kalduvust mängida, innustades neid mängudes aktiivselt osalema, muutes mängimise igapäevaseks või tekitades sellele positiivse maine seoses asjaoluga, et kogutud tulu kasutatakse üldistes huvides, või muutes mängud atraktiivsemaks haarava reklaami kaudu, milles heiastuvad märkimisväärsed võidud.

Samuti oli Euroopa Kohtul kohtuotsuses *Peñarroja Fa* (17. märtsi 2011. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-372/09 ja C-373/09) võimalus käsitleda kvalifikatsiooninõudeid, mis võivad olla kehtestatud kohtuekspertide suhtes, kes soovivad tegelda tõlkimisega. Vastuseks Prantsuse Cour de cassation'i mitmele küsimusele märkis Euroopa Kohus kõigepealt, et kohtuekspertide tõlketgevus ei ole EÜ artikli 45 esimese lõigu (nüüd ELTL artikli 51 esimene lõik) tähenduses tegevus, mis on seotud avaliku võimu teostamisega, kuna sellise eksperdi tehtavad tõlked on üksnes abistavat laadi ega mõjuta kohtu hinnangut ja kohtuvõimu vaba teostamist. Edasi leidis Euroopa Kohus, et EÜ artikliga 49 (nüüd ELTL artikkel 56) on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mille kohaselt sõltub kohtuekspert-tõlkide nimekirja kandmine kvalifikatsiooni olemasolust, ilma et asjassepuutuvad isikud saaksid tutvuda nende suhtes tehtud otsuse põhjendustega ja ilma et selle otsuse peale saaks esitada kohtule kaebust, mis võimaldaks kontrollida otsuse seaduslikkust, eelkõige selles osas, kas on järgitud liidu õigusest tulenevat nõuet, et teises liikmesriigis omandatud ja tunnustatud kvalifikatsiooni oleks nõuetekohaselt arvesse võetud. Samuti on Euroopa Kohtu hinnangul EÜ artikliga 49 (nüüd ELTL artikkel 56) vastuolus nõue, mille kohaselt ei saa riiklikku kohtuekspertide nimekirja kanda isikut, kes ei tõenda, et ta on olnud kolme järjestikuse aasta jooksul kantud apellatsioonikohtu koostatavasse kohtuekspertide nimekirja, kui ilmneb, et see takistab teises liikmesriigis asutatud ja niisugusesse nimekirja kandmist mitte tõendanud isiku taotluse läbivaatamisel selle isiku teises liikmesriigis omandatud ja tunnustatud kvalifikatsiooni nõuetekohast arvessevõtmist, et teha kindlaks, kas ja mil määral võib see kvalifikatsioon olla samaväärne kvalifikatsiooniga, mida tavaliselt eeldatakse isikult, kes on olnud kolm järjestikust aastat kantud apellatsioonikohtu koostatavasse kohtuekspertide nimekirja. Euroopa Kohus tuletas siinkohal meelde, et siseriiklikud ametiasutused peavad jälgima eelkõige seda, et teistes liikmesriikides omandatud kvalifikatsioone tunnustataks vastavalt nende tegelikule väärtusele ning võetaks nõuetekohaselt arvesse.

Lõpetuseks tuleks peatuda kohtuasjal *komisjon vs. Luksemburg* (27. jaanuari 2011. aasta otsus kohtuasjas C-490/09), milles olid vaidluse all Luksemburgi õigusnormid, mille kohaselt ei hüvitata teises liikmesriigis tehtud laboratoorsete analüüside ja uuringute kulusid. Euroopa Kohus leidis antud kohtuotsuses, et kuna Luksemburgi riik ei ole oma sotsiaalkindlustusalastes õigusnormides

kehtestanud võimalust rahastada neid kulusid eelnevalt nende analüüside ja uuringute eest kantud kulude tagasimaksmisega, vaid näeb ette üksnes haigekassadepoolse otserahastamise süsteemi, siis on ta rikkunud EÜ artiklist 49 (nüüd ELTL artikkel 56) tulenevaid kohustusi. Euroopa Kohus oli seisukohal, et kuna selliste õigusnormide kohaldamine viib tegelikult selleni, et laboratoorseid analüüse ja uuringuid ei ole kunagi või peaaegu kunagi võimalik rahastada, kui neid osutavad muudes liikmesriikides asuvad tervishoiuteenuste osutajad, siis vähendab nende normide kohaldamine asjaomase liikmesriigi sotsiaalkindlustusega kaetud isikute soovi pöörduda niisuguste teenuseosutajate poole või isegi takistab seda, ja kujutab nii kindlustatud isikute kui ka teenuseosutajate jaoks teenuste osutamise vabaduse takistust.

Üksikute direktiivide tõlgendamist puudutavate kohtuasjade seas võiks esiteks ära märkida kohtuotsuse *Société fiduciaire nationale d'expertise comptable* (5. aprilli 2011. aasta otsus kohtuasjas C-119/09), mis käsitleb direktiivi 2006/123²³ tõlgendamist. Selles kohtuasjas küsis Prantsuse Conseil d'État, kas liikmesriigid võivad üldiselt keelata reguleeritud kutseala – nagu raamatupidamiskeskkondade kutseala – esindajatel teha personaalseid pakkumisi. Euroopa Kohus otsustas kõigepealt, et direktiivi 2006/123 artikli 4 punktis 12 määratletud mõiste „kaubanduslik teadaanne“ hõlmab lisaks klassikalisele reklaamile ka muid uute klientide saamisele suunatud reklaamimise ja teabeedastuse vorme ning järelikult kuulub ka personaalsete pakkumiste tegemine kaubandusliku teadaande mõiste alla. Edasi sedastas Euroopa Kohus, et kui keelatakse personaalsete pakkumiste tegemine sõltumata nende vormist, sisust või kasutatud vahenditest ning kui see keeld hõlmab kõiki kommunikatsioonivahendeid, mis võimaldavad niisuguses vormis kaubandusliku teadaande edastamist, siis tuleb niisugust keeldu käsitada kaubanduslike teadaannete täieliku keeluna, mis ei ole direktiivi 2006/123 artikli 24 lõike 1 järgi lubatud. Euroopa Kohus järeldas sellest, et kui õigusnorm keelab täielikult ühe kaubanduslike teadaannete vormi ja kuulub seega direktiivi 2006/123 artikli 24 lõike 1 kohaldamisalasse, on see direktiiviga vastuolus ega ole direktiivi artikli 24 lõike 2 alusel õigustatud, isegi kui see on mittediskrimineeriv, põhjendatud ülekaaluka üldise huviga ning proportsionaalne.

Seejärel teleringhäälingu valdkonnas olgu meenutatud kohtuotsus *Mesopotamia Broadcast ja Roj TV* (22. septembri 2011. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-244/10 ja C-245/10). Euroopa Kohus leidis selles kohtuotsuses, et direktiivi 89/552²⁴ (muudetud direktiiviga 97/36) artiklit 22a, milles on sätestatud, et liikmesriigid tagavad, et ringhäälingusaated ei „õhuta vihkamist rassi, soo, usu või rahvuse põhjal“, tuleb tõlgendada nii, et nimetatud mõiste alla kuuluvad asjaolud, mis on hõlmatud siseriiklike õigusnormidega, mis keelavad kahjustada rahvastevahelist üksteisemõistmist. Euroopa Kohtu hinnangul ei takista see artikkel liikmesriigil sellist üldist õigusakti nagu ühingute seadus kohaldades võtmast teises liikmesriigis asutatud ringhäälinguorganisatsioonide suhtes meetmeid põhjusel, et selle organisatsiooni tegevus ja eesmärgid rikuvad keeldu kahjustada rahvastevahelist üksteisemõistmist, tingimusel et nimetatud meetmed ei takista teisest liikmesriigist pärinevate nimetatud organisatsiooni poolt toodetud teleringhäälingusaadete taasesitamist vastuvõtva liikmesriigi territooriumil; selle asjaolu kindlakstegemine on aga liikmesriigi kohtu ülesanne.

²³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta direktiiv 2006/123/EÜ teenuste kohta siseturul (ELT L 376, lk 36).

²⁴ Nõukogu 3. oktoobri 1989. aasta direktiiv 89/552/EMÜ teleringhäälingutegevust käsitlevate liikmesriikide teatavate õigus- ja haldusnormide kooskõlastamise kohta (EÜT L 298, lk 23; ELT eriväljaanne 06/01, lk 224), muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. juuni 1997. aasta direktiiviga 97/36/EÜ (EÜT L 202, lk 60; ELT eriväljaanne 06/02, lk 321).

Töötajate vaba liikumise valdkonnas väärivad mainimist kaks kohtuasja. Esvalt olgu nimetatud kohtuotsus *Toki* (5. aprilli 2011. aasta otsus kohtuasjas C-424/09), mis puudutab direktiivi 89/48²⁵ tõlgendamist. Selles kohtuasjas ei antud Kreeka kodanikule, kes oli omandanud keskkonnainseneri kutsealal diplomi Ühendkuningriigis, luba tegutseda inseneri reguleeritud kutsealal Kreekas põhjusel, et ta ei olnud Engineering Council'i – direktiivis 89/48 sõnaselgelt nimetatud Briti eraõiguslik organisatsioon – täieõiguslik liige, kuigi inseneri kutsealal tegutsemiseks Ühendkuningriigis ei ole tingimata vaja olla selle organisatsiooni liige. Euroopa Kohus selgitas alustuseks, et direktiivi 89/48 artikli 3 esimese lõigu punktis b ette nähtud tunnustamismehhanism on kohaldatav olenemata küsimusest, kas huvitatud isik on asjaomase ühenduse või organisatsiooni täieõiguslik liige või mitte. Seejärel leidis Euroopa Kohus, et niisuguse isiku erialane töökogemus, kes taotleb luba tegutseda vastuvõtvast liikmesriigis reguleeritud kutsealal, peab vastama kolmele järgmisele tingimusele: 1) asjaomane töökogemus peab seisnema vähemalt kaheaastases täistööajaga töötamises eelmise kümne aasta jooksul; 2) kõnealune töö peab päritoluliikmesriigis olema seisnenud püsivas ja regulaarses tegelemises teatava hulga asjaomasele kutsealale iseloomulike kutsealaste tegevustega, ilma et oleks vajalik kõigi nende tegevuste kaetus; ning 3) kõnealune kutseala peab nii, nagu sellel päritoluliikmesriigis tavaliselt tegutsetakse, olema tegevuste osas, mida see hõlmab, võrdväärne kutsealaga, millel tegutsemise luba vastuvõtvast liikmesriigis taotletakse.

Teiseks tuleb meenutada kohtuotsust *Casteels* (10. märtsi 2011. aasta otsus kohtuasjas C-379/09), mis puudutab võõrtöötaja täiendavate pensioniõiguste säilimist. Euroopa Kohus leidis selles kohtuotsuses, et ELTL artikliga 45 on vastuolus see, kui kollektiivlepingu kohustusliku kohaldamise käigus ei võeta teatavas liikmesriigis täiendavate pensioniõiguste lõplikuks omandamiseks vajaliku tööstaaži arvestamisel arvesse aega, mil töötaja töötas sama tööandja eri liikmesriikides asuvates tegevuskohtades sama üldise töölepingu alusel. Selle artikliga on vastuolus ka see, kui tööleping loetakse omal algatusel lõpetatuks töötaja poolt, kes on ühes liikmesriigis asuvast tööandja tegevuskohtast viidud üle teises liikmesriigis asuvasse sama tööandja tegevuskohta. Ühtlasi selgitas Euroopa Kohus, et ELTL artikli 48 ei ole vahetut õigusmõju, millele isik saaks tugineda tema ja erasektoriist pärineva tööandja vahel siseriiklikus kohtus toimivas vaidluses.

Kapitali vaba liikumise põhimõte leidis kohaldamist mitmes maksuõigust käsitlevas kohtuotsuses. Nende hulgast tuleks esimesena mainida kohtuotsust *komisjon vs. Austria* (16. juuni 2011. aasta otsus kohtuasjas C-10/10), milles Euroopa Kohus otsustas, et liikmesriik, kes lubab uurimis- ja õpetamisülesannetega tegelevatele organisatsioonidele tehtud annetused maksustamisel maha arvata üksnes siis, kui need organisatsioonid asuvad selle riigi territooriumil, on rikkunud kohustusi, mis tulenevad EÜ artiklist 56 (nüüd ELTL artikkel 63) ja Euroopa Majanduspiirkonna lepingu artiklist 40. Euroopa Kohtu hinnangul ei saa maksumaksjate eristamise kriteerium, mille aluseks on üksnes annetuse saaja asukoht, juba määratluse järgi olla õige kriteerium, mille alusel hinnata, kas olukorrad on objektiivselt sarnased, ja seega teha kindlaks, mille poolest need objektiivselt erinevad. Kuigi uurimis- ja arendustegevuse edendamine võib olla ülekaalukast üldisest huvist tingitud põhjus, siis siseriiklikud õigusnormid, millega antakse uurimis- ja arendustegevusega seotud mahaarvamiste tegemise õigus üksnes seoses asjaomases liikmesriigis tehtud uurimistööga, on otseselt vastuolus liidu poliitikaga teadusuuringute ja tehnoloogia arendamise alal. Vastavalt EÜ artikli 163 lõikele 2 on selle poliitika eesmärk muu hulgas kõrvaldada uurimisalast koostööd takistavad fiskaaltõkked ja järelikult ei saa seda rakendada uurimis- ja arendustegevuse edendamiseks siseriiklikul tasandil.

²⁵ Nõukogu 21. detsembri 1988. aasta direktiiv 89/48/EMÜ vähemalt kolmeaastase kutseõppe läbimisel antavate kõrgharidusdiplomide tunnustamise üldsüsteemi kohta (EÜT 1989, L 19, lk 16; ELT eriväljaanne 05/01, lk 337), muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2001. aasta direktiiviga 2001/19/EÜ (ELT L 206, lk 1; ELT eriväljaanne 05/04, lk 138).

Teiseks olgu esile tõstetud kohtuasi *Schröder* (31. märtsi 2011. aasta otsus kohtuasjas C-450/09), milles Euroopa Kohus otsustas, et ELTL artikliga 63 on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis lubavad residendist maksumaksjal maha arvata oma vanemale tasutud rendi selliste kinnisasjade üürituludest, mille see vanem on talle üle andnud ja mis asuvad selle liikmesriigi territooriumil, kuid ei võimalda sellist mahaarvamist teha mitteresidendist maksumaksjal, tingimusel et rendi maksmise kohustus tuleneb nende kinnisasjade üleandmisest. Euroopa Kohus märkis sellega seoses, et kuna mitteresidendist maksumaksja kohustus tasuda oma vanemale renti tuleneb asjaomasel liikmesriigis asuvate kinnisasjade talle üleandmisest, siis kujutab see rent endast selle vara kasutamisega otseselt seotud kulu, kuna kõnealune maksumaksja on selles osas sarnases olukorras residendist maksumaksjaga. Neil asjaoludel on liikmesriigi õigusnormid, mille kohaselt on tulumaksu valdkonnas mitteresidentidel sellise kulu mahaarvamine keelatud, samas kui see on lubatud residentidel, nõuetekohase põhjenduse puudumisel vastuolus ELTL artikliga 63.

Viimasena tuleb vaatluse alla kohtuasi *Stewart* (21. juuli 2011. aasta otsus kohtuasjas C-503/09), mis andis Euroopa Kohtule võõrtöötajate sotsiaalkindlustuse valdkonnas võimaluse otsustada puudega noorte lühiajalise töövõimetushüvitise olemuse üle ja kontrollida tingimust, mille kohaselt peab kõnealuse hüvitise saamiseks elama alaliselt liikmesriigi territooriumil. Euroopa Kohtu otsusest tuleneb esiteks, et puudega noorte lühiajaline töövõimetushüvitis on määruse (EMÜ) nr 1408/71²⁶ artikli 4 lõike 1 punkti b mõttes invaliidsushüvitis, kui taotluse esitamise kuupäeval on selge, et taotlejal on püsiv või kestav puue, kuna sellistel asjaoludel on see hüvitis otseselt seotud osutatud sättes ette nähtud invaliidsusriskiga, ning teiseks, et määruse nr 1408/71 artikli 10 lõike 1 esimese lõiguga on vastuolus see, kui liikmesriik seab puudega noorte lühiajalise töövõimetushüvitise, mis loetakse invaliidsushüvitiseks, andmise sõltuvusse tingimusest, et taotleja elaks alaliselt selle riigi territooriumil.

Õigusaktide ühtlustamine

Õigusaktide ühtlustamise valdkonna taas kord rikkalik kohtupraktika on mitmekesine nagu selle aluseks olev õigusloometegevuski.

Tarbijakaitse valdkonnas andis Euroopa Kohus kohtuotsuses *Gebr. Weber ja Putz* (16. juuni 2011. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-65/09 ja C-87/09) oma seisukoha, kuidas tõlgendada direktiivi 1999/44 tarbekaupade müügi ja nendega seotud garantiide teatavate aspektide kohta²⁷ artikli 3 lõikeid 2 ja 3, milles on sätestatud, et üleantud kauba lepingule mittevastavuse korral võib tarbija müüjalt nõuda kauba tasuta parandamist või asendamist. Täpsemalt tuli Euroopa Kohtul vastata esiteks küsimusele, kas tasuta asendamine hõlmab ka puudusega kauba eemaldamist ja asenduskauba paigaldamist, ning teiseks, kas müüja võib keelduda ebaproportsionaalsete asenduskulude kandmisest, kui kasutada on vaid üks parandusmeede.

Esimesele küsimusele vastates meenutas Euroopa Kohus, et kauba tasuta lepinguga vastavusse viimine müüja poolt on eelnimetatud direktiiviga tagatud tarbijakaitse oluline osa. Lähtudes direktiivi eesmärgist tagada tarbijate kaitstuse kõrge tase, otsustas kohus, et direktiivi 1999/44 artikli 3 lõikeid 2 ja 3 tuleb tõlgendada nii, et kui puudusega tarbekaup, mis enne puuduse ilmnemist

²⁶ Nõukogu 14. juuni 1971. aasta määrus (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende pereliikmete suhtes (EÜT L 149, lk 2), muudetud ja ajakohastatud nõukogu 2. detsembri 1996. aasta määrusega (EÜ) nr 118/97 (EÜT 1997, L 28, lk 1; ELT eriväljaanne 05/01, lk 35), muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. aprilli 2005. aasta määrusega (EÜ) nr 647/2005 (ELT L 117, lk 1).

²⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. mai 1999. aasta direktiiv 1999/44/EÜ tarbekaupade müügi ja nendega seotud garantiide teatavate aspektide kohta (EÜT L 171, lk 12; ELT eriväljaanne 15/04, lk 223).

paigaldati tarbija poolt heauskselt vastavalt selle laadile ja kasutusotstarbele, viiakse lepinguga vastavusse asendamise teel, siis peab müüja kas ise selle kauba eemaldama kohast, kuhu see paigaldati, ja paigaldama sinna asenduskauba või katma selle eemaldamiseks ja asenduskauba paigaldamiseks vajalikud kulud. Euroopa Kohus selgitas veel, et müüjal on see kohustus sõltumata sellest, kas ta kohustus müügilepingu alusel paigaldama algselt ostetud tarbekauba.

Teise küsimuse puhul leidis Euroopa Kohus, et kõnealuse direktiivi artikli 3 lõikega 3 on vastuolus see, kui liikmesriigi õigusnormid annavad müüjale õiguse keelduda lepingule mittevastava kauba asendamisest – mis on ainuke võimalik parandusmeede – sel alusel, et nende normidega kehtestatud kohustuse tõttu eemaldada see kaup kohast, kuhu see oli paigaldatud, ja paigaldada sinna asenduskaup tekitab see asendamine talle ebaproportsionaalseid kulusid, võrreldes väärtusega, mis kaubal oleks juhul, kui lepingule mittevastavust ei esineks, ja võrreldes lepingule mittevastavuse olulisusega. Samas möönis Euroopa Kohus, et tarbija ja müüja huvide vahel õiglase tasakaalu saavutamiseks ei ole asjaomase sättega vastuolus see, kui tarbija õigust saada hüvitist puudusega kauba eemaldamise ja asenduskauba paigaldamise kulude katteks piiratakse niisuguses olukorras selliselt, et müüja hüvitab kulud proportsionaalses summas, mis määratakse kindlaks kohtuotsuses määratletud kriteeriumide alusel.

Tootevastutuse valdkonnas võiks mainida kohtuasja *Dutruex* (21. detsembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-495/10), milles Euroopa Kohtul tuli tõlgendamise kohta esitatud eelotsuse küsimusele vastates veel kord²⁸ täpsustada direktiiviga 85/374²⁹ läbi viidud ühtlustamise ulatust. Käesoleval juhul oli esitatud küsimus sisuliselt selle kohta, kas nimetatud direktiiviga on vastuolus see, kui Prantsuse õiguses kehtib jätkuvalt kord, mis näeb ette avalik-õiguslike tervishoiuasutuste mittesüülise vastutuse oma patsientide ees seoses kahjuga, mis on tekitatud puudusega aparadi või toote kasutamisega ravi raames.

Sissejuhatuseks tuletas Euroopa Kohus meelde oma kohtupraktikat direktiiviga 85/374 läbi viidud ühtlustamise ulatuse ja intensiivsuse kohta, kinnitades, et kõnealune direktiiv näeb sellega reguleeritud küsimuste osas ette täieliku³⁰ ja ammendava³¹ ühtlustamise. Seejärel, et selgitada välja, kas kõnealuse direktiiviga on vastuolus eespool kirjeldatud siseriiklik vastutuse kord, tuleb kõigepealt kindlaks teha, kas asjaomane kord kuulub selle direktiivi kohaldamisalasse. Sellest tulenevalt analüüsis kohus järgmisena direktiivi kohaldamisala piire seoses isikute ringiga, kellele võib laieneda vastutus direktiiviga kehtestatud vastutuse kohaldamise korra kohaselt. Euroopa Kohtu hinnangul on see isikute ring ammendavalt määratletud ja sinna kuuluvad direktiivi artiklis 3 sätestatu kohaselt tootja, toote ühendusse importija ja tarnija, kui tootjat ei ole võimalik kindlaks teha. Seega leidis Euroopa Kohus, et teenuseosutaja vastutus, kes kasutab sellise teenuse nagu haiglas ravi osutamine raames puudusega aparate või tooteid, mille tootja ta direktiivi 85/374 artikli 3 tähenduses ei ole, ja tekitab seetõttu selle teenuse saajale kahju, ei kuulu kõnesoleva direktiivi kohaldamisalasse. Kohus jõudis selle põhjal järeldusele, et kõnealuse direktiiviga ei ole vastuolus see, kui liikmesriik kehtestab niisuguse siseriikliku korra – nagu oli kõne all põhikohtuasjas –, mis näeb nimetatud teenuseosutaja vastutuse selliselt põhjustatud kahju eest ette ka siis, kui teenuseosutajal puudub

²⁸ Vt 4. juuni 2009. aasta otsus kohtuasjas C-285/08: *Moteurs Leroy Somer* (EKL 2009, lk I-4733).

²⁹ Nõukogu 25. juuli 1985. aasta direktiiv 85/374/EMÜ liikmesriikide tootevastutust käsitlevate õigus- ja haldusnormide ühtlustamise kohta, muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 10. mai 1999. aasta direktiiviga 1999/34/EÜ (EÜT L 210, lk 29; ELT eriväljaanne 15/04, lk 147).

³⁰ Vt eelkõige 25. aprilli 2002. aasta otsus kohtuasjas C-52/00: *komisjon vs. Prantsusmaa* (EKL 2002, lk I-3827, punkt 24), 25. aprilli 2002. aasta otsus kohtuasjas C-154/00: *komisjon vs. Kreeka* (EKL 2002, lk I-3879, punkt 20) ja 10. jaanuari 2006. aasta otsus kohtuasjas C-402/03: *Skov ja Bilka* (EKL 2006, lk I-199, punkt 23).

³¹ Eespool viidatud kohtuotsus *Moteurs Leroy Somer* (punktid 24 ja 25).

vähimgi süü; seda aga tingimusel, et kannatanul ja/või viidatud teenuseosutajal säilib võimalus tugineda tootja vastutusele selle direktiivi põhjal, kui direktiivis sätestatud tingimused on täidetud.

Inimervishoius kasutatavate ravimite valdkonnas tuleks nimetada kahte samal päeval tehtud kohutulahendit (5. mai 2011. aasta otsus kohtuasjas C-249/09: *Novo Nordisk*, ja otsus kohtuasjas C-316/09: *MSD Sharp & Dohme*), milles Euroopa Kohus tegi olulisi täpsustusi direktiivi 2001/83 inimervishoius kasutatavaid ravimeid käsitlevate ühenduse eeskirjade kohta³² teatavate sätete sisu kohta, mis reguleerivad nimetatud ravimite reklaami.

Esimeses viidatud kohtuasjas *Novo Nordisk* puudutas põhikohtuasi ühte diabeediravile spetsialiseerunud ravimifirmat, kellel keelati Eesti Ravimiameti ettekirjutusega avaldada meditsiiniajakirjas insuliini sisaldava ravimi reklaami, mis oli suunatud ravimite väljakirjutajatele, kuna see reklaam ei vastanud siseriiklikele õigusnormidele, mille järgi ravimireklaam ei tohi sisaldada teavet, mida ei ole ravimi omaduste kokkuvõttes. Eelotsusetaotluse esitanud kohus, kellele oli esitatud nimetatud ettekirjutuse tühistamiseks kaebus, esitas Euroopa Kohtule kaks eelotsuse küsimust direktiivi 2001/83 artikli 87 lõike 2 tõlgendamise kohta, milles on sätestatud, et „ravimireklaami kõik osad peavad olema kooskõlas ravimi omaduste kokkuvõttes loetletud andmetega“.

Esimeses küsimuses tahtis eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas direktiivi 2001/83 artikli 87 lõiget 2 tuleb tõlgendada selliselt, et see laieneb ka meditsiiniajakirjadest või muudest teadustöödest pärinevatele tsitaatidele, mis sisalduvad ravimi väljakirjutajatele suunatud ravimireklaamis. Euroopa Kohus vastas jaatavalt, leides, et nii direktiivi 2001/83 artikli 87 asukohast direktiivi struktuuris kui ka nimetatud artikli 87 sõnastusest ja sisust tervikuna tuleneb, et selle artikli lõige 2 kujutab endast üldnormi, mis puudutab kogu ravimireklaami, kaasa arvatud sellist, mis on suunatud isikutele, kellel on õigus ravimeid välja kirjutada või tarnida.

Teises küsimuses soovis liikmesriigi kohus Euroopa Kohtu käest teada, milline on direktiivi 2001/83 artikli 87 lõikes 2 sätestatud keelu ulatus. Euroopa Kohus vastas, et antud sätet tuleb tõlgendada nii, et see keelab avaldada ravimite väljakirjutamise või tarnimise õigust omavatele isikutele suunatud ravimireklaamis väiteid, mis on vastuolus ravimi omaduste kokkuvõttega, kuid ei nõua siiski, et kõik selles ravimireklaamis esitatud väited peaksid sisalduma ravimi omaduste kokkuvõttes või olema kokkuvõttes loetletud andmetest tuletatavad. Lisaks selgitas kohus, et niisugune reklaam võib sisaldada väiteid, mis täiendavad nimetatud direktiivi artiklis 11 viidatud teavet, tingimusel et need väited kinnitavad või täpsustavad seda teavet kooskõllaliselt ega moonuta seda ning on kooskõlas selle direktiivi artikli 87 lõikes 3 ning artikli 92 lõigetes 2 ja 3 esitatud nõuetega.

Teises eespool viidatud kohtuasjas *MSD Sharp & Dohme* tuli Euroopa Kohtul anda oma seisukoht, kuidas tõlgendada direktiivi 2001/83 artikli 88 lõike 1 punkti a, millega keelatakse üldsusele suunatud reklaam ravimite osas, mis on saadaval ainult arstireseptiga. Vaadeldavas kohtuasjas väitis ravimifirma, et üks tema konkurentidest rikkus nimetatud reeglit ülevõtvaid siseriiklikke õigusnorme, avaldades oma veebilehel kõigile kättesaadava teabe kolme tema toodetava retseptiravimi kohta. Kaebuse esitaja pöördus liikmesriigi kohtute poole, et viimased annaksid korralduse niisuguse avaldamise keelamiseks. Eelotsusetaotluse esitanud kohus, kes menetles vastustaja esitatud kassatsioonkaebust, küsis Euroopa Kohtult sisuliselt, kas vaidluse all oleva teabe avaldamine kujutab endast tegelikult reklaami direktiivi 2001/83 artikli 88 lõike 1 punkti a tähenduses. Euroopa

³² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. novembri 2001. aasta direktiiv 2001/83/EÜ inimervishoius kasutatavaid ravimeid käsitlevate ühenduse eeskirjade kohta (EÜT L 311, lk 67; ELT eriväljaanne 13/27, lk 68), muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 31. märtsi 2004. aasta direktiiviga 2004/27/EÜ (ELT L 136, lk 34; ELT eriväljaanne 13/34, lk 262).

Kohus vastas, et asjaomast sätet tuleb tõlgendada nii, et see ei keela ravimifirmal levitada internetis retseptiravimite kohta teavet, kui see teave on kättesaadav vaid seda otsinud isikutele ning kui see kujutab endast ainult ravimi pakendi täpset äratoomist kooskõlas nimetatud direktiivi artikliga 62 ning ravimialal pädevate asutuste heaks kiidetud infolehe või ravimi omaduste kokkuvõtte sõnasõnalist ja täielikku kordamist. Niisugusel veebilehel on seevastu keelatud levitada ravimi kohta teavet, mille hulgast tootja on teinud valiku või milles ta on midagi muutnud, sest teabe töötlemist ei saa selgitada muudmoodi kui reklaami eesmärgiga.

Jätkates inimintervishoius kasutatavate ravimite valdkonnaga, kus sel korral on aga kõne all määrus nr 469/2009 ravimite täiendava kaitse tunnistuse kohta,³³ tuleb meenutada kohtuasja *Medeva* (24. novembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-322/10), milles Euroopa Kohus vastas eelotsusetaotlusele, kus paluti täpsustada täiendava kaitse tunnistuse saamise tingimusi.

Patendiga antud kaitse ebapiisavuse korvamiseks näeb määruse nr 469/2009 artikkel 3 siseriikliku patendi omanikule ette võimaluse saada täiendava kaitse tunnistus tingimusel, et muu hulgas kaitseb toodet juba kehtiv aluspatent ja tootele on antud ravimi müügiluba. Euroopa Kohus selgitas kõigepealt kriteeriumide kohta, mille alusel saab otsustada, kas „toodet kaitseb kehtiv aluspatent“, et kõnealuse määruse artikli 3 punkti a tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus, kui liikmesriigi pädev tööstusomandi õiguskaitse amet annab täiendava kaitse tunnistuse toimeainetele, mida ei ole mainitud taotluse toetuseks esitatud aluspatendi nõudluse sõnastuses. Mis puudutab seejärel määruse nr 469/2009 artikli 3 punktis b sätestatud teist tingimust, mille kohaselt peab tootele olema antud ravimi müügiluba, ja asjaomase ravimi koostist, märkis Euroopa Kohus, et kui teised artiklis 3 ette nähtud tingimused on samuti täidetud, ei ole määruse artikli 3 punktiga b vastuolus, kui liikmesriigi pädev tööstusomandi õiguskaitse amet annab täiendava kaitse tunnistuse kahe toimeaine kombinatsioonile, mis vastab taotluse toetuseks esitatud aluspatendi nõudluse sõnastuses olevale kombinatsioonile, kui ravim, mille müügiluba on esitatud täiendava kaitse tunnistuse taotluse toetuseks, ei sisalda mitte ainult seda kahe toimeaine kombinatsiooni, vaid ka teisi toimeaineid.

Biotehnoloogialeutiste kaitse valdkonnas tegi Euroopa Kohus ühe olulise eelotsuse kohtuasjas *Brüstle* (18. oktoobri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-34/10), kus Euroopa Kohtul tuli tõlgendada mõistet „inimese embrüo“. Eelotsusetaotlus oli esitatud Greenpeace'i algatatud menetluse raames, milles paluti tunnistada kehtetuks patent, mis puudutab närvide algrakke, mida valmistatakse inimembrüonaalsetest tüvirakkudest, mida kasutatakse paljude närvihaiguste ravimiseks. Selles kohtuasjas paluti Euroopa Kohtul tõlgendada mõistet „inimese embrüo“, mida direktiivis 98/44 biotehnoloogialeutiste õiguskaitse kohta³⁴ ei ole määratletud, ja selgitada, kui suures ulatuses jäävad patentsusest välja leiutised, mis puudutavad inimese embrüote kasutamist tööstuslikel või kaubanduslikel eesmärkidel, nagu on sätestatud direktiivi artikli 6 lõike 2 punktis b.

Esiteks selgitas Euroopa Kohus, et mõistet „inimese embrüo“ direktiivi 98/44 artikli 6 lõikes 2 tuleb käsitada kui liidu õiguse autonoomset mõistet, mida viimase territooriumil tuleb tõlgendada ühetaoliselt. Märkides seejärel, et antud direktiivi kontekst ja eesmärk viitavad sellele, et liidu seadusandja soov oli välistada igasugune patentsuse võimalikkus, kui see võiks mõjutada inimvääriskust, asus Euroopa Kohus seisukohale, et mõistet „inimese embrüo“ tuleb käsitada laiemalt ning sellistel asjaoludel tähistab mõiste „inimese embrüo“ eespool osutatud sätte tähenduses inimese

³³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. mai 2009. aasta määrus (EÜ) nr 469/2009 ravimite täiendava kaitse tunnistuse kohta (ELT L 152, lk 1).

³⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. juuli 1998. aasta direktiiv 98/44/EÜ biotehnoloogialeutiste õiguskaitse kohta (EÜT L 213, lk 13; ELT eriväljaanne 13/20, lk 395).

viljastamata munarakke, millesse on siirdatud inimese küpsest rakust saadud rakutüvi, ja inimese viljastamata munarakke, mida on partenogeneesi teel stimuleeritud jagunema ja edasi arenema. Siiski leidis Euroopa Kohus, et liikmesriigi kohtu ülesanne on teha teaduse arengut silmas pidades kindlaks, kas inimese embrüost blastotsüsti staadiumis saadud tüvirakud kuuluvad mõiste „inimese embrüo“ alla kõnealuse sätte tähenduses.

Teiseks otsustas Euroopa Kohus, et patentsusest väljajätmine, mis puudutab „inimese embrüote kasutamist tööstuslikel ja kaubanduslikel eesmärkidel“, hõlmab ka teaduslikel eesmärkidel kasutamist. Euroopa Kohtu hinnangul tähendab leiutisele patendi andmine põhimõtteliselt selle tööstuslikku ja kaubanduslikku kasutamist ning isegi kui teadusuuringu eesmärki tuleb eristada tööstuslikest ja kaubanduslikest eesmärkidest, ei saa patendist endast ja sellega kaasnevatest õigustest eraldada inimese embrüote kasutamist uuringutel, mis oleks patenditaotluse ese.

Lõpuks analüüsis Euroopa Kohus patentsust leiutise puhul, mis on seotud närvide algrakkude valmistamisega. Kohus otsustas, et leiutis ei ole patentitav, kui selle rakendamine eeldab – nagu käesoleval juhtumil – inimese embrüote eelnevat hävitamist või nende kasutamist lähtematerjalina, ükskõik millises staadiumis see toimub, ja isegi kui tehnilises teabes, millele patendikaitset taotletakse, ei nimetata inimese embrüote kasutamist.

Kohtuasjades *Monsanto jt* (8. septembri 2011. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-58/10–C-68/10) analüüsis Euroopa Kohus tingimusi, mille korral võivad liikmesriigi asutused võtta kiireloomulisi meetmeid, et ajutiselt peatada või keelata geneetiliselt muundatud organismide (edaspidi „GMO“) kasutamine ja turuleviimine, kui geneetiliselt muundatud organisme käsitleva direktiivi 90/220³⁵ (tunnistatud kehtetuks direktiiviga 2001/18³⁶) alusel on nendele juba turuleviimise luba antud.

Euroopa Kohus märkis, et vaadeldavas asjas teatati maisist MON 810 – millele oli direktiivi 90/220 alusel antud luba kultiveerimiseks ka seemnena – kui „olemasolevast tootest“ vastavalt määrusele nr 1829/2003 geneetiliselt muundatud toidu ja sööda kohta³⁷ ning seejärel esitati sama määruse kohaselt nõusoleku uuendamise taotlus. Kohus leidis, et niisugustel asjaoludel ei saa liikmesriik kohaldada direktiivis 2001/18 sätestatud kaitseklauslit selleks, et võtta meetmeid, millega ajutiselt peatatakse ja hiljem keelatakse niisuguse GMO nagu mais MON 810 kasutamine või turuleviimine. Küll aga võib selliseid kiireloomulisi meetmeid võtta määruse nr 1829/2003 alusel.

Sellega seoses rõhutas Euroopa Kohus, et kui liikmesriik soovib võtta erakorralisi meetmeid nimetatud määruse alusel, peab ta järgima nii selles määruses loetletud sisulisi tingimusi kui ka menetlustingimusi, mis on sätestatud määruses nr 178/2002,³⁸ millele esimesena nimetatud määruses selles küsimuses viidatakse. Liikmesriigil on seega kohustus teatada komisjonile „ametlikult“ vajadusest võtta kiireloomulisi meetmeid. Kui komisjon meetmeid ei võta, peab ta komisjonile ja teistele liikmesriikidele võetud ajutiste kaitsemeetmete sisust „viivitamata“ teatama.

³⁵ Nõukogu 23. aprilli 1990. aasta direktiiv 90/220/EMÜ geneetiliselt muundatud organismide tahtliku keskkonda viimise kohta (EÜT L 117, lk 15).

³⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. märtsi 2001. aasta direktiiv 2001/18/EÜ geneetiliselt muundatud organismide tahtliku keskkonda viimise kohta ja nõukogu direktiivi 90/220/EMÜ kehtetuks tunnistamise kohta (EÜT L 106, lk 1; ELT eriväljaanne 15/06, lk 77).

³⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. septembri 2003. aasta määrus (EÜ) nr 1829/2003 geneetiliselt muundatud toidu ja sööda kohta (ELT L 268, lk 1; ELT eriväljaanne 13/32, lk 432).

³⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. jaanuari 2002. aasta määrus (EÜ) nr 178/2002, millega sätestatakse toidualaste õigusnormide üldised põhimõtted ja nõuded, asutatakse Euroopa Toiduohutusamet ja kehtestatakse toidu ohutusega seotud menetlused (EÜT L 31, lk 1; ELT eriväljaanne 15/06, lk 463).

Lisaks leidis Euroopa Kohus määruse nr 1829/2003 alusel võetud erakorraliste meetmete sisuliste tingimuste kohta, et määrus paneb liikmesriikidele kohustuse tõendada lisaks erakorralisusele, et esineb olukord, mis kujutab olulist ohtu, mis kahjustab ilmselgelt inimeste ja loomade tervist ja keskkonda. Vaatamata nende meetmete ajutisele ja ennetavale laadile võib neid meetmeid võtta vaid juhul, kui need põhinevad võimalikult täielikul riskianalüüsil, võttes arvesse juhtumi konkreetseid asjaolusid, millest ilmneb, et need meetmed on vajalikud.

Euroopa Kohus märkis lõpetuseks, et lähtudes määrusega nr 1829/2003 kehtestatud süsteemi ülesehitusest ja selle eesmärgist hoida ära kunstlikult tekitatud erinevused, kuulub tõsise ohu hindamine ja käsitlemine viimasena komisjoni ja nõukogu ainupädevusse, alludes samas liidu kohtu kontrollile.

Veel seoses määruse nr 1829/2003 geneetiliselt muundatud toidu ja sööda kohta³⁹ tõlgendamisega väärrib tähelepanu ka kohtuasi *Bablok jt* (6. septembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-442/09). Põhikohtuasjas olid vaidlevateks poolteks üks mesinik ja Freistaat Bayern (Saksamaa), kellele kuuluvad maatükid, kus kasvatati maisi MON 810 (GMO). Mesinik väitis, et kuna tema toodetud maisi õietolm ja üksikud meeproovid sisaldavad maisi MON 810 DNA-d, võib see muuta tema mesindussaadused müügi- ja tarbimiskõlbmatuks. Olles märkinud, et alates hetkest, mil kõne all olev õietolm satub mee või õietolmust valmistatud toidulisandite sisse, kaotab see oma viljastamisvõime, pöördus eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtu poole eelotsusetaotlusega, et saada temalt peaaegselt vastust küsimusele, kas üksnes asjaolu, et kõnealused mesindussaadused sisaldavad geneetiliselt muundatud maisi õietolmu, mis on kaotanud paljunemisvõime, toob kaasa selle, et nende toodete turule viimiseks on vaja taotleda luba.

Niisiis tuli Euroopa Kohtul täpsustada mõistet „geneetiliselt muundatud organism” määruse nr 1829/2003 artikli 2 punkti 5 tähenduses. Kohus leidis, et see mõiste ei hõlma niisugust ainet nagu geneetiliselt muundatud maisisordilt pärinev õietolm, mis on kaotanud paljunemisvõime ja millel puudub igasugune võime üle kanda temas sisalduvat geneetilist materjali. Samas otsustas Euroopa Kohus, et niisugused tooted nagu kõnealust õietolmu sisaldav(ad) mesi ja toidulisandid kujutavad endast GMO-dest toodetud koostisosi sisaldavat toitu ülalosutatud määruse tähenduses. Sellega seoses sedastas kohus, et kõne all olev õietolm on „GMO-dest toodetud” ning et see on mee ja õietolmust valmistatud toidulisandite „koostisosa”. Seoses meega märkis kohus, et õietolm ei ole võõras aine ega mustus, vaid asjaomase toote tavapärase koostisosa, mistõttu tuleb see tegelikult kvalifitseerida „koostisosaks”. Järelikult kuulub kõnealune õietolm määruse kohaldamisalasse ja selle suhtes kohaldatakse enne turule viimist määruses sätestatud loakorda. Lisaks märkis Euroopa Kohus, et see, kas asjaomase õietolmu meele lisamine on tahtlik või juhuslik, ei saa GMO-dest toodetud koostisosi sisaldavat toitu kõnealuse loakorra kohaldamisalast välja jätta. Viimasena selgitas Euroopa Kohus, et määruse nr 1829/2003 artikli 3 lõikes 1 ja artikli 4 lõikes 2 toidu suhtes ette nähtud loa- ja järelevalvekohustus tekib vaatamata sellele, milline on asjaomases tootes sisalduv geneetiliselt muundatud materjali määr, ning sellele kohustusele ei või analoogia alusel kohaldada niisugust piirmäära, nagu on sama määruse artikli 12 lõikes 2 ette nähtud märgistamise puhul.

Mis puudutab autoriõiguse kaitset infoühiskonnas, siis selles valdkonnas on kaks eriti tähelepanuväärset lahendit.

Esimene käsitleb siseriiklikke meetmeid, mis on suunatud internetist ebaseadusliku allalaadimise vastu võitlemiseks (24. novembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-70/10: *Scarlet Extended*). Selle kohtuasja aluseks on vaidlus, mille poolteks on Scarlet Extended SA, kes on internetiühenduse pakkuja,

³⁹ Vt 37. joonealune märkus.

ning Belgia haldusühing SABAM, kes annab kolmandatele isikutele loa kasutada autorite, heliloojate ja kirjastajate muusikateoseid. SABAM väitis, et internetikasutajad laadivad Scarlet'i teenust kasutades võrdõigusvõrgu (*peer-to-peer*) abil internetist ilma loata ja autoritasu maksmata alla SABAM-i kataloogi kuuluvaid teoseid. SABAM pöördus siseriikliku kohtu poole, kes tegi tema taotlusel esimeses kohtuastmes internetiühenduse pakkuja eetikirjutuse lõpetada autoriõiguste rikkumine, muutes oma klientidele võimatuks võrdõigusvõrgu tarkvara abil mis tahes moel saata või vastu võtta SABAM-i registrisse kuuluvat muusikateost sisaldavaid faile. Apellatsioonikohus, kes vaatas läbi internetiteenuse pakkuja kaebust, otsustas menetluse peatada, et küsida Euroopa Kohtult eelotsusemenetluses sisuliselt seda, kas niisugune ettekirjutus on liidu õigusega kooskõlas.

Euroopa Kohus vastas, et direktiive 2000/31,⁴⁰ 2001/29,⁴¹ 2004/48,⁴² 95/46⁴³ ja 2002/58⁴⁴ tuleb koosmõjus ning kohaldatavatest põhiõigustest lähtuvalt tõlgendada nii, et nendega on vastuolus internetiühenduse pakkuja adresseeritud kohtu ettekirjutus rakendada sellist filtreerimissüsteemi, mis filtreerib kogu tema teenuse raames ja eelkõige võrdõigusvõrgu tarkvara abil toimuva elektroonilise side, mida kohaldatakse vahet tegemata kõigile tema klientidele, mis on preventiivne, mida rakendatakse ainult tema kulul ja mis ei ole ajaliselt piiratud ning mis on võimeline tuvastama selle teenusepakkuja võrgus selliste failide vahetuse, mis sisaldavad muusika-, kinematograafilisi või audiovisuaalseid teoseid, mille intellektuaalomandiõigusi taotluse esitaja väidab omavat, selleks et blokeerida autoriõigust rikkuvate failide edastamine.

Euroopa Kohus märkis oma otsuse põhjendustes, et selline ettekirjutus ei ole kooskõlas direktiivi 2000/31 artikli 15 lõikes 1 sätestatud keeluga kehtestada kõnealusele teenuseosutajale üldist jälgimiskohustust ega nõudega tagada õiglane tasakaal ühelt poolt intellektuaalomandiõiguse ning teiselt poolt ettevõtlusvabaduse, isikuandmete kaitse õiguse ja õiguse saada ja edastada teavet vahel.

Teises kohtuasjas (16. juuni 2011. aasta otsus kohtuasjas C-462/09: *Stichting de Thuiskopie*) tegi Euroopa Kohus otsuse selle kohta, kuidas täidetakse liikmesriikidele, kes on teinud isikliku kasutamise eesmärgil reprodutseerimise suhtes erandi, pandud kohustust tagada õiguste valdajatele õiglase hüvitise maksmine vastavalt direktiivi 2001/29 autoriõiguste ja sellega kaasnevate õiguste kohta infoühiskonnas⁴⁵ artikli 5 lõike 2 punktile b ning milline on selle kohustuse ulatus. Vaadeldavas asjas oli kõne all konkreetne juhtum, kus kutseline müüja, kes müüb reprodutseerimiseks kasutatavaid andmekandjaid, on asutatud muus liikmesriigis kui see isik, kellel lasub eelnevalt mainitud kohustus, ja on suunanud oma tegevuse sellesse riiki.

Euroopa Kohus möönis esiteks, et ehkki põhimõtteliselt peab õiglast hüvitist maksma lõppkasutaja, kes teeb isikliku kasutamise eesmärgil autoriõigustega kaitstud teosest koopia, siis kuna

⁴⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2000. aasta direktiiv 2000/31/EÜ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (EÜT L 178, lk 1; ELT eriväljaanne 13/25, lk 399).

⁴¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiiv 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas (EÜT L 167, lk 10; ELT eriväljaanne 17/01, lk 230).

⁴² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiiv 2004/48/EÜ intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta (ELT L 157, lk 45; ELT eriväljaanne 17/02, lk 32).

⁴³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. oktoobri 1995. aasta direktiiv 95/46/EÜ üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta (EÜT L 281, lk 31; ELT eriväljaanne 13/15, lk 355).

⁴⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. juuli 2002. aasta direktiiv 2002/58/EÜ, milles käsitletakse isikuandmete töötlemist ja eraelu puutumatuse kaitset elektroonilise side sektoris (EÜT L 201, lk 37; ELT eriväljaanne 13/29, lk 514).

⁴⁵ Vt 41. joonealune märkus.

praktikas on keeruline isiklikul eesmärgil kasutajaid tuvastada ning kohustada neid asjaomaste õiguste valdajatele tekitatud kahju hüvitama, võivad liikmesriigid kehtestada isikliku kasutamise eesmärgil reprodutseerimise tasu, mida peavad maksma isikud, kes teevad nimetatud lõppkasutajatele kättesaadavaks reprodutseerimiseks kasutatavad seadmed, aparaadid ja andmekandjad, kuivõrd neil isikutel on võimalik teenida sellise tasuna makstud summa tagasi lõppkasutajatelt sedalaadi kättesaadavaks tegemise eest võetavas hinnas. Teiseks tõlgendas Euroopa Kohus kõnesoleva direktiivi sätteid selliselt, et need sätted kohustavad liikmesriiki, kes on oma siseriiklikus õiguses teinud isikliku kasutamise eesmärgil reprodutseerimise suhtes erandi, saavutama sellise tulemuse, et see liikmesriik tagab oma pädevuse piires õiglase hüvitise sissenõudmise, millega hüvitatakse autori kantud kahju, eelkõige kui see kahju on tekkinud kõnealuse liikmesriigi territooriumil. Niisugusel juhul ei ole selle tulemuse saavutamise kohustuse osas tähtsust pelgal asjaolul, et kutseline müüja, kes müüb reprodutseerimiseks kasutatavaid seadmeid, aparaate ja andmekandjaid, asub mõnes muus liikmesriigis kui see, kus elavad ostjad. Liikmesriigi kohus peab juhul, kui ei ole võimalik tagada ostjatelt õiglase hüvitise sissenõudmist, tõlgendama siseriiklikku õigust nii, et selle hüvitise saab sisse nõuda isikult, kes tegutseb kutsetegevuse raames.

Intellektuaalomandi õiguste kaitse valdkonnas laiemalt käsitles Euroopa Kohus kohtuasjas *Realchemie Nederland* (18. oktoobri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-406/09) direktiivi 2004/48 intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta⁴⁶ artiklis 14 kehtestatud reeglit, mille järgi on liikmesriigid kohustatud tagama, et intellektuaalomandi õiguse rikkumist puudutavas vaidluses kohtuasja võitnud poole kohtukulud kannab üldjuhul kohtuasja kaotanud pool.

Euroopa Kohus otsustas selles kohtuasjas, et kulud, mis on seotud liikmesriigis algatatud täitemenetlusega, milles taotletakse sellise otsuse tunnustamist ja täitmist, mis on teises liikmesriigis tehtud vaidluses, milles nõutakse intellektuaalomandi õiguse järgimist, kuuluvad direktiivi 2004/48 artikli 14 kohaldamisalasse. Euroopa Kohtu hinnangul on sellekohane tõlgendus kooskõlas nii direktiivi 2004/48 üldise eesmärgiga – milleks on liikmesriikide õigusnormide ühtlustamine selleks, et tagada intellektuaalomandi kõrge, võrdväärne ning ühetaoline kaitsetase – kui ka artikli 14 konkreetse eesmärgiga, milleks on vältida seda, et kahju saanud isik ei loobuks oma intellektuaalomandi õiguste kaitseks kohtumenetluse algatamisest. Vastavalt nimetatud eesmärkidele peavad intellektuaalomandi õiguste rikkumise toimepanija tegevuse tagajärjed jääma üldjuhul täielikult tema kanda.

Kohtuasjas *Association Belge des Consommateurs Test-Achats jt* (1. märtsi 2011. aasta otsus kohtuasjas C-236/09) esitas Belgia Kuningriigi Cour constitutionnelle Euroopa Kohtule küsimuse direktiivi 2004/113⁴⁷ artikli 5 lõike 2 kehtivuse kohta, milles on sätestatud, et „[o]lenemata lõikest 1 võivad liikmesriigid otsustada enne 21. detsembrit 2007 lubada üksikisikute kindlustusmaksetes ja -hüvitistes proportsionaalseid erinevusi, kui soo kasutamine on riski hindamisel määravaks teguriks asjakohaste ja täpsete kindlustusmatemaatiliste ja statistiliste andmete alusel”. Euroopa Kohus meenutas, et on üheselt selge, et direktiiviga 2004/113 kindlustusteenuste sektoris taotletav eesmärk on nähtuvalt selle artikli 5 lõikest 1 meeste ja naiste ühtsete kindlustusmaksete ja -hüvitiste reegli kohaldamine. Direktiivi põhjenduses 18 on sõnaselgelt märgitud, et meeste ja naiste võrdse kohtlemise tagamiseks ei peaks soo kasutamine kindlustusmatemaatilise (aktuaarse) tegurina põhjustama erinevusi isikute kindlustusmaksetes ja -hüvitistes. Direktiivi põhjenduses 19 on „erandina” nimetatud liikmesriikidele antud õigust jätta meeste ja naiste ühtsete kindlustusmaksete ja -hüvitiste reegel kohaldamata. Nii põhineb direktiiv 2004/113 eeldusel, et Euroopa Liidu põhiõiguste

⁴⁶ Vt 42. joonealune märkus.

⁴⁷ Nõukogu 13. detsembri 2004. aasta direktiiv 2004/113/EÜ meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta seoses kaupade ja teenuste kättesaadavuse ja pakkumisega (ELT L 373, lk 37).

harta artiklites 21 ja 23 sätestatud meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte kohaldamisel on meeste ja naiste olukord seoses nende sõlmitud kindlustuslepingust tulenevate maksete ja hüvitistega sarnane. Seejärel otsustas Euroopa Kohus, et direktiivi 2004/113 artikli 5 lõige 2, mis lubab asjaomastel liikmesriikidel jätta ajalise piiranguta jõusse erandi meeste ja naiste ühtsete kindlustusmaksete ja -hüvitiste reeglist, on vastuolus meeste ja naiste võrdse kohtlemise eesmärgi saavutamise, mida asjaomase direktiiviga taotletakse, ning on vastuolus ka Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklitega 21 ja 23. Seega jõudis Euroopa Kohus järeldusele, et kõnealune säte on alates 21. detsembrist 2012 kehtetu.

Kohtuasjas *Churchill Insurance Company ja Evans* (1. detsembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-442/10), milles käsitletakse liikluskindlustust puudutavaid direktiive 72/166 (esimene direktiiv)⁴⁸, 84/5 (teine direktiiv)⁴⁹ ja 90/232 (kolmas direktiiv)⁵⁰, mis on nüüd kodifitseeritud direktiiviga 2009/103,⁵¹ tuli Euroopa Kohtul eelotsusetaotlust läbi vaadates hinnata kohustusliku kindlustuskaitse ulatust õnnetuses kannatanud kolmandate isikute suhtes.

Euroopa Kohus leidis oma otsuses, et kolmanda direktiivi 90/232 artikli 1 esimese lõiguga ja teise direktiivi 84/5 artikli 2 lõikega 1 on vastuolus siseriiklikud õigusnormid, mille toimet kindlustusandja vabastatakse automaatselt liiklusõnnetuses kannatanule hüvitise maksmise kohustusest, kui õnnetuse põhjustas kindlustuspoliisiga kindlustamata juht ja kui kannatanu oli õnnetuse ajal sõidukis kaassõitja, oli selle juhtimiseks kindlustatud ning oli andnud juhile loa seda sõidukit juhtida. Euroopa Kohus selgitas lisaks, et niisugune tõlgendus ei ole erinev sõltuvalt sellest, kas kindlustatud kannatanu teadis, et isik, kellel ta lubas sõidukit juhtida, ei olnud selleks kindlustatud, või kas ta uskus, et juht on kindlustatud, või veel sellest, kas ta sellele asjaolule mõtles või ei mõelnud. Euroopa Kohus mõõnis, et see siiski ei välista, et liikmesriigid võivad võtta neid asjaolusid arvesse oma õigusnormides, mis käsitlevad tsiviilvastutust, tingimusel et nad järgivad selles valdkonnas oma pädevust teostades ikkagi liidu õigust, eeskätt esimese direktiivi artikli 3 lõiget 1, teise direktiivi artikli 2 lõiget 1 ja kolmanda direktiivi artiklit 1, ning et nende õigusnormide toimet ei kaota need direktiivid oma kasulikku mõju. Seega ei saa üldiste ja abstraktsete kriteeriumide põhjal määratletud siseriiklikud õigusnormid võtta kaassõitjalt õigust saada kohustusliku liikluskindlustuse hüvitist või piirata seda õigust ebaproportsionaalselt, tuginedes vaid sellele, et ta on osalenud kahju tekitamises. Üksnes erandlikel asjaoludel võib üksikjuhtumi hindamise põhjal hüvitise suurust piirata.

Transport

Kohtuasjas *Luksemburg vs. parlament ja nõukogu* (12. mai 2011. aasta otsus kohtuasjas C-176/09) hindas Euroopa Kohus direktiivi 2009/12 lennujaamatasude kohta⁵² kehtivust. Kuigi nimetatud liikmesriigi ainus lennujaam ei vasta direktiivis kehtestatud kvantitatiivsele kriteeriumile (viis miljonit

⁴⁸ Nõukogu 24. aprilli 1972. aasta direktiiv 72/166/EMÜ mootorsõidukite kasutamise tsiviilvastutuskindlustust ja sellise vastutuse kindlustamise kohustuse täitmist käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (EÜT L 103, lk 1; ELT eriväljaanne 06/01, lk 10).

⁴⁹ Nõukogu 30. detsembri 1983. aasta direktiiv 84/5/EMÜ mootorsõidukite kasutamise tsiviilvastutuskindlustust käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (EÜT 1984, L 8, lk 17; ELT eriväljaanne 06/07, lk 3).

⁵⁰ Nõukogu 14. mai 1990. aasta direktiiv 90/232/EMÜ mootorsõidukite kasutamise tsiviilvastutuskindlustust käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (EÜT L 129, lk 33; ELT eriväljaanne 06/01, lk 249).

⁵¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. septembri 2009. aasta direktiiv 2009/103/EÜ mootorsõidukite kasutamise tsiviilvastutuskindlustuse ja sellise vastutuse kindlustamise kohustuse täitmise kohta (ELT L 263, lk 11). See direktiiv ei olnud kohtuasja asjaolude aset leidmise ajal veel jõustunud.

⁵² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 2009. aasta direktiiv 2009/12/EÜ lennujaamatasude kohta (ELT L 70, lk 11).

reisijat aastas) ja asub teiste naaberliikmesriikide lennujaamade lähedal, laienevad sellele lennujaamale asjaomasest direktiivist tulenevad administratiivsed ja rahalised kohustused, kuna ta on direktiivi sõnastuse kohaselt kõnealuse liikmesriigi piiriületuskohana privilegeeritud seisus. Luksemburgi Suurhertsogiriik tugines kõnealuse direktiivi kehtivuse vaidlustamiseks võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumisele tulenevalt esiteks asjaolust, et on olemas suurema reisijate hulgaga teised piirkondlikud lennujaamad, ja teiseks, et asjaomase liikmesriigi ainsat lennujaama käsitleti lennujaamana, mille aastane reisijate arv on üle viie miljoni.

Euroopa Kohus meenutas alustuseks, et liidu seadusandja on teinud vahet kahel lennujaamade kategoorial ning et aastas suurima reisijate hulgaga lennujaama liikmesriigis, kus ühegi lennujaama kasutajate hulk ei ulatu viie miljoni künniseni, peetakse asjaomase liikmesriigi piiriületuskohaks, kuna see lennujaam on privilegeeritud seisus. Edasi leidis Euroopa Kohus, et liidu seadusandja ei ole teinud hindamisviga ega ületanud oma pädevust, tehes vahet teisejärgulistel lennujaamadel ja põhilennujaamadel, olenemata nende aastasest reisijate hulgast: teisejärgulist lennujaama ei saa pidada nimetatud direktiivi tähenduses piiriületuskohaks selles liikmesriigis. Lõpetuseks leidis Euroopa Kohus, et üksnes asjaolu, et lennujaam on privilegeeritud seisus, on piisav õigustus selle direktiivi kohaldamiseks. Samuti rõhutas kohus, et kõnealuse direktiiviga kehtestatud korrast tulenevad tasud ei tundu olevat ebaproportsionaalsed võrreldes sellest tulenevate eelistega ning liidu seadusandja on leidnud põhjendatult, et puudub vajadus arvata direktiivi kohaldamisalasse lennujaamad, mille aastane vedude maht on alla viie miljoni reisija aastas, kuivõrd need ei ole oma liikmesriigi põhilennujaamad.

Konkurents

Euroopa Kohtul oli nii Üldkohtu otsuste peale esitatud apellatsioonkaebuste läbivaatamisel kui ka eelotsusetaotluste lahendamisel võimalus selgitada erinevaid konkurentsioiguse aspekte nii aluslepingust tulenevate materiaalõigusnormide kui ka nende kohaldamist tagavate menetlusnormide tasandil, eelkõige seoses liidu ja liikmesriikide asutuste vahelise pädevuse jaotusega.

Kohtuasjas *Paint Graphos jt* (8. septembri 2011. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-78/08–C-80/08) esitati Euroopa Kohtule mitu eelotsuse küsimust Itaalia seadusega tulundusühistutele ette nähtud maksusoodustuste kohta. Euroopa Kohtul tuli otsustada riigiabi käsitlevate eeskirjade⁵³ kohaldamisest üle erinevatele maksuvabastustele, mida Itaalia õigusnormide alusel asjaomastele tulundusühistutele kohaldatakse. Eelotsusetaotluse esitanud kohus oli seisukohal, et kõigepealt tuleb kindlaks teha, kas kõnealustele tulundusühistutele selliselt võimaldatavad maksusäästud kujutavad endast ühisturuga kokkusobimatut abi EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses, ja kui see nii on, siis millistel tingimustel. Nimelt toob selline ühisturuga kokkusobimatus EÜ artikli 88 lõike 3 otsekohaldatavuse tõttu siseriiklikele ametiasutustele, seahulgas kohtutele, kaasa kohustuse jätta need maksusoodustused kehtestanud Itaalia dekreet kohaldamata.

Sellest tulenevalt selgitas Euroopa Kohus, kuidas tõlgendada tingimusi, millest tuleb EÜ artikli 87 lõike 1 kohaselt lähtuda meetme riigiabina liigitamisel, ehk esiteks, et meedet rahastatakse liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest, teiseks, et meedet kohaldatakse valikuliselt, ning kolmandaks, et meede võib kahjustada liikmesriikidevahelist kaubandust ja põhjustada konkurentsimoonutusi. Euroopa Kohus meenutas, et maksuvabastus kujutab endast riigiabi ning teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist soodustava abi andmine on keelatud. Samuti selgitas kohus, et üldise maksusüsteemi kohaldamisest tehtav erand võib sellegipoolest olla õigustatud juhul, kui asjaomane liikmesriik suudab tõendada, et see meede tuleneb otseselt selle liikmesriigi maksusüsteemi

⁵³ EÜ asutamislepingu artiklid 87 ja 88 (EÜT 2002, C 325, lk 67).

aluspõhimõtetest või suunistest, kuid lisa täpsustuseks, et riigi sekkumistega taotletavast eesmärgist ei piisa selleks, et kohe välistada nende kvalifitseerimine riigiabiks. Igal juhul tuleb selleks, et põhjendada selliste maksuvabastuste – nagu kohaldatakse Itaalia tulundusühistutele – kohaldamist asjaomase liikmesriigi maksusüsteemi loogika ja üldise ülesehitusega, veel tagada see, et see maksuvabastus on kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega ega lähe kaugemale sellest, mis on vajalik, ehk et sellega taotletavat õiguspärast eesmärki ei ole võimalik vähemate vahenditega saavutada. Lõpuks käsitles Euroopa Kohus EÜ artikli 87 lõike 1 alusel küsimust, mis puudutab liikmesriikidevahelise kaubanduse mõjutamist ja konkurentsi moonutamist. Euroopa Kohus meenutas, et kui liikmesriigi poolt antud abi tugevdab ühendusesiseses kaubanduses ühe ettevõtja positsiooni võrreldes teiste konkureerivate ettevõtjatega, tuleb viimaseid käsitleda ettevõtjatena, keda see abi mõjutab. Seejuures täpsustas Euroopa Kohus, et ei ole vajalik, et abi saav ettevõtja ise osaleks ühendusesiseses kaubanduses. Kui liikmesriik annab ettevõtjale abi, võidakse siseriiklikku tegevust säilitada või suurendada, mille tagajärjel vähenevad teistes liikmesriikides asutatud ettevõtjate võimalused siseneda selle liikmesriigi turule. Lisaks võib sellise ettevõtja tugevdamine, kes kuni selle ajani ei osalenud ühendusesiseses kaubanduses, panna ta olukorda, mis võimaldab tal siseneda teise liikmesriigi turule. Seetõttu jõudis Euroopa Kohus eelneva põhjal järeldusele, et Itaalia tulundusühistutele antud maksusoodustus võib kahjustada liikmesriikidevahelist kaubandust ja moonutada konkurentsi ning kujutab endast riigiabi, kuid seda tingimusel, et kõik EÜ artikli 87 lõike 1 kohaldamise tingimused on täidetud. Euroopa Kohus märkis, et liikmesriigi kohtu ülesanne on hinnata tulundusühistutele antud maksuvabastuste valikulisust ja seda, kas need maksuvabastused on põhjendatavad selle süsteemi olemuse ning üldise ülesehitusega, millesse need kuuluvad. Selleks andis Euroopa Kohus Itaalia kohtule soovitusi teha eeskätt kindlaks, kas tulundusühistud on tegelikult sarnases olukorras selliste ühingutega, kelle eesmärk on tulu saamine, ja kui see on nii, siis kas nende tulundusühistute soodsam maksualane kohtlemine tuleneb ühelt poolt asjaomases liikmesriigis kohaldatavale maksusüsteemile omastest põhimõtetest, ning teiselt, kas see maksuvabastus on kooskõlas ühtsuse põhimõtte ja proportsionaalsuse põhimõttega.

Kohtuasjas *komisjon ja Hispaania vs. Government of Gibraltar ja Ühendkuningriik* (15. novembri 2011. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-106/09 P ja C-107/09 P) tühistas Euroopa Kohus Esimese Astme Kohtu 18. detsembri 2008. aasta otsuse, millega viimane oli tühistanud komisjoni otsuse toetuskava kohta, mida Suurbritannia ja Põhja-liri Ühendkuningriik kavatses Gibraltaril läbiviidava ettevõtte tulumaksu reformi kaudu rakendada. Euroopa Kohtu hinnangul rikkus Üldkohus õigusnormi, kui ta leidis, et maksureformi kava ei anna valikulisi soodustusi *offshore*-äriühingutele. Euroopa Kohus oli seisukohal, et kuigi erinev maksukoormus, mis tuleneb üldkohaldatava maksusüsteemi rakendamisest, ei ole iseenesest piisav selleks, et tuvastada valikuline maksustamine, on selline valikulisus siiski olemas, kui maksusüsteemis kehtestatud maksustamise kriteeriumid on olemuselt sellised, et iseloomustavad soodustusi saavaid ettevõtjaid neile omaste tunnuste põhjal eelisõigustatud ettevõtjate kategooriana. Euroopa Kohus meenutas eeskätt, et maksusüsteemi „valikulisena” määratlemine ei ole seatud sõltuvusse sellest, et maksusüsteem on üles ehitatud nii, et kõikidel ettevõtjatel on samasugused maksukohustused ja mõnele nendest kohaldatakse erandeid, mis annavad neile valikulise soodustuse. Niisugune arusaam valikulisuse kriteeriumist eeldab, et maksusüsteem on selleks, et seda saaks pidada valikuliseks, üles ehitatud teatud normitehnika järgi. Sellise käsitluse tulemuseks oleks see, et siseriiklikele maksueeskirjadele ei ole võimalik teha riigiabi kontrolli üksnes asjaolu tõttu, et nimetatud eeskirjad põhinevad teistsugusel normitehnikal, kuigi nende toime on sama.

Kohtuasjas *TeliaSonera Sverige* (17. veebruari 2011. aasta otsus kohtuasjas C-52/09) käsitles Euroopa Kohus telekommunikatsioonisektoris toimuvat konkurentsiavastast tegevust lairibaühenduseks kasutatava asümmeetrilise digitaalse abonendiliini võrguteenuste hulgiturul. Rootsi kohus palus Euroopa Kohtul vastata küsimustele kriteeriumide kohta, millest lähtudes tuleb hinnakruvil põhinevat hinnakujundust pidada turgu valitseva seisundi kuritarvitamiseks. „Hinnakruvi efekt” tähendab,

et üldiselt vertikaalselt integreeritud ettevõtja kehtestab turul jaemüügihinnad ja võrguteenuste hinna, mis on vajalik jaeturule sisenemiseks, kuid ei jäta nendele hindadele piisavat vahet, et katta jaeteenuste osutamisel tekkinud muud kulud. Niisugune tegevus võib kujutada endast vertikaalselt integreeritud telekommunikatsiooniettevõtja poolt turgu valitseva seisundi kuritarvitamist ELTL artikli 102 tähenduses.

Euroopa Kohus meenutas, et ELTL artikli 102 teise lõigu punkt a keelab sõnaselgelt ebaõiglaste hindade otsese või kaudse kehtestamise. Seejärel selgitas Euroopa Kohus, et ELTL artiklis 102 sätestatud kuritarvituste loetelu ei ole täielik, kuna selles sättes toodud kuritarvituste loend ei sisalda ammendavalt liidu õigusega keelatud valitseva seisundi kuritarvitamise viise. Nimelt on selle sätte-ga keelatud turgu valitseva seisundi kuritarvitamine objektiivne mõiste, mis viitab turgu valitseva ettevõtja sellisele tegevusele, mis võib mõjutada sellise turu struktuuri, kus just kõnealuse ettevõtja tegutsemise tulemusel on konkurents juba nõrgenenud, ning mis takistab veel turul olemasoleva konkurentsi säilimist või selle konkurentsi arengut selliste vahenditega, mis erinevad nendest vahenditest, mida kasutatakse kaupade või teenuste tavapärase konkurentsis, mis rajaneb ettevõtja-te sooritustel. Selleks et teha Euroopa Kohtu sõnul kindlaks, kas turgu valitsevas seisundis olev ettevõtja kuritarvitas oma hinnakujunduse kohaldamisega seda seisundit, tuleb hinnata kõiki asjaolusid ja uurida, kas hinnakujundamine teeb võimatuks või piirab ostja võimalust valida oma tarneallikaid, takistab konkurentide pääsemist turule, rakendab kaubanduspartneritele võrdväärsete tehingute puhul erinevaid tingimusi, pannes nad seega ebasoodsasse konkurentsiolukorda, või tugevdab turgu valitsevat seisundit konkurentsi kahjustamisega.

Euroopa Kohus otsustas seega, et objektiivsete õigustuste puudumisel võib see, kui vertikaalselt integreeritud ADSL-võrguteenuste turgu valitsev ettevõtja kasutab sellist hinnakujundust, mille puhul ei ole sellel turul kehtestatud ja lõpptarbijatele osutatavate lairibaühenduse teenuste jaeturul kehtivate hindade vahe piisav, et katta spetsiifilised kulud, mida ettevõtja ise viimati nimetatud turule sisenemisel peab kandma, kujutada endast kuritarvitust ELTL artikli 102 tähenduses.

Sellise tegevuse kuritarvitava olemuse hindamisel täpsustas Euroopa Kohus juhtumi asjaolusid, mis ei ole turgu valitseva seisundi kuritarvitamise olemasolu hindamisel asjassepuutuvad. Need asjaolud on järgmised: see, et asjaomasel ettevõtjal ei ole seadusest tulenevat kohustust pakkuda asümmeetrilise digitaalse abonendiliini võrguteenuseid hulgiturul, kus tal on valitsev seisund; nimetatud ettevõtja valitseva seisundi tase sellel turul; see, et nimetatud ettevõtja ei ole samal ajal valitsevas seisundis lõpptarbijatele osutatavate lairibaühenduse teenuste jaeturul; see, kas kliendid, kelle suhtes kõnealust hinnakujundust kohaldatakse, on asjaomase ettevõtja uued või olemasolevad kliendid; see, et turgu valitseval ettevõtjal ei ole võimalik selle hinnakujundamise tulemusel tekkida võivat kahjumit tagasi teenida; asjaomaste turgude väljakujunemise tase, ning see, et neil turgudel on tegemist suuri investeeringuid nõudva uue tehnoloogiaga.

Euroopa Kohus otsustas, et üldiselt ja eelkõige tuleb arvesse võtta asjaomase ettevõtja hindasid ja kulusid jaeturul. Üksnes juhul, kui asjaoludest tulenevalt ei ole võimalik kindlaks teha, millised on selle ettevõtja hinnad ja kulud, tuleb analüüsida tema konkurentide hindu ja kulusid samal turul. Samuti tuleb Euroopa Kohtu seisukoha järgi tõendada, et – võttes arvesse eeskätt hulgitoote häda-vajalikkust – sellel tegevusel on jaeturule vähemalt potentsiaalselt konkurentsivastane mõju, ilma et see tegevus oleks majanduslikult õigustatud.

Kohtuasjas *General Química jt vs. komisjon* (20. jaanuari 2011. aasta otsus kohtuasjas C-90/09) analüüsis Euroopa Kohus seoses kartelliga kummikemikaalide sektoris eeldust, et emattevõtjal on oma tütaretevõtja tegevusele tegelik otsustav mõju. See kohtuasi puudutas valdusäriühingut, kellele kuulub sajaprotsendiline osalus vahepealse äriühingu kapitalis, kellele omakorda kuulub tütaretevõtja kogu kapital. Euroopa Kohtu arvates ei saa olla välistatud, et valdusäriühingut võidakse

pidada solidaarselt vastutavaks liidu konkurentsioiguse rikkumiste eest, mille on toime pannud kontserni tütarettevõtja, kelle aktsia- või osakapital ei kuulu talle otseselt, tingimusel et see valdusäriühing avaldab sellele tütarettevõtjale otsustavat mõju ja seda ka siis, kui ta avaldab niisugust mõju kaudselt, läbi vahepealse tütarettevõtja. Nii on see eelkõige siis, kui tütarettevõtja ei määra oma tegevust turul kindlaks sõltumatult, arvestades seda vahepealset äriühingut, kes samuti ei tegutse turul sõltumatult, vaid täidab peamiselt talle valdusäriühingu antud juhiseid. Sellises olukorras kuuluvad kontserni valdusäriühing, vahepealne äriühing ja viimane tütarettevõtja samasse majandusüksusesse ning kujutavad endast seega ühte ettevõtjat liidu konkurentsioiguse tähenduses. Seega kinnitas Euroopa Kohus, et komisjonil on õigus kohustada valdusäriühingut solidaarselt maksma kontserni viimasele tütarettevõtjale määratud trahvi – ilma et tuleks kindlaks teha tema otsene seotus selle rikkumisega –, välja arvatud juhul, kui valdusäriühing lükkab selle eelduse ümber, tõendades, et vahepealne äriühing või nimetatud tütarettevõtja tegutsevad turul sõltumatult. Euroopa Kohus siiski tühistas Üldkohtu otsuse, millega jäeti komisjoni otsus jõusse, tuues põhjenduseks, et Üldkohus oli kohustatud arvesse võtma ja konkreetset analüüsima tõendeid, mille emaettevõtja talle esitas, tõendamaks, et tütarettevõtja on oma äristrateegia elluviimisel sõltumatu, et kontrollida, kas komisjon oli teinud hindamisvea, kuna ta leidis, et nende tõenditega ei saa näidata, et see tütarettevõtja ei moodustanud emaettevõtjaga ühte majandusüksust. Üldkohus rikkus õiguspõhjust, kui ta kinnitas, et niisuguse sõltumatuse tõendamiseks esitatud argumentidega ei saa nõustuda, ega analüüsinud konkreetset emaettevõtja tõendeid, vaid viitas üksnes kohtupraktikale.

Ühes kohtuasjas, mis käsitles kartelli kemikaalide sektoris, tuli Euroopa Kohtul taas kord hinnata eeldust, et emaettevõtjal on oma tütarettevõtja tegevusele tegelik otsustav mõju (29. septembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-521/09 P: *Elf Aquitaine vs. komisjon*).

Komisjon määras 2005. aastal trahvi mitmele äriühingule, nende hulgas äriühingule Elf Aquitaine S.A. ja tema tütarettevõtjale Arkema S.A., keda komisjon süüdistas keemiatööstuses vahesaaduse-na kasutatava aine turul kartelli loomises.

Nimetatud äriühingud esitasid mõlemad Üldkohtule hagi, milles palusid komisjoni otsuse tühistada või neile määratud trahvisummat vähendada.

Üldkohus lükkas kõik asjaomaste äriühingute argumendid tagasi. Kohus asus tavapärasele seisukohale, et juhul kui emaettevõtjale kuulub kogu või peaaegu kogu tütarettevõtja kapital, võib komisjon eeldada, et emaettevõtja avaldab otsustavat mõju tütarettevõtja äristrateegiale.

Euroopa Kohus meenutas sissejuhatuseks, et juhul kui konkurentsioiguse valdkonnas tehtud otsus puudutab mitut adressaati ja tekitab probleemi rikkumise süüks panemise seisukohast, peab see sisaldama piisavaid põhjendusi iga adressaadi osas. Nii peab otsus oma tütarettevõtja rikkumise eest vastutavaks peetava emaettevõtja suhtes üldjuhul sisaldama üksikasjalikku ülevaadet põhjendustest, mis õigustavad rikkumise sellele äriühingule süüks panemist.

Euroopa Kohus rõhutas, et kuna komisjoni otsus tugineb ainult eeldusele, et äriühingul Elf Aquitaine S.A. on oma tütarettevõtja tegevusele tegelik otsustav mõju, on komisjonil kohustus esitada kohased põhjused, miks äriühingu Elf Aquitaine S.A. välja toodud faktilised ja õiguslikud asjaolud ei olnud piisavad selle eelduse ümberlükkamiseks, sest vastasel juhul oleks tegemist ümberlükkamatu eeldusega. Eelduse ümberlükkatav olemus eeldab, et asjaomased isikud esitavad eelduse kummutamiseks tõendeid, mis puudutavad majanduslikke, organisatsioonilisi ja õiguslikke suhteid asjassepuutuvate äriühingute vahel.

Euroopa Kohtu hinnangul peab seega Üldkohus pöörama erilist tähelepanu küsimusele, kas komisjoni otsus sisaldas üksikasjalikku ülevaadet põhjendustest, miks äriühingu Elf Aquitaine S.A. esitatud tõendid ei olnud piisavad, et lükata ümber selles otsuses kohaldatud vastutuse eeldus.

Edasi sedastas Euroopa Kohus, et komisjoni otsuse põhjendused äriühingu Elf Aquitaine S.A. esitatud argumentide kohta kujutasid endast ainult rida korduvaid väiteid ja eitusi, mis ei olnud üksikasjalikud, ning täiendavate selgitusteta ei võimaldanud need väited ja eitused äriühingul Elf Aquitaine S.A. võetud meetme põhjusi mõista ja pädeval kohtul kontrolli teostada.

Sellest tulenevalt tühistas Euroopa Kohus Üldkohtu otsuse ja tühistas ka komisjoni otsuse osas, milles sellega pandi äriühingule Elf Aquitaine S.A. süüks rikkumine ja määrati trahv.

Kohtuasjas, mis puudutas kolme samasse kontserni kuuluva äriühingu kartelli tööstuslike vasktorude sektoris, oli komisjon teinud otsuse, mis käsitleb EÜ artikli 81 ja Euroopa majanduspiirkonna lepingu⁵⁴ artikli 53 kohaldamise menetlust. Nimetatud kolm äriühingut esitasid Üldkohtule hagi, milles tuginesid väidetele komisjoni määratud trahvisumma kohta. Üldkohus lükkas kõigi väited tagasi, mille peale esitasid äriühingud Euroopa Kohtule apellatsioonkaebuse (8. detsembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-272/09 P: *KME Germany jt vs. komisjon*).

Lisaks nende kriteeriumide kohaldamise kontrollimisele, millest konkurentsivastase tegevuse eest trahvisumma määramisel lähtutakse – s.o rikkumise kestus, rikkumise raskusaste ja asjassepuutuvate äriühingute võimalik koostöö – ning mis on Euroopa kohtute väljakujunenud ja juurdunud kohtupraktikas käsitlemist leidnud, hindas Euroopa Kohus väidet tõhusa kohtuliku kaitse rikkumise kohta. Äriühingud väitsid, et Üldkohus rikkus liidu õigust ning nende põhiõigust tõhusale ja takistusteta kohtulikule kaitsele, kuna kohus ei kontrollinud tähelepanelikult ja hoolsalt nende argumente ning andis liialt ja ebamõistlikult järele komisjoni kaalutlusõigusele. Nad viitasid nii Euroopa inimõiguste konventsiooni artiklile 6 kui Euroopa Liidu põhiõiguste hartale⁵⁵.

Euroopa Kohus meenutas, et tõhusa kohtuliku kaitse põhimõte on liidu õiguse üldpõhimõte, mis on praegu ette nähtud harta artiklis 47, ning institutsioonide otsuste kohtulik kontroll on korraldatud aluslepingutega, öeldes selgituseks, et lisaks seaduslikkuse kontrollile, mis on käesoleval ajal sätestatud ELTL artiklis 263, kavandati ettenähtud karistuste puhul täieliku pädevuse raames läbi viidavat kontrolli.

Seoses seaduslikkuse kontrolliga leidis Euroopa Kohus varasemale kohtupraktikale tuginedes, et kuigi komisjonil on kaalutlusruum valdkondades, mis eeldavad keeruliste majanduslike hinnangu- te andmist, ei tähenda see siiski, et liidu kohus peab hoiduma kontrollimast, kuidas on komisjon majandusandmeid tõlgendanud. Liidu kohus peab sellekohast kontrolli teostama hageja esitatud asjaolude alusel.

Euroopa Kohus leidis seega, et liidu kohus ei saa tugineda kaalutlusruumile, mis on komisjonil nii selliste elementide valikul, millest viimane lähtus trahvisumma määramiseks arvesse võetud kriteeriumide hindamisel, kui ka nende asjaoludele hinnangu andmisel, et loobuda põhjalikust õiguslike ja faktiliste asjaolude kontrollimisest.

Trahvisummade osas antud täieliku pädevuse kohta selgitas Euroopa Kohus, et kohtul on lisaks pelgale karistuse seaduslikkuse kontrollile õigus asendada komisjoni hinnang enda omaga ja

⁵⁴ Euroopa Majanduspiirkonna leping (EÜT 1994, L 1, lk 181–185; ELT eriväljaanne 11/52, lk 3).

⁵⁵ Euroopa Liidu põhiõiguste harta (ELT 2010, C 83, lk 401).

järelikult määratud rahaline karistus tühistada, seda vähendada või suurendada. Euroopa Kohus toonitas, et täieliku pädevuse teostamine ei tähenda siiski seda, et kohus peab vaidlustatud otsust omal algatusel täies ulatuses kontrollima; see tähendaks kohtutoimiku uut tervikuna läbivaatamist.

Euroopa Kohus järeldas seega esiteks, et liidu kohus peab teostama nii õiguslike kui ka faktiliste asjaolude kontrolli, tal on pädevus hinnata tõendeid, tühistada komisjoni otsus ning muuta trahvisummat. Euroopa Kohus rõhutas, et liidu õiguses ette nähtud seaduslikkuse kontroll ei tundu olevat vastuolus põhiõiguste hartas sätestatud tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtte nõuetega. Seejärel leidis Euroopa Kohus, et Üldkohus teostas talle esitatud kohtuasjas õiguslike ja faktiliste asjaolude täielikku ja kõikehõlmavat kontrolli, mis on tema ülesanne.

Kohtuasjades *Solvay vs. komisjon* (25. oktoobri 2011. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-109/10 P ja C-110/10 P) avanes Euroopa Kohtul võimalus täpsustada kaitseõiguste tagamise kohustuse ulatust. Esimest korda karistas komisjon äriühingut Solvay turgu valitseva seisundi kuritarvitamise eest naatriumkarbonaadi turul ja konkurentidega sõlmitud hinnakokkulepete eest 1990. aastal. Belgia äriühingule karistuse määranud komisjoni otsused tühistati. Seejärel võttis komisjon 2000. aastal vastu uued otsused, millega määrati äriühingule Solvay samade asjaolude eest uued trahvid. Äriühing pöördus Üldkohtusse, heites komisjonile ette, et viimane rikkus õigust tutvuda dokumentidega, mis olid tema käsutuses, eelkõige seetõttu, et mõned asjaomastest dokumentidest olid ära kaotatud. Ta väitis veel, et enne uute otsuste vastuvõtmist oleks komisjon pidanud ta ära kuulama. Kuna Üldkohus jättis äriühingu Solvay hagid rahuldamata, esitas äriühing apellatsioonkaebuse Euroopa Kohtule, kellel tuli samu etteheiteid hinnata.

Euroopa Kohus meenutas esmalt, et õigus tutvuda toimikuga tähendab seda, et komisjon peab andma asjaomasele ettevõtjale võimaluse analüüsida kõiki uurimistoimikus sisalduvaid dokumente, mis võivad olla tema kaitse jaoks olulised. See, kui rikutakse õigust tutvuda otsusele eelnevas menetluses toimikuga, võib üldjuhul kaasa tuua selle otsuse tühistamise, kui on kahjustatud kaitseõigusi.

Euroopa Kohus selgitas, et selles kohtuasjas ei ole tegemist vaid mõne puuduva dokumendiga, mille sisu oleks saanud tuvastada teiste allikate põhjal, vaid tegemist on tervete alamtoimikutega, mis oleksid võinud sisaldada komisjonis toimunud menetluse jaoks olulisi dokumente ning olla asjakohased äriühingu Solvay kaitse jaoks.

Seetõttu leidis Euroopa Kohus, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta otsustas, et see, et äriühingul Solvay ei olnud võimalik tutvuda kõikide toimikus sisalduvate dokumentidega, ei ole kaitseõiguste rikkumine.

Seoses ettevõtja ärakuulamisega enne komisjoni otsuse vastuvõtmist meenutas Euroopa Kohus, et see on osa kaitseõigustest ja seega tuleb seda analüüsida iga juhtumi konkreetsete asjaolude alusel. Kui komisjon võtab pärast seda, kui otsus on tühistatud menetlusnormide rikkumise tõttu, mis on seotud ainult volinike kolleegiumi poolt otsuse lõpliku vastuvõtmise korraga, vastu uue otsuse, mille sisu on enamjaolt identne ja mis põhineb samadel etteheidetel, ei ole komisjon kohustatud asjaomaseid ettevõtjaid uuesti ära kuulama. Euroopa Kohus oli seisukohal, et äriühingu Solvay ärakuulamise küsimust ei saa siiski lahutada toimikule juurdepääsust, kuna 1990. aastal tehtud esimeste otsuste vastuvõtmisele eelnenud haldusmenetluses ei esitanud komisjon äriühingule Solvay kõiki toimikus olnud dokumente. Hoolimata neist asjaoludest ning Euroopa Kohtu ja Üldkohtu praktikas toimikuga tutvumise õigusele omistatud tähtsusest võttis komisjon vastu samasugused otsused nagu need, mis tühistati nõuetekohase kinnituse puudumise tõttu, ilma et ta oleks alustanud uut haldusmenetlust, mille käigus oleks ta äriühingu Solvay ära kuulanud pärast seda, kui ta on viimasel võimaldanud toimikuga tutvuda.

Euroopa Kohus jõudis seega järeldusele, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta leidis, et äriühingu Solvay ärakuulamine ei olnud uute otsuste vastuvõtmiseks vajalik, ning tühistas Üldkohtu otsused ja komisjoni otsused, lahendades ise asja sisuliselt.

Kohtuasjades, mis puudutavad Euroopa talatootjaid hõlmavaid kokkuleppeid ja kooskõlastatud tegevust, võttis Euroopa Komisjon 1994. aastal äriühingu ARBED (nüüd Arcelor Mittal) ja 1998. aastal äriühingu Thyssen Stahl (nüüd ThyssenKrupp) suhtes vastu otsused, millega määrati mõlemale trahvid. Euroopa Kohus tühistas need otsused kaitseõiguste rikkumise tõttu. Sellele vaatamata võttis komisjon 2006. aastal samade asjaolude eest, mis leidsid aset 1988–1991, vastu kaks uut otsust, mille aluseks oli muu hulgas ESTÜ asutamisleping, mis kaotas kehtivuse 23. juulil 2002. Need kaks otsust esitati läbivaatamiseks kõigepealt Üldkohtule (kes need otsused jõusse jättis) ja seejärel Euroopa Kohtule. Viimane jättis oma otsustega (29. märtsi 2011. aasta otsus kohtuasjas C-201/09 P: *ArcelorMittal Luxembourg vs. komisjon* ja *komisjon vs. ArcelorMittal Luxembourg jt*, ning 29. märtsi 2011. aasta otsus kohtuasjas C-352/09 P: *ThyssenKrupp Nirosta vs. komisjon*) Üldkohtu otsuse muutmata, käsitledes oma otsustes eelkõige küsimust, mis puudutab võimalust kohaldada EÜ asutamislepingu alusel kehtestatud menetlusnorme ESTÜ asutamislepingu rikkumise eest pärast viimase kehtivuse kaotamist. Euroopa Kohus oli seisukohal, et õigusnormide muutmise korral tuleb tagada õiguslike struktuuride järjepidevus, välja arvatud juhul, kui seadusandja on väljendanud vastupidist tahet. Kui puuduvad tõendid selle kohta, et liidu seadusandja soovis, et ESTÜ asutamislepinguga keelatud kokkulepped võiksid pärast selle kehtimise lõppemist mis tahes karistuse kohaldamise alt välja jääda, oleks sellisel juhul Euroopa Kohtu hinnangul asutamislepingute eesmärkide ja sidususega vastuolus ning liidu õiguskorra järjepidevusega ühildamatu see, kui komisjonil puuduks pädevus tagada selliste ESTÜ asutamislepinguga seonduvate õigusnormide ühetaoline kohaldamine, mis loovad õiguslike tagajärgi ka pärast asutamislepingu kehtivuse lõppemist. Seejärel selgitas Euroopa Kohus, et õiguskindluse ja õiguspärase ootuse kaitse põhimõtted eeldavad käesoleval juhtumil ESTÜ asutamislepingus ette nähtud materiaalõigusnormide kohaldamist, ning rõhutas, et hoolikale ettevõtjale ei saa olla tema tegevuse tagajärjed teadmata ja ta ei saa arvestada sellega, et EÜ asutamislepingu õigusliku raamistiku järgnemise tulemusel ESTÜ asutamislepingu omale pääseb ta karistusest. Sellest tulenevalt leidis Euroopa Kohus esiteks, et komisjoni õigus määrata asjassepuutuvatele äriühingutele trahv tulenes EÜ asutamislepingu alusel kehtestatud eeskirjadest ja menetlus oleks tulnud läbi viia nende eeskirjade kohaselt, ning teiseks, et materiaalõigusnormideks, mis nägid ette kohaldatava karistuse, olid ESTÜ asutamislepingu sätted.

Kohtuasjas, mis käsitles liikmesriigi konkurentsiasutuse otsust, milles viimane leidis, et ettevõtja ei olnud siseriikliku õiguse kohaselt turgu valitsevat seisundit kuritarvitanud ja EÜ asutamislepingu rikkumise suhtes on otsuse tegemise vajadus ära langenud, esitati Euroopa Kohtule eelotsuse küsimused liikmesriigi konkurentsiasutuste pädevuse ulatuse kohta (3. mai 2011. aasta otsus kohtuasjas C-375/09: *Tele2 Polska*).

Euroopa Kohus meenutas kõigepealt, et konkurentsieeskirjade ühetaolise kohaldamise tagamiseks liikmesriikides on määrusega (EÜ) nr 1/2003⁵⁶ kehtestatud lojaalse koostöö üldpõhimõtte raames komisjoni ja liikmesriikide konkurentsiasutuste vaheline koostöökind.

Edasi märkis Euroopa Kohus, et kui liikmesriigi konkurentsiasutus leiab tema valduses oleva teabe põhjal, et keelamise tingimused ei ole täidetud, siis näeb määrus selles olukorras selgelt ette, et asjaomane konkurentsiasutus saab teha vaid otsuse, et ei ole vaja meetmeid võtta.

⁵⁶ Nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määrus (EÜ) nr 1/2003 asutamislepingu artiklites 81 ja 82 sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (EÜT 2003, L 1, lk 1; ELT eriväljaanne 08/02, lk 205).

Kui Euroopa Kohtu hinnangul lubada liikmesriikide konkurentsiasutustel teha otsuseid, milles tuvastatakse, et turgu valitseva seisundi kuritarvitamist käsitlevaid asutamislepingu sätteid ei ole rikutud, seaks see kahtluse alla määрусega nr 1/2003 kehtestatud koostöösüsteemi ja kahjustaks komisjoni pädevust. Euroopa Kohus leidis, et niisugune negatiivne sisuline otsus võib kahjustada asutamislepinguga kehtestatud konkurentsieeskirjade⁵⁷ ühetaolist kohaldamist, mis on üks kõnealuse määruse eesmäärke, kuna see võib takistada komisjonil hiljem tuvastada, et kõnealune tegevus kujutab endast nende eeskirjade rikkumist.

Euroopa Kohus oli seega seisukohal, et ainult komisjon on pädev tuvastama, et ELTL artiklis 102 sätestatud turgu valitseva seisundi kuritarvitamise keeldu ei ole rikutud, ning isegi juhul, kui seda artiklit kohaldavad liikmesriikide konkurentsiasutused nende poolt läbi viidavas menetluses. Kohus jõudis järeldusele, et kui liikmesriigi konkurentsiasutus uurib, kas ELTL artikli 102 kohaldamise tingimused on täidetud, ja leiab, et kuritarvitust ei ole toimunud, ei või ta teha otsust, milles ta järeldab, et turgu valitseva seisundi kuritarvitamise keeldu ei ole rikutud.

Samuti otsustas Euroopa Kohus, et liidu õigusega on vastuolus niisuguse siseriikliku õigusnormi kohaldamine, mis näeb ette lõpetada ELTL artikli 102 rakendamise menetlus otsusega, milles tuvastatakse, et seda artiklit ei ole rikutud. Kohus selgitas, et liikmesriigi konkurentsiasutus võib siseriiklike õigusnorme kohaldada vaid siis, kui liidu õigus ei näe ette erinormi.

Kohtuasjas *Pfleiderer* (14. juuni 2011. aasta otsus kohtuasjas C-360/09) tuli Euroopa Kohtul Saksa kohtu esitatud eelotsusetaotlust lahendades otsustada, kas kolmandatel isikutel, sealhulgas kartellikokkuleppe tõttu kahju kannatanud isikutel on kartellikokkulepetega seotud trahvi määramise menetluses võimalus tutvuda leebema kohtlemise taotlustega ning taotluste esitajate poolt liikmesriigi konkurentsiasutusele vabatahtlikult esitatud teabe ja dokumentidega.

Euroopa Kohus meenutas esiteks, et ei EÜ asutamislepingu konkurentsiohikes ega määрусes nr 1/2003⁵⁸ ei ole sätestatud leebema kohtlemise üldnorme või üldnorme selliste leebema kohtlemise menetlust puudutavate dokumentidega tutvumise õiguse kohta, mille on liikmesriigi konkurentsiasutus saanud siseriikliku leebema kohtlemise programmi alusel. Seejärel selgitas kohus, et komisjoni teatis koostöö kohta konkurentsiasutuste võrgustikus⁵⁹ ja teatis, mis käsitleb kaitset trahvide eest ning trahvide vähendamist kartellide puhul,⁶⁰ ei ole liikmesriikidele siduvad, nagu seda ei ole ka Euroopa konkurentsivõrgustiku raames välja töötatud leebema kohtlemise näidisprogramm.

Seejärel otsustas Euroopa Kohus, et liidu konkurentsiohikes ja eeskätt määрусega nr 1/2003 ei ole vastuolus see, kui isikule, kellele on liidu konkurentsiohikes rikkumise tõttu kahju tekkinud ja kes nõuab kahju hüvitamist, antakse õigus tutvuda dokumentidega, mis puudutavad selle rikkumise toimepanija leebema kohtlemise menetlust. Euroopa Kohus täpsustas siiski, et liikmesriigi kohtud peavad siseriikliku õiguse alusel kindlaks määrama sellise õiguse andmise või sellisest õigusest keeldumise tingimused, võttes arvesse liidu õigusega kaitstud huve.

⁵⁷ Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklid 101 ja 102 (ELT 2010, C 83, lk 47).

⁵⁸ Vt 56. joonealune märkus.

⁵⁹ Komisjoni teatis 2004/C 101/04 koostöö kohta konkurentsiasutuste võrgustikus (ELT 2004, C 101, lk 43).

⁶⁰ Komisjoni teatis 2006/C 298/11, mis käsitleb kaitset trahvide eest ja trahvide vähendamist kartellide puhul (ELT 2006, C 298, lk 17).

Maksusätted

Käibemaksu valdkonnas väärrib erilist tähelepanu kohtuotsus *komisjon vs. Saksamaa* (15. novembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-539/09). Antud kohtuasjas heitis komisjon Saksamaa Liitvabariigile ette, et viimane ei lubanud Euroopa Liidu Kontrollikojal viia selle riigi territooriumil läbi määruse nr 1798/2003⁶¹ alusel tehtava halduskoostöö kontrolli. Euroopa Kohus leidis, et Saksamaa Liitvabariik rikkus niiviisi toimides kohustusi, mis tulenevad EÜ artikli 248 lõigetest 1–3, mille kohaselt kontrollib kontrollikoda ühenduse kõigi tulude ja kulude raamatupidamiskontosid, kulude ja tulude õiguspärasust ja korrektsust ning usaldusväärset finantsjuhtimist, ning mis volitab kontrollikoda auditeerima dokumente ja vajaduse korral teostama kontrolli kohapeal, muu hulgas liikmesriikides.

Euroopa Kohus leiab, et asutamislepingu täitmiseks sisse seatud omavahendite süsteemi eesmärk käibemaksu-omavahendite osas on panna liikmesriikidele kohustus anda ühenduse käsutusse omavahenditena osa neist summadest, mida nad käibemaksuna koguvad. Kuna määruse nr 1798/2003 alusel liikmesriikidele kohustuslikuks muudetud koostöömehhanismide eesmärk on võidelda maksudest kõrvalehoidumise ja maksustamise vältimise vastu käibemaksu valdkonnas, siis on need mehhanismid oma olemuselt ise sellised, et avaldavad otsest ja sisulist mõju asjaomase maksu tulude tegelikule kogumisele ning seega käibemaksu-omavahendite ühenduse eelarve käsutusse andmisele. See, kuidas liikmesriik määrusega nr 1798/2003 kehtestatud koostööeeskirju tegelikult kohaldab, võib seega mõjutada mitte ainult selle liikmesriigi suutlikkust võidelda tulemuslikult maksudest kõrvalehoidumise ja maksustamise vältimise vastu omaenda territooriumil, vaid ka teiste liikmesriikide suutlikkust tagada see võitlus oma territooriumidel, kuivõrd käibemaksu korrektne kohaldamine neis teistes liikmesriikides sõltub vaid asjaomase liikmesriigi valduses olevast teabest. Kontrollikoja kontroll määrusel nr 1798/2003 põhineva halduskoostöö üle on seega seotud ühenduse tuludega, vaadatuna nende seaduslikkuse ja sellega seonduva usaldusväärse finantsjuhtimise nurga alt, ja on niisiis otseselt seotud sellele institutsioonile EÜ artikliga 248 antud volitustega.

Kaubamärgid

Kaubamärgiõigus, mida käsitleti nii seoses ühenduse kaubamärgiga⁶² kui ka seoses liikmesriikide õigusaktide ühtlustamisega selles valdkonnas,⁶³ pälvib korduvalt Euroopa Kohtu tähelepanu.

Kohtuasjas (5. juuli 2011. aasta otsus kohtuasjas C-263/09 P: *Edwin vs. Siseturu Ühtlustamise Amet*), mis puudutas Itaalia stilisti Elio Fiorucci patronüümist koosneva kaubamärgi kehtivust, analüüsis Euroopa Kohus Üldkohtu otsuse (14. mai 2009. aasta otsus kohtuasjas T-165/06) peale esitatud apellatsioonkaebuse raames ühenduse kaubamärgi kehtetuks tunnistamise juhtusid. Euroopa Kohus leidis, et vastavalt määruse nr 40/94⁶⁴ artikli 52 lõikele 2 võib ühenduse kaubamärgi kehtetuks tunnistada huvitatud isiku nõudel vastavalt muule varasemale õigusele. Nimetatud artiklis loetletud õigused ei ole ammendav loetelu õigustest, millega soovitakse kaitsta erinevat liiki huve, nagu õigus nimele ja isikuportreele, autoriõigus ja tööstusomandiõigus. Sellest tulenevalt leidis Euroopa Kohus, et juhtudel kui viidatakse õigusele nimele, ei saa piirata talle tõlgendamiseks esitatud artikli

⁶¹ Nõukogu 7. oktoobri 2003. aasta määrus (EÜ) nr 1798/2003 halduskoostöö kohta käibemaksu valdkonnas (ELT L 264, lk 1; ELT eriväljaanne 09/01, lk 392).

⁶² Nõukogu 20. detsembri 1993. aasta määrus (EÜ) nr 40/94 ühenduse kaubamärgi kohta (EÜT 1994, L 11, lk 1; ELT eriväljaanne 17/01, lk 146).

⁶³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiiv 2004/48/EÜ intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta (ELT L 157, lk 45; ELT eriväljaanne 17/02, lk 32).

⁶⁴ Vt 62. joonealune märkus.

sõnastuse ja ülesehituse alusel selle sätte kohaldamist ainult olukordadega, kus ühenduse kaubamärgi registreerimine on vastuolus õigusega, millega kaitstakse ainuüksi nime kui isiklikku õigust: sarnaselt teiste õigustega on õigus nimele kaitstud ka majanduslike huvide aspektist. Lisaks kinnitas Euroopa Kohus, et Üldkohtul on õigus teostada õiguspärasuse kontrolli hinnangu suhtes, mille Siseturu Ühtlustamise Amet viidatud siseriiklikule õigusaktile annab. Seejärel nõustus Euroopa Kohus Üldkohtuga osas, milles viimane tuletas kohtuasjas kõne all oleva siseriikliku õigusakti sisu kohta tehtud järeldustest, et üldtuntud isikunime omanikul on õigus keelata oma nime kasutamine kaubamärgina, kui ta ei ole andnud oma nõusolekut selle kaubamärgi registreerimiseks.

Kohtuasjas *DHL Express France* (12. aprilli 2011. aasta otsus kohtuasjas C-235/09), milles oli esitatud eelotsusetaotlus, leidis Euroopa Kohus, et ühenduse kaubamärkide kohtu seatud keeld õiguste rikkumise või rikkumisega ähvardamise jätkamiseks kehtib üldjuhul kogu Euroopa Liidu territooriumil. Niisugune kohaldamisala on põhjendatud nii ühenduse kaubamärgi ühetaolise kaitsmise eesmärgiga, mida taotletakse määrusega nr 40/94,⁶⁵ kui ka ühenduse kaubamärgi ühtsusega. Euroopa Kohus täpsustas, et territoriaalne kohaldamisala võib siiski olla piiratud, eelkõige juhul, kui kaubamärgi funktsiooni rikkumine või rikkumise oht esineb vaid ühel osal Euroopa Liidu territooriumist. Ühenduse kaubamärgi omaniku ainuõiguse territoriaalne ulatus ei või minna kaugemale sellest, mida see õigus omanikule tema kaubamärgi kaitseks võimaldab. Euroopa Kohus lisas, et teised liikmesriigid on üldjuhul kohustatud kohtuotsust tunnustama ja täitma, andes sellele piiriülese toime. Euroopa Liidu lepingu artikli 4 lõike 3 teises lõigus kehtestatud lojaalse koostöö põhimõttele viidates leidis Euroopa Kohus seejärel, et liikmesriigid on kohustatud sätestama vajalikud meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid direktiivis 2004/48⁶⁶ kirjeldatud intellektuaalomandiõiguste tagamiseks. Seetõttu asus Euroopa Kohus seisukohale, et selline sunnimeede nagu karistumakse, mille ühenduse kaubamärkide kohus on oma siseriikliku õiguse alusel määranud, laieneb ühtlasi ka asja menetleva kohtu liikmesriigist erinevatele liikmesriikidele. Sellised meetmed saavad olla tõhusad vaid juhul, kui nende mõju laieneb samale territooriumile kui kohtuotsuse mõju. Kui aga selle liikmesriigi õiguses, kus täitmist taotletakse, ei ole sunnimeetmeid, mis oleksid ühenduse kaubamärkide kohtu määratud meetmetega analoogsed, peab asja lahendav kohus saavutama repressiivse eesmärgi, tuginedes oma siseriikliku õiguse asjakohastele sätetele, et tagada algselt määratud sunnimeetmest kinnipidamine samaväärsel viisil.

Kohtuasjas, kus vaidlevateks poolteks olid ühelt poolt L'Oréal ja tema teatud tütarettevõtjad ning teiselt poolt äriühing eBay International ja tema teatud tütarettevõtjad ning eraisikust edasimüüjad (12. juuli 2011. aasta otsus kohtuasjas C-324/09: *L'Oréal jt*) ning milles Ühendkuningriigi kohus oli esitanud mitu eelotsuse küsimust tasuliste viitamisteenuste kohta seoses registreeritud kaubamärkidele vastavate märksõnadega, lahendas Euroopa Kohus mitut huvitavat ühenduse kaubamärgiõigust puudutavat küsimust. Kohus leidis, et kui pakutakse müügiks või reklaamitakse tooteid, mis kannavad ühenduse kaubamärki, mille kasutamise on kaubamärgi omanik keelanud, ja mis on mõeldud liidu territooriumil asuvatele tarbijatele, kohaldatakse liidu õigusnorme. Selleks et hinnata, kas niisugused müügipakkumised ja reklaamid on tegelikult suunatud liidu tarbijatele, on Euroopa Kohus teinud liikmesriigi kohtutele ülesandeks kontrollida asjakohaseid tunnuseid, eriti geograafilisi piirkondi, kuhu müüja on valmis asjaomast kaupa saatma. Samuti selgitas kohus, et tasuta näidistena pakkumiseks mõeldud kaubamärki kandvaid esemeid, millega kaubamärgiomanik oma volitatud edasimüüjaid varustab, ei viida turule direktiivi 89/104⁶⁷ või direktiivi 40/94⁶⁸ tähen-

⁶⁵ Vt eelmine joonealune märkus.

⁶⁶ Vt 63. joonealune märkus.

⁶⁷ Nõukogu 21. detsembri 1988. aasta esimene direktiiv 89/104/EMÜ kaubamärke käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (EÜT 1989, L 40, lk 1; ELT eriväljaanne 17/01, lk 92).

⁶⁸ Vt 62. joonealune märkus.

duses. Euroopa Kohus selgitas e-turu haldaja vastutuse kohta, et kuigi ta oma klientidel kaubamärkidele vastavaid tähiseid kuvada võimaldades ise kaubamärke ei kasuta, ei vähenda see tema vastutust, kuna ta tegutseb aktiivselt, mille tulemusel tal on teave nende pakkumistega seotud andmete kohta või ta saavutab nende üle kontrolli. Seega ei vabane haldaja täielikult vastutusest, kui ta abistab oma kliente nende müügipakkumiste esituse optimeerimisel või nende edendamisel. Samuti ei vabane ta vastutusest, kui ta teadis fakte või asjaolusid, mille põhjal kohusetundlik ettevõtja järeldab, et sidevahendi abil tehtavad müügipakkumised on ebaseaduslikud, ning kui ta ei ole kõrvaldanud kiiresti teavet või tõkestanud juurdepääsu sellele. Euroopa Kohus leidis, et viimasel juhul võib kohus teha asjaomasele haldurile ettekirjutusi muu hulgas selliste andmete edastamise osas, mis aitavad klientidest müüjaid identifitseerida, pidades sealjuures kinni isikuandmete kaitse eeskirjadest. Euroopa Kohus otsustas seega, et liidu õiguse kohaselt peavad liikmesriigid tagama intellektuaalomandi õiguste kaitse valdkonnas pädevate siseriiklike kohtute pädevuse kehtestada e-turu haldaja vastu esialgse õiguskaitse vahendina kohustuse võtta meetmeid, mis mitte ainult ei lõpeta intellektuaalomandi õiguste rikkumist, vaid hoiavad samuti ära uued seda laadi rikkumised. Sellised lubatud esialgse õiguskaitse vahendid peavad aga olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad ning nendega tuleb vältida tõkete loomist seaduslikule kaubandusele.

Üldkohtu otsuse (16. detsembri 2008. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-225/06, T-255/06, T-257/06 ja T-309/06) peale esitatud apellatsioonkaebuse raames tuli Euroopa Kohtul teha otsus äriühingute Anheuser-Busch ja Budějovický Budvar vahelises vaidluses seoses kaubamärgi BUD kasutamise-ga teatavate toodete tähistamiseks, sealhulgas ölle tähistamiseks. Apellatsioonkaebuse esimene väide puudutas varasemaid õigusi (siseriiklik kaubamärk ja teatud liikmesriikides kaitstud päritolunimetused), millele tugineti asjaomase kaubamärgi registreerimise peale esitatud vastulause-te põhjendamiseks⁶⁹: Euroopa Kohus leidis kohtuotsuses *Anheuser-Busch vs. Budějovický Budvar* (29. märtsi 2011. aasta otsus kohtuasjas C-96/09 P), et kui varasemad õigused on mitmes liikmesriigis kaitstud, siis ei ole see piisav alus järeldamiseks, et need õigused ei ole ainult kohaliku tähtsusega. Isegi kui kaitse geograafiline ulatus ei ole vaid kohaliku tähtsusega, peab neid õigusi kaubanduses piisavalt märkimisväärselt kasutama selle territooriumi suurel osal, kus neid kaitstakse. Samuti selgitas Euroopa Kohus, et kaubandustegevuses kasutamist tuleb iga asjaomase territooriumi suhtes eraldi hinnata. Veel leidis kohus, et tähisega seotud ainuõigused võivad sattuda ühenduse kaubamärgiga vastuollu üksnes varasemate õiguste kaitse territooriumil, olgu see siis territooriumil tervikuna või selle ühel osal. Lõpetuseks otsustas Euroopa Kohus, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta kinnitas, et tähise kasutamist kaubanduses tuleb tõendada üksnes asjaomase kaubamärgi registreerimise taotluse avaldamiseelse seisuga, mitte hiljemalt selle taotluse esitamise kuupäeva seisuga. Kui võtta eelkõige arvesse märkimisväärselt ajavahemikku, mis võib jääda registreerimistaotluse esitamise ja selle avaldamise kuupäeva vahele, siis tagab kaubamärgile õiguse omandamiseks kohaldatav ajakriteerium – ühenduse kaubamärgi registreerimistaotluse esitamise kuupäev – paremini, et asjaomase tähise vastav kasutamine on tegelik, mitte üksnes praktika, mille eesmärk on vaid takistada uue kaubamärgi registreerimist. Kohtuotsus niisiis tühistati osaliselt ja saadeti Üldkohtule uueks arutamiseks.

Äriühingute Anheuser-Busch ja Budějovický Budvar vastavad õigused võttis Euroopa Kohus uuesti vaatluse alla kohtuotsuses *Budějovický Budvar* (22. septembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-482/09). Ühendkuningriigi esitatud eelotsuse küsimuste aluseks olid konkreetset faktilised asjaolud, millega Euroopa Kohtul tuli oma otsuse tegemisel arvestada. Mõlemad äriühingud on ligi kolmkümmend aastat kasutanud heas usus ölle kaubamärgina sõna „Budweiser”, enne kui see tähis kaubamärgina registreeriti. Ühendkuningriigi kohtu kahele esimesele küsimusele vastates leidis

⁶⁹ *Idem*.

Euroopa Kohus esiteks, et mõiste „nõustumine” direktiivi 89/104⁷⁰ artikli 9 lõike 1 tähenduses on liidu õigusmõiste ja varasema kaubamärgi omanikku ei saa pidada nõustunuks identse hilisema kaubamärgi kauakestnud ning väljakujunenud heauskse kasutamisega kolmanda isiku poolt, kui tal ei ole olnud võimalik seda kasutamist takistada. Seejärel rõhutas kohus, et nõustumisest tulenev õigust lõpetav tähtaeg ei saa hakata kulgema üksnes hilisema kaubamärgi kasutamisest, isegi kui selle omanik seejärel selle registreerimist taotleb, kuna varasema kaubamärgi registreerimine kõnealuses liikmesriigis ei kujuta Euroopa Kohtu sõnul endast nõustumisest tuleneva õigust lõpetava tähtaja kulgema hakkamiseks vajalikku tingimust. Õigust lõpetava tähtaja kulgema hakkamiseks vajalikud tingimused, mida peab kontrollima liikmesriigi kohus, on järgmised: hilisema kaubamärgi registreerimine kõnealuses liikmesriigis; asjaolu, et hilisema kaubamärgi registreerimistaotlus esitati heauskselt; hilisema kaubamärgi omanik peab seda kaubamärki kasutama selles liikmesriigis, kus see on registreeritud, ning varasema kaubamärgi omanik olema teadlik hilisema kaubamärgi registreerimisest ja selle kasutamisest pärast selle registreerimist. Kolmandale eelotsuse küsimusele vastates meenutas Euroopa Kohus, et hilisema registreeritud kaubamärgi võib kehtetuks tunnistada vaid juhul, kui see vastavalt direktiivi 89/104 artikli 4 lõikele 1 kahjustab või ohustab varasema kaubamärgi peamist ülesannet tagada tarbijatele asjaomase kaubamärgiga tähistatud kauba või teenuse päritolu. Sõnaselgelt heale usule viidates otsustas kohus seejärel, et kui kahte identset kaubamärki, mis tähistavad identseid kaupu, on pikaajaseks heauskselt ja samaaegselt kasutatud, ei kahjusta ega ohusta see varasema kaubamärgi peamist ülesannet ning järelikult ei saa hilisemat kaubamärki kehtetuks tunnistada. Samas piiras Euroopa Kohus ise oma kohtuotsuse ulatust, meenutades mitmel korral kõne all olevaid erilisi asjaolusid ja öeldes, et põhikohtuasja aluseks olevad asjaolud on „erandlikud”.

Sotsiaalpoliitika

Kuigi võrdse kohtlemise küsimusi tuleb sagedasti ette, ei ole need siiski ainukesed küsimused, mida Euroopa Kohtus arutati.

Kahes kohtuasjas oli Euroopa Kohtul võimalus tõlgendada vanuse alusel diskrimineerimise keelu põhimõtet.

Kohtuasjades *Hennigs ja Mai* (8. septembri 2011. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-297/10 ja C-298/10) leidis Euroopa Kohus kõigepealt, et vanuse alusel diskrimineerimise keelu põhimõttega – mis on sätestatud Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 21 ja mida on täpsustatud direktiiviga 2000/78, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel,⁷¹ ning eelkõige selle direktiivi artikliga 2 ja artikli 6 lõikega 1 – on vastuolus selline kollektiivlepinguga kehtestatud meede, mis sätestab, et avaliku sektori teenistuja põhitöötasu järk määratakse igas palgaastmes kindlaks teenistuja töölevõtmisel tema vanuse alusel. Asjaolu, et nimetatud meede on liidu õigusega vastuolus ning esineb kollektiivlepingus, ei piira harta artiklis 28 tunnustatud õigust pidada läbirääkimisi kollektiivlepingute üle ja neid sõlmida. Kuigi teenistusstaažil põhinev kriteerium on üldjuhul asjakohane, et saavutada õigustatud eesmärk võtta arvesse teenistuja varasemat, enne tema töölevõtmist omandatud töökogemust, läheb avaliku sektori teenistuja töölevõtmisel tema põhitöötasu järgu kindlaksmääramine vanuse alusel kaugemale sellest, mis on nimetatud eesmärgi saavutamiseks vajalik ja asjakohane. Teenistusstaažil või omandatud töökogemusel põhinev kriteerium, ilma et arvestataks vanusega, näib direktiivist 2000/78 lähtuvalt eespool nimetatud õigustatud eesmärgi saavutamiseks paremini sobivat. Teiseks oli Euroopa Ko-

⁷⁰ Vt 67. joonealune märkus.

⁷¹ Nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiiv 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel (EÜT L 303, lk 16; ELT eriväljaanne 05/04, lk 79).

hus seisukohal, et direktiivi 2000/78 artikliga 2 ja artikli 6 lõikega 1 ning harta artikliga 28 ei ole vastuolus kollektiivlepinguga kehtestatud meede, mis asendab vanuse alusel diskrimineeriva avaliku sektori teenistujate töötasusüsteemi töötasusüsteemiga, mis põhineb objektiivsetel kriteeriumidel, säilitades siiski ajaliselt piiratud üleminekuperioodiks teatud diskrimineeriva mõju, mis oli esimesel nendest süsteemidest, selleks et tagada ametis olevate teenistujate uude süsteemi üleviimine, ilma et nad kaotaks oma sissetulekutes. Omandatud eeliste kaitseks välja töötatud üleminekusüsteemil on õigustatud eesmärk direktiivi 2000/78 artikli 6 lõike 1 mõttes. Võttes veel arvesse tööturu osapooltele antud ulatuslikku kaalutlusruumi töötasude kehtestamise küsimuses, on mõistlik, kui tööturu osapooled võtavad asjakohased ja vajalikud üleminekumeetmed, et vältida asjaomaste teenistujate sissetuleku vähenemist.

Kohtuotsuses *Prigge jt* (13. septembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-447/09) leidis Euroopa Kohus kõigepealt, et direktiivi 2000/78⁷² artikli 2 lõiget 5 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigid võivad anda volitusnormidega tööturu osapooltele loa võtta meetmeid nimetatud sätte tähenduses selles sättes nimetatud valdkondades, mis on hõlmatud kollektiivlepinguga, tingimusel et need volitusnormid on piisavalt täpsed, et tagada nimetatud meetmete vastavus direktiivi 2000/78 artikli 2 lõikes 5 sätestatud nõuetele. Meede, mis määrab vanusepiiriks 60 eluaastat, alates millest ei saa piloodid enam oma kutsetööd teha, samal ajal kui siseriiklikud ja rahvusvahelised õigusnormid sätestavad selleks vanuseks 65 eluaastat, ei ole avaliku julgeoleku ja tervise kaitseks vajalik meede direktiivi 2000/78 artikli 2 lõike 5 tähenduses. Järgnevalt otsustas kohus, et direktiivi 2000/78 artikli 4 lõikega 1 on vastuolus, kui kollektiivlepingu klausliga nähakse ette vanusepiir 60 eluaastat, alates millest ei peeta pilootide enam füüsiliselt võimeliseks oma kutsetööd tegema, samal ajal kui siseriiklikud ja rahvusvahelise õiguse normid määravad selleks vanusepiiriks 65 eluaastat. Kuivõrd kõnealuse direktiivi artikli 4 lõike 1 näeb ette erandi diskrimineerimiskeelu põhimõttest, siis tuleb seda tõlgendada kitsalt. Kuna eriliste füüsiliste võimete omamist võib pidada oluliseks ja määravaks kutse nõudeks kõnealuse direktiivi tähenduses liinipiloodina töötamise jaoks ja kuna nimetatud meetmetega taotletav eesmärk tagada lennuliikluse ohutus on direktiivi 2000/78 artikli 4 lõike 1 mõttes õigustatud eesmärk, siis vanusepiiri kehtestamine 60. eluaastani, alates millest ei peeta liinipilootide enam füüsiliselt võimeliseks oma kutsetööd tegema, on sellistel asjaoludel ning siseriiklikke ja rahvusvahelisi õigusnorme arvesse võttes ebaproportsionaalne nõue eelnimetatud artikli tähenduses. Lõpuks leidis Euroopa Kohus, et direktiivi 2000/78 artikli 6 lõike 1 esimest lõiku tuleb tõlgendada nii, et lennuohutus ei kujuta endast õigustatud eesmärki selle sätte tähenduses. Kuigi direktiivi artikli 6 lõike 1 esimeses lõigus loetletud õigustatud eesmärkide loetelu ei ole ammendav, võib eesmärki selle sätte tähenduses pidada õigustatuks ning seega vanuselise diskrimineerimise keelu põhimõttest erandi tegemist põhjendavaks, kui need eesmärgid tulenevad sotsiaalpoliitikast, olles seotud näiteks tööhõivepoliitika, tööturu või kutseõppega.

Euroopa Kohus tõlgendas direktiivi 2000/78⁷³ ka kohtuasjas *Römer* (10. mai 2011. aasta otsus kohtuasjas C-147/08), kuid seekord teistsugusel alusel diskrimineerimisega seoses. Kõnealuses asjas oli tegemist olukorraga, kus leidis aset diskrimineerimine seksuaalse sättumuse alusel, mis puudutas täiendavat vanaduspensionit. Käsitletava direktiivi esemelise kohaldamisala osas väljendas Euroopa Kohus kõigepealt seisukohta, et direktiivi 2000/78 tuleb tõlgendada nii, et selle esemelisest kohaldamisalast ei jää direktiivi artikli 3 lõike 3 ega põhjenduse 22 alusel välja sellised täiendavad vanaduspensionid, mida avaliku sektori tööandja maksab siseriikliku seaduse alusel oma endistele töötajatele ja nende üleelanud abikaasadele ning mis kujutavad endast tasu ELTL artikli 157 tähenduses. Seejärel leidis Euroopa Kohus, et direktiivi 2000/78 artikliga 1 koostoimes artikliga 2 ning artikli 3 lõike 1 punktiga c on vastuolus selline siseriiklik õigusnorm, mille kohaselt registreeritud

⁷² Vt eelmine joonealune märkus.

⁷³ Vt 71. joonealune märkus.

kooselus elav isik saab täiendavat vanaduspensioni väiksemas summas kui see, mida makstakse abielus isikule, kes ei ela oma abikaasast alaliselt lahus, kui asjaomases liikmesriigis on ainult eri soost isikutel võimalik sõlmida abielu ning selle kõrvale on loodud samasoolistele isikutele mõeldud registreeritud kooselu institutsioon ning kui tegemist on otsese diskrimineerimisega seksuaalse sättumuse alusel, sest siseriikliku õiguse kohaselt on kõnealune kooselupartner asjaomase pensioni osas õiguslikult ja faktiliselt samalaadses olukorras nagu abielu sõlminud isik. Olukordade samalaadsuse üle peab otsustama liikmesriigi kohus ning seda tehes tuleb keskenduda abikaasade ja kooselupartnerite vastastikustele õigustele ja kohustustele, nagu need on ette nähtud vastavate institutsioonide raames ning mis omavad asjas tähtsust, arvestades kõne all oleva hüvitise eseme ja määramise tingimustega. Lõpetuseks selgitas Euroopa Kohus, et juhul kui niisugune siseriiklik õigusnorm on direktiivi 2000/78 artikli 2 tähenduses diskrimineeriv, saab selle õigusnormi kohaldamisalasse kuuluv eraõiguslik isik tugineda õigusele võrdsele kohtlemisele kõige varem pärast kõnealuse direktiivi ülevõtmiseks ette nähtud tähtaja möödumist ja ta ei pea selleks ära ootama, et siseriiklik seadusandja oleks asjaomase õigusnormi liidu õigusega kooskõlla viinud.

Kohtuasjas *KHS* (22. novembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-214/10) otsustas Euroopa Kohus, et direktiivi 2003/88⁷⁴ artikli 7 lõikega 1 ei ole vastuolus sellised siseriiklikud õigusnormid või tavad nagu kollektiivlepingud, mis piiravad 15-kuulise üleviimistähtaja abil, mille möödumisel töötaja õigus tasulisele põhipuhkusele aegub, töötaja, kes on olnud töövõimetu mitme järjestikuse puhkuseaasta jooksul, võimalust koguda õigusi sellisele puhkusele. Selline piiramatu kogumine ei vastaks enam eesmärgile, mida taotleb õigus tasulisele põhipuhkusele. Nimetatud eesmärk on jagatav kaheks osaks: see võimaldab töötajale nii puhkust oma tööst kui ka aega lõõgastumiseks ja huvialadega tegelemiseks. Kuigi tasulise põhipuhkuse positiivne mõju töötaja ohutusele ja tervisele ilmneb täielikult siis, kui puhkus võetakse välja selleks ette nähtud aasta, s.o jooksva aasta jooksul, ei kaota see puhkus oma tähtsust ka juhul, kui see võetakse mõnel hilisemal ajavahemikul. Siiski juhul, kui puhkuse üleviimine on võimalik vaid teatud kindla ajavahemiku jooksul, ei avalda põhipuhkus pärast sellise ajavahemiku möödumist enam töötajale positiivset mõju puhkamise eesmärki silmas pidades ning alles jääb üksnes lõõgastumise ja huvialadega tegelemise eesmärk. Seetõttu ei saa töötajale ette nähtud õiguse tasulisele põhipuhkusele eesmärgi endaga arvestades olla töötajal, kes on mitme järjestikuse aasta vältel töövõimetu, olla õigust koguda piiramatult selle ajavahemiku vältel omandatud õigusi tasulisele põhipuhkusele. Et niisugustel asjaoludel tagada õigus tasulisele põhipuhkusele, mille eesmärk on töötaja kaitse, peab Euroopa Kohtu hinnangul mis tahes puhkuse üleviimise tähtaeg arvestama esinevate eriliste asjaoludega sellise töötaja puhul, kes on mitme järjestikuse puhkuseaasta vältel töövõimetu. Nii peab üleviimise tähtaeg olema oluliselt pikem puhkuseaastast, mille eest õigus puhkusele tekkis. Euroopa Kohus leidis, et järelikult on mõistlikult võimalik asuda seisukohale, et puhkuse üleviimise 15-kuuline tähtaeg ei ole vastuolus tasulise põhipuhkuse saamise õiguse eesmärgiga, kuivõrd see tagab kõnealuse õiguse positiivse mõju säilimise töötaja jaoks puhkamise seisukohast.

Kohtuasjas *Scattolon* (6. septembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-108/10) täpsustas Euroopa Kohus uue tööandja poolt üle võetud töötajate õiguste ulatust. Esiteks väljendas kohus arvamust, et juhul kui üks liikmesriigi ametiasutus võtab üle teise ametiasutuse personali, kelle ülesanne on niisuguste abiteenuste nagu hooldusteenused ja halduslikud abiteenused osutamine koolides, on selle ülevõtmise näol tegemist ettevõtte üleminekuga, mis kuulub direktiivi 77/187⁷⁵ kohaldamisalasse, juhul kui asjaomane personal koosneb niisuguste töötajate struktureeritud kogumist, keda selle liik-

⁷⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. novembri 2003. aasta direktiiv 2003/88/EÜ töötaja korralduse teatavate aspektide kohta (ELT L 299, lk 9; ELT eriväljaanne 05/04, lk 381).

⁷⁵ Nõukogu 14. veebruari 1977. aasta direktiiv 77/187/EMÜ ettevõtjate, ettevõtete või nende osade üleminekul töötajate õigusi kaitsvate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (EÜT L 61, lk 26).

mesriigi siseriiklik õigus kaitseb kui töötajaid. Teiseks leidis Euroopa Kohus, et kui direktiivi 77/187 tähenduses toimuva ülemineku tõttu hakatakse omandaja juures kehtivat kollektiivlepingut kohe kohaldama üleläänud töötajatele ja kui selles kollektiivlepingus ette nähtud tasustamise tingimused on seotud eeskätt staažiga, siis on kõnealuse direktiivi artikliga 3 vastuolus see, kui üleviidud töötajate palk väheneb oluliselt võrreldes olukorraga, milles nad olid vahetult enne ülemineku toimumist, põhjusel et staaži, mis need töötajad omandasid võõrandaja juures ning mis on võrdne omandaja juures töötavate töötajate omaga, ei võeta arvesse nende palgaastme kindlaksmääramisel omandaja juures. Liikmesriigi kohtu ülesanne on kindlaks teha, kas niisuguse ülemineku käigus leidis aset selline palga vähenemine.

Kohtuasjas *van Ardenne* (17. novembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-435/10) täpsustas Euroopa Kohus töötajate kaitse ulatust tööandja maksejõuetuse korral. Kohus leidis, et direktiivi 80/987⁷⁶ artiklitega 3 ja 4 on vastuolus siseriiklikud õigusnormid, mis seovad maksejõuetuks muutunud tööandja töötajate võimaluse panna täielikult maksma oma õigus niisuguste rahuldamata töötasunõuete rahuldamisele, mis on vaidlustamata ja mida siseriiklikus õiguses tunnustatakse, kohustusega lasta ennast töötajana arvele võtta. Liikmesriikidel on direktiivi 80/987 artikli 4 alusel üksnes erandkorras võimalik piirata direktiivi artiklis 3 ette nähtud maksekohustust. Artiklit 4 tuleb tõlgendada kitsalt ja kooskõlas selle direktiivi sotsiaalse eesmärgiga, milleks on tagada kõikidele töötajatele vähemalt minimaalne kaitse. Seetõttu loetleb direktiiv 80/987 ammendavalt juhud, mil garantiiasutuste maksekohustusest on lubatud kõrvale kalduda, ning vastavaid sätteid tuleb tõlgendada kitsalt, arvestades nii seda, et nende puhul on tegemist eranditega, kui ka asjaomase direktiivi eesmärgi. Eeltoodut arvestades läheks kõnealuse direktiivi eesmärgiga vastuollu, kui seda direktiivi ning eriti selle artikleid 3 ja 4 tõlgendatakse nii, et töötajale võib tema selliste palganõuete alusel, mida ei ole vaidlustatud ja mida siseriiklikus õiguses tunnustatakse, tehtavaid väljamakseid vähendada kindla summa võrra ja automaatselt, põhjusel et töötaja ei ole täitnud kohustust lasta ennast ettenähtud tähtaja jooksul töötajana arvele võtta, nii et talle ei ole seega tagatud viiteperioodil tegelikult vähenenud töötasu hüvitamine.

Keskkond

Euroopa Liidu rakendatava keskkonnakaitsepoliitika elluviimine tekitas mitu küsimust, millele Euroopa Kohtul tuli vastata.

Kohtuasjades *Stichting Natuur en Milieu jt* (26. mai 2011. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-165/09–C-167/09) käsitles Euroopa Kohus küsimust, kuidas tõlgendada direktiivi 2008/1⁷⁷, milles kehtestatakse suurtööstuskäitiste ehitamiseks ja käitamiseks vajaliku loa andmise kord ja tingimused, ning direktiivi 2001/81⁷⁸, millega nähakse ette teatavate saasteainete ülemmäärade süsteem. Euroopa Kohus leidis, et keskkonnaõigusliku loa väljastamisel tööstuskäitise ehitamiseks ja käitamiseks ei ole liikmesriigid kohustatud võtma muude selle loa andmise tingimuste seas arvesse direktiiviga 2001/81 kindlaks määratud vääveldioksiidi ja lämmastikoksiidide siseriiklikke heitkoguste ülemmäärasid. Samas on nad kohustatud järgima nimetatud direktiivist tulenevat kohustust vähendada heitkoguseid, eelkõige nende saasteainete koguseid, et need ei ületaks hiljemalt 2010. aastaks direktiivi

⁷⁶ Nõukogu 20. oktoobri 1980. aasta direktiiv 80/987/EMÜ töötajate kaitse kohta tööandja maksejõuetuse korral (EÜTL 283, lk 23; ELT eriväljaanne 05/01, lk 217), muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. septembri 2002. aasta direktiiviga 2002/74/EÜ (EÜT L 270, lk 10; ELT eriväljaanne 05/04, lk 261).

⁷⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. jaanuari 2008. aasta direktiiv 2008/1/EÜ saastuse kompleksse vältimise ja kontrolli kohta (ELT L 24, lk 8).

⁷⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2001. aasta direktiiv 2001/81/EÜ teatavate õhusaasteainete siseriiklike ülemmäärade kohta (EÜT L 309, lk 22; ELT eriväljaanne 15/06, lk 320).

I lisas osutatud ülemmäärasid. Üleminekuperioodil 27. novembrist 2002 kuni 31. detsembrini 2010 oli liikmesriikidele pandud kohustus hoiduda selliste meetmete võtmisest, mis võivad tõsiselt kahjustada selle direktiiviga ettenähtud tulemuse saavutamist.⁷⁹ Euroopa Kohus andis siiski liikmesriikidele võimaluse võtta osutatud perioodil ühte vääveldioksiidi ja lämmastikoksiidide allikat puudutava spetsiaalse meetme, leides, et sellise meetme võtmine ei kahjusta tõsiselt ettenähtud tulemuse saavutamist. Euroopa Kohus oli seisukohal, et kõnesoleval perioodil ei kohusta direktiiv 2001/81 liikmesriike keelduma tööstuskäitiste ehitamiseks ja käitamiseks keskkonnaõiguslike lubade andmisest või neid lubasid piirama ega võtma spetsiaalseid kompensatsioonimeetmeid iga sellise väljastatud loa kohta ning seda isegi juhul, kui ületatakse vääveldioksiidi ja lämmastikoksiidide siseriiklike heitkoguste ülemmäärad või esineb nende ületamise oht. Lõpuks leidis kohus, et direktiivi 2001/81 artiklil 4 ei ole tingimusteta ega piisavalt täpne selleks, et üksikisikud võiksid enne 31. detsembrist 2010 sellele siseriiklikes kohtutes tugineda. Seevastu annab artikkel 6 otseselt puudutatud üksikisikutele õigused, millele nad võivad siseriiklikes kohtutes tugineda, selleks et üleminekuperioodil nõuda, et liikmesriigid võtaksid või näeksid ette strateegiad ja meetmed, mis on sobilikud ja järjepidevad nende saasteainete heitkoguste vähendamiseks sellisel viisil, et need vastaksid direktiivi I lisas sätestatud siseriiklikele ülemmääradele. Üksikisikud võivad samuti nõuda, et liikmesriigid teeksid need programmid nende lõplikes versioonides üldsusele ja asjaomastele organisatsioonidele selge, mõistetava ja kergesti kättesaadava teabe kaudu kättesaadavaks.

Kohtuasjas *The Air Transport Association of America jt* (21. detsembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-366/10) leidis Euroopa Kohus, et direktiivi 2008/101⁸⁰ tuleb tõlgendada rahvusvahelise mere- ja õhuruumiõiguse asjakohaseid norme silmas pidades. Liidu õigusnormid on kohaldatavad õhusõiduki käitajale, kui tema õhusõiduk asub mõne liikmesriigi territooriumil ning eeskätt sellisel territooriumil asuval lennuväljal. Nähes ette direktiivi 2008/101 liikmesriigis või kolmandas riigis registreeritud õhusõidukite käitajate suhtes kohaldatavuse kriteeriumi, mis põhineb asjaolul, et need õhusõidukid sooritavad mõne liikmesriigi territooriumil asuvalt lennuväljalt väljuva või sinna saabuva lennu, ei riku direktiiv 2008/101 territoriaalsuse põhimõtet ega põhimõtet, mille järgi kolmandatel riikidel, kust need lennud väljuvad või kus on nende lendude sihtkoht, on suveräänsed õigused, kuna nimetatud õhusõidukid asuvad füüsiliselt liidu mõne liikmesriigi territooriumil, mistõttu nad kuuluvad täielikult liidu jurisdiktsiooni alla. Euroopa Kohus selgitas, et liidu seadusandja võib põhimõtteliselt otsustada, et ta lubab oma territooriumil sellise äritegevuse, käesoleval juhul lennutranspordi teostamist üksnes tingimusel, et käitajad järgivad liidu määratletud kriteeriume, mis on mõeldud liidu enda seatud keskkonnakaitsealaste eesmärkide saavutamiseks, eelkõige kui need eesmärgid tulenevad liidu poolt allkirjastatud rahvusvahelisest lepingust, nagu raamkonventsioon⁸¹ ja Kyoto protokoll. Euroopa Kohus avaldas seisukohta, et asjaolu, et liidu keskkonnanalaste õigusnormide kohaldamise raames on teatavate õhku, merd või liikmesriikide maismaaterritooriumi saastavate ainete allikaks osaliselt väljaspool seda territooriumi toimuv sündmus, ei saa rahvusvahelise tavaõiguse põhimõtteid arvesse võttes seada kahtluse alla liidu õiguse täielikku kohaldatavust nimetatud territooriumil.

⁷⁹ ELTL artikli 4 lõige 3 ja artikli 288 lõige 3. Direktiiv 2001/81/EÜ (vt 78. joonealune märkus).

⁸⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. novembri 2008. aasta direktiiv 2008/101/EÜ, millega muudetakse direktiivi 2003/87/EÜ, et lisada lennutegevus ühenduse kasvuhoonegaaside saastekvootidega kauplemise süsteemi (ELT 2009, L 8, lk 3).

⁸¹ 9. mail 1992 New Yorgis allkirjastatud Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kliimamuutuste raamkonventsioon.

Kohtuasjas *Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen* (12. mai 2011. aasta otsus kohtuasjas C-115/09) leidis Euroopa Kohus, et direktiivi 85/337⁸² artikliga 10a on vastuolus õigusnormid, mis ei tunnusta selle direktiivi artikli 1 lõikes 2 märgitud keskkonnakaitset edendavate valitsusväliste organisatsioonide võimalust tugineda kohtus osutatud direktiivi artikli 1 lõike 1 mõttes tõenäoliselt olulise keskkonnamõjuga projektidele loa andmise otsuse peale esitatud kaebuse raames liidu õigusest tuleneva sellise õigusnormi rikkumisele, mille eesmärk on keskkonnakaitse, kuna see norm kaitseb vaid üldsuse, mitte eraisikute huve.

Kohtuasjades *Boxus jt* (18. oktoobri 2011. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-128/09–C-131/09 ning C-134/09 ja C-135/09) leidis Euroopa Kohus, et direktiivi 85/337⁸³ artikli 1 lõiget 5 tuleb tõlgendada nii, et selle direktiivi kohaldamisalast jäävad välja üksnes projektid, mille üksikasjad võetakse vastu konkreetse seadusandliku aktiga sellisel viisil, et kõnealuse direktiivi eesmärgid on saavutatud seadusandliku menetluse kaudu. Siseriikliku kohtu ülesanne on kontrollida, kas need kaks tingimust on täidetud, võttes arvesse nii vastuvõetud seadusandliku akti sisu kui ka kogu seadusandlikku menetlust, mis akti vastuvõtmiseni viisid. Sellega seoses ei ole seadusandlik akt, millega pelgalt kinnitatakse varasem haldusakt ja milles piirdatakse vaid üldisest huvist tingitud ülekaalukate põhjuste esitamisega, alustamata eelnevalt sisulist seadusandlikku menetlust eespool nimetatud tingimuste järgimiseks, käsitatav konkreetse seadusandliku aktina selle sätte tähenduses ega ole seega projekti direktiivi 85/337 kohaldamisalast väljajätmiseks piisav. Århusi konventsiooni⁸⁴ artikli 9 lõiget 2 ja direktiivi 85/337 artiklit 10a tõlgendades otsustas Euroopa Kohus, et kui projekt, mis kuulub nende sätete kohaldamisalasse, on vastu võetud seadusandliku aktiga, siis seda, kas kõnealuse direktiivi artikli 1 lõikes 5 kehtestatud tingimused on täidetud, peab saama kontrollida kohus või seaduse alusel asutatud sõltumatu ja erapooletu organ. Samuti meenutas Euroopa Kohus, et juhul kui niisuguse akti peale ei ole võimalik esitada ühtegi kaebust, siis peab mis tahes siseriiklik kohus, kes asja menetleb, oma pädevuse raames asjaomast kontrolli teostama ja jätma vajaduse korral seadusandliku akti kohaldamata.

Viisad, varjupaik ja sisseränne

Liikmesriigi kohtutel, kelle ülesanne on teostada kontrolli liikmesriikide tegevuse üle selles eriti tundlikus valdkonnas, tuli korduvalt rakendada eelotsusemenetluse mehhanismi, et saada Euroopa Kohtult selgitusi liidu õigusest tulenevate nõuete kohta seoses sellega, kuidas tuleb kohelda kolmandate riikide kodanikke, kes soovivad elada liidu territooriumil.

Kohtuasjas *El Dridi* (28. aprilli 2011. aasta otsus kohtuasjas C-61/11 PPU) küsiti Euroopa Kohtult, kas direktiivi 2008/115⁸⁵, eelkõige selle artikleid 15 ja 16 tuleb tõlgendada nii, et direktiiviga on vastuolus siseriiklikud õigusnormid, mis näevad ette ebaseaduslikult riigis viibivale välismaalasele vanglakaristuse määramise üksnes põhjusel, et see isik viibib ilma mõjuva põhjuseta edasi riigi territooriumil, rikkudes sellega ettekirjutust asjaomase riigi territooriumilt määratud tähtaja jooksul lahkuda. Euroopa Kohus, kes lahendas kohtuasja eelotsusetaotluse kiirmenetluses eelotsusetaot-

⁸² Nõukogu 27. juuni 1985. aasta direktiiv 85/337/EMÜ teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta (EÜT L 175, lk 40; ELT eriväljaanne 15/01, lk 248), muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. mai 2003. aasta direktiiviga 2003/35/EÜ (ELT L 156, lk 17; ELT eriväljaanne 15/07, lk 466).

⁸³ Vt eelmine joonealune märkus.

⁸⁴ Keskkonnainfo kättesaadavuse, keskkonnaasjade otsustamise üldsuse osalemise ning neis asjus kohtu poole pöördumise konventsioon, mis kiideti Euroopa Ühenduse nimel heaks nõukogu 17. veebruari 2005. aasta otsusega 2005/370/EÜ (ELT L 124, lk 1).

⁸⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2008. aasta direktiiv 2008/115/EÜ ühiste nõuete ja korra kohta liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel (ELT L 348, lk 98).

luse alusel, vastas sellele küsimusele jaatavalt, kuna niisugune karistus võib eelkõige selle kohaldamise tingimuste ja korra tõttu ohustada direktiivi eesmärgi saavutamist, s.o riigi territooriumil ebaseaduslikult viibivate kolmanda riigi kodanike tõhusa väljasaatmis- ja repatrieerimispoliitika kehtestamist.

Kohtuasi *Achughbabian* (6. detsembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-329/11) puudutab samuti direktiivi 2008/115⁸⁶ tõlgendamist seoses siseriiklike õigusnormidega, millega nähakse ette kriminaalkaristused. Euroopa Kohtult küsiti konkreetsemalt seda, kas arvestades direktiivi 2008/115 kohaldamisala, on selle direktiiviga vastuolus siseriiklik õigusnorm, milles on ette nähtud kolmanda riigi kodaniku vangistusega karistamine ainuüksi põhjusel, et tema sisenemine riigi territooriumile või seal viibimine on ebaseaduslik. Kõigepealt sedastas Euroopa Kohus, et direktiiv 2008/115 käsitleb üksnes liikmesriigis ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmise otsuste vastuvõtmist ja täitmist. Direktiivi eesmärk ei ole seega ühtlustada kõiki välismaalaste liikmesriigis viibimist reguleerivaid siseriiklike norme. Euroopa Kohtu hinnangul ei ole järelikult selle direktiiviga vastuolus see, kui liikmesriigi õiguses kvalifitseeritakse ebaseaduslik riigis viibimine süüteona ning nähakse ette kriminaalkaristused, et siseriiklike riigis viibimise õigust puudutavate eeskirjade sellist rikkumist ära hoida ja selle eest karistada. Direktiiviga ei ole ka vastuolus kolmanda riigi kodaniku kinnipidamine selleks, et teha kindlaks, kas ta viibib riigis seaduslikult või mitte.

Teiseks otsustas Euroopa Kohus, et direktiivi 2008/115 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis näevad ebaseadusliku riigis viibimise eest ette kriminaalkaristuse, kuivõrd need õigusnormid lubavad vangistada kolmanda riigi kodaniku, kes küll viibib asjaomase liikmesriigi territooriumil ebaseaduslikult ega ole valmis sellelt territooriumilt vabatahtlikult lahku-ma, ent kelle suhtes ei ole kohaldatud sunnimeetmeid selle direktiivi artikli 8 tähenduses ning kelle puhul ei ole tema väljasaatmise ettevalmistamise ja läbiviimise eesmärgil kinnipidamise korral sellise kinnipidamise maksimaalne kestus ületatud. Edasi selgitas Euroopa Kohus, et selle direktiiviga ei ole aga vastuolus sellised õigusnormid niivõrd, kuivõrd need lubavad vangistada kolmanda riigi kodaniku, kelle suhtes kohaldatai nimetatud direktiiviga kehtestatud tagasisaatmismenetlust ning kes viibib nimetatud territooriumil ilma mõjuva põhjuseta tagasipöördumisest keeldumiseks. Kui-gi direktiiviga 2008/115 seotud liikmesriigid ei saa ette näha vanglakaristust riigis ebaseaduslikult viibivatele kolmanda riigi kodanikele olukorras, kus viimased tuleb selle direktiiviga kehtestatud ühiste nõuete ja korra kohaselt välja saata ning neid võib väljasaatmise ettevalmistamiseks ja läbiviimiseks äärmisel juhul kinni pidada, ei välista see siiski liikmesriikide õigust võtta või säilitada direktiivi põhimõtteid ja eesmärki järgides sätteid – vajaduse korral karistusõiguslikke – sellise olu-korra reguleerimiseks, kus sunnimeetmete abil ei ole õnnestunud asjaomase liikmesriigi territooriumil ebaseaduslikult viibivat kolmanda riigi kodanikku välja saata.

Kohtuasi *Samba Diouf* (28. juuli 2011. aasta otsus kohtuasjas C-69/10) puudutas ühte kolmanda riigi kodanikku, kelle rahvusvahelise kaitse taotluse olid liikmesriigi asutused kiirendatud menetluses rahuldamata jätnud. Seejärel esitas ta rahuldamata jätmise otsuse tühistamiseks kaebuse. Hinnates selle kaebuse vastuvõetavust, leidis liikmesriigi kohus, et siseriikliku õiguse – mis näeb ette, et sellise otsuse peale ei saa kaebust esitada – kohaldamine tõstatab direktiivi 2005/85 liikmesriikides pagulasseisundi omistamise ja äravõtmise menetluse miinimumnõuete kohta⁸⁷ artikli 39 tõlgendamise küsimuse seoses õiguse üldpõhimõttega, mis puudutab õigust tõhusale õiguskaitsevahendile. Euroopa Kohus, kes menetles asja eelotsusetaotluse alusel, otsustas, et direktiivi artiklit 39 ja tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtet tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus siseriiklik re-

⁸⁶ Vt eelmine joonealune märkus.

⁸⁷ Nõukogu 1. detsembri 2005. aasta direktiiv 2005/85/EÜ liikmesriikides pagulasseisundi omistamise ja äravõtmise menetluse miinimumnõuete kohta (ELT L 326, lk 13).

gulatsioon, mille kohaselt ei või esitada iseseisvat kaebust pädeva siseriikliku asutuse otsuse peale vaadata varjupaigataotlus läbi kiirendatud menetluses, juhul kui põhjusi, millele tuginedes otsustas see asutus kontrollida varjupaigataotluse põhjendatust asjaomases menetluses, saab tegelikult allutada kohtulikule kontrollile seoses kaebusega, mis võidakse esitada lõpliku otsuse peale; see hinnang tuleb anda liikmesriigi kohtul. Varjupaigataotluse läbivaatamisele kohaldatavat menetlust käsitlev otsus, mis on iseseisev ega sõltu lõplikust otsusest, millega see taotlus rahuldatakse või rahuldamata jäetakse, on taotlust lahendava lõpliku otsuse suhtes ettevalmistav otsus. Neil asjaoludel ei riku selles staadiumis kaebuvõimaluse puudumine õigust tõhusale õiguskaitsevahendile, tingimusel et kiirendatud menetluses tehtud lõplikku otsust ja eelkõige põhjusi, miks pädev asutus jättis varjupaigataotluse põhjendamatu tõttu rahuldamata, on võimalik liikmesriigi kohtus põhjalikult kontrollida selle taotluse rahuldamata jätmise otsuse peale esitatud kaebuse raames. Euroopa Kohus selgitas seevastu, et niisuguse õiguskaitsevahendi tõhusus ei ole tagatud juhul, kui seetõttu, et pädeva asutuse otsuse peale vaadata varjupaigataotlus läbi kiirendatud menetluses ei saa kaebust esitada, ei ole põhjused, millele tuginedes otsustas see asutus kontrollida taotluse põhjendatust just sellises menetluses, kohtulikult kontrollitavad, kui need põhjused on samad, mis viisid taotluse rahuldamata jätmiseni. Niisugune olukord muudab võimatuks selle otsuse õiguspärasuse kontrolli nii faktilisest kui ka õiguslikust vaatepunktist. Seega peab olema neid põhjusi hiljem võimalik siseriiklikus kohtus vaidlustada ning siseriiklikul kohtul neid kontrollida kaebuse raames, mis võidakse esitada varjupaigataotluse menetlust lõpetava otsuse peale.

Varjupaigaõiguse valdkonnas esitati Euroopa Kohtule ka küsimusi kohtuasjades *NS* (21. detsembri 2011. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-411/10 ja C-493/10), milles sooviti teada, kas liikmesriigid võivad anda varjupaigataotleja üle teisele liikmesriigile, juhul kui võidakse tõsiselt rikkuda õigusi, mis asjaomastele varjupaigataotlejatele Euroopa Liidu põhiõiguste hartas on tagatud. Sel eesmärgil andis Euroopa Kohus oma seisukoha, kuidas tõlgendada esiteks põhiõiguste harta artikleid 1, 4, 18 ja 47 ning teiseks määruse nr 343/2003⁸⁸ artiklit 3.

Kõigepealt tõlgendas Euroopa Kohus Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklit 4 selliselt, et liikmesriigid, sealhulgas liikmesriikide kohtud, ei või anda varjupaigataotlejat üle vastutavale liikmesriigile määruse nr 343/2003 tähenduses, kui neile ei saa olla teadmata, et selles liikmesriigis varjupaigamenetluses ja varjupaigataotlejate vastuvõtutingimustes esinevad süsteemsed puudused annavad tõsist alust arvata, et varjupaigataotlejal tekib reaalne oht saada koheldud ebainimlikult ja alandavalt selle sätte tähenduses. Euroopa Kohtu hinnangul on järelilikult liidu õigusega välistatud sellise ümberlükkamatu hüpoteesi kohaldamine, mille järgi liikmesriik, mis on määruse nr 343/2003 artikli 3 lõike 1 kohaselt vastutav liikmesriik, järgib Euroopa Liidu põhiõigusi; sellist seisukohta ei kummuta ka põhiõiguste harta artiklid 1, 18 ja 47.

Järgnevalt selgitas Euroopa Kohus, et kui määruse nr 343/2003 artikli 3 lõikes 2 sätestatud võimalus taotlus ise läbi vaadata välja arvata, kohustab see, et varjupaigataotlejat ei saa liidu liikmesriigile üle anda, kui see liikmesriik on määruse III peatükis sätestatud kriteeriumide kohaselt määratud vastutavaks riigiks, taotlejat üle andma kohustatud liikmesriiki vaatama läbi selles peatükis esitatud kriteeriumid, et teha kindlaks, kas mõne järgmise kriteeriumi kohaselt on teine liikmesriik vastutav varjupaigataotluse läbivaatamise eest. Siiski on oluline, et liikmesriik, kus varjupaigataotleja asub, tagaks selle, et varjupaigataotleja põhiõiguste rikkumist ei raskendataks ebamõistlikult pika vastutava liikmesriigi kindlaksmääramise protseduuriga. Vajaduse korral tuleb sellel liikmesriigil endal

⁸⁸ Nõukogu 18. veebruari 2003. aasta määrus (EÜ) nr 343/2003, millega kehtestatakse kriteeriumid ja mehhanismid selle liikmesriigi määramiseks, kes vastutab mõnes liikmesriigis kolmanda riigi kodaniku esitatud varjupaigataotluse läbivaatamise eest (EÜT L 50, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 109).

varjupaigataotlus läbi vaadata vastavalt määruse nr 343/2003 artikli 3 lõikes 2 ette nähtud korrale. Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklitest 1, 18 ja 47 ei tulene teistsugust vastust.

Õigusalane koostöö tsiviilasjades ja rahvusvaheline eraõigus

2011. aastal tegi Euroopa Kohus määruse nr 44/2001⁸⁹ tõlgendamise kohta mitu lahendit, millest kahele tuleks eriliselt tähelepanu pöörata.

Esimene lahend kohtuasjas *BVG* (12. mai 2011. aasta otsus kohtuasjas C-144/10) puudutas määruse nr 44/2001 artikli 22 lõike 2 kohaldamisala, mille järgi on „alalisest elukohast olenemata [...] erandkorras pädevad järgmised kohtud: [...] menetluste puhul, millega on vaidlustatud äriühingute või teiste juriidiliste või füüsiliste isikute ühingute asutamise või likvideerimise õiguspärasus või nende organite otsuseid, selle liikmesriigi kohtud, kus on äriühingu, juriidilise isiku või ühingu asukoht”. Euroopa Kohus leidis, et kõnealune erandliku kohtualluvuse reegel ei ole kohaldatav vaidluse puhul, milles äriühing tugineb asjaolule, et temalt ei saa nõuda lepingu täitmist, kuna tema organite otsused, mille alusel see leping sõlmiti, on vastuolu tõttu põhikirjaga väidetavalt kehtetud. Küsimusi, mis puudutavad ühe osapoole juhtimisorganite poolt eelnevalt võetud lepingu sõlmimise otsuste kehtivust, tuleb lepingut puudutavas vaidluses pidada kõrvalküsimumusteks. Sellise lepingulise vaidluse ese ei ole tingimata iseäranis tihedalt seotud selle poole asukoha liikmesriigi kohtuga, kes viitab oma organite otsuste väidetavale kehtetusele. Seega oleks niisuguste vaidluste andmine lepingu sõlminud äriühingutest ühe asukoha liikmesriigi kohtute erandlikku alluvusse vastuolus korrakohase õigusemõistmisega.

Teises lahendis, mis käsitleb kohtuasju *eDate Advertising jt* (25. oktoobri 2011. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-509/09 ja C-161/10), oli Euroopa Kohtul võimalus täpsustada, kuidas tõlgendada määruse nr 44/2001 artikli 5 punktis 3 kasutatud väljendit „paik, kus kahjustav sündmus on toimunud või võib toimuda”, kui isikuõigusi on väidetavalt rikutud veebisaidil avaldatud teabesisuga. Euroopa Kohus meenutas esmalt, et see väljend peab silmas nii kahjustava sündmuse kui ka kahju tekkimise paika. Seejärel sedastas kohus, et veebisaidil mingi teabesisu avaldamine erineb trüki-territoriaalsest levitamisest, kuna seda sisu võib kohe näha määramatu arv internetikasutajaid kõikjal maailmas. Seega võib ülemaailmne levitamine esiteks suurendada isikuõiguste rikkumiste raskust ja teiseks muuta äärmiselt raskeks selle koha kindlakstegemise, kus nende rikkumistega põhjustatud kahju tekkis. Euroopa Kohus jõudis niisiis järeldusele, et teabe levitamisest tuleneva kahju tekkimisega seotud kriteeriumi rakendamise raskuste tõttu tuleb seda seosekriteeriumi kohandada. Kuna internetis avaldatud teabesisu mõju isiku isikuõigustele võib kõige paremini hinnata selle paiga kohus, kus väidetaval kannatanul on huvide kese, siis määras Euroopa Kohus selle kohtu pädevaks kogu kahju osas, mis Euroopa Liidu territooriumil on tekkinud. Euroopa Kohus selgitas, et koht, kus on isiku huvide kese, vastab üldiselt tema alalisele elukohale. Lisaks võib see isik pöörduda kahju hüvitamise nõudega kogu kahju osas selle riigi kohtute poole, kus on teabesisu internetis avaldaja asukoht. See isik võib kogukahju hüvitamise nõude asemel esitada ka nõude iga liikmesriigi kohtusse, mille territooriumil on või oli internetis avaldatud teabesisu kättesaadav, kusjuures neil kohtutel on pädevus hinnata vaid kahju, mis tekkis selle riigi territooriumil, mille kohtusse on pöördutud.

⁸⁹ Nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määrus (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42).

Samas lahendis arutles Euroopa Kohus ka direktiivi 2000/31⁹⁰ artikli 3 metodoloogilise sisu üle. Euroopa Kohus leidis, et kuna see artikkel ei eelda siseriiklikku õigusse ülevõtmist konkreetselt kollisiooninormide vormis, peavad liikmesriigid kooskõlastatud valdkonnas tagama – ilma et see mõjutaks nimetatud direktiivi artikli 3 lõikes 4 sätestatud tingimustel lubatud erandeid –, et elektroonilise teenuse osutajale ei kehti rangemad nõuded, kui on ette nähtud selle teenuseosutaja asukoha järgses liikmesriigis kehtivas materiaalõiguses.

Lisaks esitati Euroopa Kohtule kohtuasjas *Koelzsch* (15. märtsi 2011. aasta otsus kohtuasjas C-29/10) esimest korda 19. juuni 1980. aasta Rooma konventsiooni lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatava õiguse kohta⁹¹ tõlgendamise taotlus, mis käsitles individuaalseid töölepinguid ja oli esitatud ühe veokijuhi töölepingu ülesütlemisest alguse saanud rahvusvahelise kohtuvaidluse raames. Nimetatud konventsiooni artikli 6 lõike 1 järgi „ei või töölepingu puhul poolte valitud õigus põhjustada töötaja ilmajätmist kaitsest, mis on talle ette nähtud imperatiivsete sätetega, mis õiguse valiku puudumisel kuuluksid kohaldamisele lõike 2 kohaselt”. Vaadeldavas asjas tuli Euroopa Kohtul tõlgendada Rooma konventsiooni artikli 6 lõike 2 punktis a ette nähtud seotuse kriteeriumi. Kohus leidis, et seda sätet tuleb tõlgendada nii, et kui töötaja teeb tööd rohkem kui ühes osalisriigis, on selle sätte mõttes riigiks, kus töötaja lepingujärgselt oma põhitööd teeb, riik, kus või kust töötaja – võttes arvesse kõiki kõnesolevat tegevust iseloomustavaid asjaolusid – täidab peamise osa oma kohustustest tööandja ees. Kõnealuses sättes ette nähtud kriteerium kuulub kohaldamisele ka olukorras, kus töötaja teeb tööd rohkem kui ühes osalisriigis, kui asja lahendaval kohtul on võimalik kindlaks määrata riik, millega sellel töö on oluline seos. Veel selgitas Euroopa Kohus, et arvestades Rooma konventsiooni artikli 6 eesmärki tagada kohane kaitse töötajale, tuleb selle artikli lõike 2 punktis a kehtestatud kriteeriumi „riik, kus töötaja oma põhitööd teeb” tõlgendada laialt. Lähtudes tõlgendusest, mille Euroopa Kohus on andnud Brüsseli 27. septembri 1968. aasta konventsiooni kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades⁹² artikli 5 punktile 1, tuleb kriteeriumi „riik, kus töötaja oma põhitööd teeb” mõista viitavana kohale, kus või kust töötaja tegelikult tööd teeb või – tegevuskeskme puudumise korral – täidab peamise osa oma ülesannetest. Selline tõlgendus on kooskõlas ka sätte uue sõnastusega, mis käsitleb individuaalsete töölepingutega seonduvaid kollisiooninorme ja mis on kehtestatud määrusega nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma I”)⁹³, eelkõige selle määruse artikliga 8.

Euroopa Kohus lisas lõpetuseks, et kui tegemist on rahvusvaheliste vedude sektoris tehtava tööga, siis peab eelotsusetaotluse esitanud kohus selleks, et määrata kindlaks riik, kus töötaja oma põhitööd teeb, võtma arvesse kõiki asjaomasele tegevusele iseloomulikke asjaolusid. Selleks tuleb tal kindlaks teha, millises riigis asub koht, kust töötaja täidab veoülesandeid, saab oma ülesanneteks juhiseid ja korraldab oma tööd, samuti koht, kus asuvad töövahendid. Samuti tuleb tal kindlaks teha, millistes kohtades veod peamiselt toimuvad ja millistes kohtades laaditakse maha kaubad ning millisesse kohta pöördub töötaja tagasi pärast oma ülesannete täitmist.

⁹⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2000. aasta direktiiv 2000/31/EÜ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (direktiiv elektroonilise kaubanduse kohta) (EÜT L 178, lk 1; ELT eriväljaanne 13/25, lk 399).

⁹¹ 1980. aasta Rooma konventsioon lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatava õiguse kohta (konsolideeritud versioon) (EÜT 1998, C 27, lk 34).

⁹² 1968. aasta Brüsseli konventsioon kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT 1972, L 299, lk 32).

⁹³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta määrus (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma I”) (ELT L 177, lk 6).

Politseikoostöö ja õiguslane koostöö kriminaalasjades

Selles valdkonnas olgu esile tõstetud kohtuasjad *Gueye ja Salmerón Sánchez* (15. septembri 2011. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-483/09 ja C-1/10), milles Euroopa Kohus tõlgendas raamotsuse 2001/220 ohvrite seisundi kohta kriminaalmenetluses⁹⁴ artikleid 2, 3, 8 ja 10, täpsustades eelkõige raamotsuses tunnustatud ohvri ärakuulamisõiguse ulatust ja selle mõju kuriteo toimepanijatele määratud karistustele.

Kõigepealt otsustas Euroopa Kohus, et see, kui liikmesriigi karistusõiguses ette nähtud lisakaristusena määratavat kohustuslikku minimaalse kestusega lähenemiskeeldu kohaldatakse perversivalla toimepanijate suhtes, ei ole raamotsuse artiklitega 2, 3 ja 8 vastuolus isegi siis, kui nende ohvrid on sellise karistuse vastu.

Euroopa Kohus märkis raamotsuse artikli 2 lõikes 1 sätestatud kohustuste kohta, et nende eesmärk on tagada, et ohver saaks osaleda kriminaalmenetluses adekvaatselt, mis ei tähenda seda, et kohustuslikku lähenemiskeeldu ei võiks kohaldada vastu ohvri tahtmist. Teisest küljest ei anna menetluslik õigus olla ära kuulatud raamotsuse artikli 3 esimese lõigu tähenduses ohvritele mingisugust õigust valida karistuse liiki ega nende karistuste rangusastet. Seejärel selgitas kohus, et karistusõiguslik kaitse perversivalla vastu ei hõlma mitte üksnes ohvri huvide kaitset, vaid ka ühiskonna üldisemate huvide kaitset. Raamotsuse artikliga 8 ette nähtud kaitset, mille eesmärk on muu hulgas kaitsta ohvrit teo toimepanija eest kriminaalmenetluse ajal sobival tasemel, ei tule mõista nii, et liikmesriigid peavad ohvreid kaitsma ka selle kaudse mõju eest, mida liikmesriigi kohtu poolt määratud karistused hiljem kaasa toovad.

Muu hulgas sedastas Euroopa Kohus, et kohustus määrata vastavalt kõnealusele materiaalõigusele lähenemiskeeld ei kuulu iseenesest asjaomase raamotsuse kohaldamisalasse.

Lõpetuseks leidis Euroopa Kohus, et raamotsuse artikli 10 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et see võimaldab liikmesriikidel seoses perekonnas toime pandud kuritegudega nende kuritegude eriliiki arvestades välistada lepitamine kõigis kriminaalmenetlustes, mis niisuguseid kuritegusid puudutavad.

Ühine välis- ja julgeolekupoliitika

Selles valdkonnas antud piiratud pädevuse raames langetas Euroopa Kohus kolm otsust, mis kõik väärivad erilist tähelepanu.

Euroopa Kohus, kellele Prantsuse Vabariik oli esitanud apellatsioonkaebuse (21. detsembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-27/09 P: *Prantsusmaa vs. People's Mojahedin Organization of Iran*) Üldkohtu otsuse⁹⁵ peale, millega tühistati otsus 2008/583⁹⁶ („vaidlusalune otsus”) *People's Mojahedin Organization of Iran*’i osas, meenutas ühise välis- ja julgeolekupoliitika raames, et esialgse rahaliste vahendite külmutamise otsuse puhul ei ole institutsioon kohustatud eelnevalt teavitama asjaomaseid isikuid või üksusi põhjustest, millele see institutsioon kavatseb tugineda sellise isiku või üksuse kandmisel

⁹⁴ Nõukogu 15. märtsi 2001. aasta raamotsus 2001/220/JSK ohvrite seisundi kohta kriminaalmenetluses (EÜT L 82, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 72).

⁹⁵ 4. detsembri 2008. aasta otsus kohtuasjas T-284/08: *People's Mojahedin Organization of Iran vs. nõukogu*.

⁹⁶ Nõukogu 15. juuli 2008. aasta otsus 2008/583/EÜ, millega rakendatakse määruse (EÜ) nr 2580/2001 (teatavate isikute ja üksuste vastu suunatud eripiirangute kohta terrorismivastaseks võitluseks) artikli 2 lõiget 3 ning tunnistatakse kehtetuks otsus 2007/868/EÜ (ELT L 188, lk 21).

määruse nr 2580/2001⁹⁷ artikli 2 lõikes 3 märgitud loetellu. Selleks, et ei satuks ohtu niisuguse meetme tõhusus, peab sellel olema üllatav mõju ning see peab olema viivitamata kohaldatav. Seevastu juhul, kui järgneva rahaliste vahendite külmutamise otsusega jäetakse alles isiku või üksuse nimi, mis on juba määruse artikli 2 lõikes 3 märgitud loetelus, ei ole üllatusmoment enam meetme tõhususe tagamiseks vajalik, mistõttu peab sellise otsuse vastuvõtmisele üldjuhul eelnema kogutud tõenditest teavitamine ning asjaomasele isikule või üksusele ette nähtud võimalus olla ära kuulatud. Euroopa Kohus asus seega seisukohale, et Üldkohus jõudis õigustatult järeldusele, et kuna vaidlusaluse otsusega jäi People's Mojahedin Organization of Iran (edaspidi „PMOI”) nimi määruse nr 2580/2001 artikli 2 lõikes 3 märgitud loetellu, ei saanud nõukogu teavitada PMOI vastu esitatud uutest tõenditest samaaegselt vaidlusaluse otsuse vastuvõtmisega. Nõukogu oleks pidanud tingimata tagama PMOI kaitseõiguste järgimise, nimelt tema vastu kogutud tõenditest teavitamise ning õiguse olla ära kuulatud enne selle otsuse vastuvõtmist. Siinjuures otsustas Euroopa Kohus, et süüsvatavatest asjaoludest teatamise nõudega ja enne vaidlusaluse otsuse, mis käivitab piiravate meetmete kohaldamise, vastuvõtmist märkuste esitamise õigusega võimaldatav kaitse on kaitseõiguste osas põhjapaneva tähtsusega. Seda enam, et neil meetmetel on oluline mõju puudutatud isikute ja rühmituste õigustele ja vabadustele.

Lõpetuseks, võttes arvesse Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 41 lõike 2 punktis a sõnaselgelt sätestatud kaitseõiguste järgimise fundamentaalset tähtsust sellise otsuse vastuvõtmisele eelnud menetluses, nagu on vaidlusalune otsus, ei rikkunud Üldkohus õigusnormi, kui ta leidis, et nõukogu ei ole tõendanud seda, miks tuli vaidlusalune otsus vastu võtta sedavõrd kiiresti, et sellel institutsioonil ei olnud võimalik anda PMOI-le teada tema vastu kogutud uutest tõenditest ja võimaldada enne vaidlusaluse otsuse vastuvõtmist viimase ärakuulamist.

Järgnevas kohtuasjas, kus seekord olid kõne all Iraani Islamivabariigi suhtes võetud piiravad meetmed, mille eesmärk on tõkestada tuumarelvade levikut, esitas Euroopa Kohtule apellatsioonkaebuse Iraani riigile kuuluv Iraani pank Bank Melli Iran, kes palus tühistada Üldkohtu otsuse⁹⁸, millega viimane oli jättnud rahuldamata hagi⁹⁹, milles pank palus tema vastu suunatud meetmed tühistada (16. novembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-548/09 P: *Bank Melli Iran vs. nõukogu*). Euroopa Kohus oli seisukohal, et tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtte tähendab, et liidu asutus, kes võtab vastu isiku või üksuse jaoks piiravaid meetmeid kaasa toova õigusakti, teavitab akti aluseks olevatest põhjendustest võimalikult suures ulatuses kas akti vastuvõtmise ajal või vähemalt võimalikult kiiresti pärast selle vastuvõtmist, et võimaldada neil isikutel või üksustel oma kaebeõigust teostada. Just selle põhimõtte järgimiseks on määruse nr 423/2007¹⁰⁰ artikli 15 lõikes 3 kehtestatud nõukogule kohustus esitada selle määruse artikli 7 lõike 2 alusel tehtud otsuste aluseks olevad individuaalsed ja konkreetset põhjused ning teha need asjaomastele isikutele, üksustele ja asutustele teatavaks. Rahaliste vahendite külmutamisel on märkimisväärsed tagajärjed asjaomastele üksustele, kuna sellega võidakse piirata nende põhiõiguste teostamist. Järelikult peab nõukogu talle selle sättega kehtestatud kohustuse täitma isikliku teatavakstegemise teel. Lisaks ütles Euroopa Kohus, et kuiigi isiklik teatavakstegemine on üldjuhul vajalik, piisab tõdemisest, et kõnealuse määruse artikli 15 lõikes 3 ei ole nõutud mingit konkreetset vormi ning selles on mainitud üksnes kohustust „teha

⁹⁷ Nõukogu 27. detsembri 2001. aasta määrus (EÜ) nr 2580/2001 teatavate isikute ja üksuste vastu suunatud eripiirangute kohta terrorismivastaseks võitluseks (EÜT L 344, lk 70; ELT eriväljaanne 18/01).

⁹⁸ 14. oktoobri 2009. aasta otsus kohtuasjas T-390/08: *Bank Melli Iran vs. nõukogu*.

⁹⁹ Hagi, milles palutakse tühistada nõukogu 23. juuni 2008. aasta otsuse 2008/475/EÜ – millega rakendatakse määruse (EÜ) nr 423/2007 (mis käsitleb Iraani vastu suunatud piiravaid meetmeid) artikli 7 lõiget 2 (ELT L 163, lk 29) – lisa tabeli B punkt 4.

¹⁰⁰ Nõukogu 19. aprilli 2007. aasta määrus (EÜ) nr 423/2007, mis käsitleb Iraani vastu suunatud piiravaid meetmeid (ELT L 103, lk 1).

teatavaks". On oluline, et oleks tagatud selle sätte kasulik mõju, milleks on määruse artikli 7 lõike 2 alusel võetud piiravate meetmete adressaatideks olevate isikute ja üksuste tõhus kohtulik kaitse.

Lisaks otsustas Euroopa Kohus, et ühenduse õigusakti õigusliku aluse valik peab põhinema objektiivsetel asjaoludel, mis on kohtulikult kontrollitavad ja mille hulka kuuluvad eriti õigusakti eesmärk ja sisu. Määruse nr 423/2007 pealkirja kohaselt käsitleb see Iraani Islamivabariigi vastu suunatud piiravaid meetmeid. Määruse põhjendustest ja kõigist sätetest ilmneb, et selle eesmärk on tõkesta või pidurdada majanduslike piiravate meetmetega selle riigi järgitavat poliitikat tuumaenergia valdkonnas, arvestades selle poliitikaga kaasnevat ohtu. Tegemist on just Iraani tuumaprogrammiga seotud ohtude vastu võitlemisega, mitte üldise tuumarelvade levikuga seotud tegevuse vastu võitlemisega. Kuna kõnealuse õigusakti eesmärk ja sisu on selgelt Iraani Islamivabariigi vastu majandusmeetmete võtmine, ei ole EÜ artiklile 308 tuginemine vajalik, kuivõrd EÜ artikkel 301 on piisav õiguslik alus, mis võimaldab liidul tegutseda ühe või mitme kolmanda riigiga majandussuhete täielikuks või osaliseks katkestamiseks või piiramiseks ning see tegevus võib hõlmata selliste üksuste rahaliste vahendite külmutamise meetmeid, kes nagu Bank Melli Iran on seotud asjaomase kolmanda riigi korraga. Mis puudutab vajadust kaasata ühine seisukoht 2007/140¹⁰¹ õiguslike aluste hulka, siis tuleneb EÜ artiklist 301, et ühenduse meetmete võtmiseks peab ühine seisukoht või ühismeede olemas olema, mitte see, et need meetmed peavad põhinema sellel ühisel seisukohal või ühismeetmel. Igal juhul ei saa ühine seisukoht olla ühenduse õigusakti õiguslik alus. Nõukogu ühised seisukohad ühise välis- ja julgeolekupoliitika valdkonnas, nagu ühised seisukohad 2007/140 ja 2008/479¹⁰², võetakse nimelt vastu EL lepingu alusel vastavalt selle lepingu artiklile 15, samas kui nõukogu määrused, nagu määrus nr 423/2007, võetakse vastu EÜ asutamislepingu alusel. Järelikult ei võinud nõukogu võtta ühenduse õigusakti vastu üksnes pädevuse alusel, mis oli talle antud EÜ asutamislepinguga ehk käesoleval juhul EÜ artiklitega 60 ja 301.

Määrus nr 423/2007, mis käsitleb Iraani Islamivabariigi vastu suunatud piiravaid meetmeid¹⁰³, oli kõne all ka kohtuasjas, milles Euroopa Kohtu poole pöördus Oberlandesgericht ja milles Euroopa Kohus tõlgendas nimetatud määruse artikli 7 lõikeid 3 ja 4 (21. detsembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-72/11: *Afrasiabi jt*).

Euroopa Kohus otsustas, et eelosutatud määruse artikli 7 lõiget 3 tuleb tõlgendada nii, et selle määruse artikli 1 punkti i tähenduses majandusressursside kaudselt kättesaadavaks tegemise keeld hõlmab toiminguid, mis on seotud toimiva, kuid veel töökorda seadmata paagutusahju tarnimise ja paigaldamisega Iraanis kolmandale isikule, kes tegutsedes selle määruse IV ja V lisas mainitud isiku, üksuse või asutuse nimel, selle kontrolli all või sellelt saadud juhendite alusel, kavatses kasutada seda ahju, et toota sellise isiku, üksuse või asutuse kasuks kaupu, mis võivad kaasa aidata tuumarelvade levikule selles riigis. Lisaks leidis kohus, et selle määruse artikli 7 lõiget 4 tuleb tõlgendada nii, et: a) see hõlmab tegevuse, mille puhul on formaalse näivuse alusel määruse artikli 7 lõike 3 rikumise koosseisutunnuseid vältides sellel tegevusel siiski otsene või kaudne eesmärk või tagajärg välistada viimati nimetatud sättes esitatud keelu kohaldamist; b) mõisted „teadlikult” ja „tahtlikult” tähendavad teadmise ja tahte kumuleeruvaid elemente, mis on mõlemad olemas, kui isik, kes osaleb sellise eesmärgi või tagajärjega tegevuses, taotleb meelega seda või vähemalt leiab, et tema osalemisel võib olla see eesmärk või tagajärg, ning lepit selle võimalusega.

¹⁰¹ Nõukogu 27. veebruari 2007. aasta ühine seisukoht 2007/140/ÜVJP, mis käsitleb Iraani vastu suunatud piiravaid meetmeid (ELT L 61, lk 49).

¹⁰² Nõukogu 23. juuni 2008. aasta ühine seisukoht 2008/479/ÜVJP, millega muudetakse ühist seisukohta 2007/140 (ELT L 163, lk 43).

¹⁰³ Vt 100. joonealune märkus.

C. Euroopa Kohtu koosseis

(Protokolliline järjestus 7. oktoobril 2011)

Esimene rida, vasakult paremale:

koja esimees U. Lõhmus; peakohtujurist J. Mazák; koja esimehed K. Lenaerts ja A. Tizzano; Euroopa Kohtu president V. Skouris; koja esimehed J. N. Cunha Rodrigues, J.-C. Bonichot, J. Malenovský ja M. Safjan.

Teine rida, vasakult paremale:

kohtunikud A. Borg Barthet ja E. Juhász; kohtujurist J. Kokott; kohtunik A. Rosas; koja esimees A. Prechal; kohtunik R. Silva de Lapuerta; kohtunikud K. Schiemann, G. Arestis ja M. Ilešič.

Kolmas rida, vasakult paremale:

kohtujuristid V. Trstenjak, Y. Bot ja E. Sharpston; kohtunikud A. Ó Caoimh, E. Levits ja L. Bay Larsen; kohtujurist P. Mengozzi; kohtunikud T. von Danwitz ja A. Arabadjiev.

Neljas rida, vasakult paremale:

kohtunik C. G. Fernlund; kohtujurist P. Cruz Villalón; kohtunikud M. Berger, J.-J. Kasel, C. Toader ja D. Šváby; kohtujurist N. Jääskinen; kohtunik E. Jarašiūnas; kohtusekretär A. Calot Escobar.

1. Euroopa Kohtu liikmed

(ametisse astumise järjekorras)

Vassilios Skouris

Sündinud 1948; Berliini Vaba Ülikooli diplom õigusteaduste erialal (1970); Hamburgi ülikooli riigi- ja haldusõiguse doktor (1973); Hamburgi ülikooli professor (1972–1977); Bielefeldi ülikooli avaliku õiguse professor (1978); Thessaloníki ülikooli avaliku õiguse professor (1982); siseminister (1989 ja 1996); Kreeta ülikooli haldusnõukogu liige (1983–1987); Thessaloníki Rahvusvahelise ja Euroopa Majandusõiguse Keskuse juhataja (1997–2005); Kreeka Euroopa õiguse ühingu juhataja (1992–1994); Kreeka riikliku teaduskomitee liige (1993–1995); Kreeka ametnike kõrgema valimiskomisjoni liige (1994–1996); Trieri Euroopa õiguse akadeemia teadusnõukogu liige (alates 1995); Kreeka kohtunike kooli haldusnõukogu liige (1995–1996); välisministeeriumi teadusnõukogu liige (1997–1999); Kreeka majandus- ja sotsiaalnõukogu esimees (1998); Euroopa Kohtu kohtunik alates 8. juunist 1999; Euroopa Kohtu president alates 7. oktoobrist 2003.

Antonio Tizzano

Sündinud 1940; Rooma La Sapienza ülikooli Euroopa Liidu õiguse professor; Napoli „Istituto Orientale“ ülikooli (1969–1979) ja „Federico II“ ülikooli (1979–1992), Catania ülikooli (1969–1977) ning Muqdisho (1967–1972) ülikooli professor; advokaat Itaalia kassatsioonikohtus; õigusnõunik Itaalia alalises esinduses Euroopa ühenduste juures (1984–1992); Itaalia delegatsiooni liige Hispaania Kuningriigi ja Portugali Vabariigi Euroopa ühendustega ühinemise, ühtse Euroopa akti ja Euroopa Liidu lepingu läbirääkimistel; mitme kirjutise, sh Euroopa lepingute kommentaaride autor ja Euroopa Liidu õiguse kogumiku toimetaja; väljaande „Il Diritto dell’Unione“ asutaja ja juht alates 1996; mitme õigusväljaande juhatuse või toimetuse liige; mitme rahvusvahelise kongressi raportöör; konverentsid ja kursused erinevates rahvusvahelistes institutsioonides, sealhulgas Haagi Rahvusvahelise Õiguse Akadeemias (1987); Euroopa Ühenduste Komisjoni rahalise olukorra uurimiseks asutatud sõltumatute ekspertide grupi liige (1999); Euroopa Kohtu kohtujurist alates 7. oktoobrist 2000 kuni 3. maini 2006; Euroopa Kohtu kohtunik alates 4. maist 2006.

José Narciso da Cunha Rodrigues

Sündinud 1940; erinevate kohtute teenistuses (1964–1977); õigussüsteemi uuendamist käsitlevate uuringute läbiviimine ja koordineerimine; valitsuse esindaja Euroopa Inimõiguste Komisjonis ja Euroopa Inimõiguste Kohtus (1980–1984); Euroopa Nõukogu inimõiguste komitee ekspert (1980–1985); kriminaalkodeksi ja kriminaalmenetluse koodeksi muutmise tegeleva töörühma liige; *Procurador-Geral da República* (1984–2000); Euroopa Pettustevastase Ameti (OLAF) järelvalvekomitee liige (1999–2000); Euroopa Kohtu kohtunik alates 7. oktoobrist 2000.

Allan Rosas

Sündinud 1948; õigusteaduste doktor, Turu ülikool (Soome); Turu ülikooli avaliku õiguse abiprofessor (1978–1981) ja Åbo Akademi professor (1981–1996); Åbo Akademi Inimõiguste Instituudi juhataja (1985–1995); mitmesugused rahvusvahelised ja siseriiklikud akadeemilised auametid ja liikmesus teaduslikes ühingutes; juhatanud mitut rahvusvahelist ja siseriiklikku uurimisprojekti ja programmi, sealhulgas Euroopa Ühenduse õiguse, rahvusvahelise õiguse, inim- ja põhiõiguste, riigiõiguse ja võrdleva avaliku haldusteaduse valdkonnas; esindanud Soome valitsust mitmel rahvusvahelisel konverentsil ja koosolekul delegatsiooni liikme või nõunikuna; tegutsenud eksperdina Soome õiguseluses, osalenud õigusloomes ja Soome parlamendi mitmesugustes komisjonides, sealhulgas ÜRO-s, Unescos, Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsioonis (OSCE) ning Euroopa Nõukogus; alates 1995 Euroopa Ühenduste Komisjoni õigustalituse peaõigusnõustaja (välissuhted); alates märtsist 2001 komisjoni õigustalituse asepeadirektor; Euroopa Kohtu kohtunik alates 17. jaanuarist 2002.

Rosario Silva de Lapuerta

Sündinud 1954; lõpetanud õigusteaduste eriala (Universidad Complutense, Madrid); *abogado del Estado*, Málaga; *abogado del Estado* transpordi-, turismi- ja kommunikatsiooniministeeriumi õigusosakonnas ning seejärel välisministeeriumi õigusosakonnas; juhtiv *abogado del Estado-Jefe* riiklikus õigustalituses Euroopa Kohtu menetluste küsimuses ning *Abogacía General del Estado* (justiitsministeerium) ühenduse ja rahvusvahelise õiguse osakonna peadirektori asetäitja; ühenduste kohtusüsteemi tulevikku käsitleva komisjoni ekspertrühma liige; Hispaania delegatsiooni juht rühmituses „Eesistujariigi sõbrad” seoses Nice’i lepingus käsitletava ühenduste kohtusüsteemi reformiga ja nõukogu *ad hoc* töörühma „Euroopa Kohus” juht; Madridi Diplomaatide Kooli ühenduse õiguse professor; väljaande „Noticias de la Unión Europea” kaastoimetaja; Euroopa Kohtu kohtunik alates 7. oktoobrist 2003.

Koen Lenaerts

Sündinud 1954; lõpetanud õigusteaduste eriala, õigusteaduste doktor, Katholieke Universiteit Leuven; *Master of Laws*, *Master in Public Administration* (Harvard University); assistent (1979–1983), seejärel (alates 1983) Euroopa õiguse professor, Katholieke Universiteit Leuven; Euroopa Kohtu õigusnõunik (1984–1985); professor, Collège d’Europe, Brugge (1984–1989); Brüsseli advokatuuri liige (1986–1989); *visiting professor* (külalisprofessor) Harvard Law School’is (1989); Esimese Astme Kohtu kohtunik alates 25. septembrist 1989 kuni 6. oktoobrini 2003; Euroopa Kohtu kohtunik alates 7. oktoobrist 2003.

Juliane Kokott

Sündinud 1957; õigusalsed õpingud (Bonni ja Genfi ülikoolid); *LL.M* (American University, Washington D.C.); õigusteaduste doktor (Heidelbergi ülikool, 1985; Harvardi ülikool, 1990); külalisprofessor Berkeley ülikoolis (1991); Saksa ja välisriikide avaliku õiguse, rahvusvahelise õiguse ja Euroopa õiguse professor Augsburgi (1992), Heidelbergi (1993) ja Düsseldorfis (1994) ülikoolis; Saksa valitsuse poolt nimetatud asenduskohtunik Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni (OSCE) Rahvusvahelises Lepitus- ja Arbitraažikohtus; globaalseid muutusi käsitleva föderalse konsultatiivnõukogu esimehe asetäitja (WBGU, 1996); rahvusvahelise õiguse, rahvusvahelise äriõiguse ja Euroopa õiguse professor St. Galleni ülikoolis (1999); St. Galleni ülikooli Euroopa ja rahvusvahelise äriõiguse instituudi juhataja (2000); St. Galleni ülikooli Master of Business Law’ programmi juhataja asetäitja (2001); Euroopa Kohtu kohtujurist alates 7. oktoobrist 2003.

Konrad Hermann Theodor Schieman

Sündinud 1937; õigusteaduste õpingud Cambridge'is; *barrister* (1964–1980); *Queen's Counsel* (1980–1986); High Court of England and Wales'i kohtunik (1986–1995); *Lord Justice of Appeal* (1995–2003); Honourable Society of the Inner Temple'i vanemliige alates 1985. aastast ja varahoidja alates 2003. aastast; Euroopa Kohtu kohtunik alates 8. jaanuarist 2004.

Endre Juhász

Sündinud 1944; Szegedi ülikooli õigusteaduste diplom (1967); Ungari advokatuurieksam (1970); kraadiõpingud võrdlevas õigusteaduses Strasbourgi ülikoolis (1969, 1970, 1971, 1972); väliskaubandusministeeriumi juriidilise osakonna ametnik (1966–1974), õigusloomeosakonna juhataja (1973–1974); esimene kaubandusatašee Ungari saatkonnas Brüsselis, vastutav isik ühenduse küsimustes (1974–1979); väliskaubandusministeeriumi osakonnajuhataja (1979–1983); esimene kaubandusatašee, seejärel kaubandusnõunik Ungari saatkonnas Washingtonis, Ameerika Ühendriikides (1983–1989); kaubandusministeeriumi, seejärel rahvusvaheliste majandussuhete ministeeriumi üldosakonna juhataja (1989–1991); Ungari ning Euroopa ühenduste ja nende liikmesriikide vahelise assotsiatsioonilepingu pealäbirääkija (1990–1991); rahvusvaheliste majandussuhete ministeeriumi üldosakonna juhataja, Euroopa asjade osakonna juhataja (1992); rahvusvaheliste majandussuhete ministeeriumi kantsler (1993–1994); tööstus- ja kaubandusministeeriumi kantsler, Euroopa asjade osakonna juhataja (1994); Ungari Vabariigi erakorraline ja täievoliline suursaadik, diplomaatilise esinduse juht Euroopa Liidu juures (jaanuar 1995–mai 2003); Ungari Vabariigi Euroopa Liiduga ühinemise pealäbirääkija (juuli 1998–aprill 2003); Euroopa integratsiooni küsimuste kooskõlastamise portfelli minister (alates maist 2003); Euroopa Kohtu kohtunik alates 11. maist 2004.

George Arestis

Sündinud 1945; Ateena ülikooli õigusteaduste diplom (1968); *M.A. Comparative Politics and Government* (Canterbury Kenti ülikool, 1970); töötamine advokaadina Küprosel (1972–1982); District Court'i kohtunikuks nimetamine (1982); District Court'i esimeheks edutamine (1995); Nikosia District Court'i *Administrative President* (1997–2003); Küprose Ülemkohtu kohtunik (2003); Euroopa Kohtu kohtunik alates 11. maist 2004.

Anthony Borg Barthet U.O.M.

Sündinud 1947; Malta Kuningliku Ülikooli õigusteaduste doktor (1973); avalikku teenistusse astumine *Notary to Government*'ina (1975); vabariigi nõunik (1978), vabariigi esimene nõunik (1979), abi *Attorney General* (1988), nimetatud Malta presidendi poolt *Attorney General*'iks (1989); Malta ülikoolis osalise koormusega tsiviilõiguse lektor (1985–1989); Malta ülikooli nõukogu liige (1998–2004); Õigusemõistmise Komisjoni liige (1994–2004); Malta Vahekohtukeskuse juhatuse liige (1998–2004); Euroopa Kohtu kohtunik alates 11. maist 2004.

Marko Ilešič

Sündinud 1947; õigusteaduste doktor (Ljubljana ülikool); võrdleva õigusteaduse õpingud (Strasbourg ja Coimbra ülikoolid); advokatuuri liige; Ljubljana töökohtu kohtunik (1975–1986); spordikohtu esimees (1978–1986); Triglavi kindlustusseltsi vahekohtu arbiiter (1990–1998); börsi lepituskoja esimees (alates 1995); börsi vahekohtu arbiiter (alates 1998); Jugoslaavia vahekohtu arbiiter (kuni 1991) ja Sloveenia vahekohtu arbiiter (alates 1991); Rahvusvahelise Kaubanduskoja (Pariis) arbiiter; UEFA (alates 1988) ja FIFA (alates 2000) apellatsioonikoja kohtunik; Sloveenia Juristide Ühingu Liidu esimees; Rahvusvahelise Õiguse Assotsiatsiooni, Rahvusvahelise Merekomitee ja mitme teise rahvusvahelise õigusteadusliku seltsi liige; tsiviilõiguse, kaubandusõiguse ja rahvusvahelise eraõiguse professor; Ljubljana ülikooli õigusteaduskonna dekaan; mitme õigusteadusliku väljaande autor; Euroopa Kohtu kohtunik alates 11. maist 2004.

Jiří Malenovský

Sündinud 1950; Praha Karli ülikooli õigusteaduste doktor (1975); Brno Masaryki ülikooli assistent-lektor (1974–1990), prodekaan (1989–1991) ning rahvusvahelise ja Euroopa õiguse kateedri juhataja (1990–1992); Tšehhoslovakkia Konstitutsioonikohtu kohtunik (1992); suursaadik Euroopa Nõukogu juures (1993–1998); Euroopa Nõukogu ministrite esindajate komitee esimees (1995); välisministeeriumi kantsler (1998–2000); Rahvusvahelise Õiguse Assotsiatsiooni Tšehhi ja Slovaki haru president (1999–2001); konstitutsioonikohtu kohtunik (2000–2004); seadusandliku nõukogu liige (1998–2000); Haagi alalise vahekohtu liige (alates 2000); Brno Masaryki ülikooli rahvusvahelise avaliku õiguse professor (2001); Euroopa Kohtu kohtunik alates 11. maist 2004.

Uno Lõhmus

Sündinud 1952; õigusteaduste kandidaat (1986); advokatuuri liige (1977–1998); Tartu Ülikooli kriminaalõiguse külalisprofessor; Euroopa Inimõiguste Kohtu kohtunik (1994–1998); Riigikohtu esimees (1998–2004); põhiseaduse juriidilise ekspertiisi komisjoni liige; karistus-seadustiku väljatöötamise töörühma konsultant; kriminaalmenetluse seadustiku väljatöötamise töörühma konsultant; mitme inimõiguse ja riigiõiguse alase teose autor; Euroopa Kohtu kohtunik alates 11. maist 2004.

Egils Levits

Sündinud 1955; Hamburgi ülikooli õigusteaduste ja politoloogia diplom; Kieli ülikooli õigusteaduskonna teadustöötaja; Läti parlamendi nõunik rahvusvahelise õiguse, riigiõiguse ja seadusandliku reformi alal; Läti Vabariigi suursaadik Saksamaal ja Šveitsis (1992–1993), Austrias, Šveitsis ja Ungaris (1994–1995); asepeaminister ja justiitsminister välisministri ülesannetes (1993–1994); OSCE lepitus- ja vahekohtu lepitaja (alates 1997); alalise vahekohtu liige (alates 2001); 1995. aastal nimetatud Euroopa Inimõiguste Kohtu kohtunikuks, tagasi nimetatud 1998. ja 2001. aastal; mitme riigiõiguse ja haldusõiguse, seadusandliku reformi ja ühenduse õiguse alase väljaande autor; Euroopa Kohtu kohtunik alates 11. maist 2004.

Aindrias Ó Caoimh

Sündinud 1950; *Bachelor in Civil Law* (National University of Ireland, University College Dublin, 1971); *barrister* (King's Inn, 1972); Euroopa õiguse kõrgkooliõpingute diplom (University College Dublin, 1977); *barrister*, Iirimaa advokatuur (1972–1999); Euroopa õiguse lektor (King's Inns, Dublin); *Senior Counsel* (1994–1999); Iirimaa valitsuse esindaja arvukates kohtuasjades Euroopa Ühenduste Kohtus; Iirimaa High Court'i kohtunik (alates 1999); *Bench of the Honorable Society of King's Inns* (alates 1999); Iirimaa Euroopa Õiguse Ühingu asepresident; Rahvusvahelise Õiguse Assotsiatsiooni (Iirimaa haru) liige; Euroopa Kohtu kohtuniku (1974–1985) Andreas O'Keeffe'i (Aindrias Ó Caoimh) poeg; Euroopa Kohtu kohtunik alates 13. oktoobrist 2004.

Lars Bay Larsen

Sündinud 1953; poliitikateaduste diplom (1976), lõpetanud õigusteaduste eriala Kopenhaageni ülikoolis (1983), justiitsministeeriumi ametnik (1983–1985); perekonnaõiguse lektor (1984–1991), seejärel abiprofessor (1991–1996) Kopenhaageni ülikoolis; Advokatsamfund'i osakonnajuhataja (1985–1986); justiitsministeeriumi talituse juhataja (1986–1991); advokatuuri liige (alates 1991); üksusejuhataja (1991–1995), politseiosakonna juhataja (1995–1999), õigusosakonna juhataja (2000–2003) justiitsministeeriumis; Taani Kuningriigi esindaja K-4 Komitees (1995–2000), Schengeni tuumikrühmas (1996–1998) ja Europol'i juhatuses (1998–2000); Højesteret'i kohtunik (2003–2006); Euroopa Kohtu kohtunik alates 11. jaanuarist 2006.

Eleanor Sharpston

Sündinud 1955; majandus-, keele- ja õigusteaduste õpingud King's College'is, Cambridge'is (1973–1977); õppejõud ja teadur Corpus Christi College'is, Oxfordis (1977–1980); advokatuuri liige (Middle Temple, 1980); *barrister* (1980–1987 ja 1990–2005); kohtujurist, hiljem kohtunik Sir Gordon Slynni juures (1987–1990); Euroopa õiguse ja võrdleva õigusteaduse professor (*Director of European Legal Studies*), University College London (1990–1992); Cambridge'i ülikooli õigusteaduskonna *Lecturer* (lektor) (1992–1998), seejärel *Affiliated Lecturer* (1998–2005); *Fellow of King's College*, Cambridge (alates 1992); *Senior Research Fellow*, Cambridge'i ülikooli Centre for European Legal Studies (1998–2005); *Queen's Counsel* (1999); *Bench of Middle Temple* (2005); Euroopa Kohtu kohtujurist alates 11. jaanuarist 2006.

Paolo Mengozzi

Sündinud 1938; rahvusvahelise õiguse professor ja Bologna ülikooli Euroopa ühenduste õiguse Jean Monnet' õppetooli hoidja; Madridi Carlos III ülikooli audoktor; Johns Hopkinsi ülikooli (Bologna Center), St. Johns'i (New York), Georgetowni, Paris-II, Georgia (Ateena) ülikoolide ja Institut universitaire international'i (Luxembourg) külalisprofessor; Nimègue'i ülikooli European Business Law Pallas-programmi koordinaator; Euroopa Ühenduste Komisjoni avalike hangete nõuandekomitee liige; kaubandus- ja tööstusministeeriumi aseriigisekretär Itaalia eesistumise ajal nõukogus; Euroopa ühenduste Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) töögrupi liige ja Haagi Rahvusvahelise Õiguse Instituudi WTO-d puudutava uurimisprogrammi juhataja 1997. aastal; Esimese Astme Kohtu kohtunik 4. märtsist 1998 kuni 3. maini 2006; Euroopa Kohtu kohtujurist alates 4. maist 2006.

Pernilla Lindh

Sündinud 1945; *jur. kand.*, Lundi Ülikool; Trollhättani esimese astme kohtu õigusnõunik ja kohtunik (1971–1974); Stockholmi apellatsioonikohtu õigusnõunik (1974–1975); Stockholmi esimese astme kohtu kohtunik (1975); Stockholmi apellatsioonikohtu esimehe õigus- ja haldusnõunik (1975–1978); lähetus Domstolverket'i (kohtute haldamise amet) juures (1977); õiguskantsleri kantselei nõunik (1979–1980); Stockholmi apellatsioonikohtu assessor-kohtunik (1980–1981); kaubandusministeeriumi õigusnõunik (1981–1982); välisministeeriumi õigusosakonna nõunik, seejärel osakonnajuhataja ja õigusloomejuht (1982–1995); suursaadikuks nimetamine 1992; Marknadsdomstolen'i aseesimees; õigus- ja institutsiooniliste küsimuste eest vastutav isik EMP lepingu läbirääkimistel (EFTA tööühma aseesimees, seejärel esimees) ning Rootsi Kuningriigi ühinemisläbirääkimistel Euroopa Liiduga; Esimese Astme Kohtu kohtunik 18. jaanuarist 1995 kuni 6. oktoobrini 2006; Euroopa Kohtu kohtunik 7. oktoobrist 2006 kuni 6. oktoobrini 2011.

Yves Bot

Sündinud 1947; lõpetanud Roueni ülikooli õigusteaduskonna; õigusteaduste doktor (Paris II Panthéon-Assas' ülikool); Mansi ülikooli õigusteaduskonna abiprofessor; Mansi prokuratuuri prokuröri asetäitja, seejärel prokuröri esimene asetäitja (1974–1982); tribunal de grande instance de Dieppe'i riigiprokurör (1982–1984); tribunal de grande instance de Strasbourg'i aseriigiprokurör (1984–1986); tribunal de grande instance de Bastia riigiprokurör (1986–1988); cour d'appel de Caen'i peaprokuröri abi (1988–1991); tribunal de grande instance de Mans'i riigiprokurör (1991–1993); justiitsministri erinõunik (1993–1995); tribunal de grande instance de Nanterre'i riigiprokurör (1995–2002); tribunal de grande instance de Paris' riigiprokurör (2002–2004); cour d'appel de Paris' peaprokurör (2004–2006); Euroopa Kohtu kohtujurist alates 7. oktoobrist 2006.

Ján Mazák

Sündinud 1954; õigusteaduste doktor (Pavol Jozef Šafárik'i ülikool, Košice, 1978); tsiviilõiguse professor (1994) ja ühenduse õiguse professor (2004); Košice ülikooli Euroopa Ühenduse õiguse instituudi direktor (2004); Košice ringkonnakohtu (Mestský súd) kohtunik (1980); Košice linnakohtu (Ústavný súd) aseesimees (1982) ja esimees (1990); Slovakkia advokatuuri liige (1991); konstitutsioonikohtu õigusnõunik (1993–1998); asejustiitsminister (1998–2000); konstitutsioonikohtu esimees (2000–2006); Veneetsia Komisjoni liige (2004); Euroopa Kohtu kohtujurist alates 7. oktoobrist 2006.

Jean-Claude Bonichot

Sündinud 1955; lõpetanud Metz'i ülikooli õigusteaduskonna, Institut d'études politiques de Paris' diplom, École nationale d'administration'i vilistlane; *rapporteur* (1982–1985), *commissaire du gouvernement* (1985–1987 ja 1992–1999); *assesseur* (1999–2000); Conseil d'État' (Riiginõukogu) kohtuosakonna kuuenda talituse esimees (2000–2006); Euroopa Kohtu õigusnõunik (1987–1991); töö-, tööhõive ja koolituse ministri kabineti ülem, hiljem riigiministri, avaliku teenistuse ja haldusreformi ministri kabineti ülem (1991–1992); Conseil d'État' juriidilise esinduse juhataja Caisse nationale d'assurance maladie des travailleurs salariés' (riiklik töötajate haigekassa) juures (2001–2006); Metz'i ülikooli abiprofessor (1988–2000), hiljem Paris I Panthéon-Sorbonne'i ülikooli abiprofessor (alates 2000); mitme haldusõiguse, ühenduse õiguse ja Euroopa inimõiguste alase teose autor; ajakirja „Bulletin de jurisprudence de droit de l'urbanisme” asutaja ja toimetuse esimees, ajakirja „Bulletin juridique des collectivités locales” kaasasutaja ja toimetuse liige, linnaarenduse ja planeerimisõiguse ning institutsioonide uuringute ühenduse teadusnõukogu esimees; Euroopa Kohtu kohtunik alates 7. oktoobrist 2006.

Thomas von Danwitz

Sündinud 1962; õpingud Bonn, Genfis ja Pariisis; riigieksam õigusteadustes (1986 ja 1992); Bonni ülikooli õigusteaduste doktor (Bonni ülikool, 1988); rahvusvahelise avaliku halduse diplom (École nationale d'administration, 1990); habilitatsioon (Bonni ülikool, 1996); Saksa avaliku õiguse ja Euroopa õiguse professor (1996–2003), Ruhri (Bochum) ülikooli õigusteaduskonna dekaan (2000–2001); Saksa avaliku õiguse ja Euroopa õiguse professor (Kölni ülikool, 2003–2006); avaliku õiguse ja avaliku halduse instituudi direktor (2006); Fletcher School of Law and Diplomacy külalisprofessor (2000), François Rabelais' ülikooli külalisprofessor (Tours, 2001–2006) ja Paris I Panthéon-Sorbonne'i ülikooli külalisprofessor (2005–2006); François Rabelais' ülikooli audoktor (Tours, 2010); Euroopa Kohtu kohtunik alates 7. oktoobrist 2006.

Verica Trstenjak

Sündinud 1962; õigusteaduste lõpueksam (1987); Ljubljana ülikooli õigusteaduste doktor (1995); õiguse ja riigi teooria ning eraõiguse professor (alates 1996); teadur; doktoriõpingud Zürichi ülikoolis, Viini ülikooli võrdleva õiguse instituudis, Hamburgis Max Plancki Rahvusvahelise Eraõiguse Instituudis, Amsterdami ülikoolis; külalisprofessor Viini ja Freiburgi (Saksamaa) ülikoolis ja Bucerius Law School'is Hamburgis; teaduse ja tehnoloogia ministeeriumi õigusosakonna juhataja (1994–1996) ja riigisekretär (1996–2000); valitsuse peasekretär (2000); Euroopa Tsiviilkoodeksi Töögrupi (Study Group on European Civil Code) liige alates 2003. aastast, Humboldti uurimisprojekti (Humboldt Stiftung) eest vastutav isik; avaldanud üle saja juriidilise artikli ning mitu raamatut Euroopa õiguse ja eraõiguse kohta; Sloveenia juristide liidu autasu „Aasta jurist 2003”; mitme õiguslase perioodilise väljaande toimetuse liige; Sloveenia juristide liidu peasekretär, mitme juristide liidu, sh Gesellschaft für Rechtsvergleichung'i liige; Esimese Astme Kohtu kohtunik 7. juulist 2004 kuni 6. oktoobrini 2006; Euroopa Kohtu kohtujurist alates 7. oktoobrist 2006.

Alexander Arabadjiev

Sündinud 1949; õigusteaduste õpingud (Sofia Püha Kliment Ohridski ülikool); Blagoevgradi esimese astme kohtu kohtunik (1975–1983); Blagoevgradi ringkonnakohtu kohtunik (1983–1986); ülemkohtu kohtunik (1986–1991); konstitutsioonikohtu kohtunik (1991–2000); Euroopa Inimõiguste Komisjoni liige (1997–1999); Euroopa Tuleviku Konvendi liige (2002–2003); parlamendiliige (2001–2006); vaatlaja Euroopa Parlamendi juures; Euroopa Kohtu kohtunik alates 12. jaanuarist 2007.

Camelia Toader

Sündinud 1963; lõpetanud õigusteaduste eriala (1986), õigusteaduste doktor (1997) (Bukaresti ülikool); kohtunikupraktika Buftea esimese astme kohtus (1986–1988); Bukaresti viienda sektori esimese astme kohtu kohtunik (1988–1992); vastu võetud Bukaresti advokatuuri (1992); Bukaresti ülikooli õppeülesannete täitja (1992–2005), seejärel alates 2005. aastast tsiviilõiguse ning Euroopa lepinguõiguse professor; doktoriõpingud ja uurimustööd Max Plancki rahvusvahelise eraõiguse instituudis Hamburgis (1992–2004); justiitsministeeriumi Euroopa integratsiooni osakonna juhataja (1997–1999); kõrgema kassatsioonikohtu kohtunik (1999–2007); külalisprofessor Viini ülikoolis (2000 ja 2011); koolitaja ühenduse õiguse alal riiklikus kohtunike koolis (2003 ja 2005–2006); mitme õiguslase väljaande toimetuse liige; alates 2010. aastast rahvusvahelise võrdleva õiguse akadeemia assotsieerunud liige ja Rumeenia akadeemia õigusuuringute instituudi Euroopa õiguse keskuse auateadur; Euroopa Kohtu kohtunik alates 12. jaanuarist 2007.

Jean-Jacques Kasel

Sündinud 1946; õigusteaduste doktor, teaduslik kraad haldusõiguses (ULB, 1970); IEP de Paris' diplom (Ecofin, 1972); advokaadi õppepraktika; Banque de Paris et des Pays-Bas' õigusnõunik (1972–1973); välisministeeriumi atašee, seejärel saatkonna sekretär (1973–1976); Ministrite Nõukogu töögruppide esimees (1976); saatkonna esimene sekretär (Pariis), alalise esindaja asetäitja OECD juures (kontaktametnik Unesco juures, 1976–1979); valitsuse asepeaministri kantselei juhataja (1979–1980); Euroopa Poliitilise Koostöö töögruppide (Aasia, Aafrika, Ladina-Ameerika) esimees; Euroopa Ühenduste Komisjoni presidendi nõunik, seejärel kantselei asejuhataja (1981); ministrite nõukogu peasekretariaadi eelarve- ja personaliosakonna juhataja (1981–1984); vastutav ametnik alalises esinduses Euroopa ühenduste juures (1984–1985); eelarvekomitee esimees; täievoliline minister, poliitika- ja kultuuriosakonna juhataja (1986–1991); peaministri diplomaatiline nõunik (1986–1991); suursaadik Kreekas (1989–1991, mujal resideeruv), poliitikakomitee esimees (1991); suursaadik, alaline esindaja Euroopa ühenduste juures (1991–1998); COREPER-i eesistuja (1997); suursaadik (Brüssel, 1998–2002); alaline esindaja NATO juures (1998–2002); suurhertsogi õuemarssal ja kantselei juhataja (2002–2007); Euroopa Kohtu kohtunik alates 15. jaanuarist 2008.

Marek Safjan

Sündinud 1949; õigusteaduste doktor (Varssavi ülikool, 1980); õigusteaduste dotsent (*Dr. habil.*) (Varssavi ülikool, 1990); õigusteaduste professor (1998–2009); Varssavi ülikooli tsiviilõiguse instituudi direktor (1992–1996); Varssavi ülikooli prorektor (1994–1997); Association Henri Capitant des amis de la culture juridique française'i Poola sektsiooni peasekretär (1994–1998); Poola Vabariigi esindaja Euroopa Nõukogu bioetika komitees (1991–1997); õigusinstituudi teadusnõukogu esimees (1998); konstitutsioonikohtu kohtunik (1997–1998), hiljem esimees (1998–2006); Rahvusvahelise Võrdleva Õiguse Akadeemia liige (alates 1994) ja asepresident (alates 2010), Rahvusvahelise Õiguse, Eetika ja Teaduse Assotsiatsiooni liige (alates 1995), Helsingi Poola komitee liige; Poola Kunsti ja Kirjanduse Akadeemia liige; autasustatud Euroopa Nõukogu peasekretäri antud medaliga „Pro Merito” (2007); arvukate tsiviilõiguse, meditsiiniõiguse ja Euroopa õiguse alaste publikatsioonide autor; Euroopa Kohtu kohtunik alates 7. oktoobrist 2009.

Daniel Šváby

Sündinud 1951; õigusteaduste doktor (Bratislava Ülikool); Bratislava esimese astme kohtu kohtunik; Bratislava apellatsioonikohtu tsiviilastjade kohtunik ja kohtu aseesimees; justiitsministeeriumi õigusinstituudi tsiviil- ja perekonnaõiguse osakonna liige; ülemkohtu äriõiguse asju lahendav kohtunik; Euroopa Inimõiguste Komisjoni (Strasbourg) liige; konstitutsioonikohtu kohtunik (2000–2004); Esimese Astme Kohtu kohtunik 12. maist 2004 kuni 6. oktoobrini 2009; Euroopa Kohtu kohtunik alates 7. oktoobrist 2009.

Maria Berger

Sündinud 1956; õigus- ja majandusõpingud (1975–1979), õigusteaduste doktor; Innsbrucki ülikooli avaliku õiguse ja poliitikateaduste instituudi assistent ja lektor (1979–1984); föderalse teadusministeeriumi ametnik, viimane ametikoht osakonnajuhataja asetäitja (1984–1988); Euroopa Liidu küsimuste eest vastutav ametnik föderaalkantseleis (1988–1989); föderaalkantselei eurointegratsiooni teenistuse juhataja (Austria Vabariigi Euroopa Liiduga ühinemise ettevalmistamine) (1989–1992); EFTA järelevalveameti direktor Genfis ja Brüsselis (1993–1994); Donau-Universität Krems'i prorektor (1995–1996); Euroopa Parlamendi saadik (november 1996–jaanuar 2007 ja detsember 2008–juuli 2009) ning õiguskomisjoni liige; Euroopa Tulevikukonvendi asendusliige (veebruar 2002–juuli 2003); Pergi linnavolikogu liige (september 1997–september 2009); föderaaljustiitsminister (jaanuar 2007–detsember 2008); Euroopa Kohtu kohtunik alates 7. oktoobrist 2009.

Niilo Jääskinen

Sündinud 1958; õigusteaduste diplom (1980), õigusteaduste litsentsiaat (1982), Helsingi Ülikooli doktorikraad (2008); Helsingi Ülikooli õppejõud (1980–1986); praktika Rovaniemi esimese astme kohtus (1983–1984); justiitsministeeriumi õigusnõunik (1987–1989), seejärel Euroopa õiguse osakonna juhataja (1990–1995); välisministeeriumi õigusnõunik (1989–1990); Soome parlamendi suurkomisjoni Euroopa Liidu asjade nõunik ja sekretär (1995–2000); kõrgema halduskohtu ajutine liige (juuli 2000–detsember 2002), seejärel kõrgema halduskohtu liige (jaanuar 2003–september 2009); õiguslike ja institutsiooniliste küsimuste eest vastutav isik Soome Vabariigi Euroopa Liiduga ühinemise läbirääkimistel; Euroopa Kohtu kohtujurist alates 7. oktoobrist 2009.

Pedro Cruz Villalón

Sündinud 1946; Sevilla ülikooli õigusteaduste diplom (1963–1968) ja õigusteaduste doktor (1975); kraadiõpe Freiburg im Breisgau ülikoolis (1969–1971); Sevilla ülikooli õigus- ja poliitikateaduste dotsent (1978–1986); Sevilla ülikooli konstitutsiooniõiguse õppetooli hoidja (1986–1992); konstitutsioonikohtu nõunik (1986–1987); konstitutsioonikohtu kohtunik (1992–1998); konstitutsioonikohtu esimees (1998–2001); *fellow* Wissenschaftskolleg zu Berlin'is (2001–2002); Madridi autonoomse ülikooli konstitutsiooniõiguse õppetooli hoidja (2002–2009); riiginõukogu valitud liige (2004–2009); arvukate publikatsioonide autor; Euroopa Kohtu kohtujurist alates 14. detsembrist 2009.

Alexandra (Sacha) Prechal

Sündinud 1959; õigusteaduse õpingud (Groningeni ülikool, 1977–1983); õigusteaduste doktor (Amsterdami ülikool, 1995); Maastrichti õigusteaduskonna õppejõud (1983–1987); Euroopa Ühenduste Kohtu õigusnõunik (1987–1991); Amsterdami ülikooli õigusteaduskonna Euroopa instituudi õppejõud (1991–1995); Euroopa õiguse professor Tilburgi ülikooli õigusteaduskonnas (1995–2003); Euroopa õiguse professor Utrechti ülikooli õigusteaduskonnas ja Utrechti ülikooli Euroopa instituudi nõukogu liige (alates 2003); mitme siseriikliku ja rahvusvahelise õigusajakirja toimetuskolleegiumi liige; arvukate publikatsioonide autor; Madalmaade kuningliku teaduste akadeemia liige; Euroopa Kohtu kohtunik alates 10. juunist 2010.

Egidijus Jarašiūnas

Sündinud 1952; Vilniuse ülikooli diplom õigusteaduste erialal (1974–1979); Leedu Õigusteaduste Akadeemia doktor (1999), Leedu advokatuuri liige (1979–1990); Leedu Vabariigi Ülemnõukogu (parlament) saadik (1990–1992), seejärel Leedu Vabariigi *Seimas*'e (parlament) liige ning Riigi ja Õiguse Komitee liige (1992–1996); Leedu Vabariigi Konstitutsioonikohtu kohtunik (1996–2005), seejärel Leedu Vabariigi Konstitutsioonikohtu presidendi nõunik (alates 2006); Mykolas Romerise Ülikooli õigusteaduste kateedri riigiõiguse õppetooli assistent (1997–2000), dotsent (2000–2004), seejärel professor (alates 2004) ja õppetooli hoidja (2005–2007); Mykolas Romerise Ülikooli õigusteaduste kateedri dekaan (2007–2010); Veneetsia Komisjoni liige (2006–2010); 11. märtsi 1990. aasta Leedu iseseisvumise taastamise aktile allakirjutaja; mitme õigusteadusliku väljaande autor; Euroopa Kohtu kohtunik alates 6. oktoobrist 2010.

Carl Gustav Fernlund

Sündinud 1950; Lundi ülikooli õigusteaduste diplom (1975); Landskrona esimese astme kohtu kohtusekretär (1976–1978); apellatsiooniaseme halduskohtu liige (1978–1982); apellatsiooniaseme halduskohtu kohtuniku kohusetäitja (1982); Rootsi parlamendi alalise põhiseaduskomisjoni õigusnõunik (1983–1985); rahandusministeeriumi õigusnõunik (1985–1990); rahandusministeeriumi füüsiliste isikute tulumaksu osakonna juhataja (1990–1996); rahandusministeeriumi aktsiisiosakonna juhataja (1996–1998); Rootsi alalise esinduse Euroopa Liidu juures maksumõustaja (1998–2000); rahandusministeeriumi maksu ja tolliteenistuse peadirektor õigusküsimuste alal (2000–2005); kõrgeima halduskohtu kohtunik (2005–2009); Göteborgi apellatsiooniaseme halduskohtu esimees (2009–2011); Euroopa Kohtu kohtunik alates 6. oktoobrist 2011.

Alfredo Calot Escobar

Sündinud 1961; Valencia ülikooli diplom õigusteaduste erialal (1979–1984); Valencia autonoomse piirkonna kommertskoja kaubandusanalüütik (1986); jurist-lingvist Euroopa Kohtus (1986–1990); jurist-toimetaja Euroopa Kohtus (1990–1993); Euroopa Kohtu pressi- ja teabeosakonna juhataja (1993–1995); Euroopa Parlamendi institutsioonilise komisjoni sekretariaadi juhataja (1995–1996); Euroopa Kohtu kohtusekretäri abi (1996–1999); õigusnõunik Euroopa Kohtus (1999–2000); Euroopa Kohtu hispaania keele tõlkeosakonna juhataja (2000–2001); Euroopa Kohtu kirjaliku tõlke peadirektoraadi direktor, seejärel peadirektor (2001–2010); Euroopa Kohtu kohtusekretär alates 7. oktoobrist 2010.

2. Muudatused Euroopa Kohtu koosseisus 2011. aastal

6. oktoobri 2011. aasta pidulik istung

Seoses Pernilla Lindhi tagasiastumisega nimetasid Euroopa Liidu liikmesriikide valitsuste esindajad 8. septembri 2011. aasta otsusega P. Lindhi järeljäänud ametiajaks, s.o kuni 6. oktoobrini 2012 Euroopa Liidu Kohtu kohtunikuks Carl Gustav Fernlund.

3. Protokolliline järjestus

1. jaanuarist 2011 kuni 6. oktoobrini 2011

V. SKOURIS, Euroopa Kohtu president
 A. TIZZANO, I koja esimees
 J. N. CUNHA RODRIGUES, II koja esimees
 K. LENAERTS, III koja esimees
 J.-C. BONICHOT, IV koja esimees
 Y. BOT, peakohtujurist
 K. SCHIEMANN, VIII koja esimees
 A. ARABADJIEV, VI koja esimees
 J.-J. KASEL, V koja esimees
 D. ŠVÁBY, VII koja esimees
 A. ROSAS, kohtunik
 R. SILVA de LAPUERTA, kohtunik
 J. KOKOTT, kohtujurist
 E. JUHÁSZ, kohtunik
 G. ARESTIS, kohtunik
 A. BORG BARTHET, kohtunik
 M. ILEŠIČ, kohtunik
 J. MALENOVSKÝ, kohtunik
 U. LÖHMUS, kohtunik
 E. LEVITS, kohtunik
 A. Ó CAOIMH, kohtunik
 L. BAY LARSEN, kohtunik
 E. SHARPSTON, kohtujurist
 P. MENGOZZI, kohtujurist
 P. LINDH, kohtunik
 J. MAZÁK, kohtujurist
 T. von DANWITZ, kohtunik
 V. TRSTENJAK, kohtujurist
 C. TOADER, kohtunik
 M. SAFJAN, kohtunik
 M. BERGER, kohtunik
 N. JÄÄSKINEN, kohtujurist
 P. CRUZ VILLALÓN, kohtujurist
 A. PRECHAL, kohtunik
 E. JARAŠIŪNAS, kohtunik

A. CALOT ESCOBAR, kohtusekretär

7. oktoobrist 2011 kuni 31. detsembrini 2011

V. SKOURIS, Euroopa Kohtu president
 A. TIZZANO, I koja esimees
 J. N. CUNHA RODRIGUES, II koja esimees
 K. LENAERTS, III koja esimees
 J.-C. BONICHOT, IV koja esimees
 J. MAZÁK, peakohtujurist
 J. MALENOVSKÝ, VII koja esimees
 U. LÖHMUS, VI koja esimees
 M. SAFJAN, V koja esimees
 A. PRECHAL, VIII koja esimees
 A. ROSAS, kohtunik
 R. SILVA de LAPUERTA, kohtunik
 J. KOKOTT, kohtujurist
 K. SCHIEMANN, kohtunik
 E. JUHÁSZ, kohtunik
 G. ARESTIS, kohtunik
 A. BORG BARTHET, kohtunik
 M. ILEŠIČ, kohtunik
 E. LEVITS, kohtunik
 A. Ó CAOIMH, kohtunik
 L. BAY LARSEN, kohtunik
 E. SHARPSTON, kohtujurist
 P. MENGOZZI, kohtujurist
 Y. BOT, kohtujurist
 T. von DANWITZ, kohtunik
 V. TRSTENJAK, kohtujurist
 A. ARABADJIEV, kohtunik
 C. TOADER, kohtunik
 J.-J. KASEL, kohtunik
 D. ŠVÁBY, kohtunik
 M. BERGER, kohtunik
 N. JÄÄSKINEN, kohtujurist
 P. CRUZ VILLALÓN, kohtujurist
 E. JARAŠIŪNAS, kohtunik
 C. G. FERNLUND, kohtunik

A. CALOT ESCOBAR, kohtusekretär

4. Euroopa Kohtu endised liikmed

Massimo Pilotti, kohtunik (1952–1958), president 1952–1958
Petrus Serrarens, kohtunik (1952–1958)
Adrianus van Kleffens, kohtunik (1952–1958)
Jacques Rueff, kohtunik (1952–1959 ja 1960–1962)
Otto Riese, kohtunik (1952–1963)
Maurice Lagrange, kohtujurist (1952–1964)
Louis Delvaux, kohtunik (1952–1967)
Charles Léon Hammes, kohtunik (1952–1967), president 1964–1967
Karl Roemer, kohtujurist (1953–1973)
Nicola Catalano, kohtunik (1958–1962)
Rino Rossi, kohtunik (1958–1964)
Andreas Matthias Donner, kohtunik (1958–1979), president 1958–1964
Alberto Trabucchi, kohtunik (1962–1972), seejärel kohtujurist (1973–1976)
Robert Lecourt, kohtunik (1962–1976), president 1967–1976
Walter Strauss, kohtunik (1963–1970)
Joseph Gand, kohtujurist (1964–1970)
Riccardo Monaco, kohtunik (1964–1976)
Josse J. Mertens de Wilmars, kohtunik (1967–1984), president 1980–1984
Pierre Pescatore, kohtunik (1967–1985)
Alain Louis Dutheillet de Lamothe, kohtujurist (1970–1972)
Hans Kutscher, kohtunik (1970–1980), president 1976–1980
Henri Mayras, kohtujurist (1972–1981)
Cearbhall O'Dalaigh, kohtunik (1973–1974)
Max Sørensen, kohtunik (1973–1979)
Gerhard Reischl, kohtujurist (1973–1981)
Jean-Pierre Warner, kohtujurist (1973–1981)
Alexander J. Mackenzie Stuart, kohtunik (1973–1988), president 1984–1988
Aindrias O'Keeffe, kohtunik (1975–1985)
Adolphe Touffait, kohtunik (1976–1982)
Francesco Capotorti, kohtunik (1976), seejärel kohtujurist (1976–1982)
Giacinto Bosco, kohtunik (1976–1988)
Thymen Koopmans, kohtunik (1979–1990)
Ole Due, kohtunik (1979–1994), president 1988–1994
Ulrich Everling, kohtunik (1980–1988)
Alexandros Chloros, kohtunik (1981–1982)
Simone Rozès, kohtujurist (1981–1984)
Pieter Verloren van Themaat, kohtujurist (1981–1986)
Sir Gordon Slynn, kohtujurist (1981–1988), seejärel kohtunik (1988–1992)
Fernand Grévisse, kohtunik (1981–1982 ja 1988–1994)
Kai Bahlmann, kohtunik (1982–1988)
Yves Galmot, kohtunik (1982–1988)
G. Federico Mancini, kohtujurist (1982–1988), seejärel kohtunik (1988–1999)
Constantinos Kakouris, kohtunik (1983–1997)

Marco Darmon, kohtujurist (1984–1994)
René Joliet, kohtunik (1984–1995)
Carl Otto Lenz, kohtujurist (1984–1997)
Thomas Francis O'Higgins, kohtunik (1985–1991)
Fernand Schockweiler, kohtunik (1985–1996)
José Luís Da Cruz Vilaça, kohtujurist (1986–1988)
José Carlos De Carvalho Moithinho de Almeida, kohtunik (1986–2000)
Jean Mischo, kohtujurist (1986–1991 ja 1997–2003)
Gil Carlos Rodríguez Iglesias, kohtunik (1986–2003), president 1994–2003
Manuel Diez de Velasco, kohtunik (1988–1994)
Manfred Zuleeg, kohtunik (1988–1994)
Walter Van Gerven, kohtujurist (1988–1994)
Giuseppe Tesauero, kohtujurist (1988–1998)
Francis Geoffrey Jacobs, kohtujurist (1988–2006)
Paul Joan George Kapteyn, kohtunik (1990–2000)
John L. Murray, kohtunik (1991–1999)
Claus Christian Gulmann, kohtujurist (1991–1994), seejärel kohtunik (1994–2006)
David Alexander Ogilvy Edward, kohtunik (1992–2004)
Michael Bendik Elmer, kohtujurist (1994–1997)
Günter Hirsch, kohtunik (1994–2000)
Georges Cosmas, kohtujurist (1994–2000)
Antonio Mario La Pergola, kohtunik (1994 ja 1999–2006), kohtujurist (1995–1999)
Jean-Pierre Puissochet, kohtunik (1994–2006)
Philippe Léger, kohtujurist (1994–2006)
Hans Ragnemalm, kohtunik (1995–2000)
Nial Fennelly, kohtujurist (1995–2000)
Leif Sevón, kohtunik (1995–2002)
Melchior Wathelet, kohtunik (1995–2003)
Peter Jann, kohtunik (1995–2009)
Dámaso Ruiz-Jarabo Colomer, kohtujurist (1995–2009)
Romain Schintgen, kohtunik (1996–2008)
Krateros Ioannou, kohtunik (1997–1999)
Siegbert Alber, kohtujurist (1997–2003)
Antonio Saggio, kohtujurist (1998–2000)
Fidelma O'Kelly Macken, kohtunik (1999–2004)
Stig von Bahr, kohtunik (2000–2006)
Ninon Colneric, kohtunik (2000–2006)
Leendert A. Geelhoed, kohtujurist (2000–2006)
Christine Stix-Hackl, kohtujurist (2000–2006)
Christiaan Willem Anton Timmermans, kohtunik (2000–2010)
Luís Miguel Póiares Pessoa Maduro, kohtujurist (2003–2009)
Jerzy Makarczyk, kohtunik (2004–2009)
Ján Klučka, kohtunik (2004–2009)
Pranas Kūris, kohtunik (2004–2010)
Pernilla Lindh, kohtunik (2006–2011)

Presidendid

Massimo Pilotti (1952–1958)

Andreas Matthias Donner (1958–1964)

Charles Léon Hammes (1964–1967)

Robert Lecourt (1967–1976)

Hans Kutscher (1976–1980)

Josse J. Mertens de Wilmars (1980–1984)

Alexander John Mackenzie Stuart (1984–1988)

Ole Due (1988–1994)

Gil Carlos Rodríguez Iglésias (1994–2003)

Kohtusekretärid

Albert van Houtte (1953–1982)

Paul Heim (1982–1988)

Jean-Guy Giraud (1988–1994)

Roger Grass (1994–2010)

D. Euroopa Kohtu statistika

Euroopa Kohtu üldine tegevus

1. Saabunud, lõpetatud ja menetluses olevad kohtuasjad (2007–2011)

Saabunud kohtuasjad

2. Menetluse liigid (2007–2011)
3. Hagi valdkonnad (2011)
4. Liikmesriigi kohustuste rikkumise hagit (2007–2011)

Lõpetatud kohtuasjad

5. Menetluse liigid (2007–2011)
6. Kohtuotsused, kohtumäärused, arvamused (2011)
7. Kohtukoosseis (2007–2011)
8. Kohtuotsuse, arvamuse või õigustmõistva sisuga kohtumäärusega lõpetatud kohtuasjad (2007–2011)
9. Kohtuotsuse, arvamuse või õigustmõistva sisuga kohtumäärusega lõpetatud kohtuasjad. Hagi valdkonnad (2007–2011)
10. Kohtuotsuse, arvamuse või õigustmõistva sisuga kohtumäärusega lõpetatud kohtuasjad. Hagi valdkonnad (2011)
11. Kohtuotsused liikmesriigi kohustuste rikkumise kohta: kohtulahendi sisu (2007–2011)
12. Menetlusaeg (2007–2011) (kohtuotsused ja õigustmõistva sisuga kohtumäärused)

Menetluses olevad kohtuasjad 31. detsembri seisuga

13. Menetluse liigid (2007–2011)
14. Kohtukoosseis (2007–2011)

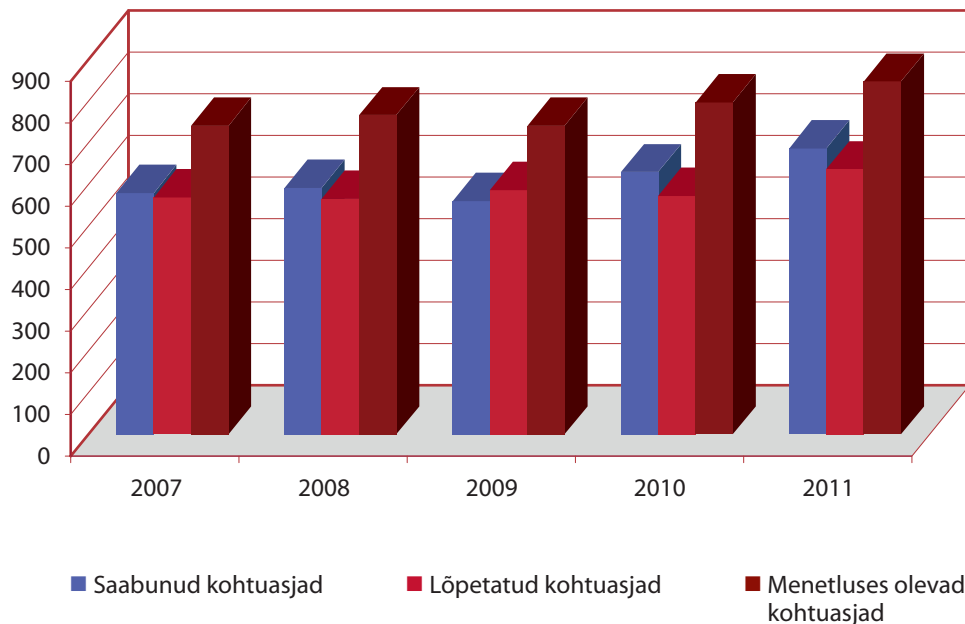
Muu

15. Kiirendatud menetlused (2007–2011)
16. Eelotsuse kiirmenetlused (2008–2011)
17. Ajutiste meetmete kohaldamine (2011)

Kohtu tegevuse üldine areng (1952–2011)

18. Saabunud kohtuasjad ja kohtuotsused
19. Esitatud eelotsusetaotlused (liikmesriikide ja aastate lõikes)
20. Esitatud eelotsusetaotlused (liikmesriikide ja kohtute lõikes)
21. Esitatud liikmesriigi kohustuste rikkumise hagit

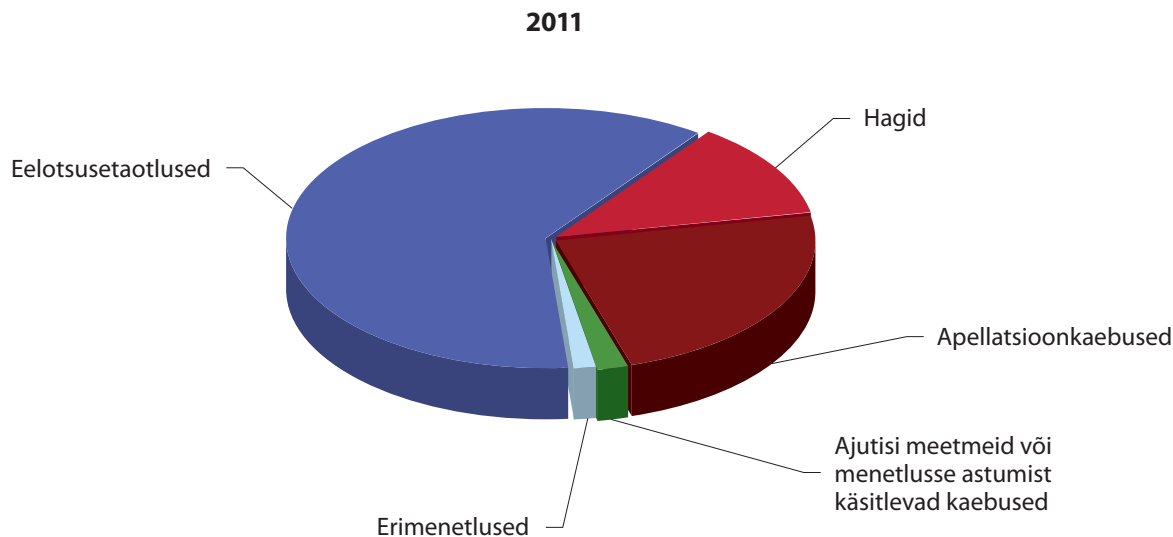
1. *Euroopa Kohtu üldine tegevus. Saabunud, lõpetatud ja menetluses olevad kohtuasjad (2007–2011)¹*

	2007	2008	2009	2010	2011
Saabunud kohtuasjad	581	593	562	631	688
Lõpetatud kohtuasjad	570	567	588	574	638
Menetluses olevad kohtuasjad	742	768	742	799	849

¹ Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).

2. Saabunud kohtuasjad. Menetluse liigid (2007–2011)¹

	2007	2008	2009	2010	2011
Eelotsusetaotlused	265	288	302	385	423
Hagid	222	210	143	136	81
Apellatsioonkaebused	79	78	105	97	162
Ajutisi meetmeid või menetlusse astumist käsitlevad kaebused	8	8	2	6	13
Arvamused		1	1		
Erimenetlused ²	7	8	9	7	9
Kokku	581	593	562	631	688
Ajutiste meetmete kohaldamise taotlused	3	3	2	2	3

¹ Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).

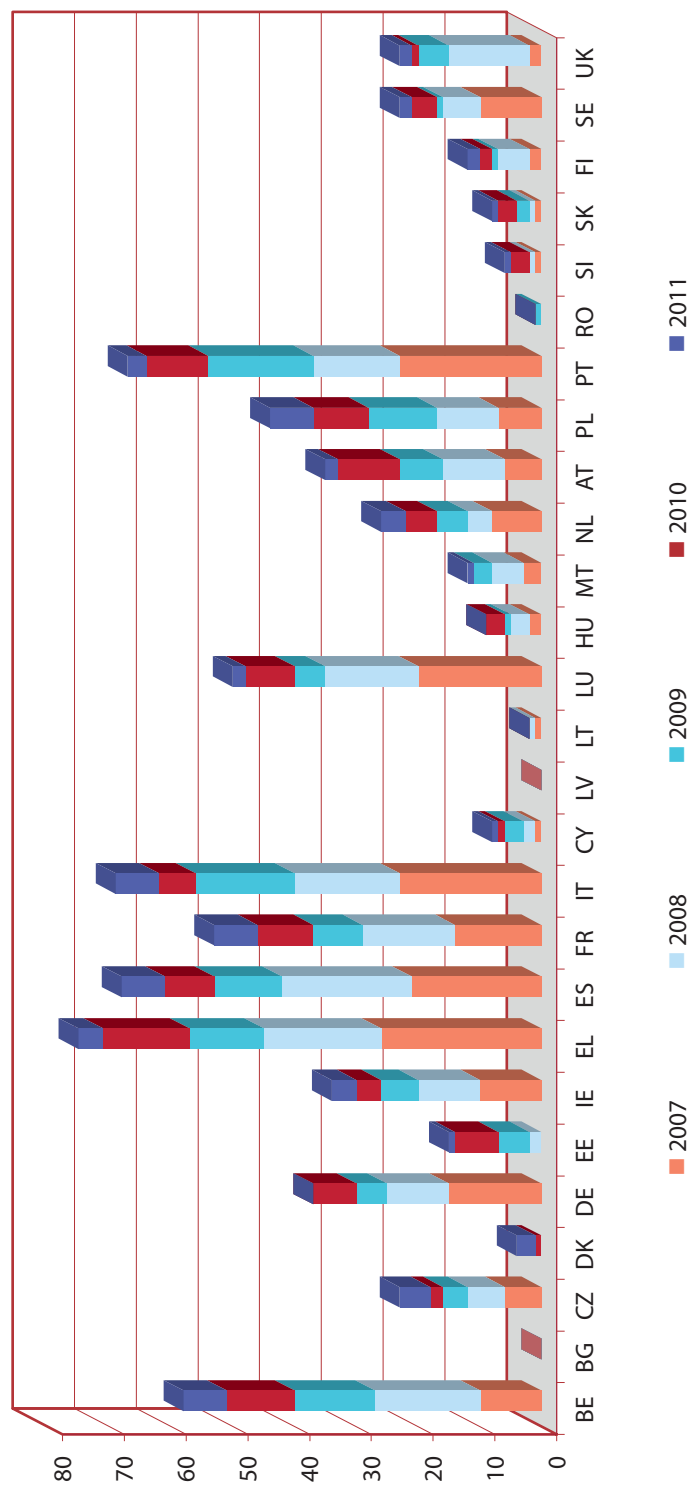
² „Erimenetlusteks” loetakse: parandamine (kodukorra artikkel 66); kohtukulude kindlaksmääramine (kodukorra artikkel 74); tasuta õigusabi (kodukorra artikkel 76); tagaseljaotsuse peale esitatud kaja (kodukorra artikkel 94); kohtuotsuse vaidlustamine kolmanda isiku poolt (kodukorra artikkel 97); teistmine (kodukorra artikkel 98); kohtuotsuse tõlgendamine (kodukorra artikkel 102); Üldkohtu lahendi teistmiseks tehtud peakohtujuristi ettepaneku läbivaatamine (Euroopa Kohtu põhikirja artikkel 62); arestimismenetlus (privileegide ja immunitetide protokoll); immuniteedivaldkonna kohtuasjad (privileegide ja immunitetide protokoll).

3. Saabunud kohtuasjad. Hagi valdkonnad (2011)¹

	Hagid	Eelotsusetaotlused	Apellatsioonkaebused	Ajutisi meetmeid või menetluse astumist käsitlevad kaebused	Kokku	Erimenetlused
Asutamisvabadus	4	11			15	
Euroopa Liidu välistegevus	1	5	1		7	
Hanked		9	3		12	
Haridus, kutseõpe, noorsugu ja sport		1			1	
Institutsiooniõigus	7	2	17	10	36	1
Intellektuaal- ja tööstusomand	2	17	39		58	
Isikute vaba liikumine	1	11	2		14	
Juurdepääs dokumentidele			6		6	
Kapitali vaba liikumine	3	19			22	
Kaubanduspoliitika		2	2		4	
Kaupade vaba liikumine	3	2			5	
Keskkond	20	19	3		42	
Konkurents		7	52	1	60	
Liidu kodakondsus	1	12			13	
Liidu õiguse põhimõtted		9	2		11	
Majandus- ja rahapoliitika			1		1	
Majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus		2	4		6	
Maksustamine	19	66			85	
Põllumajandus	3	23	5		31	
Rahandussätted (eelarve, finantsraamistik, omavahendid, pettustevastane võitlus...)	1	3			4	
Rahvatervis		2			2	
Riigiabi	2	3	14		19	
Sotsiaalpoliitika	3	37	1		41	
Tarbijakaitse	2	21			23	
Teenuste osutamise vabadus	1	12	3		16	
Tolliliit ja ühine tollitariifistik		19			19	
Transport	2	19			21	
Turism		1			1	
Tööstuspoliitika	3	7			10	
Uute riikide ühinemine		2			2	
Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala		44			44	
Võõrtöötajate sotsiaalkindlustus		11			11	
Õigusaktide ühtlustamine		15			15	
Äriühinguõigus	2	1			3	
Ühine välis- ja julgeolekupoliitika	1	9	6	1	17	
ELTL	81	423	161	12	677	1
Institutsiooniõigus				1	1	
Menetlus						7
Privileegid ja immuuniteedid						1
Personaleeskirjad			1		1	
Muu			1	1	2	8
KÕIK KOKKU	81	423	162	13	679	9

¹ Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).

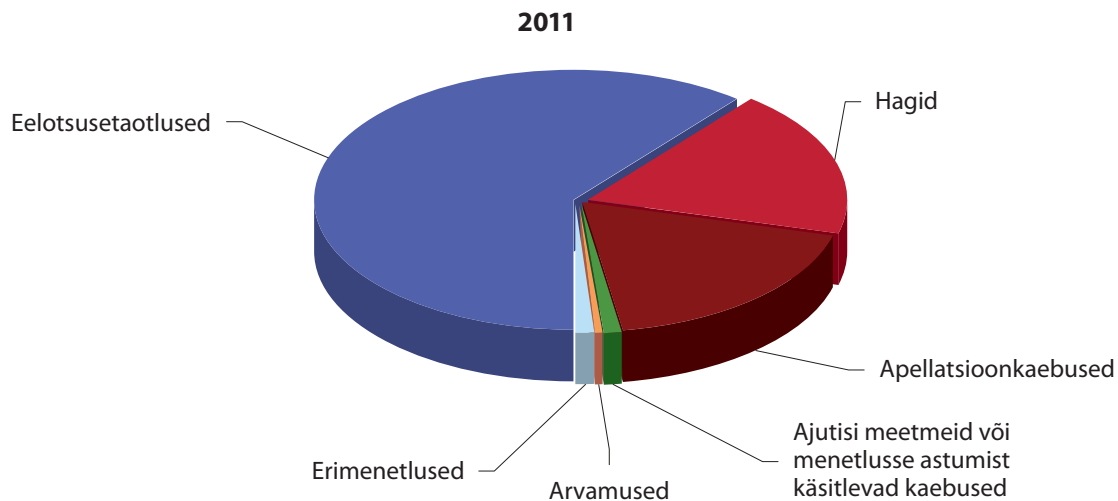
4. Saabunud kohtuasjad. Liikmesriigi kohustuste rikkumise hagid (2007–2011)¹

	2007	2008	2009	2010	2011
Belgia	10	17	13	11	7
Bulgaaria					
Tšehhi Vabariik	6	6	4	2	5
Taani				1	3
Saksamaa	15	10	5	7	
Eesti		2	5	7	1
Iirimaa	10	10	6	4	4
Kreeka	26	19	12	14	4
Hispaania	21	21	11	8	7
Prantsusmaa	14	15	8	9	7
Itaalia	23	17	16	6	7
Küpros	1	2	3	1	1
Läti					
Leedu	1	1			
Luksemburg	20	15	5	8	2
Ungari	2	3	1	3	
Malta	3	5	3		1
Madalmaad	8	4	5	5	4
Austria	6	10	7	10	2
Poola	7	10	11	9	7
Portugal	23	14	17	10	3
Rumeenia			1		
Sloveenia	1	1		3	1
Slovakkia	1	1	2	3	1
Soome	2	5	1	2	2
Rootsi	10	6	1	4	2
Ühendkuningriik	2	13	5	1	2
Kokku	212	207	142	128	73

¹ Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).

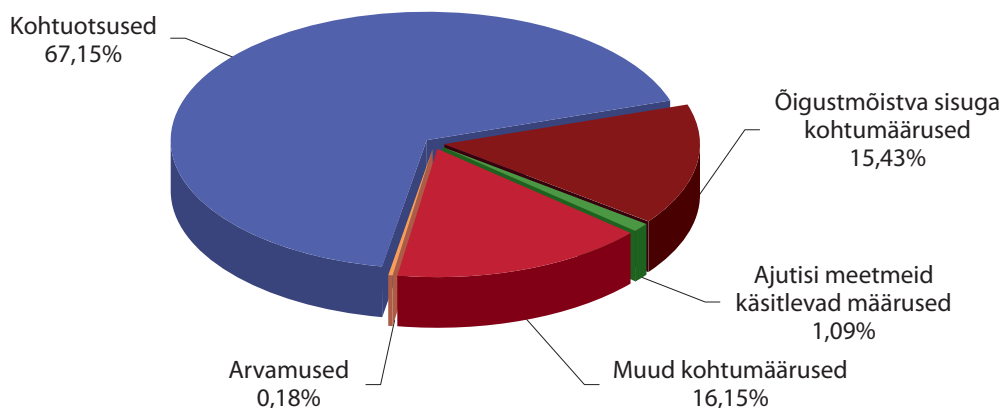
5. Lõpetatud kohtuasjad. Menetluse liigid (2007–2011)¹

	2007	2008	2009	2010	2011
Eelotsusetaotlused	235	301	259	339	388
Hagid	241	181	215	139	117
Apellatsioonkaebused	88	69	97	84	117
Ajutisi meetmeid või menetlusse astumist käsitlevad kaebused	2	8	7	4	7
Arvamused			1		1
Erimenetlused	4	8	9	8	8
Kokku	570	567	588	574	638

¹ Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).

6. Lõpetatud kohtuasjad. Kohtuotsused, kohtumäärused, arvamusd (2011)¹

	Kohtuotsused	Õigustmõistva sisuga kohtumäärused ²	Ajutisi meetmeid käsitlevad määrused ³	Muud kohtumäärused ⁴	Arvamused	Kokku
Eelotsusetaotlused	237	38		45		320
Hagid	82	1		34		117
Apellatsioonkaebused	51	41	2	5		99
Ajutisi meetmeid või menetlusse astumist käsitlevad kaebused			4	3		7
Arvamused					1	1
Erimenetlused		5		2		7
Kokku	370	85	6	89	1	551

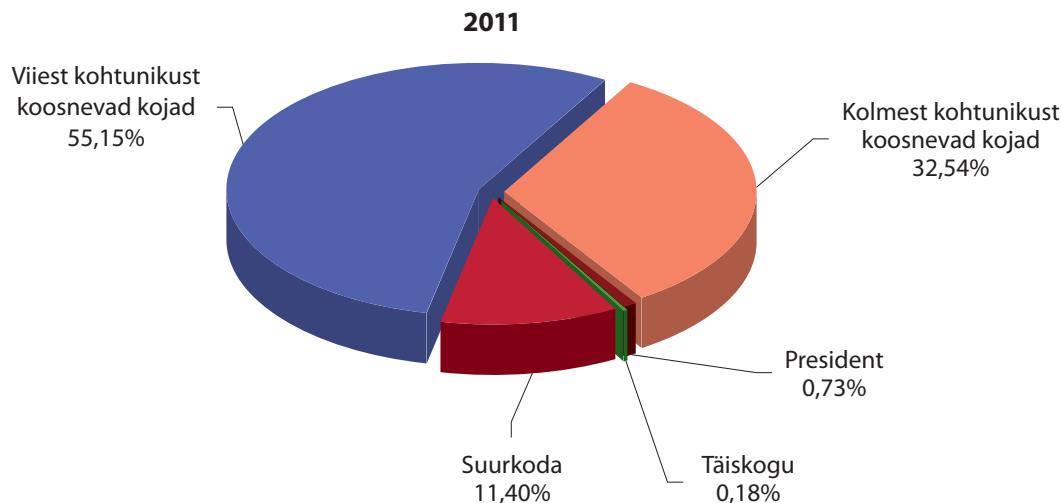
¹ Mainitud arvud (netoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestades üksteisega seotud liidetud kohtuasju (mitu liidetud kohtuasja = üks kohtuasi).

² Menetlust lõpetavad kohtumäärused, välja arvatud kohtuasja registrist kustutamise, otsuse tegemise vajaduse äralangemise või kohtuasja Üldkohtule saatmise kohtumäärused.

³ Kohtumäärused, mis on tehtud ETL artiklite 278 ja 279 (endised EÜ artiklid 242 ja 243) või ETL artikli 280 (endine EÜ artikkel 244) või Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingu vastavate sätete kohaselt esitatud taotluste või ajutisi meetmeid või menetlusse astumist käsitleva määruse peale esitatud kaebuse alusel.

⁴ Kohtumäärused, mis lõpetavad menetluse registrist kustutamise, otsuse tegemise vajaduse äralangemise või kohtuasja Üldkohtule saatmise tõttu.

7. Lõpetatud kohtuasjad. Kohtukoosseis (2007–2011)¹

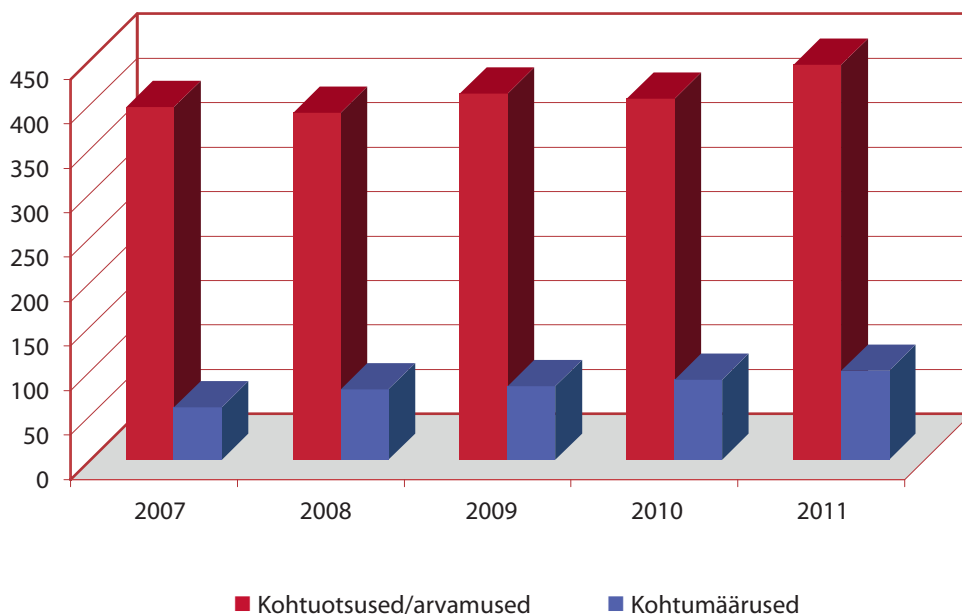

	2007			2008			2009			2010			2011		
	Kohtuotsused/arvamused	Kohtumäärused ²	Kokku	Kohtuotsused/arvamused	Kohtumäärused ²	Kokku	Kohtuotsused/arvamused	Kohtumäärused ²	Kokku	Kohtuotsused/arvamused	Kohtumäärused ²	Kokku	Kohtuotsused/arvamused	Kohtumäärused ²	Kokku
Täiskogu													1		1
Suurkoda	51		51	66		66	41		41	70	1	71	62		62
Viiest kohtunikust koosnevad kojad	241	8	249	259	13	272	275	8	283	280	8	288	290	10	300
Kolmest kohtunikust koosnevad kojad	105	49	154	65	59	124	96	70	166	56	76	132	91	86	177
President		2	2		7	7		5	5		5	5		4	4
Kokku	397	59	456	390	79	469	412	83	495	406	90	496	444	100	544

¹ Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).

² Menetlust lõpetavad kohtumäärused, välja arvatud kohtuasja registrist kustutamise, otsuse tegemise vajaduse äralangemise või kohtuasja Üldkohtule saatmise kohtumäärused.

8. *Lõpetatud kohtuasjad. Kohtuotsuse, arvamuse või õigustmõistva sisuga kohtumäärusega lõpetatud kohtuasjad (2007–2011)*^{1 2}

	2007	2008	2009	2010	2011
Kohtuotsused/arvamused	397	390	412	406	444
Kohtumäärused	59	79	83	90	100
Kokku	456	469	495	496	544

¹ Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).

² Menetlust lõpetavad kohtumäärused, välja arvatud kohtuasja registrist kustutamise, otsuse tegemise vajaduse äralangemise või kohtuasja Üldkohtule saatmise kohtumäärused.

9. Lõpetatud kohtuasjad. Kohtuotsuse, arvamuse või õigustmõistva sisuga kohtumäärusega lõpetatud kohtuasjad. Hagi valdkonnad (2007–2011)¹

	2007	2008	2009	2010	2011
Asutamisvabadus	19	29	13	17	21
Brüsseli konventsioon	2	1	2		
Energeetika	4	4	4	2	2
Euroopa Liidu välistegevus	9	8	8	10	8
Hanked					7
Institutsiooniõigus	6	15	29	26	20
Intellektuaal- ja tööstusomand	21	22	31	38	47
Isikute vaba liikumine	19	27	19	17	9
Justiits- ja siseasjad		1			
Juurdepääs dokumentidele					2
Kapitali vaba liikumine	13	9	7	6	14
Kaubanduspoliitika	1	1	5	2	2
Kaupade vaba liikumine	14	12	13	6	8
Kemikaalide registreerimine, hindamine, autoriseerimine ja piiramine (REACH-määrus)					1
Keskkond ³				9	35
Keskkond ja tarbijakaitse ³	50	43	60	48	25
Konkurents	17	23	28	13	19
Liidu kodakondsus	2	7	3	6	7
Liidu õiguse põhimõtted	4	4	4	4	15
Majandus- ja rahapoliitika	1	1	1	1	
Maksustamine	44	38	44	66	49
Privileegid ja immuuniteedid	1	2			
Põllumajandus	23	54	18	15	23
Rahandussätted (eelarve, finantsraamistik, omavahendid, pettustevastane võitlus...) ²				1	4
Rahvatervis					3
Regionaalpoliitika	7	1	3	2	
Riigiabi	9	26	10	16	48
Rooma konventsioon			1		
Sotsiaalpoliitika	26	25	33	36	36
Tarbijakaitse ³				3	4
Teadusuuringud, informatsioon, haridus, statistika				1	
Teenuste osutamise vabadus	24	8	17	30	27
Tolliliit ja ühine tollitariifistik ⁴	12	8	5	15	19
Transport	6	4	9	4	7
Tööstuspoliitika	11	12	6	9	9
Uute riikide ühinemine	1		1		1
Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala	17	4	26	24	23
Võõrtöötajate sotsiaalkindlustus	7	5	3	6	8
Õigusaktide ühtlustamine	21	21	32	15	15
Äriühinguõigus	16	17	17	17	8

>>>

	2007	2008	2009	2010	2011
Ühenduste eelarve ²				1	
Ühenduste omavahendid ²	3		10	5	2
Ühine kalanduspoliitika	6	6	4	2	1
Ühine tollitariifistik ⁴	10	5	13	7	2
Ühine välis- ja julgeolekupoliitika	4	2	2	2	4
EÜ asutamisleping / ELTL	430	445	481	482	535
EL leping	4	6	1	4	1
ESTÜ asutamisleping	1	2			1
Euratomi asutamisleping	1				
Menetlus	3	5	5	6	5
Personalieeskirjad	17	11	8	4	
Privileegid ja immunitetid					2
Muu	20	16	13	10	7
KÕIK KOKKU	456	469	495	496	544

¹ Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).

² Rubriigid „Ühenduste eelarve” ja „Ühenduste omavahendid” on pärast 1. detsembrist 2009 saabunud kohtuasjade osas ühendatud rubriigiga „Rahandussätted”.

³ Rubriik „Keskfond ja tarbijakaitse” on pärast 1. detsembrist 2009 saabunud kohtuasjade osas jagatud kaheks eraldi rubriigiks.

⁴ Rubriigid „Ühine tollitariifistik” ja „Tolliliit” on pärast 1. detsembrist 2009 saabunud kohtuasjade osas liidetud üheks rubriigiks.

10. *Lõpetatud kohtuasjad. Kohtuotsuse, arvamuse või õigustmõistva sisuga kohtumäärusega lõpetatud kohtuasjad. Hagi valdkonnad (2011)*¹

	Kohtuotsused/ arvamused	Kohtumäärused ²	Kokku
Asutamisvabadus	20	1	21
Energeetika	2		2
Euroopa kodakondsus	7		7
Euroopa Liidu välistegevus	7	1	8
Hanked	3	4	7
Institutsiooniõigus	8	12	20
Intellektuaalomand	26	21	47
Isikute vaba liikumine	9		9
Juurdepääs dokumentidele		2	2
Kapitali vaba liikumine	13	1	14
Kaubanduspoliitika	2		2
Kaupade vaba liikumine	8		8
Kemikaalide registreerimine, hindamine, autoriseerimine ja piiramine (REACH-määrus)	1		1
Keskkond ⁴	34	1	35
Keskkond ja tarbijakaitse ⁴	21	4	25
Konkurents	17	2	19
Liidu õiguse põhimõtted	7	8	15
Maksustamine	39	10	49
Põllumajandus	21	2	23
Rahandussätted (eelarve, finantsraamistik, omavahendid, pettuste vastane võitlus,...) ³	4		4
Rahvatervis	1	2	3
Riigiabi	42	6	48
Sotsiaalpoliitika	28	8	36
Tarbijakaitse ⁴	2	2	4
Teenuste osutamise vabadus	26	1	27
Tolliliit ja ühine tollitariifistik ⁵	18	1	19
Transport	6	1	7
Tööstuspoliitika	8	1	9
Uute riikide ühinemine	1		1
Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala	22	1	23
Võõrtöötajate sotsiaalkindlustus	8		8
Õigusaktide ühtlustamine	13	2	15
Äriühinguõigus	7	1	8
Ühenduste omavahendid ³	2		2
Ühine kalanduspoliitika	1		1
Ühine tollitariifistik ⁵	2		2
Ühine välis- ja julgeolekupoliitika	4		4

>>>

EÜ asutamisleping / ETL	440	95	535
EL leping	1		1
ESTÜ asutamisleping	1		1
Menetlus		5	5
Privileegid ja immunitetid	2		2
Muu	2	5	7
KÕIK KOKKU	444	100	544

¹ Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).

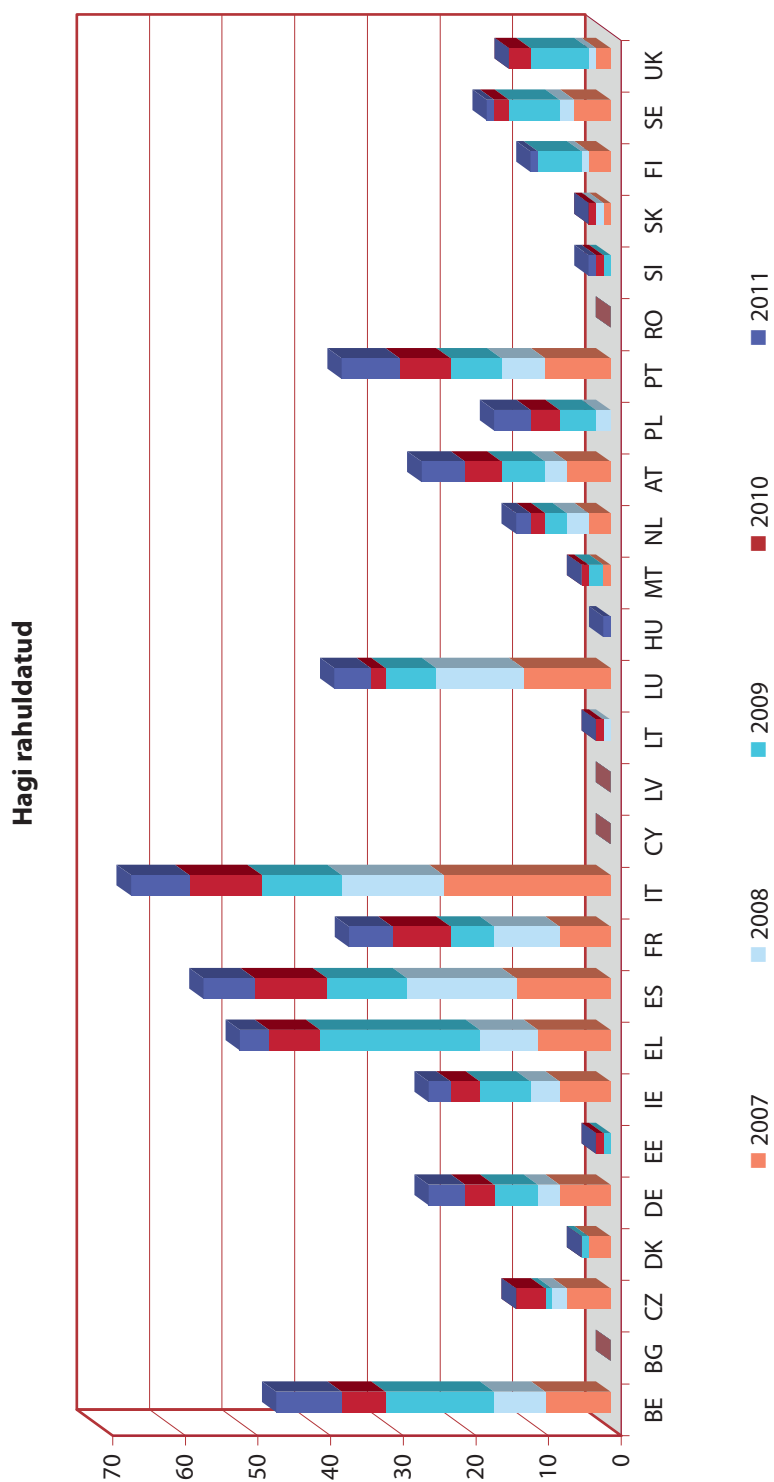
² Menetlust lõpetavad kohtumäärused, välja arvatud kohtuasja registrist kustutamise, otsuse tegemise vajaduse äralangemise või kohtuasja Üldkohtule saatmise kohtumäärused.

³ Rubriigid „Ühenduste eelarve” ja „Ühenduste omavahendid” on pärast 1. detsembrist 2009 saabunud kohtuasjade osas ühendatud rubriigiga „Rahandussätted”.

⁴ Rubriik „Keskfond ja tarbijakaitse” on pärast 1. detsembrist 2009 saabunud kohtuasjade osas jagatud kaheks eraldi rubriigiks.

⁵ Rubriigid „Ühine tollitariifistik” ja „Tolliliit” on pärast 1. detsembrist 2009 saabunud kohtuasjade osas liidetud üheks rubriigiks.

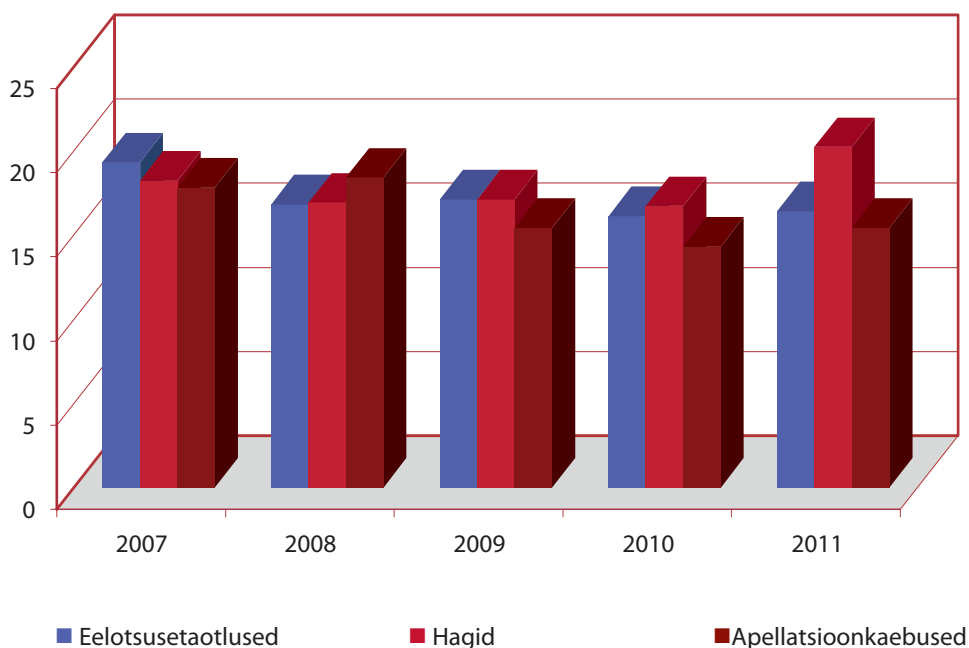
11. Lõpetatud kohtuasjad. Kohtuotsused liikmesriigi kohustuste rikkumise kohta: kohtulahendi sisu (2007–2011)¹

	2007		2008		2009		2010		2011	
	Rahuldatud	Rahuldamata jäetud	Rahuldatud	Rahuldamata jäetud	Rahuldatud	Rahuldamata jäetud	Rahuldatud	Rahuldamata jäetud	Rahuldatud	Rahuldamata jäetud
Belgia	9	1	7		15	1	6	1	9	1
Bulgaaria										
Tšehhi Vabariik	6		2		1		4			
Taani	3				1					
Saksamaa	7	1	3	3	6	2	4	2	5	
Eesti					1		1			
Iirimaa	7	2	4		7		4		3	
Kreeka	10	3	8	1	22		7		4	
Hispaania	13	1	15	1	11		10	2	7	1
Prantsusmaa	7		9	1	6		8	2	6	
Itaalia	23	2	14	1	11	4	10		8	1
Küpros									1	
Läti										
Leedu			1				1			
Luksemburg	12		12		7		2		5	
Ungari									1	1
Malta	1				2		1	1		1
Madalmaad	3	1	3		3		2	1	2	
Austria	6		3		6		5		6	
Poola			2		5		4	1	5	
Portugal	9		6		7	1	7	1	8	1
Rumeenia										1
Sloveenia					1		1		1	
Slovakkia	1		1				1			1
Soome	3	1	1	1	6	1			1	
Rootsi	5	2	2	1	7		2		1	
Ühendkuningriik	2	4	1		8	1	3	1		
Kokku	127	16	94	9	133	10	83	12	72	9

¹ Mainitud arvud (netoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestades üksteisega seotud liidetud kohtuasju (mitu liidetud kohtuasja = üks kohtuasi).

12. Lõpetatud kohtuasjad. Menetlusaeg (2007–2011)¹ (kohtuotsused ja õigustmõistva sisuga kohtumäärused)

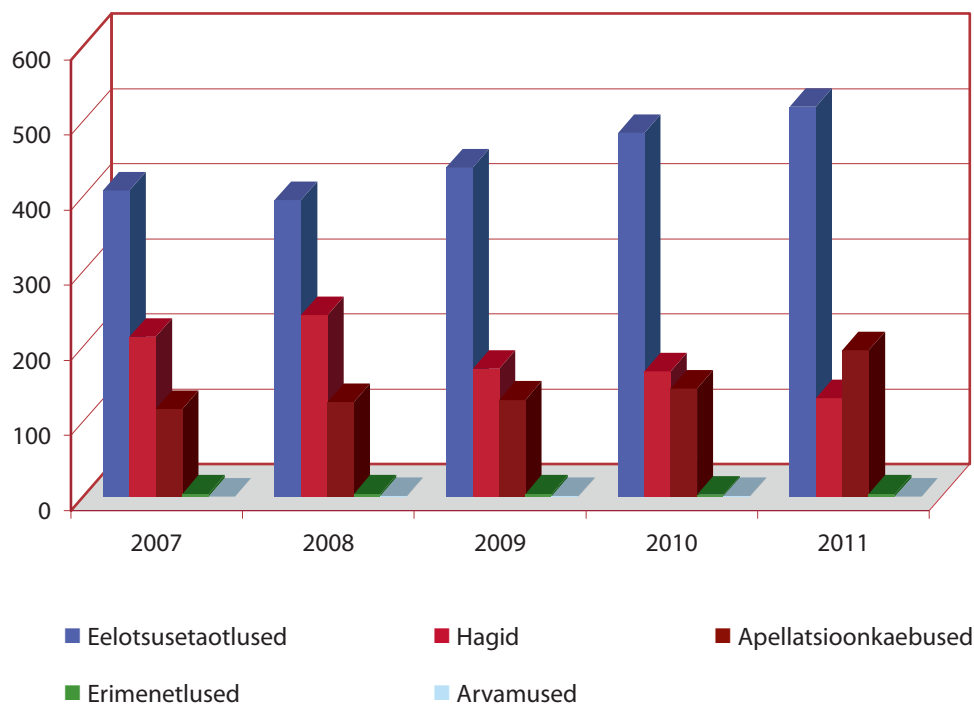

	2007	2008	2009	2010	2011
Eelotsusetaotlused	19,3	16,8	17,1	16,1	16,4
Eelotsuse kiirmenetlused		2,1	2,5	2,1	2,5
Hagid	18,2	16,9	17,1	16,7	20,2
Apellatsioonkaebused	17,8	18,4	15,4	14,3	15,4

¹ Menetlusaega väljendatakse kuudes ja kümnendikuudes.

Menetlusaja arvutamisel on välja jäetud: kohtuasjad, milles on tehtud vaheotsus või menetlustoiming; arvamused; erimenetlused (st kohtukulude kindlaksmääramine, tasuta õigusabi, kaja, kohtuotsuse vaidlustamine kolmanda isiku poolt, tõlgendamine, teistmine, parandamine, arestimismenetlus); kohtuasjad, mis lõpevad registrist kustutamise, otsuse tegemise vajaduse äralangemise või kohtuasja Üldkohtule saatmise määrusega; ajutiste meetmete kohaldamise menetlused ning ajutisi meetmeid ja menetlusse astumist käsitlevad kaebused.

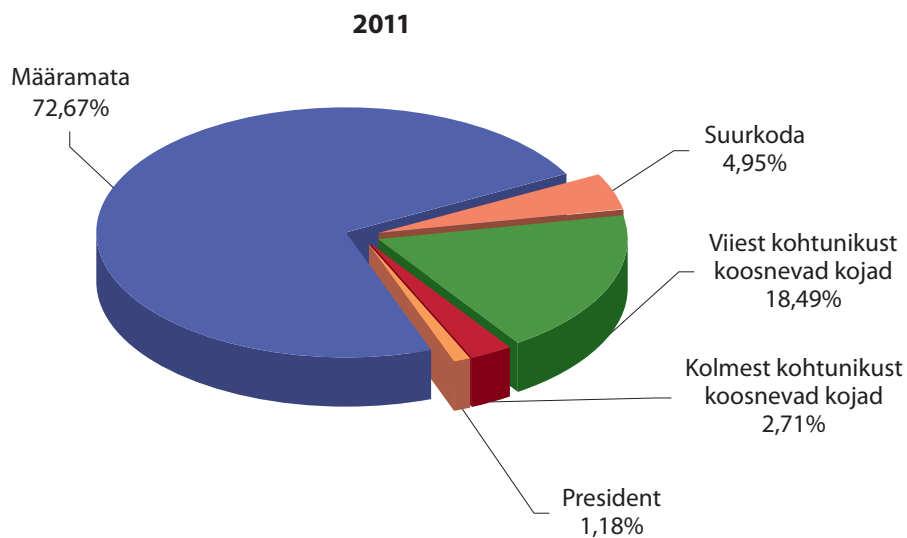
13. Menetluses olevad kohtuasjad 31. detsembri seisuga. Menetluse liigid (2007–2011)¹

	2007	2008	2009	2010	2011
Eelotsusetaotlused	408	395	438	484	519
Hagid	213	242	170	167	131
Apellatsioonkaebused	117	126	129	144	195
Erimenetlused	4	4	4	3	4
Arvamused		1	1	1	
Kokku	742	768	742	799	849

¹ Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).

14. Menetluses olevad kohtuasjad 31. detsembri seisuga. Kohtukoosseis (2007–2011)¹

	2007	2008	2009	2010	2011
Määramata	481	524	490	519	617
Täiskogu				1	
Suurkoda	59	40	65	49	42
Viiest kohtunikust koosnevad kojad	170	177	169	193	157
Kolmest kohtunikust koosnevad kojad	24	19	15	33	23
President	8	8	3	4	10
Kokku	742	768	742	799	849

¹ Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).

15. Muu. Kiirendatud menetlused (2007–2011)¹

	2007		2008		2009		2010		2011	
	Kohaldamine	Kohaldamata jätmine	Kohaldamine	Kohaldamata jätmine	Kohaldamine	Kohaldamata jätmine	Kohaldamine	Kohaldamata jätmine	Kohaldamine	Kohaldamata jätmine
Hagid		1						1		
Eelotsusetaotlused		5	2	6	1	3	4	7	2	6
Apellatsioonkaebused		1				1				5
Erimenetlused						1				
Kokku		7	2	6	1	5	4	8	2	11

16. Muu. Eelotsuse kiirmenetlused (2008–2011)²

	2008		2009		2010		2011	
	Kohaldamine	Kohaldamata jätmine	Kohaldamine	Kohaldamata jätmine	Kohaldamine	Kohaldamata jätmine	Kohaldamine	Kohaldamata jätmine
Põllumajandus		1						
Politsei- ja õiguslane koostöö kriminaalasjades	2	1		1				
Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala	1	1	2		5	1	2	3
Kokku	3	3	2	1	5	1	2	3

¹ Alates 1. juulist 2000 võib vastavalt kodukorra artiklitele 62a ja 104a kohtuasja lahendada kiirendatud menetluses.

² Alates 1. märtsist 2008 võib vastavalt kodukorra artiklile 104b kohaldada vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva alaga seotud valdkondades eelotsuse kiirmenetlust.

17. Muu. Ajutiste meetmete kohaldamine (2011)¹

	Esitatud ajutiste meetmete kohaldamise taotlused	Ajutisi meetmeid või menetlusse astumist käsitlevad kaebused	Kohtulahendi sisu		
			Kohaldamata jätmine	Kohaldamine	Registrist kustutamine või otsuse tegemise vajaduse äralangemine
Euroopa Liidu välistegevus	1				
Institutsiooniõigus		11	3		1
Intellektuaal- ja tööstusomand	2				
Juurdepääs dokumentidele			1		
Kaubanduspoliitika					1
Keskkond					1
Konkurents		1			1
Riigiabi			1		
Ühine välis- ja julgeolekupoliitika		1			
KÕIK KOKKU	3	13	5		4

¹ Mainitud arvud (netoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestades üksteisega seotud liidetud kohtuasju (mitu liidetud kohtuasja = üks kohtuasi).

18. Kohtu tegevuse üldine areng (1952–2011). Saabunud kohtuasjad ja kohtuotsused

Aastad	Saabunud kohtuasjad ¹							Kohtuotsused/ arvamused ²
	Hagid	Eelotsusetaotlused	Apellatsioonkaebused	Ajutisi meetmeid või menetluse astumist käsitlevad kaebused	Taotlused arvamuse saamiseks	Kokku	Ajutiste meetmete kohaldamise taotlused	
1953	4					4		
1954	10					10		2
1955	9					9	2	4
1956	11					11	2	6
1957	19					19	2	4
1958	43					43		10
1959	46				1	47	5	13
1960	22				1	23	2	18
1961	24	1			1	26	1	11
1962	30	5				35	2	20
1963	99	6				105	7	17
1964	49	6				55	4	31
1965	55	7				62	4	52
1966	30	1				31	2	24
1967	14	23				37		24
1968	24	9				33	1	27
1969	60	17				77	2	30
1970	47	32				79		64
1971	59	37				96	1	60
1972	42	40				82	2	61
1973	131	61				192	6	80
1974	63	39				102	8	63
1975	61	69			1	131	5	78
1976	51	75			1	127	6	88
1977	74	84				158	6	100
1978	146	123			1	270	7	97
1979	1218	106				1324	6	138
1980	180	99				279	14	132
1981	214	108				322	17	128
1982	217	129				346	16	185
1983	199	98				297	11	151
1984	183	129				312	17	165
1985	294	139				433	23	211
1986	238	91				329	23	174

>>>

Aastad	Saabunud kohtuasjad ¹							Kohtuotsused/ arvamused ²
	Hagid	Eelotsusetaotlused	Apellatsioonkaebused	Ajutisi meetmeid või menetluse astumist käsitlevad kaebused	Taotlused arvamuse saamiseks	Kokku	Ajutiste meetmete kohaldamise taotlused	
1987	251	144				395	21	208
1988	193	179				372	17	238
1989	244	139				383	19	188
1990	221	141	15	1		378	12	193
1991	140	186	13	1	2	342	9	204
1992	251	162	24	1	2	440	5	210
1993	265	204	17			486	13	203
1994	125	203	12	1	3	344	4	188
1995	109	251	46	2		408	3	172
1996	132	256	25	3		416	4	193
1997	169	239	30	5		443	1	242
1998	147	264	66	4		481	2	254
1999	214	255	68	4		541	4	235
2000	197	224	66	13	2	502	4	273
2001	187	237	72	7		503	6	244
2002	204	216	46	4		470	1	269
2003	277	210	63	5	1	556	7	308
2004	219	249	52	6	1	527	3	375
2005	179	221	66	1		467	2	362
2006	201	251	80	3		535	1	351
2007	221	265	79	8		573	3	379
2008	210	288	77	8	1	584	3	333
2009	143	302	104	2	1	552	1	377
2010	136	385	97	6		624	2	370
2011	81	423	162	13		679	3	371
Kokku	8682	7428	1280	98	19	17 507	354	9008

¹ Brutoarvud; erimenetlusi ei ole arvestatud.² Netoarvud.

19. Kohtu tegevuse üldine areng (1952–2011). Esitatud eelotsusetootlused
(liikmesriikide ja aastate lõikes)

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Muud ¹	Kokku
1961																		1											1
1962																		5											5
1963															1			5											6
1964																		4											6
1965					4					2								1											7
1966																		1											1
1967	5				11					3					1			3											23
1968	1				4					1	1							2											9
1969	4				11					1					1														17
1970	4				21					2	2							3											32
1971	1				18					6	5				1			6											37
1972	5				20					1	4							10											40
1973	8				37					4	5				1			6											61
1974	5				15					6	5							7								1			39
1975	7			1	26					15	14				1			4								1			69
1976	11				28					8	12							14								1			75
1977	16			1	30					14	7							9								5			84
1978	7			3	46					12	11							38								5			123
1979	13			1	33					18	19				1			11								8			106
1980	14			2	24					14	19							17								6			99
1981	12			1	41					17	11				4			17								5			108
1982	10			1	36					39	18							21								4			129
1983	9			4	36					15	7							19								6			98
1984	13			2	38					34	10							22								9			129
1985	13				40					45	11				6			14								8			139
																													>>>

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Muud ¹	Kokku
1986	13			4	18		4	2	1	19	5				1			16									8		91
1987	15			5	32		2	17	1	36	5				3			19									9		144
1988	30			4	34				1	38	28				2			26									16		179
1989	13			2	47		1	2	2	28	10				1			18			1						14		139
1990	17			5	34		4	2	6	21	25				4			9			2						12		141
1991	19			2	54		2	3	5	29	36				2			17			3						14		186
1992	16			3	62			1	5	15	22				1			18			1						18		162
1993	22			7	57		1	5	7	22	24				1			43			3						12		204
1994	19			4	44		2		13	36	46				1			13			1						24		203
1995	14			8	51		3	10	10	43	58				2			19	2		5					6	20		251
1996	30			4	66			4	6	24	70				2			10	6		6				3	4	21		256
1997	19			7	46		1	2	9	10	50				3			24	35		2				6	7	18		239
1998	12			7	49		3	5	55	16	39				2			21	16		7				2	6	24		264
1999	13			3	49		2	3	4	17	43				4			23	56		7				4	5	22		255
2000	15			3	47		2	3	5	12	50							12	31		8				5	4	26	1	224
2001	10			5	53		1	4	4	15	40				2			14	57		4				3	4	21		237
2002	18			8	59			7	3	8	37				4			12	31		3				7	5	14		216
2003	18			3	43		2	4	8	9	45				4			28	15		1				4	4	22		210
2004	24			4	50		1	18	8	21	48				1	2		28	12		1				4	5	22		249
2005	21		1	4	51		2	11	10	17	18				2	3		36	15	1	2				4	11	12		221
2006	17		3	3	77		1	14	17	24	34			1	1	4		20	12	2	3			1	5	2	10		251
2007	22	1	2	5	59	2	2	8	14	26	43			1		2		19	20	7	3	1		1	5	6	16		265
2008	24		1	6	71	2	1	9	17	12	39	1	3	3	4	6		34	25	4	1				4	7	14		288
2009	35	8	5	3	59	2		11	11	28	29	1	4	3		10	1	24	15	10	3	1	2	1	2	5	28	1	302
2010	37	9	3	10	71		4	6	22	33	49		3	2	9	6		24	15	8	10	17	1	5	6	6	29		385
2011	34	22	5	6	83	1	7	9	27	31	44		10	1	2	13		22	24	11	11	14	1	3	12	4	26		423
Kokku	685	40	20	141	1885	7	62	160	271	847	1100	2	20	11	75	46	1	789	387	43	88	33	4	11	76	91	531	2	7428

¹ Kohtuasi C-265/00: Campina Melkunie (Cour de justice Benelux vs. Benelux Gerechtshof).
Kohtuasi C-196/09: Miles jt (Euroopa koollide pretensioonide nõukogu).

20. Kohtu tegevuse üldine areng (1952–2011). Esitatud eelotsusetaotlused (liikmesriikide ja kohtute lõikes)

			Kokku
Belgia	Cour constitutionnelle	21	
	Cour de cassation	85	
	Conseil d'État	64	
	Muud kohtuasutused	515	685
Bulgaaria	Софийски градски съд Търговско отделение	1	
	Muud kohtuasutused	39	40
Tšehhi Vabariik	Nejvyššího soudu		
	Nejvyšší správní soud	10	
	Ústavní soud		
	Muud kohtuasutused	10	20
Taani	Højesteret	30	
	Muud kohtuasutused	111	141
Saksamaa	Bundesgerichtshof	148	
	Bundesverwaltungsgericht	105	
	Bundesfinanzhof	279	
	Bundesarbeitsgericht	23	
	Bundessozialgericht	74	
	Staatsgerichtshof des Landes Hessen	1	
	Muud kohtuasutused	1255	1885
Eesti	Riigikohus	2	
	Muud kohtuasutused	5	7
Iirimaa	Supreme Court	19	
	High Court	20	
	Muud kohtuasutused	23	62
Kreeka	Άρειος Πάγος	10	
	Συμβούλιο της Επικρατείας	50	
	Muud kohtuasutused	100	160
Hispaania	Tribunal Supremo	46	
	Audiencia Nacional	1	
	Juzgado Central de lo Penal	7	
	Muud kohtuasutused	217	271
Prantsusmaa	Cour de cassation	95	
	Conseil d'État	75	
	Muud kohtuasutused	677	847
Itaalia	Corte suprema di Cassazione	110	
	Corte Costituzionale	1	
	Consiglio di Stato	75	
	Muud kohtuasutused	914	1100
Küpros	Ανώτατο Δικαστήριο	2	
	Muud kohtuasutused		2
Läti	Augstākā tiesa	18	
	Satversmes tiesa		
	Muud kohtuasutused	2	20

>>>

			Kokku
Leedu	Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas	1	
	Lietuvos Aukščiausiasis Teismas	3	
	Lietuvos vyriausiasis administracinis Teismas	3	
	Muud kohtuasutused	4	11
Luksemburg	Cour supérieure de justice	10	
	Cour de cassation	8	
	Conseil d'État	13	
	Cour administrative	8	
	Muud kohtuasutused	36	75
Ungari	Legfelsőbb Bíróság	3	
	Fővárosi Ítéltábla	2	
	Szegedi Ítéltábla	1	
	Muud kohtuasutused	40	46
Malta	Qorti Kostituzzjonali		
	Qorti ta' l- Appel		
	Muud kohtuasutused	1	1
Madalmaad	Raad van State	74	
	Hoge Raad der Nederlanden	207	
	Centrale Raad van Beroep	49	
	College van Beroep voor het Bedrijfsleven	140	
	Tariefcommissie	34	
	Muud kohtuasutused	285	789
Austria	Verfassungsgerichtshof	4	
	Oberster Gerichtshof	87	
	Oberster Patent- und Markensenat	3	
	Bundesvergabeamt	24	
	Verwaltungsgerichtshof	66	
	Vergabekontrollsenat	4	
	Muud kohtuasutused	199	387
Poola	Sąd Najwyższy	5	
	Naczelny Sąd Administracyjny	15	
	Trybunał Konstytucyjny		
	Muud kohtuasutused	23	43
Portugal	Supremo Tribunal de Justiça	2	
	Supremo Tribunal Administrativo	45	
	Muud kohtuasutused	41	88
Rumeenia	Tribunal Dâmbovița	3	
	Curtea de Apel	14	
	Muud kohtuasutused	16	33
Sloveenia	Vrhovno sodišče	1	
	Ustavno sodišče		
	Muud kohtuasutused	3	4

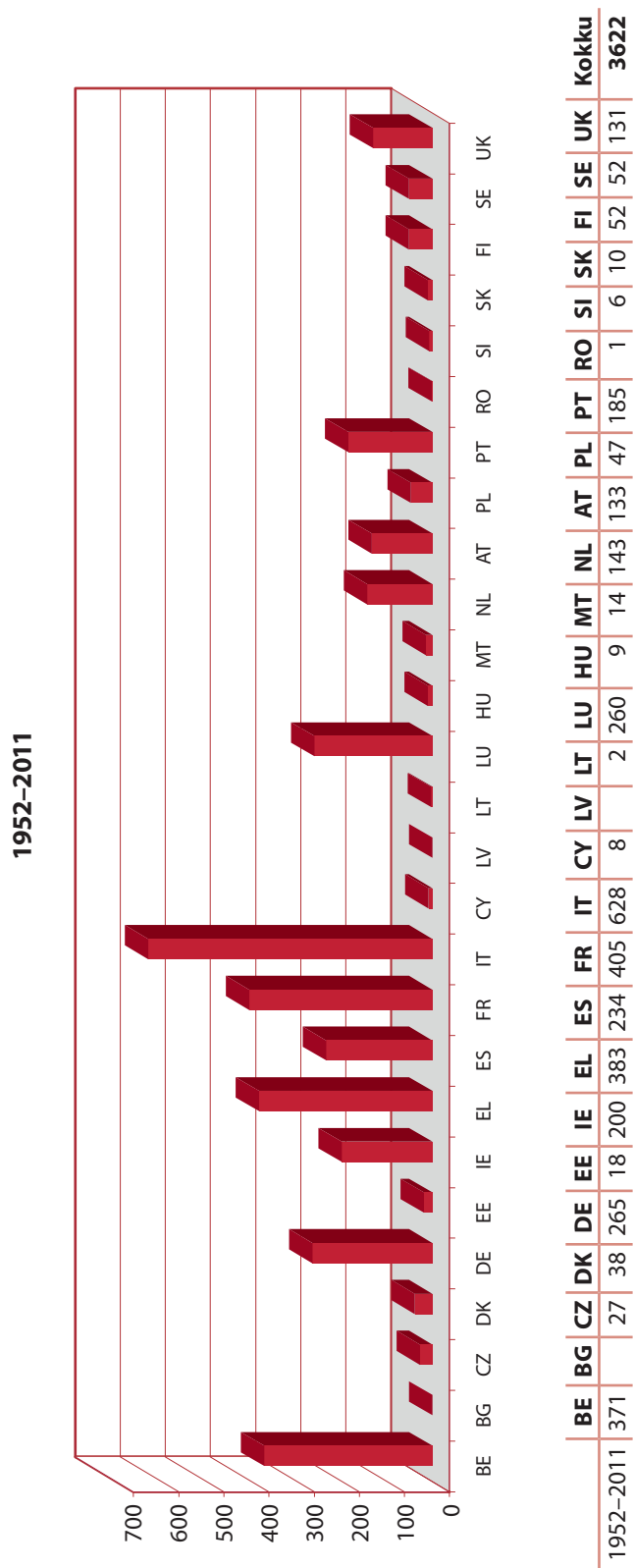
>>>

			Kokku
Slovakkia	Ústavný Súd		
	Najvyšší súd	6	
	Muud kohtuasutused	5	11
Soome	Korkein hallinto-oikeus	38	
	Korkein oikeus	12	
	Muud kohtuasutused	26	76
Rootsi	Högsta Domstolen	14	
	Marknadsdomstolen	5	
	Regeringsrätten	24	
	Muud kohtuasutused	48	91
Ühendkuningriik	House of Lords	40	
	Supreme Court	3	
	Court of Appeal	69	
	Muud kohtuasutused	419	531
Muud	Cour de justice Benelux/Benelux Gerechtshof ¹	1	1
	Euroopa koolide pretensioonide nõukogu ²	1	1
Kokku			7428

¹ Kohtuasi C-265/00: Campina Melkunie.

² Kohtuasi C-196/09: Miles jt.

21. Kohtu tegevuse üldine areng (1952–2011). Esitatud liikmesriigi kohustuste rikkumise hagid

II peatükk

Üldkohus

A. Üldkohtu tegevus 2011. aastal

President Marc Jaeger

Kuigi 2011. aastal ei olnud Üldkohtu liikmete osalist asendamist ette nähtud, ei olnud see kohtu koosseisu silmas pidades siiski täiesti stabiilne aasta. Üldkohtul avanes võimalus võtta uue liikmena vastu M. Kancheva, kes nimetati ametisse 2010. aasta juunist ametist lahkunud T. Tchipevi asemel; kahetsusväärselt pidi lahkuma ka E. Moavero Milanese. Need muudatused, mis ei ole seotud iga kolme aasta tagant ette nähtud koosseisu uuendamisega, on kujunenud kohtu elus tavaliseks nähtuseks, millele tuleb reageerida sobivate korralduslike ja õigusemõistmist käsitlevate meetmetega.

Statistika seisukohast võib 2011. aastat pidada kahtlemata rekordiliseks. Uute registreeritud kohtuasjade üldarv (722) on tõusnud ligi 15% võrreldes 2010. aastaga (636 saabunud kohtuasja), mil selles osas saavutati tase, milleni ei olnud kunagi varem jõutud. Lahendatud kohtuasjade arvu märkimisväärt tõus (+35%) tõi samuti endaga kaasa kohtu tegevuse pretsedenditu intensiivistumise – 714 lõpetatud kohtuasja (võrreldes 527 kohtuasjaga 2010. aastal), millele lisandus 52 ajutiste meetmete kohaldamise asja. Seda tulemust tuleb vaadelda nende ulatuslike reformide viljana, mille Üldkohus viis läbi nii seoses *case management*'iga selle laias tähenduses kui ka infotehnoloogilisi vahendeid ja tekstitöötluse arendamist puudutavalt.

Kuigi kohus peab üritama püsivalt hoida 2011. aastal võetud suunda, ei võimalda pidurdavate faktorite olemasolu tagada, et see saaks süstemaatiliselt jätkuda igal aastal. Seega tuleb läbi viia reforme, et Üldkohus ei saaks mitte ainult vastata kohtuvaidluste arvu süstemaatilisele tõusule, vaid ka vähendada õigusemõistmise mahajäävust. Seega tuleb märkida, et eespool kirjeldatud erakordsetest tulemustest hoolimata on menetluses olevate kohtuasjade arv tõusnud, ulatudes 1308 kohtuasjani, ning menetlusaja puhul on näha pikenemise tendentsi, kusjuures keskmine menetlusaeg on 26,7 kuud (võrreldes 24,7 kuuga 2010. aastal).

Kuna kohtusiseste reformide võimalused on ammendavalt ära kasutatud, tuleb nüüdsest pöörata pilk Üldkohtu menetlusnormide ajakohastamisele eesmärgiga tagada Üldkohtu menetluses olevate erinevat liiki kohtuasjade tõhusam ja paindlikum menetlemine, austades seejuures poolte menetluslikke õigusi. Eelkõige näitab aga 2011. aasta statistika kokkuvõtte lisaks neile kahtlemata vajalikele uuendustele meile seda, et Üldkohus ei saa näha tulevikku ilma struktuuriliste muudatuste ning uute majanduslike, rahaliste ja eelarvevahenditeta, mille väljavaated ei ole aga siiski soodsad.

Sisuliselt tuleb välja tuua, et Üldkohtu menetluses olevaid kohtuasju iseloomustas 2011. aastal vaidluste arvu tõus riigiabi valdkonnas (67 saabunud kohtuasja), intellektuaalomandi vaidluste jätkuvalt suur osa (219 kohtuasja ehk 30% kõikidest kohtuvaidlustest) ning Euroopa Liidu poolt teatud kolmandate riikide suhtes võetud piiravaid meetmeid käsitlevate hagide arvu ulatuslik tõus (93 saabunud kohtuasja), mis iseloomustab eriti ilmekalt liidu seadus- ja määrusandliku tegevuse otsest mõju kohtule. Üldiselt iseloomustab kohtuvaidlusi nende mitmekesisuse ja keerukuse tõus, millest annab tunnistust järgnev ülevaade, mis on pühendatud Üldkohtu erinevatele tegevusvaldkondadele seoses seaduslikkuse (I), kahju hüvitamise (II), apellatsioonkaebuste (III) ja ajutiste meetmete kohaldamise menetlustega (IV).

I. Seaduslikkusega seotud vaidlused

ELTL artikli 263 alusel esitatud hagide vastuvõetavus

1. Hagi esitamise tähtaeg

Tühistamishagi on vastuvõetav, kui on kinni peetud ELTL artikli 263 kuuendas lõigus ette nähtud tähtajast; nimetatud sätte kohaselt tuleb tühistamishagid esitada kahe kuu jooksul vastavalt kas meetme avaldamisest või teatavakstegemisest hagejale või nende puudumisel kahe kuu jooksul pärast päeva, mil hageja sai sellest teada. Kui vaidlustatud akt kuulub avaldamisele, siis hakkab see tähtaeg vastavalt Üldkohtu kodukorra artikli 102 lõikele 1 kulgema alates ajast, mil on möödunud neliteist päeva nimetatud avaldamise päevast.

Kohtuasjas *PPG ja SNF vs. ECHA* (21. septembri 2011. aasta määrus kohtuasjas T-268/10, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud, tehtud laiendatud koosseisus) vaidlustati Euroopa Kemikaaliamet otsus, mille kemikaaliamet oli avaldanud oma veebilehel, tulenevalt tema REACH-määruses¹ sätestatud kohustusest. Kuna kodukorra artikli 102 lõiget 1 kohaldatakse üksnes Euroopa Liidu Teatajas avaldatud otsustele ning kuna kõnealusel juhul ei olnud üheski sättes nõutud, et vaidlustatud otsus tuleks avaldada Euroopa Liidu Teatajas (erinevalt näiteks riigiabi puudutavatest otsustest), asus Üldkohus seisukohale, et neljateistkümnepäevane tähtaja pikendamine ei ole kohaldatav. Üldkohus jõudis seega järeldusele, et hagi ei ole vastuvõetav.

Lisaks sellele otsustas Üldkohus 1. aprilli 2011. aasta määruses kohtuasjas T-468/10: *Doherty vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata), et hagiavalduse faksi teel esitamisel arvessevõetav kellaaeg on Üldkohtu kantseleis registreeritud kellaaeg, arvestades kodukorra artikli 43 lõiget 3 (milles on ette nähtud, et menetlustähtaegade arvutamisel lähtutakse üksnes kohtukantseleisse esitamise kuupäevast). See kellaaeg on Luxembourgigi kellaaeg, võttes arvesse, et Euroopa Liidu Kohtu asukoht on vastavalt EL toimimise lepingu protokollile nr 6 Luxembourg.

Lõpetuseks otsustas Üldkohus 22. juuni 2011. aasta määruses kohtuasjas T-409/09: *Evropaïki Dynamiki vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud), et kodukorra artikli 102 lõikes 2 ette nähtud kümnepäevane lisatähtaeg, mis antakse seoses suurte vahemaadega, puudutab üksnes menetlustähtaegu, mitte viieaastast aegumistähtaega, mis on ette nähtud Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklis 46 ja mille möödumine toob kaasa lepinguvälise vastutuse menetluse lõpetamise. Menetlustähtajad, nagu hagi esitamise tähtajad ja liidu lepinguvälise vastutuse hagi viieaastane aegumistähtaeg, on oma olemuselt erinevad tähtajad. Kaebetähtajad põhinevad nimelt avalikul huvil ning need ei ole menetlusosaliste ega kohtu määrata, kuna nende eesmärk on tagada õiguslike olukordade selgus ja kindlus. Liidu kohtul tuleb seega ka omal algatusel kindlaks teha, kas hagi või kaebus on esitatud ettenähtud tähtaja jooksul. Lepinguvälise vastutuse hagi aegumise väidet ei saa aga kohus omal algatusel tõstatada.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2006. aasta määrus (EÜ) nr 1907/2006, mis käsitleb kemikaalide registreerimist, hindamist, autoriseerimist ja piiramist (REACH) ning millega asutatakse Euroopa Kemikaaliamet, muudetakse direktiivi 1999/45/EÜ ja tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EMÜ) nr 793/93 ja komisjoni määrus (EÜ) nr 1488/94 ning samuti nõukogu direktiiv 76/769/EMÜ ja komisjoni direktiivid 91/155/EMÜ, 93/67/EMÜ, 93/105/EÜ ja 2000/21/EÜ (ELT L 396, lk 1).

2. ELTL artikli 263 neljas lõik. Esimesed kohtuasjad, milles seda on kohaldatud

a. Mõiste „üldkohaldatav akt“

EÜ artikli 230 neljanda lõigu kohaselt on üksikisikute hagid, mis on esitatud selliste õigusaktide peale, mille adressaadid nad ei ole, vastuvõetavad kahel tingimusel: vaidlustatud õigusakt peab neid puudutama otseselt ja isiklikult. Kohtupraktika kohaselt saavad teised füüsilised või juriidilised isikud, kes ei ole otsuse adressaadid, ainult siis väita, et otsus puudutab neid isiklikult, kui see otsus mõjutab neid mingite neile omaste tunnuste tõttu või neid iseloomustavate faktiliste asjaolude tõttu, mis neid kõigist teistest eristavad, ning seeläbi eristab neid isiklikult analoogiliselt isikuga, kellele otsus on adresseeritud².

Lissaboni lepingu jõustumisega 1. detsembril 2009 muutusid tühistamishagi vastuvõetavuse tingimused. Vastavalt ELTL artikli 263 neljandale lõigule võib iga füüsiline või juriidiline isik esitada hagi teda otseselt ja isiklikult puudutava akti peale ning üldkohaldatava akti peale, mis puudutab teda otseselt ega sisalda rakendusmeetmeid. Üldkohus tõlgendas esimest korda seda uut sätet, mille eesmärk on lihtsustada üksikisikute jaoks liidu kohtutesse pöördumist.

Üldkohus määratles kohtuasjas *Inuit Tapiriit Kanatami jt vs. parlament ja nõukogu* (6. septembri 2011. aasta määrus kohtuasjas T-18/10, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, tehtud laien- datud koosseisus) esimest korda mõistet „üldkohaldatav akt“ ELTL artikli 263 neljanda lõigu tähen- duses. Viimati nimetatud sätet tõlgendades märkis kohus, et vaatamata sõna „otsus“ puudumisele, võimaldab see säte esitada hagi esiteks üksikaktide peale, teiseks üldaktide peale, mis puudutavad füüsilist või juriidilist isikut otseselt ja isiklikult, ning kolmandaks üldkohaldatavate aktide peale, mis puudutavad teda otseselt ega sisalda rakendusmeetmeid. Määratluse „üldkohaldatav“ tavatä- hendusest lähtudes on Üldkohtu arvamuse kohaselt mainitud kolmanda võimalusega hõlmatud aktid samuti üldaktid. See ei kehti aga kõigi üldaktide, vaid üksnes selliste aktide kohta, mis ei ole seadusandlikud aktid, nagu nähtub artikli 263 üldisest eesmärgist ja selle sätte vastuvõtmisele eel- nenud väljatöötamisprotsessist, mis oli esialgu kavandatud Euroopa põhiseaduse lepingu eelnõu artikli III-365 neljandaks lõiguks. Üldkohus lisas teleoloogilist tõlgendusmeetodit kasutades, et selle sätte eesmärgiga – võimaldada füüsilistel ja juriidilistel isikutel esitada hagi selliste üldaktide peale, mis ei ole seadusandlikud aktid, välistades nõnda olukorra, kus selline isik peaks kohtusse pöör- dumiseks toime panema õigusrikkumise – on kooskõlas, et seadusandliku akti peale esitatud hagi vastuvõetavuse tingimused on rangemad kui muu üldkohaldatava akti peale esitatava hagi puhul.

Üldkohus märkis kõnealuses kohtuasjas, et vaidlustatud akt, milleks on määrus hülgetoodetega kauplemise kohta³, on vastu võetud EÜ asutamislepingu alusel (EÜ artikkel 251) kaasotsustamis- menetluses. Rõhutades, et ELTL artiklist 289 nähtub, et ELTL artiklis 294 ette nähtud menetlust (seadusandlik tavamenetlus) kohaldades vastu võetud õigusaktid on seadusandlikud aktid ning et see menetlus vastab sisuliselt kaasotsustamismenetlusele, järeldas Üldkohus EL toimimise lepingus ette nähtud erinevate õigusaktide kategooriate põhjal, et vaidlustatud määrust tuleb määratleda seadusandliku aktina. Akti määratlemine seadusandliku aktina või muu üldkohaldatava aktina EL toimimise lepingu kohaselt sõltub sellest, kas selle vastuvõtmisel kohaldati seadusandlikku menet- lust või mitte. Hagi vastuvõetavus sõltus seega kõnealuses asjas sellest, kas hagejad olid võimelised tõendama, et see määrus puudutab neid otseselt ja isiklikult eespool mainitud ja ELTL artikli 263 neljandas lõigus silmas peetud teise tingimuse tähenduses.

² Euroopa Kohtu 15. juuli 1963. aasta otsus kohtuasjas 25/62: *Plaumann vs. komisjon* (EKL 1962, lk 197, 223).

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. septembri 2009. aasta määrus (EÜ) nr 1007/2009 hülgetoodetega kauple- mise kohta (ELT L 286, lk 36).

b. Isikut otseselt puudutav akt ja akt, mille jaoks on vaja rakendusmeetmeid

Üldkohus järeldas mõiste „üldkohaldatav akt“ määratluse põhjal 25. oktoobri 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-262/10: *Microban International ja Microban (Europe) vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata), et hagi komisjoni otsuse peale, millega hagejate toodetav keemiline aine triklosaan jäeti kandmata toiduga kokkupuutumiseks ettenähtud plastmaterjalide ja -esemete valmistamiseks lubatud lisaaineid sisaldavasse loetelusse, on vastuvõetav.

Üldkohus sedastas esiteks, et komisjon on vaidlustatud otsuse vastu võtnud mitte oma seadusandlikku pädevust, vaid rakendusvolitusi kasutades, ja teiseks, et see otsus on üldakt, kuna seda kohaldatakse objektiivselt määratletud olukordadele ning see tekitab õiguslikke tagajärgi üldiselt ja abstraktselt määratletud isikute rühmadele. Kohus järeldas sellest, et vaidlustatud otsus on üldkohaldatav akt ELTL artikli 263 neljanda lõigu tähenduses.

Olles meelde tuletanud, et ELTL artikli 263 neljanda lõigu eesmärk on laiendada hagi esitamise tingimusi, võimaldades füüsilisel või juriidilisel isikul vaidlustada üldkohaldatavaid akte, mis puudutavad teda otseselt ega sisalda rakendusmeetmeid, otsustas Üldkohus, et sellesse sättesse uuendusena sisse viidud otsese puutumuse mõistet ei saa tõlgendada kitsamalt kui EÜ artikli 230 neljandas lõigus toodud otsese puutumuse mõistet. Olles tuvastanud, et vaidlustatud otsus puudutas hagejaid otseselt vastavalt EÜ artikli 230 neljandas lõigus toodud otsese puutumuse mõistele, järeldas Üldkohus sellest, et vaidlustatud otsus puudutab neid samamoodi ka ELTL artikli 263 neljandasse lõiku uuendusena sisse viidud otsese puutumuse mõiste tähenduses.

Küsimuse kohta, kas vaidlustatud otsus sisaldab rakendusmeetmeid, leidis Üldkohus, et direktiivi 2002/72/EÜ⁴ kohaselt võib pärast 1. jaanuari 2010 edasi kasutada üksnes neid lisaaineid, mis on esitatud esialgses loetelus. Lisaks eemaldatakse lisaaine selle direktiivi kohaselt ajutisest loetelust siis, kui komisjon teeb otsuse jätta see lõplikku loetelusse kandmata. Seetõttu oli lisamata jätmise otsuse vahetu tagajärg see, et triklosaan eemaldati esialgsest loetelust ja keelati selle turustamine, ilma et liikmesriigid oleksid pidanud vastu võtma mis tahes rakendusmeetmeid. Peale selle ei nõudnud üleminekumeele, mis lubas pikendada triklosaani turustamist kuni 1. novembrini 2011, liikmesriikidelt ühtegi rakendusmeedet, sest liikmesriikide võimalik sekkumine, et muuta 1. novembri 2011. aasta kuupäev varasemaks, on vabatahtlik. Lõpetuseks rõhutas Üldkohus, et ehkki selles viimases olukorras võib üleminekumeele kaasa tuua selle, et liikmesriigid võtavad rakendusmeetmeid, oli nimetatud üleminekumeele mõeldud üksnes selleks, et hõlbustada vaidlustatud otsuse elluviimist. Niisiis on tegu lisameetmega vaidlustatud otsuse peamise eesmärgi suhtes, milleks on keeld turustada triklosaani.

Leides, et vaidlustatud akt on üldkohaldatav akt, mis puudutab hagejaid otseselt ega sisalda rakendusmeetmeid, tunnistas Üldkohus hagi ELTL artikli 263 uute sätete alusel vastuvõetavaks.

3. Üldkohtu pädevus tühistada otsused, millega rakendatakse liikmesriigi kohustuste rikkumist tuvastava kohtuotsuse täitmata jätmise eest Euroopa Kohtu määratud karistusmaksleid

Kohtuasjas *Portugal vs. komisjon* (29. märtsi 2011. aasta otsus kohtuasjas T-33/09, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) oli Üldkohtule esitatud nõue tühistada komisjoni otsus, mis käsitleb karistusmaksete nõuet, mis tuli tasuda Euroopa Kohtu 10. jaanuari 2008. aasta otsuse

⁴ Komisjoni 6. augusti 2002. aasta direktiiv 2002/72/EÜ toiduga kokkupuutumiseks ettenähtud plastmaterjalide ja toodete kohta (EÜT L 220, lk 18; ELT eriväljaanne 13/29, lk 535).

kohtuasjas C-70/06: *komisjon vs. Portugal*⁵ täitmiseks; see kohtuotsus oli omakorda järg esimesele kohtuotsusele⁶, milles tuvastati selle riigi kohustuste rikkumine, kuna ta ei olnud kehtetuks tunnistanud oma siseriiklikke õigusnorme, millega kahjutasu maksmine isikutele, kellele on tekitatud kahju liidu õiguse rikkumisega, oli seatud sõltuvusse süü või tahtluse tõendatusest riigihangete valdkonnas.

Üldkohus sedastas seoses sellega, et asutamisleping ei sisalda ühtki konkreetset sätet selliste liikmesriigi ja komisjoni vaheliste kohtuvaidluste kohta, mis puudutavad nende summade sissenõudmist, mis tuleb tasuda liikmesriigi kohustuste rikkumist tuvastava ja liikmesriiki komisjonile karistumakse tasumiseks kohustava Euroopa Kohtu otsuse täitmiseks, kui esimest liikmesriigi kohustuste rikkumist tuvastavat kohtuotsust ei täideta. Sellest tuleneb, et kohaldatakse asutamislepinguga ette nähtud õiguskaitsevahendeid ning sellise otsuse peale, milles komisjon määrab kindlaks liikmesriigile määratud karistumakse summa, on võimalik esitada tühistamishagi, mis kuulub Üldkohtu pädevusse.

Samas ei tohi Üldkohus selle volituse kasutamisel sekkuda Euroopa Kohtule liikmesriigi kohustuste rikkumise tuvastamise valdkonnas antud ainupädevusse. Üldkohus ei saa seega juhul, kui ta lahendab hagi komisjoni sellise otsuse tühistamiseks, mis puudutab Euroopa Kohtu otsuse täitmist, otsustada sellist küsimust liikmesriigi asutamislepingust tulenevate kohustuste rikkumise kohta, mida ei ole eelnevalt käsitletud Euroopa Kohtus.

Üldkohus märkis lisaks sellele, et Euroopa Kohtu selle otsuse täitmise raames, millega määrati liikmesriigile karistumakse, peab komisjon saama hinnata meetmeid, mida liikmesriik võttis Euroopa Kohtu otsuse täitmiseks, ilma et riivataks liikmesriikide kohustuste rikkumise tuvastamise menetlusest tulenevaid liikmesriikide õigusi ega Euroopa Kohtu ainupädevust otsustada liikmesriigi õiguse liidu õigusele vastavuse üle. Komisjon peab seega enne karistumakse sissenõudmist kontrollima, kas liikmesriigi kohustuste rikkumise tuvastamise menetluses tehtud kohtuotsuses Euroopa Kohtu välja toodud rikkumised jätkuvad endiselt pärast liikmesriigile kohustuste rikkumise lõpetamiseks Euroopa Kohtu määratud tähtaja möödumist. Komisjon ei või seoses sellega siiski otsustada, et liikmesriigi poolt kohtuotsuse täitmiseks võetud meetmed ei ole liidu õigusega kooskõlas, ning teha sellest järeldusi seoses Euroopa Kohtu määratud karistumakse arvutamisega. Kui komisjon leiab, et liikmesriigi kehtestatud uus õiguslik kord ei kujuta endiselt endast direktiivi nõuetekohast ülevõtmist, siis peab ta alustama liikmesriigi kohustuste rikkumise tuvastamise menetlust.

Üldkohus tuletas kõnealuses asjas meelde, et Euroopa Kohtu 10. jaanuari 2008. aasta otsusest kohtuasjas *komisjon vs. Portugal* (C-70/06) tuleneb, et see liikmesriik pidi tunnistama vaidlusalused siseriiklikud õigusnormid ning et karistumakseid tuli tasuda kuni nende kehtetuks tunnistamiseni. Nimetatud õigusnormid tunnistati kehtetuks seadusega, mis jõustus 30. jaanuaril 2008. Komisjon ei olnud sellele vaatamata nõus asuma seisukohale, et liikmesriigi kohustuste rikkumine lõppes sel kuupäeval, vaid leidis, et rikkumine lakkas 18. juulil 2008, mil jõustusid uued õigusnormid. Üldkohus sedastas, et komisjon on seeläbi eiranud nimetatud kohtuotsuse resolutsiooni, ja tühistas vaidlustatud otsuse.

⁵ EKL 2008, lk I-1. Sama liiki vaidlus oli aluseks 19. oktoobri 2011. aasta otsusele kohtuasjas T-139/06: *Prantsusmaa vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata).

⁶ Euroopa Kohtu 14. oktoobri 2004. aasta otsus kohtuasjas C-275/03: *komisjon vs. Portugal* (kohtulahendite kogumikus ei avaldata).

Ettevõtjatele kohaldatavad konkurentsieeskirjad

1. Üldised küsimused

a. Mõiste „ettevõtja”

Liidetud kohtuasjades *Gosselin vs. komisjon* ja *Stichting Administratiekantoor Portielje vs. komisjon* (16. juuni 2011. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-208/08 ja T-209/08, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) täpsustas Üldkohus, millistel tingimustel kohaldatakse kohtupraktikat, mille kohaselt ühe üksuse otsene või kaudne sekkumine sellise ettevõtja majandustegevusse, milles tal on selle ettevõtja üle kontrolli tagav osalus, võimaldab kvalifitseerida seda üksust ettevõtjana konkurentsioiguse tähenduses. Komisjon oli oma otsuses leidnud, et Portielje – fond, kellel on varahaldajana Gosselini aktsiad – võttis kaudselt osa viimati nimetatud ettevõtja majandustegevusest. Üldkohus märkis siiski, et kuna kohtupraktikas ei ole kehtestatud ettevõtja juhtimise „sekkumise” eeldust, on selle asjaolu tõendamise kohustus komisjonil. Kohus leidis kõnealuses asjas, et komisjon esitas üksnes struktuuri puudutavad argumendid, märkides ainult, et Portieljele kuulub peaaegu kogu Gosselini kapital ja et selle juhtkonna kolm peamist liiget olid samal ajal ka Gosselini juhatuse liikmed, ega esitanud ühtegi konkreetset tõendit, näitamaks, et Portielje ka tegelikult sekkus Gosselini tegevusse. Üldkohus järeldas seega, et komisjon ei ole tõendanud, et Portielje on ettevõtja.

b. Konkurentsipiirangud. Võimalik konkurents

Kohtuasjas *Visa Europe ja Visa International Service vs. komisjon* (14. aprilli 2011. aasta otsus kohtuasjas T-461/07, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) heitsid hagejad komisjonile ette, et ta on hinnanud neile süüks pandud rikkumise mõju konkurentsile, kohaldades majanduslikult ja õiguslikult ekslikku kriteeriumi, st võimalust tugevdada konkurentsi, mis esines asjaomasel turul. Üldkohus ei nõustunud selle argumendiga, märkides, et asjaolu, et komisjon on kindlaks teinud, et ei saa öelda, et konkurents asjaomasel turul ei ole tõhus, ei takista sellise tegevuse sanktsioneerimist, mille tagajärg on võimaliku konkurenti eemaletõrjumine. Teatud turu konkurentsitingimuste analüüs põhineb nimelt mitte ainult praegusel konkurentsil, milles asuvad kõnealusel turul juba tegutsevad ettevõtjad, vaid ka võimalikul konkurentsil. Üldkohus kinnitas seega komisjoni seisukohta, mis põhines konkurentsi piirava mõju hindamisel võimalikule konkurentsile ja asjaomase turu struktuurile.

See kohtuotsus võimaldas Üldkohtul samuti täpsustada mõiste „võimalik konkurent” piire. Kohus märkis seoses sellega, et ehkki ühe ettevõtja kavatsus turule siseneda võib olla oluline kontrollimaks, kas teda võib lugeda võimalikuks konkurendiks, on sellise määratluse aluseks olev keskne asjaolu siiski tema suutlikkus kõnealusele turule siseneda.

c. Mõistlik tähtaeg

16. juuni 2011. aasta otsuses liidetud kohtuasjades T-240/07 ja T-235/07: *Heineken Nederland ja Heineken vs. komisjon* ning *Bavaria vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud), mis on tehtud seoses Madalmaade õllekartelliga, vähendas komisjon igale ettevõtjale määratud trahvi 100 000 euro võrra ebamõistlikult pika haldusmenetluse tõttu, mis oli kestnud üle seitsme aasta pärast kontrolle. Üldkohus leidis seoses sellega, et liiga pikk menetlusaeg haldusmenetluses viis mõistliku tähtaja põhimõtte rikkumiseni ja et komisjoni kindlasummalise trahvi vähendamisel ei ole arvesse võetud neile ettevõtjatele määratud trahvide summat – s.o Heineken NV ja tema filiaali puhul 219,28 miljonit eurot ning Bavaria NV puhul 22,85 miljonit eurot –, nii et selline vähendamine ei saa nimetatud rikkumist adekvaatselt heastada. Seetõttu otsustas Üldkohus trahvisummat 5% võrra vähendada.

2. Kohtupraktika ELTL artikli 101 valdkonnas

a. Tõendite hindamine

Gaasisolatsiooniga jaotusseadmete kartelli puudutavates kohtuotsustes oli Üldkohtul võimalus teatud määral täpsustada tõendamiskorda keelatud kokkulepete valdkonnas.

– Vastuvõetavus

Kohtuasjas *Fuji Electric vs. komisjon* (12. juuli 2011. aasta otsus kohtuasjas T-132/07, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) väitis komisjon, et nii haldusmenetluses esitamata jäetud väited kui ka dokumendid, mida ei ole esitatud haldusmenetluses ja mille hageja esitab esimest korda Üldkohtus, ei ole vastuvõetavad. Üldkohus ei nõustunud selle seisukohaga ja rõhutas, et konkurentsioigust puudutava haldusmenetlusega seotud ettevõtjate õigusi ja kohustusi loetlevaid eeskirju ei saa tõlgendada nii, et need kohustavad isikut koostööd tegema ja formuleerima vastuseks temale saadetud komisjoni vastuväiteteatisele juba haldusemenetluse staadiumis kõik väited, mis ta soovib tühistamishagi põhjenduseks esitada.

Komisjon järeldas samamoodi, et hageja poolt haldusmenetluses sõnaselgelt omaks võetud faktiliste ja õiguslike asjaolude kahtluse alla seadmisel põhinevad väited ei ole vastuvõetavad. Üldkohus märkis aga, et kui puudutatud isik otsustab vabatahtlikult koostööd teha ja võtab haldusmenetluses otseselt või kaudselt omaks asjaolu, mis õigustab rikkumise temale süükspanemist, ei piira see aluslepingus sätestatud hagi esitamise õiguse kasutamist. Kui selleks ei ole õiguslikku alust otseselt ette nähtud, on selline piirang vastuolus seaduslikkuse ja kaitseõiguste tagamise aluspõhimõtetega.

– Tunnistajate ütlused

12. juuli 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-112/07: *Hitachi jt vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) tuletas Üldkohus esmalt meelde, et kartellis osalemises süüdistatava ettevõtja avaldust, mille tõelevastavuse on vaidlustanud paljud teised puudutatud ettevõtjad, ei saa pidada piisavaks tõendiks viimati nimetatud ettevõtjate poolt konkurentsieeskirjade rikkumise toimepanemise kohta, kui selle toetuseks puuduvad muud tõendid. Kohus täpsustas seejärel, et äriühingu töötajate kirjalikud ütlused, mis on koostatud äriühingu järelevalve all ning esitatud viimase poolt ja kaitseks komisjoni haldusmenetluses, ei saa üldjuhul olla käsitatavad sama äriühingu avaldustest erinevate ja sõltumatute avaldustena. Need pigem täiendavad nimetatud avaldusi ning võivad viimaste sisu täpsustada ja konkretiseerida. Seega peavad neid toetama muud tõendid.

– Konteksti puudutavad asjaolud

12. juuli 2011. aasta otsustes eespool viidatud kohtuasjas *Hitachi jt vs. komisjon*, kohtuasjas T-113/07: *Toshiba vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) ja kohtuasjas T-133/07: *Mitsubishi Electric vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) tuletas Üldkohus meelde, et kui komisjon tugineb rikkumise asetleidmist järeldades üksnes asjassepuutuvate ettevõtjate käitumisele turul, siis piisab, kui viimased tõendavad, et esines asjaolusid, mis näitavad komisjoni tuvastatud fakte erinevas valguses ja mis võimaldavad seega anda faktidele teise usutava ja komisjoni esitatust erineva seletuse. Siiski, isegi kui dokumentaalsete tõendite puudumine võib olla asjassepuutuv tegur komisjoni viidatud kaudsete tõendite kogumi hindamisel, ei saa see üksi võimaldada ettevõtjal seada kahtluse alla komisjoni argumente ja esitada faktilistele asjaoludele alternatiivne seletus. Seda võib teha üksnes siis, kui komisjoni

esitatud tõendid ei võimalda rikkumise toimepanemist tuvastada kahtluseta ja ilma, et oleks vajalik tõlgendamine.

– Üldkohtu kontroll

Eespool viidatud kohtuasjas *Mitsubishi Electric vs. komisjon* seadis hageja kahtluse alla kohtupraktika, mille kohaselt juhul, kui komisjonil on raskusi, kui ta üritab tõendada rikkumist, siis võib kohaldada paindlikumaid tõendamisnõudeid. Oma argumentide põhjenduseks märkis hageja, et viimastel aastatel on kartelle puudutavates asjades määratavad trahvid aina suurenenud, mis peab kindlasti mõjutama kontrolli intensiivsust komisjoni otsuste üle. Üldkohus ei nõustunud selle argumentiga ja rõhutas, et kuigi trahvisummade suurenemisel võivad tõesti olla raskemad tagajärjed isikutele, kellele need trahvid määratakse, on selle tagajärjeks siiski – kuna komisjoni selline tegutsemissuund on üldteada –, et ettevõtjad, kes end rikkumises süüdi tunnistavad, üritavad seda enam tagada, et esitataks nii vähe kasutatavaid tõendeid kui võimalik, mis muudab komisjoni ülesande raskemaks.

Lisaks sellele tuletas Üldkohus 25. oktoobri 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-348/08: *Aragonesas Industrias y Energía vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) meelde, et kuna tema ülesanne on hinnata, kas tõenditest ja muudest asjaoludest, millele komisjon vaidlustatud otsuses tugineb, piisab rikkumise tõendamiseks, siis peab ta ka tuvastama tõendid, millele komisjon tugines tõendamaks, et hageja osales kõnealuses rikkumises. Tõendite tuvastamist puudutava analüüsi saab läbi viia üksnes vaidlustatud otsuse neid põhjendusi sisaldava osa suhtes, kus komisjon kirjeldab haldusmenetluse võistleva menetluse staadiumi.

b. Osalemine ühes ja vältavas rikkumises

16. juuni 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-210/08: *Verhuizingen Coppens vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) tuletas Üldkohus meelde, et selleks, et ettevõtjat saaks võtta vastutusele ühe ja vältava rikkumise eest, on vaja, et ta oleks teadlik rikkumise teiste osaliste rikkumistest. Kohus märkis seega esmalt, et kuigi hageja osales kõnealuses asjas fiktiivsete kolimispaakumiste esitamises, ei olnud ta seevastu teadlik teiste ettevõtjate konkurentsivastasest tegevusest, mis puudutas kokkuleppeid tagasilükatud paakumiste pealt või paakumise tegemata jätmise pealt rahalise hüvitamise süsteemi kohta. Kuna otsuse põhjendustest – sõltumata selle resolutsioonist – nähtus selgelt, et komisjon oli lugenud selle tegevuse üheks ja vältavaks rikkumiseks, tühistas Üldkohus nii rikkumise tuvastamise kui ka määratud trahvi.

c. Trahvide arvutamine

2011. aastat iseloomustas väga suur arv kartelle puudutavaid kohtuasju, milles tõusid esile mitu probleemi seoses määratud trahvide arvutamisega, ning esimesed kohtuasjad, milles Üldkohus tõlgendas 2006. aasta suuniseid⁷.

– Müügiväärtus

16. juuni 2011. aasta otsuses liidetud kohtuasjades T-204/08 ja T-212/08: *Team Relocations jt vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) tuli Üldkohtul täpsustada mõiste „müük” tõlgendamist, mida tuleb arvesse võtta 2006. aasta suuniste kohaldamisel. Kohus

⁷ Suunised määruse (EÜ) nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 punkti a kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta, mis on vastu võetud 1. septembril 2006 (ELT 2006, C 210, lk 2).

ei nõustunud seoses sellega hageja seisukohaga, kes nõudis, et arvesse võetaks üksnes müügi-väärtust, mis tulenes teenusest, mida rikkumised tegelikult puudutasid. Kohus järeldas nimelt, et müügiväärtusena tuleb suuniste tähenduses arvesse võtta seda, mis saadi asjaomasel turul.

– Rikkumise raskus

Kohtuasjas *Ziegler vs. komisjon* (16. juuni 2011. aasta otsus kohtuasjas T-199/08, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) viitas hageja põhjenduste puudumisele, mis mõjutas trahvi lähtesumma arvutamist. Üldkohus märkis seoses sellega, et 2006. aasta suunistes töid kaasa „põhjaliku muudatuse trahvide arvutamise metodoloogias”. Eelkõige kaotati rikkumiste jagamine kolme kategooriasse („kerged”, „rasked” ja „väga rasked”) ning kehtestati astmestik 0%-st kuni 30%-ni, et võimaldada täpsemat eristamist. Peale selle arvutatakse trahvi lähtesumma nüüdsest „osakaaluna müügiväärtusest[, mis] saadakse rikkumise raskusastme korrutamisel aastate hulgaga, mil rikkumine aset leidis”. Üldjuhul „määratakse osakaal maksimaalselt 30% müügiväärtusest”. Mis puudutab hindade määramise, turu jagamise ja tootmise piiramise horisontaalkokkuleppeid, mis „on juba oma olemuselt kõige tõsisemad konkurentsipiirangud”, siis peab arvesse võetav müügiväärtuse osakaal üldjuhul olema „astmestiku kõrgemal tasemel”. Selles olukorras peab komisjon, arvestades kaalutlusruumi, mis tal selles valdkonnas on, põhjendama arvesse võetud müügiväärtuse osakaalu ega tohi piirduda sellega, et põhjendab üksnes trahvi kvalifitseerimist „väga raskeks”. Üldisemalt rõhutas Üldkohus – nõustudes sellega, et otsus on selles osas piisavalt põhjendatud – seoses olemasoleva kohtupraktikaga seda, et nimetatud kohtupraktika on kujundatud eelkõige seoses eelnevate suunistega, ning kutsus seega komisjoni 2006. aasta suuniste kohaldamise raames trahvide arvutamist tugevamalt põhjendama, et ettevõtjad saaksid üksikasjalikult teada neile määratud trahvi arvutamise meetodi.

Eespool viidatud kohtuotsuses *Team Relocations jt vs. komisjon* järeldas Üldkohus – sedastades, et 2006. aasta suunistes kaotati nii rikkumiste jagamine kategooriatesse kui ka fikseeritud summad ning kehtestati süsteem, mis võimaldab täpsemat eristamist vastavalt rikkumiste raskusele –, et komisjon võib vabalt välja tuua iga ettevõtja individuaalse rolli raskusastme kas saadud müügiväärtuse osakaalu protsendi kindlaksmääramise või kergendavate või raskendavate asjaolude hindamise käigus. Viimasel juhul peab nimetatud asjaolude hindamine siiski võimaldama ühes rikkumises osalemise suhtelise raskusastme piisavat arvestamist ja ka selle raskusastme võimalikku muutust aja jooksul.

– Rikkumise kestus

Eespool viidatud liidetud kohtuasjades *Team Relocations jt vs. komisjon* vaidlustati müügiväärtuse põhjal määratud summa süstemaatiline korrutamine aastate hulgaga, mil ettevõtja rikkumises osales, nagu on ette nähtud 2006. aasta suunistes, kuna see süsteem annab rikkumise väidetavale kestusele ebaproportsionaalse ulatuse, võrreldes teiste asjassepuutuvate tegurite, eelkõige rikkumise raskusastmega. Kuigi Üldkohus märkis, nagu on viidatud seoses rikkumise raskusega, et komisjoni uus lähenemine kujutab ka seoses sellega endast põhjanevat metodoloogilist muudatust, kuna korrutamine rikkumises osalemise aastate arvuga tähendab seda, et summat suurendatakse 100% iga aasta kohta, rõhutas Üldkohus siiski, et selline areng ei ole vastuolus määruse (EÜ) nr 1/2003⁸ artikli 23 lõikega 3.

⁸ Nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määrus (EÜ) nr 1/2003 [EÜ] artiklites 81 ja 82 sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (EÜT 2003, L 1, lk 1; ELT eriväljaanne 08/02, lk 205).

Samal päeval tehtud otsuses eespool viidatud kohtuasjas *Gosselin Group ja Stichting Administratie-kantoor Portielje vs. komisjon* järeldas Üldkohus aga sellest muudatusest, et see mõjutab komisjoni tööd. Kohus täpsustas, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on [ELTL] artikli [101] lõike 1 rikkumiste tõendamise kohustus komisjonil ning et komisjon peab esitama täpsed ja üksteist toetavad tõendid, mille põhjal saaks veenduda, et väidetav rikkumine on toime pandud; see kehtib eelkõige rikkumise kestust puudutavate tõendite puhul, sest selle kriteeriumi kaalu suurendati 2006. aasta suunistes oluliselt.

– Võrdne kohtlemine. Arvessevõetav käive

Eespool viidatud kohtuotsustes *Toshiba vs. komisjon* ja *Mitsubishi Electric vs. komisjon* märkis Üldkohus, et komisjon oli valinud ülemaailmse müügiväärtuse kindlaksmääramiseks ning Toshiba ja Mitsubishi Electric'u – kelle tegevuse gaasisolatsiooniga jaotusseadmete valdkonnas võttis 2002. aastal üle nende ühiselt kontrollitav äriühing TM T & D – trahvi arvutamisel aluseks võetavaks aastaks 2001. aasta, samas kui ta luges Euroopa tootjate puhul rikkumise viimaseks täisaastaks 2003. aastat. Komisjoni seisukohalt peegeldas see vahetegemine tahet võtta arvesse asjaolu, et enamiku rikkumise ajast oli Toshiba oluliselt väiksem osa selle toote ülemaailmsel turul kui Mitsubishiil. Kuigi Üldkohus pidas sellist eesmärki legitiimseks, leidis ta siiski, et selle saavutamiseks oleks saanud kasutada muid mittediskrimineerivaid meetodeid, nagu 2003. aasta käibe alusel arvutatud trahvi lähtesumma jagamine vastavalt asjaomase toote müügi osakaalule viimasel aastal, mis eelnes ühiselt kontrollitava äriühingu loomisele. Kuna komisjon oli rikkunud võrdse kohtlemise põhimõtet ja kuna puudusid asjaolud, mis oleks võimaldanud tal arvutada uut trahvisummat, tühistas Üldkohus seega neile kahele ettevõtjale määratud trahvid.

– Hoiatamine

Kohtuasjas *Arkema France jt vs. komisjon* (7. juuni 2011. aasta otsus kohtuasjas T-217/06, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) oli komisjon kohaldanud lähtesumma 200% suurendamist, selleks et tagada rahalise sanktsiooni piisav hoiatav mõju, arvestades asjaomase ettevõtja suurust ja majanduslikku võimsust. See suurendamine põhines Totali, hageja emaettevõtja, ülemaailmsel käibel. Üldkohus märkis siiski, et paar päeva enne komisjoni otsuse vastuvõtmist lakkas Totali kontroll hageja üle, ning leidis seega, et trahvi suurendamine hoiatava mõju eesmärgil ei olnud põhjendatud. Üldkohus tuletas nimelt meelde, et vajadus tagada trahvi piisav hoiatav mõju nõuab eelkõige, et selle suurus kujundataks selliselt, et see võtaks arvesse mõju, mida soovitakse avaldada ettevõtjale, kellele trahv määratakse, et trahv ei muutuks tähtsusetuks või vastupidi ülemäära suureks eelkõige tema rahalise suutlikkuse seisukohast. Järelikult on seda eesmärki võimalik tegelikult saavutada vaid siis, kui arvestatakse ettevõtja olukorda sellel päeval, mil trahv määratakse. Kuna Arkemat Totaliga siduv majandusüksus lagunes enne otsuse vastuvõtmise kuupäeva, ei saanud Totali vahendeid võtta Arkemale ja tema tütarettevõtjatele kohaldatava trahvi suurendamise kindlaksmääramisel arvesse. Üldkohus otsustas järelikult, et neid puudutav 200% suurendamine on ülemäärane ning et 25% suurendamisest piisab, et tagada neile määratud trahvi piisavalt hoiatav mõju. Üldkohus otsustas neil põhjendustel vähendada Arkemale määratud trahvi 219,1 miljonilt eurolt 113,3 miljoni euroni.

– Koostöö

Eespool viidatud kohtuotsuses *Fuji Electric vs. komisjon* täpsustas Üldkohus, et kuigi on tõsi, et täpne kuupäev, mil tõendid komisjonile esitatakse, mõjutab seda, kas neid saab pidada olulise lisaväärtusega tõenditeks, sest see hinnang oleneb nende tõendite esitamise ajal komisjoni toimikus juba olevatest tõenditest, ei välista nende tõendite olulist lisaväärtust ainult asjaolu, et need esitati pärast vastuväiteteatise teatavakstegemist, haldusmenetluse hilisemas staadiumis. Täpsemalt, pärast

vastuväiteteatise esitamist koostööteatise alusel tehtud taotluses võib ettevõtja selleks, et tema esitatul oleks oluline lisaväärtus võrreldes juba komisjoni valduses olevate tõenditega, keskenduda faktilistele asjaoludele, mis tema arvates ei ole veel õiguslikult piisavalt tõendatud.

Kohtuasjas *Deltafina vs. komisjon* (9. septembri 2011. aasta otsus kohtuasjas T-12/06, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) oli komisjon esimest korda otsustanud anda hagejale koostööteatise seoses tingimusliku kaitse trahvide eest. Üldkohus märkis, et võttes arvesse asjaolu, et täieliku kaitse andmine trahvide eest on erand konkurentsioigust rikkunud ettevõtja isikliku vastutuse põhimõttest, on loogiline, et komisjon võib vastutasuks ettevõtjalt nõuda, et ta ei jäta temale teatamata asjakohastest faktilistest asjaoludest, millest ta on teadlik ning mis võivad mõjutada haldusmenetluse käiku ja uurimise tõhusust. Üldkohus märkis, et hageja avalikustas ühel kohtumisel oma konkurentidega vabatahtlikult ja komisjoni teavitamata asjaolu, et ta on esitanud komisjoni talitustele taotluse kaitse saamiseks trahvide eest, enne kui komisjonil oli asjassepuutuva kartelli suhtes võimalus läbi viia uurimisi. Kuna selline käitumine ei väljendanud tõelist koostöotahet, otsustas Üldkohus, et komisjon ei ole õigusnormi rikkunud, jättes Deltafinale lõpliku kaitse andmata.

– Raskendavad asjaolud

17. mai 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-343/08: *Arkema France vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) märkis Üldkohus siiski, et kuigi puudub igasugune aegumistähtaeg, mis takistaks komisjonil korduvust tuvastada, on tõsi, et vastavalt proportsionaalsuse põhimõttele ei saa komisjon ajaliste piiranguteta arvesse võtta ühte või mitut varasemat otsust, millega ettevõtjat on karistatud. Üldkohus sedastas kõnealuses asjas, et hageja on rikkunud konkurentsinoorme, osaledes 1961. aastast kuni 1984. aasta maini pidevalt kartellikokkulepetes, mille eest teda karistati kõigepealt 1984., seejärel 1986. ning lõpuks 1994. aastal, ning et vaatamata tervele hulga otsustele kordas ta rikkumist, osaledes 17. maist 1995 kuni 9. veebruarini 2000 uues kartellikokkuleppes, mille eest määrati karistus vaidlustatud otsuses. Komisjon tõstis sellest tulenevalt hagejale määratud trahvi lähtesummat 90% võrra. Üldkohus kinnitas komisjoni lähenemist, märkides, et kuna need järjestikused otsused, mis võeti vastu lühikeste ajavahemike järel ja millest viimane võeti vastu üks aasta enne seda, kui ta hakkas osalema rikkumises, mille eest karistati vaidlustatud otsuses, annavad tunnistust hageja kalduvusest eirata konkurentsinoorme, siis ei rikkunud komisjon proportsionaalsuse põhimõtet, kui ta võttis hageja rikkumiste korduvuse hindamisel arvesse nimetatud otsuseid.

Kohtuasjades *ENI vs. komisjon* ja *Polimeri Europa vs. komisjon* (13. juuli 2011. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-39/07 ja T-59/07, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) vaidlustatud otsuses leidis komisjon – olles märkinud, et ettevõtjale EniChem oli juba varem määratud karistus kahes varasemas kartellikokkuleppes osalemise eest –, et hagejatele, Enile ja tema tütar-ettevõtjale Polimerile määratud trahvi lähtesummat tuleb korduvusega seotud raskendavast asjaolust tulenevalt tõsta 50% võrra. Komisjon leidis, et isegi siis, kui kõnealustes rikkumistes süüdistatud juriidilised isikud ei olnud identsed, kordas sama ettevõtja siiski asjassepuutuvat rikkuvat tegevust. Üldkohus kasutas võimalust märkida siiski, et kuna asjassepuutuvate äriühingute struktuurilised ja kontrolli puudutavad arengud olid keerulised, pidi komisjon olema eriti täpne ja esitama kõik vajalikud üksikasjalikud tõendid selleks, et tõendada, et vaidlustatud otsuses nimetatud äriühingud ja varasemates otsustes nimetatud äriühingud moodustasid [ELTL] artikli [101] tähenduses sama „ettevõtja”. Üldkohus leidis, et kõnealusel juhul ei olnud see nii ja järelikult ei olnud korduvus tõendatud. Ta vähendas seega trahvisummat 272,25 miljonilt eurolt 181,5 miljoni euron.

Samal päeval tehtud otsuses liidetud kohtuasjades T-144/07, T-147/07–T-150/07 ja T-154/07: *ThyssenKrupp Liften Ascenseurs jt vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi

kaevatud) tuletas Üldkohus meelde, et komisjon oli suurendanud emaettevõtjale ThyssenKrupp AG, tema tütarettevõtjale ThyssenKrupp Elevator AG ning teatud siseriiklikele tütarettevõtjatele määratud trahvi korduvusest tulenevalt 50%, kuna kontserni ThyssenKrupp kuuluvaid teatud äriühinguid oli 1998. aastal juba karistatud nende osalemise eest kartellikokkuleppes sulami lisamaksu turul. Üldkohus märkis seoses sellega, et komisjon oli selles otsuses tuvastanud rikkumise ainult sellesse kontserni kuuluvate äriühingute puhul – välja arvatud nende emaettevõtjad asjaolude asetleidmise ajal –, kelle majandustegevuse jätkaja ja õigusjärglane on ThyssenKrupp AG. Komisjon ei olnud peale selle siis arvestanud, et tütarettevõtjad ja emaettevõtjad moodustasid ühe majandusüksuse. Lisaks sellele tuvastas Üldkohus, et tütarettevõtjad, kellele määrati sulami lisamaksu sektori kartellikokkuleppega seoses trahvid, ei kuulunud nende äriühingute koosseisu, kellele määrati karistus vaidlustatud otsuses. Järelikult ei saanud tuvastatud rikkumisi pidada sama ettevõtja korduvaks rikkumiseks.

– Kergendavad asjaolud

Kohtuasjas, milles tehti eespool viidatud kohtuotsus *Ziegler vs. komisjon*, tugines hageja kergendava asjaoluna rikkuva tegevuse lõppemisele. Üldkohus märkis, et 2006. aasta suunistes on ette nähtud, et ehkki trahvi põhisummat võidakse sel põhjendusel vähendada, siis see „ei kehti salastatud kokkulepete või tegevuse kohta (eeskätt kartellide puhul)”. Lisaks piiratakse selle kergendava asjaolu kasutamist olukordadega, kui rikkumine lõpetati kohe pärast komisjoni esimesi sekkumisi. Olles tuvastanud, et hageja osales rikkumises kuni 8. septembrini 2003, samas kui kontrollid toimusid alles pärast seda kuupäeva, st 16. septembril 2003, lükkas Üldkohus hageja väite tagasi.

Samas kohtuasjas väitis hageja, et asjaolu, et komisjon oli teadlik rikkumisest ning sallis seda juba aastaid, tekitas hagejas õiguspärase veendumuse – mis oli küll ekslik –, et see tegevus oli õiguspärane. Üldkohus rõhutas seoses sellega, et konkurentsivastasest tegevusest teadmine ei tähenda, et komisjon on seda tegevust vaikimisi „luba[nud] või [--] õhuta[nud]” 2006. aasta suuniste tähenduses. Väidetavat tegevusetust ei saa samastada positiivse teoga, nagu lubamine või õhutamine, mis viib kergendava asjaolu olemasolu tuvastamiseni.

Kohtuasjas, milles tehti eespool viidatud kohtuotsus *Arkema France vs. komisjon*, väitis hageja, et komisjon oli ekslikult keeldunud vähendamast tema trahvi koostööteatise kohaldamisalast välja poole jääva koostöö tõttu. Üldkohus täpsustas, et säilitamaks sellist liiki teatise kasuliku mõju, on komisjon üksnes erandlikes olukordades kohustatud vähendama mingil muul alusel ettevõtja trahvi. Kohus leidis, et niisuguse olukorraga on tegemist näiteks juhul, kui ettevõtja koostöö, mis ületab küll tema juriidilist koostöökohustust, ent ei anna talle siiski õigust trahvisumma vähendamisele nimetatud teatise alusel, on komisjoni jaoks objektiivselt tarvilik. Selline tarvilikkus tuleb tuvastada, kui komisjon tugineb lõppotsuses tõenditele, mille puudumise korral ei oleks komisjonil osaliselt või täielikult olnud võimalik kõnealuse rikkumise eest karistust määrata.

– Erakorralised asjaolud

Eespool viidatud kohtuotsuses *Ziegler vs. komisjon* kontrollis Üldkohus 2006. aasta suuniste kohaldamist selles osas, mis puudutab asjaomase ettevõtja maksevõimet. Kohus märkis selle kohta, et trahvi erandkorras vähendamiseks majandusraskuste tõttu kõnealuste suuniste alusel peab lisaks sellekohase taotluse esitamisele olema täidetud ka kaks kumulatiivset tingimust: nimelt esiteks esinema ületamatu raskus maksta trahvi ja teiseks peab see toimuma „[t]eatavas sotsiaalses ja majanduslikus kontekstis”. Esimese tingimuse kohta sedastas Üldkohus, et komisjon on piirdunud märkusega, et kuna trahvi vastab vaid 3,76%-le ettevõtja 2006. aasta kogukäibest, siis ei ole see oma laadilt suuteline seadma pöördumatult ohtu tema majanduslikku elujõulisust. Üldkohus leidis esiteks, et see hinnang on abstraktne ega võta sugugi arvesse hageja konkreetset olukorda, ja teiseks,

et üksnes protsendi arvutamine sellest, kui suurt osa kujutab endast trahv ettevõtja kogukäibega võrreldes, ei saa iseenesest olla aluseks järeldusele, et see trahv ei suuda selle ettevõtja majanduslikku elujõulisust pöördumatult ohtu seada. Kuna teine tingimus ei olnud siiski täidetud, järeldas Üldkohus, et komisjon võis hageja argumendid tagasi lükata.

– Ülempiir 10% käibest

16. juuni 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-211/08: *Putters International vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) märkis Üldkohus, et pelk asjaolu, et lõpuks määratud trahv ulatus 10%-ni hageja käibest, ehkki see osakaal on teiste kartelliosaliste puhul madalam, ei saa endast kujutada võrdse kohtlemise põhimõtte või proportsionaalsuse põhimõtte rikkumist. Nimelt on see tagajärg lahutamatu 10% ülempiiri sellisest tõlgendamisest, mille kohaselt on see vaid tasandusmäär, mida kohaldatakse pärast trahvi võimalikku vähendamist kergendavate asjaolude või proportsionaalsuse põhimõtte alusel. Kohus märkis siiski, et müügiväärtuse alusel kindlaks määratud summa korrutamine rikkumises osalemise aastate arvuga võib tähendada, et 2006. aasta suuniste raames 10% ülempiiri kohaldamine on nüüdsest reegel, mitte aga erand kõigi ettevõtjate suhtes, kes tegutsevad peamiselt ühel turul ja kes osalesid kartellis kauem kui üks aasta. Sellisel juhul ei saa mis tahes eristamine raskusastme või kergendavate asjaolude alusel enam mõjutada trahvi, mis tasandati, et see oleks 10% piires. Üldkohus rõhutas seejärel asjaolu, et eristamise puudumine sellest tulenevat lõplikku trahvi puudutavalt on probleemne karistuste ja sanktsioonide individuaalsuse põhimõtte seisukohast, mis on uue metodoloogia lahutamatu osa.

d. Rikkumise süüsarvatavus ja solidaarvastutus

– Tütarettevõtja tegevuse eest emaettevõtja vastutusele võtmise eelduse kohaldamise tingimused

15. septembri 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-234/07: *Koninklijke Grolsch vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) märkis Üldkohus, et komisjon ei ole esitanud tõendeid hageja otsese osalemise kohta kartellikokkuleppes. Hageja samastati tema tütarettevõtjaga (milles tal oli 100% osalus), ilma et komisjon oleks juriidilisi isikuid eristanud või põhjendanud seda, miks rikkumine tuleb temale omistada. Üldkohus leidis, et jättes nii mainimata hageja ja tema tütarettevõtja majanduslikud, organisatsioonilised ja õiguslikud sidemed, võttis komisjon hagejalt võimaluse vaidlustada Üldkohtus selle süükspanemise põhjendus ja lükata see eeldus ümber ega võimaldanud Üldkohtul teostada selles küsimuses kontrolli, mis omakorda põhjendab otsuse tühistamist.

– Eelduse ümberlükkamine

16. juuni 2011. aasta otsustes kohtuasjas T-185/06: *L'Air liquide vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) ja kohtuasjas T-196/06: *Edison vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) sedastas Üldkohus esmalt, et komisjon võis õiguspäraselt eeldada, et hagejad avaldavad oma vastavale tütarettevõtjale otsustavat mõju, arvestades neid ühendavat 100% kontrolli sidet. Kohus märkis seejärel, et hagejad on esitanud spetsiifilised argumendid eesmärgiga nimetatud eeldus ümber lükata, püüdes näidata, et nende tütarettevõtja on sõltumatu. Komisjon piirdus vastuseks neile argumentidele viitega teatud täiendavatele märkidele selle kohta, et hagejad avaldasid oma tütarettevõtjale otsustavat mõju. Üldkohus leidis, et komisjon ei ole selliselt vaidlustatud otsuses kajastanud põhjust, miks hagejate esitatud tõendid ei ole kõnealuse eelduse ümberlükkamiseks piisavad. Komisjoni kohustus põhjendada oma otsust selles küsimuses tuleneb selgelt selle kõnealuse eelduse vaieldavusest, mille ümberlükkamiseks peavad hagejad esitama tõendi kõigi majanduslike, organisatsiooniliste ja õiguslike sidemete kohta nende ja nende

vastavate tütarettevõtjate vahel. Kuna komisjon ei ole selles osas võtnud üksikasjalikku seisukohta, tühistas Üldkohus vaidlustatud otsuse põhjendamiskohustuse rikkumise tõttu.

Eespool viidatud liidetud kohtuasjades *Gosselin vs. komisjon* ja *Stichting Administratiekantoor Portielje vs. komisjon* oli komisjon kohaldanud eeldust, et Portielje avaldab tegelikult otsustavat mõju Gosselinile selles osas, milles peaaegu kogu tütarettevõtja kapital kuulus emaettevõtjale. Üldkohus märkis siiski, et Portielje esitatud tõendid võimaldasid nimetatud eelduse ümber lükata. Ta tõstis nende hulgast esile eelkõige asjaolu, et emaettevõtja ainus võimalus mõjutada oma tütarettevõtjat oleks olnud kasutada viimati nimetatu üldkoosolekul tema omandis olevate aktsiatega seotud hääleõigusi. Ta tuvastas, et ajavahemikul, mil rikkumine aset leidis, ei toimunud ühtegi aktsionäride üldkoosolekut. Üldkohus otsustas seega tühistada komisjoni otsuse Portieljed puudutavas osas.

– Vastutuse ulatus

Kohtuasjas *Tomkins vs. komisjon* (24. märtsi 2011. aasta otsus kohtuasjas T-382/06, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) võeti hageja vastutusele tema tütarettevõtja Pegleri rikkumise eest, kuna tal oli 100% osalus selle kapitalis. Ühes oma väidetest vaidlustas hageja oma tütarettevõtja osalemise kartellis teatud ajavahemikul rikkumisperioodist. Samal päeval tehtud otsuses kohtuasjas T-386/06: *Pegler vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) tühistas Üldkohus komisjoni otsuse Pegleri osalemise kohta vasesulamist toruliitmike kartellis teatud ajavahemikul rikkumisperioodist ja seda suuremas ulatuses, kui emaettevõtja Tomkins oli oma väites silmas pidanud. Üldkohus tuletas seoses sellega meelde, et kuna liidu kohus ei või teha otsust *ultra petita*, ei või tema tühistamise otsus väljuda hageja nõude piiridest. Konkurentsioiguse seisukohast moodustas hageja siiski ühe üksuse oma tütarettevõtjaga, kelle tühistamishagi eespool viidatud kohtuasjas *Pegler vs. komisjon* osaliselt rahuldati. Järelikult tähendab komisjoni poolt hagejale vastutuse omistamine, et kõnealuses kohtuasjas vaidlustatud otsuse osaline tühistamine toimus ka käesolevas kohtuasjas hageja kasuks. Hageja esitas vaidlustatud otsuse kohta nimelt üheainsa väite, milles ta vaidlustas Pegleri rikkumises osalemise kestuse ja palus vaidlustatud otsuse tühistamist sel põhjendusel. Üldkohus ei tee emaettevõtja ning tema tütarettevõtja eraldi esitatud tühistamishagide lahendamisel otsust *ultra petita*, kui ta võtab arvesse tütarettevõtja hagi tulemust, eeldusel, et emaettevõtja hagi nõuete ese on sama.

Sama kohtuotsuse aluseks olevas kohtuasjas loobus Tomkins seevastu sõnaselgelt väitest, mis puudutas hoiatamise eesmärgil trahvisumma suurendamisel tehtud hindamisviga. Üldkohus tuletas sellest, et ta ei saa seda küsimust lahendada, väljumata kõnealuses kohtuasjas poolte määratletud vaidluse raamidest, samas kui kohus oli eespool viidatud kohtuotsuse *Pegler vs. komisjon* aluseks olevas kohtuasjas leidnud, et komisjon oli nimetatud kordajat kohaldades õigust rikkunud.

– Solidaarvastutus trahvi tasumise eest

12. oktoobri 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-41/05: *Alliance One International vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) leidis Üldkohus, et hagejat saab pidada vastutavaks Agroexpansiõni toimepandud rikkumise eest ainult ajavahemiku osas enne 18. novembrit 1997, sest nad moodustasid ühe majandusüksuse ja seega ühe ettevõtja [ELTL] artikli [101] tähenduses alles alates sellest kuupäevast. Kuna solidaarvastutus trahvi tasumise eest saab hõlmata ainult rikkumise seda perioodi, mille jooksul ema- ja tütarettevõtja moodustasid eespool nimetatud ühe ettevõtja, ei olnud komisjonil õigust pidada hagejat solidaarselt vastutavaks Agroexpansiõnile määratud kogu trahvi, st 2 592 000 euro tasumise eest, mis on rikkumise kogu kestusele vastav summa. Sellest tulenevalt vähendas Üldkohus rikkumise kestuse tõttu kohaldatud kordajat 50 protsendilt 35 protsendile.

e. Täielik pädevus

Üldkohtule vastavalt ELTL artiklile 261 ja määrusele nr 1/2003 antud täielik pädevus annab talle lisaks ainuüksi karistuste õiguspärasuse kontrolli õigusele – mille raames võib Üldkohus ainult tühistamishagi rahuldamata jätta või vaidlustatud akti tühistada – ka õiguse asendada komisjoni hinnang enda omaga ja järelikult teha vaidlustatud akti muutev kohtuotsus, isegi kui ta seda ei tühista, et kõigi faktiliste asjaoludega arvestades muuta muu hulgas juhul, kui tal on palutud anda hinnang trahvisummale, näiteks trahvi suurust.⁹

Eespool viidatud kohtuotsuses *Arkema France jt vs. komisjon* märkis Üldkohus, et komisjon ei vaidlustanud hagejate selliste väidete toesust, mille kohaselt alates 18. maist 2006 Total ja Elf Aquitaine neid enam ei kontrolli – s.o faktilist asjaolu, mis oli esitatud juba hagiavalduses. Hagejad palusid Üldkohtul teostada oma täielikku pädevust, et seda faktilist asjaolu arvestades trahvi vähendada, ning Üldkohus vähendaski kohaldatud korruptustegurit 200%-lt 25%-le, et tagada trahvi piisavalt hoiatav mõju; ta luges seda kordajat liiga suureks, sest see arvutati emaettevõtja kogukäibe alusel. Seega vähendati Arkemale määratud trahvi 105,8 miljoni euro võrra.

Eespool viidatud kohtuotsustes *Ziegler vs. komisjon* ning *Team Relocations jt vs. komisjon* täpsustas Üldkohus, et trahvi suurust puudutava ulatuslikuma põhjendamise – mille vajaduse tingis 2006. aasta suuniste kohaldamisest tulenev põhjanev metodoloogiline muudatus – eesmärk on ka lihtsustada Üldkohtu täieliku pädevuse kasutamist, mis peab tal võimaldama hinnata peale vaidlustatud otsuse õiguspärasuse ka määratud trahvi sobivust.

Eespool viidatud kohtuotsuses *Putters International vs. komisjon* otsustas Üldkohus, et lõpliku trahvi osas eristamise puudumine, mis tuleneb mõnikord 2006. aasta suunistega kehtestatud metodoloogiast, võib tingida selle, et Üldkohus kasutaks täielikult oma täielikku pädevust konkreetsetes asjades, kus vaid nimetatud suuniste kohaldamine ei võimalda sobivat eristamist.

5. oktoobri 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-11/06: *Romana Tabacchi vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) kasutas Üldkohus – olles tuvastanud, et komisjon oli esiteks hinnanud väärtalt fakte, mis puudutasid hageja kartellis osalemise kestust, ja teiseks rikkunud tema osaluse osakaalu hindamisel võrdse kohtlemise põhimõtet – selle heastamiseks oma täielikku pädevust. Kohus leidis, et pöörates eriti tähelepanu varem tuvastatud õigusrikkumiste kumulatiivsusele ja hageja nõrgale majanduslikule seisule, tuleb kohtuasja kõiki asjaolusid õiglaselt hinnates hageja trahvi lõppsummaks määrata 2,05 miljoni euro asemel üks miljon eurot. Üldkohus täpsustas seoses sellega, et sellise suurusega trahv võimaldab ühelt poolt tõhusalt karistada hageja õigusvastase tegevuse eest nii, et see karistus ei ole tähtsusetu, olles ka piisavalt hoiatav, ning teiselt poolt oleks sellest summast suurem trahv ebaproportsionaalne hagejale süüks pandud rikkumisega, seda ter- vikuna hinnates.

3. Kohtupraktika koondumiste valdkonnas

12. oktoobri 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-224/10: *Association belge des consommateurs test-achats vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) täpsustas Üldkohus, millised on selliste hagide vastuvõetavuse tingimused, mille on esitanud kolmandad isikud esiteks komisjoni otsuse peale, millega tunnistatakse (kõnealuses asjas EDF-i ja Segebeli vaheline) koondumine

⁹ Vt eelkõige Euroopa Kohtu 15. oktoobri 2002. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P ja C-254/99 P: *Limburgse Vinyl Maatschappij jt vs. komisjon* (EKL 2002, lk I-8375, punkt 692).

ühistoruga kooskõlas olevaks, ja teiseks keeldumise peale anda siseriiklike asutuste taotlusel koondumise kontroll nimetatud ametiasutustele osalisest üle (üleandmisest keeldumise otsus).

a. Kolmandate isikute õigus esitada hagi

Üldkohus tuletas seoses sellega meelde, et kohtupraktikast tuleneb, et komisjoni otsuste puhul, mis käsitlevad koondumise kooskõla ühisoruga, tuleb huvitatud kolmandate isikute hagi esitamise õigust hinnata erinevalt sõltuvalt sellest, kas nad osutavad otsuste sisulistele puudustele („esimese kategooria” huvitatud kolmandad isikud) või väidavad, et komisjon on rikkunud menetluslikke õigusi, mis on neile antud koondumiste kontrolli reguleerivate liidu õigusaktidega („teise kategooria” huvitatud kolmandad isikud).

Esimese kategooria puhul on vaja, et vaidlustatud otsus puudutaks neid kolmandaid isikuid teatavate neid iseloomustavate eriliste omaduste või faktiliste asjaolude tõttu, mis eristavad neid kõigist teistest isikutest ja individualiseerivad neid sarnaselt otsuse adressaadiga. Kõnealuses kohtuasjas ei kuulunud hageja esimesse kategooriasse, kuna komisjoni otsus ei puudutanud teda isiklikult. Küsimuse kohta, kas hageja kuulub teise kategooriasse, täpsustas Üldkohus, et tarbijaühingutel on menetluslik õigus – õigus olla ära kuulatud – komisjoni haldusmenetluses, mille käigus kontrolliti asjaomast koondumist, juhul kui on täidetud kaks tingimust: esiteks see, et koondumine peab puudutama lõpptarbijate kasutatavaid tooteid või teenuseid, ja teiseks see, et see ühing on tegelikult esitanud kirjaliku taotluse, et komisjon kuulaks ta kontrollimenetluses ära.

Üldkohus sedastas, et hageja vastas esimesele tingimusele – asjaomasel koondumisel on tarbijatele vähemasti teisejärguline mõju –, kuid mitte teisele tingimusele. Üldkohus rõhutas seoses sellega, et see, mida kolmandatel isikutel tuleb teha, et olla koondumise kontrolli menetlusse kaasatud, peab olema sooritatud pärast seda, kui koondumisest on ametlikult teatatud. See võimaldab kolmandate isikute huvides vältida, et nad esitaksid taotlusi enne, kui komisjoni läbiviidava kontrolli ese on asjaomasest majandustehingust teatamise hetkel kindlaks määratud. Teisalt hoiab see ära komisjoni koormamise ülesandega pidevalt eristada saabunud taotluste hulgast neid, mis osutavad ainult abstraktselt või isegi lihtsalt kuuldavasti võimalikele majandustehingutele, taotlustest, mis osutavad teatamiseni viivatele tehingutele. Kõnealuses asjas teatas hageja kaks kuud enne asjaomase koondumisest teatamist komisjonile oma soovist olla ära kuulatud. Üldkohus on seisukohal, et see asjaolu ei saa korvata selle taotluse uuendamata jätmist või igasuguse hagejapoolse initsiatiivi puudumist siis, kui EDF-i ja Segebeli kavandatud majandustehingust oli tegelikult saanud nõuetekohaselt teatatud koondumine.

b. Üleandmisest keeldumise otsuse vaidlustatavus

Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt võib huvitatud kolmandal isikul olla koondumise asjas õigus vaidlustada Üldkohtus otsus, millega komisjon rahaldas siseriikliku konkurentsiasutuse esitatud üleandmistootluse. Üldkohus otsustas seevastu, et huvitatud kolmandatel isikutel ei ole õigust vaidlustada üleandmisest keeldumise otsust, millega komisjon jättis rahuldamata siseriikliku asutuse üleandmise taotluse. Üleandmisest keeldumise otsus ei sea nimelt kuidagi ohtu neile kolmandatele isikutele liidu õigusega antud menetluslikke õigusi ja nende kohtulikku kaitset. Vastupidi, see otsus tagab ühenduse seisukohalt olulise koondumise asjas huvitatud isikutele esiteks selle, et komisjon teostab kontrolli liidu õigusest lähtudes, ja teiseks, et võimalikud hagid komisjoni menetlust lõpetava otsuse peale alluvad Üldkohtule.

Riigiabi

1. Vastuvõetavus

Selle aasta kohtupraktikas on täpsustatud eelkõige mõisteid „siduvaid õiguslikke tagajärgi tekitav akt” ja „põhjendatud huvi”.

8. detsembri 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-421/07: *Deutsche Post vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) tunnistas Üldkohus vastuvõetamatuks Deutsche Posti hagi komisjoni otsuse peale algatada ametlik uurimismenetlus temale Saksamaa Liitvabariigi poolt antud riigiabi kohta. Üldkohus otsustas, et vaidlustatud otsus, millele eelnes 1999. aastal esialgne ametliku uurimismenetluse alustamise otsus, ei ole vaidlustatav akt.

Üldkohus oli seisukohal, et komisjoni otsus alustada ametlikku uurimismenetlust, mis on lõpliku otsuse suhtes ettevalmistav akt, tekitab sõltumatuid õiguslikke tagajärgi ja kujutab endast seetõttu vaidlustatavat akti mitte ainult juhul, kui hageja vaidlustab abi kvalifitseerimise uue abina, vaid ka siis, kui ta vaidlustab vaidlusaluse meetme enda kvalifitseerimise riigiabina EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses.

Üldkohus otsustas siiski kõnealuses asjas, et vaidlustatud akt, mis kujutas endast teist ametliku uurimismenetluse algatamise otsust, ei ole vaidlustatav akt, kuna see tekitas esimesest menetluse alustamise otsusest sõltumatuid õiguslikke tagajärgi. Vaidlustatud akt käsitles samu meetmeid kui need, mis olid varasema menetluse alustamise otsuse esemeks. Komisjon oli juba maininud, et vaidlusalused meetmed võivad kuuluda EÜ artikli 87 lõikes 1 ette nähtud keelu kohaldamisalasse ning järelikult tekkisid vaidlustatud aktiga seotud iseseisvad õiguslikud tagajärjed juba selle menetluse alustamise otsuse tegemise järel. Üldkohus märkis samuti, et vaidlustatud akti vastuvõtmise ajal ei olnud vaidlusaluste meetmete suhtes 1999. aastal alustatud ametlik uurimismenetlus veel lõpetatud, ning et vaidlustatud akt ei muutnud seega ei vaidlusaluste meetmete õiguslikku tähendust ega hageja õiguslikku olukorda.

Liidetud kohtuasjades *Freistaat Sachsen ja Land Sachsen-Anhalt ning Mitteldeutsche Flughafen ja Flughafen Leipzig-Halle vs. komisjon* (24. märtsi 2011. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-443/08 ja T-455/08, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) vaidlustati Üldkohtus kapitalimahutuse kvalifitseerimine riigiabina kahes hagis, mis olid esitatud komisjoni otsuse peale, millega tunnistati Saksamaa Liitvabariigi poolt Leipzig-Halle lennujaama kasuks antud riigiabi ühisturuga kokkusobivaks; esimese neist esitasid lennujaama käitajate avalik-õiguslikud aktsionärid (kohtuasi T-443/08) ja teise lennujaama kaks käitajat (kohtuasi T-455/08).

Üldkohus tunnistas kohtuasjas T-443/08 põhjendatud huvi puudumise tõttu avalik-õiguslike aktsionäride hagi vastuvõetamatuks. Ta tuletas esmalt meelde, et füüsilise või juriidilise isiku esitatud tühistamishagi on vastuvõetav vaid juhul, kui hagejal on huvi vaidlustatud akti tühistamiseks. See huvi peab olema tekkinud ja jätkuv ning seda hinnatakse päeval, mil hagi esitatakse. Üldkohus märkis ka, et üksnes asjaolu, et komisjoni otsusega tunnistatakse teatatud abi ühisturuga kokkusobivaks ega kahjustata seega sisuliselt abi saanud ettevõtja huve, ei vabasta liidu kohut kohustusest kontrollida, kas komisjoni antud hinnang tekitab siduvaid õiguslikke tagajärgi, mis riivavad nimetatud ettevõtjate huve.

Üldkohus otsustas esiteks, et asjaolu, et otsus ei vasta hagejate poolt haldusmenetluse käigus väljendatud seisukohale, ei oma iseenesest mis tahes õiguslikku siduvat mõju, millest tulenevalt võiksid nende huvid saada kahjustatud, ega saa seega olla iseenesest nende põhjendatud huvi tekkimise aluseks. Riigiabi kontrollimise menetlus on selle üldist ülesehitust arvestades menetlus, mis

algatakse liikmesriigi vastu, kes vastutab abi andmise eest. Abi saavaid ettevõtjaid ja abi andvaid territoriaalüksusi nagu ka kõiki abisaajate konkurente käsitatakse selle menetluse raames üksnes „huvitatud isikutena”. Üldkohus lisas, et sellised hagejad ei ole sugugi ilma jäetud mis tahes tõhusast kohtulikust kaitsest seoses komisjoni otsusega, millega kapitalimahutus kvalifitseeritakse riigiabiks. Isegi kui tühistamishagi tunnistatakse vastuvõetamatuks, ei ole kuidagi takistatud see, et nimetatud hagejad võivad taotleda siseriiklikus kohtus nende vastu seoses vastutusega kapitalimahutuse viidatud ning väidetava tühisuse tagajärgedega võimalikult algatatud kohtuvaidluse raames EÜ artikli 234 alusel eelotsusetaotluse esitamist, et vaidlustada komisjoni otsuse kehtivus selles osas, milles tuvastatakse, et kõnealune meede kujutab endast riigiabi.

Teiseks leidis Üldkohus seoses kapitalimahutuse riigiabina kvalifitseerimise väidetavate negatiivsete tagajärgedega, et hageja ei saa vaidlustatud akti tühistamise nõude osas õigustada oma põhjendatud huvi olemasolu tulevikus tekkivate olukordadega, mille saabumine ei ole kindel. Hageja tuginemisest kapitalimahutuse väidetava tühisuse „võimalikele” tagajärgedele äriõiguse ja pankrotiõiguse valdkonnas ja mitte kindlalt saabuvatele tagajärgedele ei piisa seega sellise huvi olemasolu tunnistamiseks. Üldkohus märkis lisaks sellele, et hagejad, kes on abisaaja avalik-õiguslikud aktsionärid, ei ole tõendanud, et neil on isiklik, abisaaja huvist eraldiseisev huvi nõuda otsuse tühistamist. Isik ei saa aga – välja arvatud juhul, kui ta saab tugineda sellise liidu aktist puudutatud ettevõtja põhjendatud huvist eraldiseisvale põhjendatud huvile, kelle kapitalis tal on osalus – kaitseda oma õigusi seoses selle aktiga muul moel, kui teostades enda kui hagi esitamise õigust omava ettevõtja osaniku õigusi.

20. septembri 2011. aasta otsuses liidetud kohtuasjades T-394/08, T-408/08, T-453/08 ja T-454/08: *Regione autonoma della Sardegna jt vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) ei nõustunud Üldkohus komisjoni väitega, et hagi ei ole vastuvõetav, ja otsustas, et asjaolu, et hagejad ja menetlusse astujad ei esitanud ettenähtud tähtaja jooksul hagiavaldust parandamise otsuse peale, mille ese ja eesmärk on sama kui ametliku uurimismenetluse alustamise otsusel, ei takistanud neil esitamast komisjoni lõpliku otsuse suhtes parandamise otsuse õigusvastasust puudutavaid väiteid.

Ametliku uurimise etapi lõpetamise otsus tekitab siduvaid õiguslikke tagajärgi, mis võivad puudutatud poolte huve mõjutada, sest sellega lõpetatakse kõnealune menetlus ning tehakse lõplik otsus uuritud meetme kokkusobivuse kohta riigiabi suhtes kohaldatavate normidega. Seega on huvitatud pooltel alati võimalus vaidlustada seda otsust ja neil peab olema selle raames võimalik vaidlustada erinevaid osi, mis moodustavad komisjoni lõpliku seisukoha aluse. Üldkohus lisas, et nimetatud võimalus ei sõltu sellest, kas ametliku uurimismenetluse alustamise otsuse peale võib esitada tühistamishagi. Menetluse alustamise otsuse peale on küll võimalik esitada hagiavaldus, kui otsus toob kaasa lõplikke õiguslikke tagajärgi, millega on tegemist siis, kui komisjon algatab ametliku uurimismenetluse meetme osas, mille ta kvalifitseerib alguses uueks abiks. Menetluse alustamise otsuse vaidlustamise võimalus ei või siiski vähendada huvitatud poolte menetlusõigusi, takistades neil lõpliku otsuse vaidlustamist ning viitamist nende hagi põhjenduseks rikkumistele, mis puudutavad selle otsuseni viinud menetluse kõiki staadiume.

2. Sisulised küsimused

a. Mõiste „riigiabi”

12. mai 2011. aasta otsuses liidetud kohtuasjades T-267/08 ja T-279/08: *Région Nord-Pas-de-Calais ja Communauté d'Agglomération du Douaisis vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) arendas Üldkohus edasi kohtupraktikat seoses riigiressursside mõistega, eelkõige mis puudutab asjaomaste meetmete omistatavust riigile.

Üldkohus tuletas seoses sellega meelde, et asjaolu, et laenuandjateks olid piirkond ja linnastu, s.o piirkondlikud omavalitsusüksused, mitte keskvoim, ei tähenda iseenesest, et need meetmed ei kuulu ETL artikli 107 lõike 1 kohaldamisalasse. Lisaks täpsustas Üldkohus, et ka asjaolu, et vaidlusaluseid meetmeid võidi rahastada piirkonna ja linnastu omavahenditest, mis ei tulene maksudest ega maksulaadsetest kohustustest, ei välista nende meetmete kvalifitseerimist riigiabina. Riigiresursside osas on otsustav kriteerium allumine avalikule kontrollile ning ETL artikli 107 lõike 1 hõlmab kõiki rahalisi vahendeid, mida avalik sektor saab ettevõtjate toetamiseks reaalselt kasutada, olenemata sellest, kas nende ressursside allikaks on kohustuslikud maksud või mitte.

Eespool viidatud 20. septembri 2011. aasta otsuses kohtuasjas *Regione autonoma della Sardegna jt vs. komisjon* oli komisjonile ette heidetud, et ta oli kvalifitseerinud vaidlusalused meetmed väärtalt uue ebaseadusliku riigiabina – kuna neist ei olnud teatatud –, mitte aga olemasoleva riigiabina, mida kohaldatakse kuritarvitavalt.

Üldkohus tuletas meelde, et kui muudatus mõjutab algse abikava sisu, muutub see abikava uueks abikavaks. Seevastu juhul, kui muudatus ei ole oluline, võidakse uueks abiks kvalifitseerida üksnes muudatus ise. Kõnealuses asjas oli heakskiitmist käsitlevas otsuses sõnaselgelt mainitud tingimust, mille kohaselt tuleb abitaotlus kindlasti esitada enne investeerimisprojektide elluviimise alustamist. Olles nõustunud, et Sardiinia maakond võis teatamata meetme alusel anda abi projektidele, mille elluviimine algas enne abitaotluste esitamist, leidis Üldkohus, et abikava, nagu seda kohaldati, oli seega muutunud võrreldes kavaga, mis oli heaks kiidetud. Üldkohtu arvates ei saanud seda muudatust pidada väikeseks või tähtsusetuks. Nimelt kuna – nagu tuleneb 1998. aasta juhendist¹⁰ – komisjon seab regionaalarenguks antava abi kavade heakskiitmise korra kohaselt sõltuvusse tingimusest, et abitaotlus tuleb kindlasti esitada enne projektide elluviimise alustamist, siis selle tingimuse kaotamine mõjutab abimeetme ühisturuga kokkusobivuse hindamist. Üldkohus järeldas sellest, et vaidlusalune abi oli uus abi ja mitte olemasolev abi. See uus abi oli ebaseaduslik, kuna heakskiidetud kava muutmisest ei olnud komisjonile teatatud.

Üldkohus täpsustas lõpetuseks, et ebaseaduslikku riigiabi ei saa kvalifitseerida kuritarvitavalt kohaldatud abiks, kuna selline kvalifitseerimine eeldab olukorda, mil abisaaja kasutab seda vastuolus otsusega, millega abi heaks kiideti. Kõnealusel juhul ei saanud aga heakskiitmist käsitleva otsuse rikkumist süüks panna abisaajatele, vaid Sardiinia maakonnale.

b. Komisjoni kaalutusõigus. Abikava hindamine. Erandeid kehtestav määrus

14. juuli 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-357/02 RENV: *Freistaat Sachsen vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) ei nõustunud Üldkohus hageja väitega, mille kohaselt komisjon ei olnud asjassepuutuva abikava kontrollimisel kasutanud oma kaalutusõigust ja piirdus ainult väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele antava riigiabi suhtes kohaldatavas erandeid kehtestavas määruses¹¹ (edaspidi: „VKE erandimäärus“) ette nähtud kriteeriumide kohaldamisega.

Üldkohus sedastas, et VKE erandimääruse eesmärk on tunnistada ühisturuga kokkusobivaks teatud abi, mis antakse väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele (VKE), ja samas ka vabastada liikmesriigid sellest abist teatamise kohustusest. See ei tähenda siiski, et ühtki muud VKE-dele antavat abi ei saaks tunnistada ühisturuga kokkusobivaks, kui komisjon on viinud EÜ artikli 87 lõikes 3 kindlaks määratud kriteeriumidest lähtuvalt läbi uurimise pärast seda, kui liikmesriik on abist

¹⁰ 10. märtsi 1998. aasta piirkondliku riigiabi andmise juhend (EÜT C 74, lk 9).

¹¹ Komisjoni 12. jaanuari 2001. aasta määrus (EÜ) nr 70/2001, mis käsitleb [EÜ] artiklite 87 ja 88 kohaldamist väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele antava riigiabi suhtes (EÜT L 10, lk 33; ELT eriväljaanne 08/02, lk 141).

teatanud. Üldkohus täpsustas ka, et kuigi komisjon võib kehtestada üldised rakenduseeskirjad talle EÜ artikli 87 lõikes 3 antud kaalutusõiguse teostamise kohta, ei saa ta erijuhtumi uurimisel sellest kaalutusõigusest täielikult keelduda, mis puudutab täpsemalt juhtumeid, mida ta ei ole nimetanud rakenduseeskirjades sõnaselgelt väljendanud või on jätnud hoopis reguleerimata. Niisuguste üldiste eeskirjade vastuvõtmisega kaalutusõigus seega ei ammendu ning põhimõtteliselt ei ole ühtki takistust võimalikule individuaalsele uurimisele väljaspool nimetatud eeskirjade raamistikku, kuid seda siiski tingimusel, et komisjon järgib esmase õiguse, näiteks asutamislepingu sätteid ja liidu õiguse üldpõhimõtteid. Üldkohus tuvastas kõnealuses asjas, et komisjon oli siiski kaalutusõigust teostanud, kui ta hindas meetme kooskõla mitte ainult vastavalt VKE erandimääruses kindlaks määratud kriteeriumidele, vaid ka EÜ artikli 87 lõike 3 alusel.

c. Mõiste „tõsised raskused“

27. septembri 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-30/03 RENV: 3F vs. *komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) nõudis hageja, et kohus tühistaks komisjoni otsuse jätta asjasepuutuva Taani maksustamiskorra suhtes vastuväited esitamata. Üldkohus jättis hagi rahuldamata põhjendusel, et hageja ei olnud tõendanud, et komisjonil oleks olnud tõsiseid raskusi ning ta oleks pidanud alustama ametlikku uurimismenetlust.

Üldkohtu arvamuse kohaselt on ametlik uurimismenetlus hädavajalik, kui komisjonil tekib tõsiseid raskusi selle hindamisel, kas abi on ühisturuga kokkusobiv. Kuna tõsiste raskuste mõiste on laadilt objektiivne, tuleb selliseid raskusi otsida nii vaidlustatud akti vastuvõtmise tingimustes kui ka selle sisus, tehes seda objektiivselt, võrreldes otsuse põhjendusi nende tõenditega, mis komisjonil olid siis, kui ta võttis seisukoha vaidlusaluse abi ühisturuga kokkusobivuse osas. Sellest tuleneb, et tõsiste raskuste olemasolu seaduslikkuse kontroll, mida Üldkohus teostab, läheb oma laadilt kaugemale ilmse hindamisvea kontrollimisest. Tõsiste raskuste esinemise tõendamise kohustus on hagejal ning ta võib seda täita paljude selliste kokkulangevate kaudsete tõendite esitamisega, mis puudutavad esiteks esialgse uurimismenetluse asjaolusid ja kestust ning teiseks vaidlustatud otsuse sisu.

Tõsiste raskuste olemasolu tõendamiseks tugineti eelkõige esialgse uurimismenetluse pikkusele. Üldkohus täpsustas seoses sellega, et ehkki komisjon ei pea esialgset uurimist läbi viima ettenähtud tähtaja jooksul, kui riiklikest meetmetest ei ole teatatud – nagu kõnealusel juhul –, on tal siiski kohustus põhjalikult ja erapooletult uurida teatamata riiklike meetmete suhtes temale esitatud kaebusi ning ta ei tohi esialgset uurimist lõpmatult pikendada. Menetlusaja mõistlikkust tuleb hinnata iga konkreetse juhtumi asjaolusid arvestades.

Üldkohus leidis kõnealuses asjas, et kuigi seda, et esialgne uurimine kestis rohkem kui neli aastat, võib tervikuna võttes lugeda selliseks, et see ületas tavapäraselt esmase uurimise tarvis vajaminevat aega, oli see menetlusaeg õigustatud menetluse asjaolude ja kontekstiga. Nimelt oli arvesse võetud asjaolu, et asjaomast maksustamiskorda muudeti seadusega ning see tekitas liikmesriigi ja komisjoni vahel palju arutelusid ja kirjavahetust. Kuigi esialgse uurimise kestus võib olla kaudne tõend tõsiste raskuste olemasolu kohta, ei ole see iseenesest piisav, et tõendada selliste raskuste olemasolu. Alles siis, kui ta saab kinnitust muudest asjaoludest, võib esialgsele uurimisele tavapäraselt kuluva aja oluline ületamine koos teiste asjaoludega viia selleni, et tunnistatakse, et komisjonil olid tõsised hindamisraskused, mis nõuavad ametliku uurimismenetluse algatamist.

d. Mõiste „majandustegevus“

Eespool viidatud kohtuasjades *Freistaat Sachsen ja Land Sachsen-Anhalt ning Mitteldeutsche Flughafen ja Flughafen Leipzig-Halle vs. komisjon* oli Üldkohtul vaja teha otsus küsimuse kohta, kas

lennujaama infrastruktuuri ehitamine on majandustegevus, kui infrastruktuur antakse selle käitajate käsutusse.

Konkurentsioiguse kontekstis on Euroopa Kohus leidnud, et mõiste „ettevõtja” hõlmab iga üksust, mis tegeleb majandustegevusega, sõltumata selle üksuse õiguslikust vormist ja rahastamisviisist. Majandustegevus on igasugune tegevus, mis seisneb kaupade või teenuste pakkumises teataval turul. Üldkohus sedastas seoses sellega esiteks, et lennujaama infrastruktuuri käitamine kujutab endast majandustegevust eelkõige siis, kui ettevõtja pakub lennujaamateenuseid tasu eest, mis tuleneb lennujaamamaksudest, kusjuures viimati nimetatud makse tuleb käsitada vastutasuna lennujaama kontsessioonääri osutatud teenuste eest. Kohus täpsustas ka, et asjaolu, et ettevõtja käitab piirkondlikku lennujaama, mitte rahvusvahelist lennujaama, ei sea kahtluse alla tema tegevuse majanduslikku laadi, kuivõrd see seisneb teenuste osutamises tasu eest piirkondlike lennujaamateenuste turul. Lennuraja käitamine on osa käitaja majandustegevusest eelkõige siis, kui seda tehakse ärieesmärkidel. Teiseks otsustas Üldkohus, et ettevõtja tegevuse majandusliku laadi uurimisel lennuraja laiendamise raames ei tohi käsitada infrastruktuuri ehitamises või laiendamises seisnevat tegevust eraldiseisvalt selle hilisemast kasutamisest ning et ehitatud infrastruktuuri hilisema kasutuse majanduslik laad või sellise laadi puudumine määravad tingimata kindlaks laiendamises seisneva tegevuse laadi. Nimelt kujutavad maandumis- ja stardirajad endast lennujaama käitaja majandustegevuse olulisi elemente. Maandumis- ja stardiradade ehitamine võimaldab seega lennujaamal tegeleda oma peamise majandustegevusega või juhul, kui tegemist on täiendava rajaga või olemasoleva raja laiendamisega, seda arendada.

e. Turumajanduse tingimustes tegutseva erainvestori kriteerium

Eespool viidatud kohtuotsuses *Région Nord-Pas-de-Calais ja Communauté d'Agglomération du Douaisis vs. komisjon* otsustas Üldkohus, et komisjon viis läbi, nii nagu ta pidigi, analüüsi, mille eesmärk oli kindlaks teha, et abisaaja ei oleks krediiditurult sarnastel tingimustel laenu saanud. Kohus tuletas meelde, et hindamaks, kas riiklik meede kujutab endast abi, tuleb kindlaks teha, kas abi saanud ettevõtja saab majandusliku eelise, mida ta ei oleks saanud tavapärastel turutingimustel. Selleks tuleb kohaldada kriteeriumi, mis põhineb abi saanud ettevõtja võimalustel saada vaidlusalused summad kapitaliturult sarnastel tingimustel. Iseäranis asjakohane on välja selgitada, kas eraõiguslik investor oleks sooritanud kõnealuse tehingu samadel tingimustel. Kõnealusel juhul märkis Üldkohus, et komisjon tugines tõdemusele, et äriühingu Arbel Fauvet Rail majanduslikku olukorda arvestades ei oleks ta saanud krediiditurult vahendeid nii soodsatel tingimustel, kui ta sai hagejatelt, kuna vaidlusalused laenud anti ilma mingi tagasimaksmise tagatiseta, samas kui kohaldatud intressimäära võis pidada samaks kui laenude puhul, millel on harilikud tagatised. Üldkohus rõhutas lisaks, et asjaolu, et äriühingule antakse lühiajalist krediiti, ei võimalda hinnata tema võimalusi saada pikaajalist laenu, mille tagasimaksmine sõltub võlgniku edasikestmise võimest.

17. mai 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-1/08: *Buczek Automotive vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) otsustas Üldkohus, et see, kuidas komisjon kohaldas hüpoteetilise eraõigusliku võlausaldaja testi, on vastuolus EÜ artikli 87 lõikega 1, ning et sellest tulenevalt ei ole komisjon nõuetekohaselt tõendanud riigiabi olemasolu.

Üldkohus märkis nimelt, et iga ettevõtja võlausaldaja peab juhul, kui see ettevõtja, kes seisab silmitsi oma finantsolukorra olulise halvenemisega, teeb võlausaldajatele äriühingu saneerimiseks ning selle pankroti ärahoidmiseks ettepaneku sõlmida kokkulepe või rida kokkuleppeid oma võlgade ümberkujundamiseks, tegema valiku, lähtudes ühelt poolt ettepanud kokkuleppe raames talle pakutavast summast ning teiselt poolt summast, mis tal on oma hinnangul võimalik tagasi saada ettevõtja võimaliku pankroti korral. Tema valikut mõjutab hulk asjaolusid, nt kas tema võlanõue on hüpoteegiga tagatud, eelisjärjekorras või n-ö tavaline, millist tüüpi ja millise ulatusega on tema

tagatised, milliseks hindab ta võimalusi äriühingu olukorra paranemiseks, samuti kasu, mida ta saaks äriühingu likvideerimise korral. Sellest tuleneb, et komisjon peab iga asjaomase avalik-õigusliku isiku puhul ning eespool nimetatud asjaoludega arvestades välja selgitama, kas avalik-õiguslik isik kustutas võlad ilmselgelt suuremas ulatuses, kui seda oleks teinud hüpoteetiline eraõiguslik võlausaldaja juhul, kui ta oleks olnud ettevõtjaga seondult asjaomase avalik-õigusliku isikuga samalaadses olukorras ning kui ta oleks üritanud talle võlgnetavad summad tagasi saada.

Kõnealuses kohtuasjas oli komisjon kohustatud neid asjaolusid arvestades välja selgitama, kas eraõiguslik võlausaldaja oleks sarnaselt avalik-õiguslike isikutega eelistanud õigusnormides ette nähtud võlanõuete sissenõudmise menetlust pankrotimenetlusele. Üldkohus sedastas, et komisjonil ei olnud vaidlustatud otsuse tegemise ajal teavet, mis oleks tal võimaldanud teha järelduse, et eraõiguslik võlausaldaja oleks otsustanud pankrotimenetluse algatamise kasuks ega oleks jätkanud õigusnormides ette nähtud võlanõuete sissenõudmise menetlust. Kohus märkis, et kasu kohta, mille saamist oleks hüpoteetiline eraõiguslik võlausaldaja võinud loota pankrotimenetluse raames, väitis komisjon vaidlustatud otsuses ainult, et „võla ümberajamisest tuleneva eelise hoolikas kaalumine [oleks] näidanud, et võimalik võla tagasisaamine ei oleks ületanud äriühingu likvideerimisega kaasnevat kindlat tulu“, viitamata vaidlustatud otsuses teabele, millele see väide tugineb. Eeskätt ei ole komisjon vaidlustatud otsuses märkinud, kas tema käsutuses olid selle väite toetuseks analüüsid, mis võrdlevad kasu, mida hüpoteetiline eraõiguslik võlausaldaja saaks pankrotimenetluse tulemusel – arvestades seejuures eeskätt kulusid, mis sellise menetlusega tekivad – kasuga, mida saadaks avalik-õiguslike võlanõuete õigusnormides ette nähtud võlgade sissenõudmise menetluse tulemusel. Vaidlustatud otsuses ei olnud ka täpsustatud, kas komisjoni käsutuses oli uurimusi või analüüse, mis võrdlevad pankrotimenetluse kestust avalik-õiguslike võlanõuete õigusnormides ette nähtud võlgade sissenõudmise menetluse kestusega.

3. Menetlusküsimused

a. Põhjendamiskohustus

Eespool viidatud kohtuotsuses *Buczek Automotive vs. komisjon* otsustas Üldkohus, et komisjon ei olnud piisavalt põhjendanud oma otsust seoses tingimusega, mis seondub riikidevahelise kaubanduse kahjustamisega, ning tingimusega, et kahjustatakse või ähvardatakse kahjustada konkurentsi.

Üldkohus tuletas meelde, et asjaomase turu tegeliku olukorra, abisaajate ettevõtjate turuosa, konkureerivate ettevõtjate seisundi ning asjassepuutuvate toodete ja teenuste liikmesriikidevahelise vahetuse voogude majandusliku analüüsi tegemine ei ole komisjoni ülesanne, kuivõrd ta selgitab, mil moel vaidlusalune abi kahjustab konkurentsi ja mõjutab liikmesriikidevahelist kaubandust. Kuiigi teatavatel juhtudel võivad just abi andmise asjaolud olla piisavad tõendamaks, et see abi võib kahjustada liikmesriikidevahelist kaubandust ja kahjustada või ähvardada kahjustada konkurentsi, peab komisjon oma otsuse põhjenduses need asjaolud vähemalt välja tooma.

Üldkohus sedastas kõnealuses asjas, et komisjon piirdus vaidlustatud otsuses ainult EÜ artikli 87 lõike 1 sõnastuse lihtsa kordamisega ega esitanud isegi lühidat kokkuvõtet asjaoludest ja juriidilistest kaalutlustest, mida võeti nende tingimuste hindamisel arvesse. Lisaks sellele ei sisaldanud vaidlustatud otsus – isegi mitte nende asjaolude kirjelduses, mille raames kõnealust abi anti – ühtegi elementi, mis võimaldaks tõendada, et asjaomane abi kahjustab liikmesriikidevahelist kaubandust ja kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi.

Eespool viidatud kohtuotsuses *Freistaat Sachsen ja Land Sachsen-Anhalt ning Mitteldeutsche Flughafen ja Flughafen Leipzig-Halle vs. komisjon* tühistas Üldkohus põhjendamiskohustuse rikkumise

tõttu komisjoni otsuse artikli 1 selles osas, milles oli riigiabi summaks, mida Saksamaa Liitvabariik kavatses Leipzig-Halle lennujaama jaoks anda, määratud 350 miljonit eurot.

Üldkohus otsustas, et kuigi komisjon möönis, et osa kapitalimahutusega kaetud kuludest on seotud avalike teenuste osutamise ülesande täitmisega ning et neid ei ole võimalik seega kvalifitseerida riigiabiks, asus komisjon siiski vaidlusaluse otsuse artiklis 1 seisukohale, et kogu kapitalimahutus kujutas endast riigiabi.

Kuigi üheski liidu õiguse sättes ei ole komisjonilt nõutud, et ta määraks kindlaks tagastatava abi täpse summa, kui ta otsustab viidata riigiabi summale, isegi juhul, kui abi on tunnistatud ühisturuga kokkusobimatuks, rõhutas Üldkohus, et komisjon peab märkima selle täpse summa. Kõnealuses asjas tõstis kohus esile, et vaidlusaluse otsuse artiklis 1 nimetatud riigiabi summa näib olevat ekslik, kuna avaliku teenuse osutamise ülesande täitmisega seotud summad ei kujuta endast riigiabi ning need tuleb seega kapitalimahutuse kogusummast maha arvata.

b. Kaitseõigused

Eespool viidatud kohtuotsuses *Région Nord-Pas-de-Calais ja Communauté d'Agglomération du Douaisis vs. komisjon* tuletas Üldkohus meelde väljakujunenud kohtupraktikat, mille kohaselt asjassepuutuvad isikud ei saa tugineda kaitseõigustele kui sellistele, vaid neil on üksnes õigus olla ära kuulatud ja menetlusse kaasatud ulatuses, mis vastab antud juhtumi asjaoludele. Isegi kui ei saa välistada, et riigisisel üksusel on niisugune seisund, mis annab talle liikmesriigi keskvalitsuse suhtes piisava autonoomsuse, et mängida põhimõttelise tähtsusega rolli ettevõtjate majanduskeskkonna määratlemisel, rõhutas Üldkohus, et muude asjassepuutuvate isikute kui liikmesriik roll piirdub sellega, et nad on komisjoni jaoks riigiabi kontrollimise menetluses teabeallikad. Seetõttu ei saa need isikud ise nõuda, et komisjoniga toimuks võistlev vaidlus.

c. Õiguspärase ootuse kaitse

Eespool viidatud kohtuotsuses *Regione autonoma della Sardegna jt vs. komisjon* ei nõustunud Üldkohus väitega, mis põhines õiguspärase ootuse kaitse põhimõtte rikkumisel, tuledades meelde, et õiguspärase ootuse kaitsele ei saa tugineda isik, kes on süüdi kehtivate õigusnormide ilmses rikkumises. Kõnealuses asjas oli tegemist sellise olukorraga selles osas, milles Sardiinia maakond oli kehtestanud abikorra, mis oli ebaseaduslik, kuna sellest ei olnud komisjonile teatatud. Seda rikkumist loeti ilmseks, kuna nii 1998. aasta juhendis kui ka heakskiitmist käsitlevas otsuses¹² mainitakse sõnaselgelt tingimust, et taotlus tuleb esitada enne tööde algust.

Üldkohus märkis seoses abisaajate õiguspärase ootusega, mis võib tuleneda varasemast heakskiitmise otsusest, et riigiabi lubatavuse osas tekkinud õiguspärasele ootusele saab üldjuhul ja erandlike asjaolude puudumisel tugineda üksnes siis, kui see abi on antud EÜ artiklis 88 ette nähtud menetlust järgides, mille hoolas ettevõtja peab suutma üldjuhul kindlaks teha. Üldkohus märkis kõnealuses asjas, et heakskiitmise otsusest tuleneb selgelt, et komisjon andis heakskiidu üksnes abile seoses projektidega, millega alustati pärast abitaotluse esitamist. Vaidlusaluse abi saajatel, kes ei vastanud sellele tingimusele, ei olnud seega üldjuhul võimalik selle abi lubatavuse osas tugineda õiguspärasele ootusele. Kuigi kohtupraktikas ei välistata küll ebaseadusliku abi saaja jaoks võimalust tugineda abi tagasimaksmise menetluses erandlikele asjaoludele, et abi tagasimaksmisele vastu vaielda, saab seda asjakohaste siseriiklike õigusnormide alusel teha üksnes abi tagasinõudmise

¹² Komisjoni 12. novembri 1998. aasta otsus SG (98) D/9547 abikava „N 272/98 – Itaalia – Abi hotellindusele” heakskiitmise kohta.

menetluses siseriiklikus kohtus, kes on ainsana pädev hindama juhtumi asjaolusid pärast seda, kui ta on vajaduse korral tõlgendamise eesmärgil esitanud Euroopa Kohtule eelotsuse küsimused.

Ühenduse kaubamärk

Määruse (EÜ) nr 40/94, mis on asendatud määrusega (EÜ) nr 207/2009¹³, kohaldamist puudutavad kohtulahendid moodustasid ka 2011. aastal olulise osa Üldkohtule esitatud vaidlustest (240 lahendatud kohtuasja, 219 esitatud kohtuasja). Neist kohtulahenditest on seega siinkohal võimalik esitada üksnes lühiülevaade.

1. Absoluutsed keeldumispõhjused

2011. aastal väärivad märkimist eelkõige kaks kohtuasja, milles kohaldati esimest korda määruse nr 207/2009 artikli 7 lõike 1 punkti f. Üldkohus jättis nimelt rahuldamata kaks hagi, mis olid esitatud avaliku korra ja üldtunnustatud moraali põhimõtetega vastuolus olevate ühenduse kaubamärkide registreerimisest keeldumiste peale. Üldkohus märkis esmalt 20. septembri 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-232/10: *Couture Tech vs. Siseturu Ühtlustamise Amet (Nõukogude Liidu riigivapi kujutis)* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata), et eelkõige lingvistilistel, ajaloolistel, sotsiaalsetel või kultuurilistel põhjustel ei ole sellised tähised, mida asjaomane avalikkus võib tajuda avaliku korra või üldtunnustatud moraali põhimõtetega vastuolus olevatena, kõigis liikmesriikides ühed ja samad. Kohus järeldas sellest, et tuleb arvestada mitte üksnes kõigi liidu liikmesriikide ühiste asjaoludega, vaid samuti eri liikmesriikide eriomaste asjaoludega, mis võivad mõjutada tähise tajumist nende liikmesriikide territooriumil asuva asjaomase avalikkuse poolt. Üldkohus märkis, et siseriiklikul – kõnealuses asjas Ungari – õigusel põhinevad tõendid ei ole kohaldatavad nende normatiivse väärtuse kaalutlusel ega ole seega normid, mis on Siseturu Ühtlustamise Ametile (kaubamärgid ja tööstusdisainilahendused) siduvad. Sellele vaatamata on mainitud asjaolud faktilisteks tõenditeks, mille põhjal saab anda hinnangu sellele, kuidas asjassepuutuva liikmesriigi asjaomane avalikkus tajub teatavaid tähiste kategooriaid.

Olles kindlaks teinud, et Ungari kriminaalkoodeksis on keelatud „totalitarismi sümbolite“, sh sirbi ja vasara ning punaviisnurga teatavad kasutusviisid ning et see keeld hõlmab ka selliste tähiste kasutamist kaubamärgina, märkis Üldkohus nimelt, et endise Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu (NSVL) riigivapi sisuline tähendus ei ole niivõrd tuhmistunud või muutunud, et seda ei tajutaks enam poliitilise sümbolina. Neil asjaoludel leidis Üldkohus, et apellatsioonikoda on õigesti tuvastanud, et taotletava kaubamärgi kaubamärgina kasutamist tajub Ungari asjaomase avalikkuse oluline osa avaliku korra või üldtunnustatud moraali põhimõtetega vastuolus olevana määruse nr 207/2009 artikli 7 lõike 1 punkti f tähenduses.

Seejärel käsitleti kohtuasjas *PAKI Logistics vs. Siseturu Ühtlustamise Amet (PAKI)* (5. oktoobri 2011. aasta otsus kohtuasjas T-526/09, kohtulahendite kogumikus ei avaldata) tähist PAKI, mille registreerimisest apellatsioonikoda oli keeldunud põhjendusel, et Euroopa Liidu ingliskeelne avalikkus tajub seda rassistliku terminina, millega kutsutakse alandavalt ja solvavalt pakistanlasi või üldisemalt Hindustani poolsaarelt pärit ja Ühendkuningriigis elavaid isikuid. Neil asjaoludel rõhutas Üldkohus, et kuigi määruse nr 207/2009 artikli 7 lõike 1 punktis f on silmas peetud eelkõige tähiseid, mille kasutamine on liidu õiguse või siseriikliku õiguse sätte alusel keelatud, on takistatud selle registreerimine ühenduse kaubamärgina viidatud sättes ette nähtud absoluutsel keeldumispõhjusel ka

¹³ Nõukogu 20. detsembri 1993. aasta määrus (EÜ) nr 40/94 ühenduse kaubamärgi kohta (EÜT 1994, L 11, lk 1; ELT eriväljaanne 17/01, lk 146), asendatud nõukogu 26. veebruari 2009. aasta määrusega (EÜ) nr 207/2009 ühenduse kaubamärgi kohta (ELT L 78, lk 1).

sellise keelu puudumisel, kui see on äärmiselt solvav. Selle registreerimisest keeldumise põhjuse esinemist tuleb hinnata mõistliku isiku kriteeriumi alusel, kes on piisavalt mõistlik ja tolerantne. Asjaomane avalikkus ei saa piirduda avalikkusega, kellele tooted ja teenused, mille jaoks kaubamärgi registreerimist taotletakse, on suunatud. Nimelt tuleb arvesse võtta asjaolu, et selle keeldumispõhjusega silmas peetud tähised šokeerivad mitte ainult avalikkust, kellele on suunatud taotletud kaubamärgiga tähistatud tooted ja teenused, vaid ka teisi isikuid, kes puutuvad selle tähisega oma igapäevaelus kogemata kokku, ilma et nad oleks nimetatud kaupade ja teenustega seotud. Üldkohus järeldas – olles tagasi lükanud hageja argumendid, millega viimane üritas näidata, et sõna „paki” ei ole ühemõtteline ja kõikidel juhtudel diskrimineeriv –, et apellatsioonikoda leidis selle sõna kohta õigesti, et liidu ingliskeelne avalikkus tajub seda rassistliku solvanguna ning järelikult on selle registreerimine vastuolus avaliku korra ja üldtunnustatud moraalpõhimõtetega.

Lisaks tühistas Üldkohus 6. juuli 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-258/09: *i-content vs. Siseturu Ühtlustamise Amet (BETWIN)* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) vaidlustatud otsuse põhjendusel, et apellatsioonikoda ei olnud õiguslikult piisavalt põhjendanud taotletava kaubamärgi kirjeldavust ning eristusvõime puudumist registreerimistaotluses nimetatud teatavate teenuste suhtes. Üldkohus tuletas seoses sellega meelde, et apellatsioonikoja õigus esitada üldine põhjendus kaupade või teenuste kogumi kohta laieneb ainult kaupadele ja teenustele, mille vahel on piisavalt otsene ja kindel seos selleks, et nad moodustaksid piisavalt ühtse kategooria, millest tulenevalt oleks võimalik, et kõik kõnealuse otsuse põhjendustes sisalduvad faktilised ja õiguslikud kaalutlused esiteks selgitaksid piisavalt apellatsioonikoja arutluskäiku iga sellesse kategooriasse kuuluva kauba ja teenuse suhtes, ja teiseks, et neid faktilisi ja õiguslikke kaalutlusi võiks kohaldada ühte moodi kõigi asjaomaste kaupade ja teenuste suhtes. Kõnealuses asjas oli vaidlustatud otsuses vähe pidepunkte eri keeldumispõhjuste sidumiseks taotletud kaubamärgiga kaetud väga paljude teenustega. Üldkohus märkis ka, et taotletud kaubamärgi eristusvõime puudumist käsitlevates põhjendustes on piiratud vaid selle märkimisega, et kirjeldava tähisena, „mille tähendust igaüks on võimeline ilma eriteadmisteta ja analüüsi vajaduseta mõistma” ning mis ei oma ka eristusvõimet, ei saa taotletavat kaubamärki registreerida vastavalt määruse nr 207/2009 artikli 7 lõike 1 punktile b. Üldkohus rõhutas ka, et apellatsioonikoda on märkinud, et sõnaga „betwin” antakse edasi vaid üldist kutset osaleda teatavates kihlvedudes või mängudes või saada majanduslikku kasu võidu näol, täpsustamata võimalikku seost konkreetse teenusepakujaga, ning seetõttu ei võimalda kõnealune tähis asjaomasel tarbijal seda käsitada kui viidet kihlveo- ja võiduvõimalustega seonduvate teenuste kindlaksmääratud majanduslikule päritolule ega tajuda seda asjaomase sektori kindla teenusepakkuja enda tähisena. Neil asjaoludel leidis Üldkohus, et muude teenuste puhul peale kihlveo- ja auhinnamängusektoriga otseselt seotud teenuste peab kohus omal algatusel tõstatama põhjenduste puudumise. Nimelt ei ole võimalik mõista, kuidas üldine põhjendus saab puudutada kõiki teisi erisuguseid teenuseid, mille kohta on kaubamärgi registreerimise taotlus esitatud ja millest mõnel puudub igasugune seos kihlvedude ja võidu taotlemisega.

Tähise TDI osas oli Üldkohus samuti sunnitud 6. juuli 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-318/09: *Audi ja Volkswagen vs. Siseturu Ühtlustamise Amet (TDI)* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) jätma rahuldamata hagi apellatsioonikoja otsuse peale, mille kohaselt tähis TDI, mis koosneb väljendis „turbo diesel injection” või väljendis „turbo direct injection” kasutatud sõnade algustähtedest, oli kogu liidu territooriumil kirjeldav.

Üldkohus märkis esiteks, et sõnamärki TDI – mille registreerimist taotleti ühenduse kaubamärgina kaupade „sõidukid ja nende osad” jaoks – võib kasutada kaubamärgitaotluses nimetatud kaupade ja teenuste oluliste omaduste kirjeldamiseks. Kõnealune sõnaline tähis tähistab sõidukite puhul kvaliteeti, kuna asjaolu, et sõidukile on paigaldatud „turbo diesel injection” või „turbo direct injection” mootor, on sõiduki oluline omadus. Sõiduki koostisosade puhul kirjeldatakse sõnalise tähisega TDI tüüpi. Üldkohus leidis seega, et tähis TDI on kogu Euroopa Liidus asjaomaseid kaupu

kirjeldav. Üldkohus ei nõustunud teiseks argumendiga, mille kohaselt selleks, et tõendada kasutamise teel omandatud eristusvõimet, ei ole vaja esiteks tõendada, et kõigis liikmesriikides on kaubamärk avalikkuse silmis kinnistunud, ja teiseks tuleb kaubamärgi mainele kohaldatavaid põhimõtteid rakendada nii, et tõendatakse, et kaubamärk on avalikkuse silmis kinnistunud olulisel osal liidu territooriumist. Üldkohus leidis nimelt, et kaubamärk peab olema kasutamise käigus omandanud eristusvõime kõigis liidu liikmesriikides, kus taotletud kaubamärgil puudub *ab initio* eristusvõime. Üldkohus täpsustas seoses sellega eelkõige, et määruse nr 207/2009 artikli 9 lõike 1 punkti c – mis kaitseb nende kaubamärgiomanike õigustatud huve, kelle kaubamärk on nende kaubandusliku ja reklaamtegevuse abil omandanud maine – eesmärki arvesse võttes ei kohaldata kasutamise käigus omandatud eristusvõime puhul meetodit, mida kasutatakse selle sätte rakendamisel asjaomase territooriumi kindlaksmääramiseks.

Üldkohtul oli võimalus lisaks 17. mai 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-341/09: *Consejo Regulador de la Denominación de Origen Txakoli de Álava jt vs. Siseturu Ühtlustamise Amet (TXAKOLI)* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) tõlgendada ühenduse kollektiivkaubamärke käsitlevat määruse nr 207/2009 artikli 66 lõiget 2, milles on sätestatud erand määruse nr 207/2009 artikli 7 lõike 1 punktist c. Esimesena nimetatud sätte kohaselt võivad ühenduse kollektiivkaubamärgid olla märgid või tähised, mis on küll kirjeldavad, kuid mis võivad kaubanduses tähistada kaupade või teenuste geograafilist päritolu. Kõnealuses asjas väitsid hagejad, et sõna „txakoli” on tähis, mis võib tähistada selle kauba ja nende teenuste geograafilist päritolu, mille jaoks kaubamärgi registreerimist taotletakse, kuna tegemist on täiendava traditsioonilise nimetusega, mida kaitstakse veinialaste õigusnormidega, mis kaitsevad kaitstud päritolunimetusega veine, mille haldavad üksused nad olid.

Üldkohus leidis seoses sellega, et kohaldatavad õigusnormid käsitlevad nimetatud sõnu üksnes viitena veini iseloomustavatele joontele, mitte nende geograafilise päritolu tähisena, hoolimata sellest, et väidetavalt esineb seos sõna „txakoli” ja Baskimaa vahel. Määruse nr 207/2009 artiklit 66 ei pea tõlgendama laiendavalt. See piiraks nimelt nende ametiasutuste pädevust, kes tegutsevad päritolunimetuste ja geograafilise päritolu tähistate kaitse valdkonnas. Peale selle ei tähenda sõna „txakoli” kasutamise ainuõigus, mis on saadud teiste liidu õigusnormide alusel, automaatselt seda, et asjaomane tähis registreeritakse ühenduse kaubamärgina. Niisugusest registreeringust tulenevad selle omanikule erioigused, mida ei saa omandada teiste õigusnormide, nagu põllumajanduspoliitika alla kuuluvate õigusnormide alusel.

Üldkohus täpsustas lõpetuseks, et taotletava kaubamärgi registreerimisest keeldumine ei mõjuta hagejate ainuõigust kasutada kõnealuseid sõnu veinialaste õigusnormide alusel, ning keeldumise tagajärjel ei saa luba nimetatud sõna kasutada teised ettevõtjad peale nende, kellel on kõnealune õigus nende õigusnormide alusel, ja see ei takista ka hagejaid nõudmast kõnealuste õigusnormide järgimist.

Viimaks, 6. oktoobri 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-508/08: *Bang & Olufsen vs. Siseturu Ühtlustamise Amet (Kõlari kujutis)* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) jättis Üldkohus rahuldamata hagi apellatsioonikoja – kuhu omakorda oli pöördunud pärast varasema otsuse tühistamist Üldkohtus¹⁴ – otsuse peale, millega keelduti registreerimast ühenduse kaubamärki, mis koosnes kõlarikujulisest ruumilisest tähisest, kuna tähis koosnes ainult kujust, mis annab kaubale märkimisväärse väärtuse määruse nr 40/94 artikli 7 lõike 1 punkti e alapunkti iii tähenduses.

¹⁴ 10. oktoobri 2007. aasta otsus kohtuasjas T-460/05: *Bang & Olufsen vs. Siseturu Ühtlustamise Amet (Kõlari kujutis)* (EKL 2007, lk II-4207).

Üldkohtul tuli kõnealuses asjas selgitada küsimust, kas apellatsioonikoda oli õigust valesti kohaldanud, kui ta asus pärast seda, kui oli leidnud, et kõnealusel juhul võib olla kohaldatav mõni uus absoluutne keeldumispõhjus – kusjuures esimene analüüs, mis viis Üldkohtu tühistava kohtuotsuse tegemiseni, puudutas ainult määruse nr 40/94 artikli 7 lõike 1 punkti b, st eristusvõime olemasolu nõuet –, tähist kontrollima sama määruse artikli 7 lõike 1 punkti e alapunktist iii tuleneva absoluutse keeldumispõhjuse alusel.

Üldkohus vastas sellele küsimusele eitavalt, rõhutades, et isegi kui Üldkohus leiab vastupidi Siseturu Ühtlustamise Ameti (kaubamärgid ja tööstusdisainilahendused) (edaspidi „ühtlustamisamet“) otsusele, et tähis, mille kohta on esitatud ühenduse kaubamärgi registreerimise taotlus, ei kuulu mõne määruse nr 40/94 artikli 7 lõikes 1 sätestatud absoluutse keeldumispõhjuse alla, viib asjaolu, et Üldkohus tühistab ühtlustamisameti otsuse, millega viimane keeldus kõnealust kaubamärki registreerimast, tingimata selleni, et ühtlustamisamet, kes on kohustatud Üldkohtu otsuste resolutsioonist ja põhjendustest järeldusi tegema, peab kõnealuse kaubamärgitaotluse uuesti hindamismenetluses läbi vaatama ja taotluse tagasi lükkama, kui ta jõuab järeldusele, et asjaomase tähise suhtes on kohaldatav mõni muu samas sättes nimetatud absoluutne keeldumispõhjus. Määruse nr 40/94 artikli 74 lõike 1 kohaselt kontrollib ühtlustamisamet omal algatusel registreerimisest keeldumise absoluutsete põhjustega seotud menetlustes asjakohaseid fakte, mille põhjal võib ta olla kohustatud seda põhjust kohaldama. Lisaks sellele, tähis, mille suhtes on kohaldatav määruse nr 40/94 artikli 7 lõike 1 punkt e, ei saa kunagi omandada kasutamise käigus eristusvõimet sama määruse artikli 7 lõike 3 tähenduses, samas kui see on viimati nimetatud sätte kohaselt võimalik tähiste puhul, mida puudutavad määruse nr 40/94 artikli 7 lõike 1 punktides b–d sätestatud keeldumispõhjused.

Järelikult, kui tähise kontrollimisel määruse nr 40/94 artikli 7 lõike 1 punkti e alusel tuvastatakse, et üks selles sättes mainitud kriteeriumidest on täidetud, ei ole enam vaja kontrollida sama tähist selle määruse artikli 7 lõike 3 alusel, arvestades, et on selge, et seda tähist ei ole võimalik registreerida. Selline kontrollimisvajaduse äralangemine selgitab, miks esmalt tuleb tähist kontrollida määruse nr 40/94 artikli 7 lõike 1 punkti e alusel juhaks, kui on võimalik kohaldada mitut lõikes 1 ette nähtud absoluutset keeldumispõhjust, ilma et selle vajaduse puudumist saaks siiski tõlgendada nii, et see toob kaasa kohustuse viia läbi sama tähise esmane kontroll määruse nr 40/94 artikli 7 lõike 1 punkti e alusel.

2. Suhtelised keeldumispõhjused

17. veebruari 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-10/09: *Formula One Licensing vs. Siseturu Ühtlustamise Amet – Global Sports Media (F1-LIVE)* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) leidis Üldkohus, et vormel 1 valdkonda puudutavaid kaupu või teenuseid (s.o ajakirjad, brošüürid ja raamatud, piletite reserveerimine ja konkursside korraldamine internetis) tähistava märgi F1-LIVE ning äriühingu Formula One Licensing BV kaubamärkide F1 ja F1 Formula 1 segiajamine ei ole tõenäoline kirjeldavuse tõttu, mille avalikkus on omistanud tähise osale „f1“, ning nõrgale sarnasusele tähiste vahel.

Asjaomane avalikkus tajub nimelt tähe „f“ ja numbri „1“ kombinatsiooni väljendi „vormel 1“ lühendina, ning et üldiselt on see väljend teatava võidusõiduautode liigi ning sellest tulenevalt vastavate autode võidusõitude nimetus. Asjaomane avalikkus võib lisaks tajuda varasema ühenduse kujutismärgi F1 Formula 1 osa „f1“ kui hageja poolt vormel 1 autode võidusõitude valdkonnaga seotud kaubandustegevuse tähistamiseks kasutatavat kaubamärki. Asjaomane avalikkus ei taju seega osa „f1“ taotletavas kaubamärgis kui eristavat osa, vaid kui osa, mida kasutatakse kirjeldamiseks. Tavakirjastiilis esitatud tähisel „f1“ on seega asjaomaste kaupade ja teenustega seoses vaid vähene

eristusvõime ning liidus kasutatud ühenduse kujutismärgi võimalik maine on peamiselt seotud kaubamärgi F1 Formula 1 logo F1 endaga.

Mis puutub täpsemalt F1 sõnamärkidesse, siis tarbijad ei seosta taotletavas kaubamärgis esinevat osa „f1” varasemate kaubamärkide omanikuga, sest ainus tähis, mida nad on hakanud nimetatud omanikuga seostama, on kaubamärgi F1 Formula 1 logo, mitte aga tähis, mis on kujutatud tavakirjastiilis. Nad peavad tavakirjastiilis esitatud F1 „vormel 1” lühendiks, st kirjeldavaks tähiseks.

Mis puutub kujutismärki F1 Formula 1, siis kuna visuaalne sarnasus puudub ja foneetiline ning kontseptuaalne sarnasus on vaid vähene, siis asjaomane avalikkus ei aja taotletavat kaubamärki selle kaubamärgiga segi. Avalikkuse poolt tähisele F1 omistatud üldkeeleline tähendus tagab, et avalikkuse arvates puudutab taotletav kaubamärk vormel 1, kuid täiesti teistsuguse paigutuse tõttu ei seostaks avalikkus taotletavat kaubamärki varasema kaubamärgi omaniku tegevustega.

3. Menetlusküsimused

9. veebruari 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-222/09: *Ineos Healthcare vs. Siseturu Ühtlustamise Amet – Teva Pharmaceutical Industries (ALPHAREN)* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) täpsustas Üldkohus oma kohtupraktikat seoses ühtlustamisameti apellatsioonikoja poolt üldtuntud asjaolude hindamisega temale esitatud vaidluse raames.

Määruse nr 40/94 artikli 74 kohaselt piirdub registreerimisest keeldumise suhteliste põhjustega seotud menetlustes ühtlustamisamet siiski kontrollimisel poolte esitatud faktide, tõendite ja väidete ning esitatud nõudmistega. Üldkohtu arvamuse kohaselt puudutab see säte ühtlustamisameti otsuste faktilist alust, s.o fakte ja tõendeid, millega saab otsuseid nõuetekohaselt põhistada. Seega saab apellatsioonikoda vastulausemenetlust lõpetava otsuse peale esitatud kaebust lahendades põhistada oma otsust vaid poolte esitatud faktide ja tõenditega. Kuid ühtlustamisameti poolt teostatava kontrolli faktilise aluse piiramine ei välista seda, et apellatsioonikoda võiks lisaks vastulausemenetluse poolte poolt otseselt märgitud faktidele arvesse võtta ka üldtuntud fakte, s.o fakte, mida tõenäoliselt teab igaüks või mida saab teada üldkättesaadavatest allikatest.

Üldkohus rõhutas kõnealuses asjas, et kuigi need on välja võetud apellatsioonikoja internetiotsingute tulemustest, ei või farmaatsiatoodete ja nende ravinäidustuse kirjeldust, millel põhines apellatsioonikoja hinnang teatud kaupade sarnasuse kohta, nimetatud kaupade tehnilise määra arvestades lugeda üldtuntud fakte sisaldavaks teabeks. Üldkohus tühistas nimetatud otsuse osaliselt, leides, et kui kõnealust teavet ei oleks kasutatud, oleks vaidlustatud otsus olnud hoopis teistsugune.

16. mai 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-145/08: *Atlas Transport vs. Siseturu Ühtlustamise Amet – Atlas Air (ATLAS)* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) oli Üldkohtul võimalus täpsustada esiteks nõudeid, mida tuleb kohaldada apellatsioonikojale esitatud kaebuse põhjendamise kohustuse osas, ja teiseks kohtu kontrolli apellatsioonikoja otsuse üle, mis puudutab kehtetuks tunnistamise menetluse peatamist.

Üldkohus tuletas esiteks meelde, et teade kaebuse esitamise kohta tuleb esitada kirjalikult ühtlustamisametile kahe kuu jooksul alates otsuse teatavaks tegemisest, mille peale kaevatakse, ning nelja kuu jooksul alates otsuse teatavaks tegemisest tuleb esitada selgitus edasikaebuse aluste kohta. Üldkohus järeldas sellest, et isikul, kes soovib apellatsioonikojale kaebust esitada, on kohustus esitada ettenähtud tähtaja jooksul ühtlustamisametile selgitus edasikaebuse aluste kohta ning selline põhjendus peab olema midagi enam kui vaidlustatud otsusele viitamine ja hageja väljendatud soov saavutada selle otsuse muutmine või tühistamine apellatsioonikoja poolt; vastasel korral

lükatakse tema kaebus vastuvõetamatuse tõttu tagasi. Lisaks nähtub sõna „alused” lingvistilisest tõlgendusest, et apellatsioonikojale kaebuse esitaja peab kirjalikult esitama põhjused, mis on tema kaebuse puhul määravad. Apellatsioonikoda ei pea tuletamise teel määrama kindlaks põhjuseid, mis on talle esitatud kaebuse aluseks. Kaebuse esitaja peab seega menetlisdokumendi esitamisel esitama kirjalikult ja piisavalt selgelt need faktid ja/või õiguslikud asjaolud, mis õigustavad tema taotlust. Kuna kõnealuses asjas puudub kaebuse esitaja kirjadel selgelt ja mõistetavalt esitatud põhjendus ning arvestades, et apellatsioonikojale esitatav põhjendus peab eelkõige võimaldama potentsiaalsel menetlusel astujal anda ilma advokaadi abita hinnang kaebuse esitaja kaebuses esitatud argumentidele, leidis Üldkohus, et apellatsioonikojale esitatud kaebus ei vastanud määruse nr 40/94 artiklis 59 ette nähtud nõuetele.

Üldkohus tuletas teiseks meelde, et võimalus peatada apellatsioonikoja vastulausemenetlus kujutab endast liikmesriikides üldiselt tunnustatud põhimõtte väljendust seoses asja lahendava instant-si võimalusega oma menetlus peatada, kui asjaolud seda õigustavad. Selle võimaluse kohaldamine analoogia alusel kehtetuks tunnistamise menetluse suhtes on õigustatud, sest nii vastulausemenetluse kui ka suhtelise kehtetuks tunnistamise põhjusega seotud menetluse eesmärk on analüüsida kaubamärkide segiajamise tõenäosust ja kuna võimalus menetlus peatada muudab mainitud menetlused tõhusamaks. Seega on apellatsioonikojal pädevus kehtetuks tunnistamise menetlus peatada, kui asjaolud seda õigustavad. Üldkohus märkis peale selle, et apellatsioonikoja kaalutusõigus menetlus peatada või peatamata jätta on lai. See õigus ei alluta siiski apellatsioonikoja hinnangut kohtu kontrollile, mis on piiratud ilmse kaalutusvea või võimu kuritarvitamise kontrollimisega. Üldkohus täpsustas eelkõige, et apellatsioonikoda peab selles osas lähtuma õigusel põhinevas ühenduses õiglast menetlust reguleerivatest üldpõhimõtetest ja arvestama mitte üksnes selle poole huvidega, kelle kaubamärk on vaidlustatud, vaid ka teiste poolte huvidega.

Üldkohus otsustas lisaks 9. septembri 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-36/09: *dm-droguerie markt vs. Siseturu Ühtlustamise Amet – Distribuciones Mylar (dm)* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata)¹⁵, et kui ühtlustamisamet saab teada keeleveast, kirjaveast või ilmselgest eksimusest otsuses, siis võib ta parandada ainult sellised õigekirja- või grammatikavead, mis on nii ilmsed, et ei oleks olnud mõeldav ükski muu sõnastus kui see, mis tuleneb muudatusest. Lisaks sellele ei tohi vastulausete osakondade pädevus teha uus otsus menetluses, milles nad on juba vastu võtnud ja teatavaks teinud selle menetluse lõpetava otsuse, väljuda määruse nr 207/2009 artiklis 42 (tühistamise, tehniliste vigade parandamise ja läbivaatamismenetlus) ette nähtud juhtumite piiridest. Kuna muudatused, mis käesoleval juhul tehti, seisnesid mitte ainult sellise pooliku lause täiendamises, mille mõte oli arusaamatu, vaid ka põhjenduste sisemise vastuolu ning põhjenduste ja resolutsiooni vahelise vastuolu lahendamises, järeldas Üldkohus, et apellatsioonikoja otsuse algversiooni parandamine puudutas selle otsuse sisu ennast ning et järelikult ei ole tegemist tehnilise vea parandamisega. Selle rikkumise raskust ja ilmselgust arvestades tühistas Üldkohus apellatsioonikoja otsuse selles osas, milles ei olnud tuvastatud, et vastulausete osakonna otsusel puudus muudetud versioon, ja kuna apellatsioonikoda ei olnud seega sellist otsust tunnistanud õigustühiseks.

¹⁵ Ühenduse disainilahenduste kohta vt ka 18. oktoobri 2011. aasta otsus kohtuasjas T-53/10: *Reisen-thel vs. Siseturu Ühtlustamise Amet – Dynamic Promotion (Salved ja korvid)* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata), milles otsustati, et kaitseõiguste rikkumine, mis seisnes asjaolus, et otsus langetati enne hagejale selgituste esitamiseks antud tähtaja möödumist, ei kujuta endast ilmselget eksimust komisjoni 21. oktoobri 2002. aasta määruse (EÜ) nr 2245/2002, millega rakendatakse nõukogu määrus (EÜ) nr 6/2002 ühenduse disainilahenduse kohta (EÜT L 341, lk 28; ELT eriväljaanne 13/31, lk 14), artikli 39 tähenduses. Tegelikult on sellise rikkumise puhul tegemist eksimusega, mis pandi toime menetluses, mille käigus võeti vastu otsus, ja seega on võimalik, et see moonutab kõnealuse otsuse sisu.

Üldkohus otsustas lõpetuseks 14. detsembri 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-504/09: *Völkl vs. Siseturu Ühtlustamise Amet – Marker Völkl (VÖLKL)* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata), et kui apellatsioonikojale esitatud kaebus puudutab üksnes üht osa registreerimistaotluses või vastulauses nimetatud kaupadest või teenustest, siis on apellatsioonikojal õigus selle kaebuse alusel asi uuesti sisuliselt läbi vaadata, ent üksnes nende kaupade või teenuste osas, sest registreerimistaotlus ja vastulause on esitatud talle vaid selles nimetatud kaupade või teenuste osas. Järelikult, kuna ta tühistas vastulausete osakonna otsuse resolutsiooni punkti 2, mis puudutas muid tooteid, siis ületas apellatsioonikoda oma pädevuse piire, mis on määratletud määruse nr 207/2009¹⁶ artikli 64 lõikes 1.

4. Kaubamärgi tegeliku kasutamise tõendamine

Kohtuasjas *Zino Davidoff vs. Siseturu Ühtlustamise Amet – Kleinakis kai SIA (GOOD LIFE)* (15. juuli 2011. aasta otsus kohtuasjas T-108/08, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) oli vastulause esitaja varasema kaubamärgi tegeliku kasutamise tõendamisel tuginenud Kreeka kaubamärkide halduskomitee otsusele. Üldkohus täpsustas, et kuigi ühtlustamisamet võis põhimõtteliselt selles kontekstis tõendina kasutada siseriiklikku otsust, pidi ta siiski uurima nõutava põhjalikkusega ja hoolikalt, kas see otsus saab tõendada varasema kaubamärgi tegelikku kasutamist. Käesoleval juhul oleks Kreeka otsuse hoolikal uurimisel ilmnenu, et selles on lakooniliselt viidatud dokumentidele ja argumentidele, mis pooled esitasid otsuse vastuvõtmiseni viinud menetluses. Pealegi ei lisatud neid dokumente ühtlustamisameti toimikusse ning apellatsioonikoda ei saanud neid seega kasutada. Neil asjaoludel ei olnud apellatsioonikojal võimalik mõista arutluskäiku, sealhulgas tõenditele antud hinnangut, ega tuvastada tõendeid, millel põhines Kreeka otsus, milles tuvastati varasema kaubamärgi tegelik kasutamine. Apellatsioonikoda oli nii rikkunud määruse nr 40/94 artikli 74 lõiget 1 ja hoolsuskohustust, kuna ta nõustus Kreeka ametiasutuste järeldestega, ilma et ta oleks täpsemalt kontrollinud, kas Kreeka otsus põhines määravatel tõenditel.

5. Ühenduse disainilahendus

14. juuni 2011. aasta otsuses kohtuasjas *Sphere Time vs. Siseturu Ühtlustamise Amet – Punch (Kaelapaela külge kinnitatud kell)* (T-68/10, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) kehtestas Üldkohus kehtetuks tunnistamise menetluses määruse nr 6/2002 artikli 7 lõike 2 – mis võimaldab jätta arvesse võtmata avaldamise, kui disainilahendus, mille kaitsmist ühenduse registreeritud disainilahendusena taotletakse, on avalikkusele kättesaadavaks tehtud autori, tema õigusjärglase või kolmanda isiku poolt autori või tema õigusjärglase antud teabe või toimingute alusel ja 12 kuu jooksul enne taotluse esitamist või enne prioriteedikuupäeva – kohaldamise tingimuseks, et kehtetuks tunnistamise taotluses viidatud disainilahenduse omanik tõendaks, et ta on kas nimetatud taotluses põhjendusena osutatud disainilahenduse autor või tema õigusjärglane.

¹⁶ Selles kohtuotsuses selgitas Üldkohus samuti, et tegemaks kindlaks, kas hagejal on õigus vaidlustada apellatsioonikoja otsust Üldkohtus, tuleb arvesse võtta, et ühtlustamisameti apellatsioonikoja otsust tuleb pidada menetluspoole huve kahjustavaks määruse nr 207/2009 artikli 65 lõike 4 tähenduses ainult siis, kui sellega tehakse selle poole poolt ühtlustamisametile esitatud taotluse suhtes tagasilükkav otsus ja apellatsioonikoda saadab pärast seda, kui ta on lükanud tagasi taotluse, mille rahuldamine oleks lõpetanud ühtlustamisameti menetluse selle esitanud menetlusosalise kasuks, asja uue otsuse tegemiseks tagasi eelmises menetlusastmes otsuse teinud üksusele, ja seda olenemata võimalusest, et asja uuesti läbivaatamisel võidakse langetada otsus selle menetlusosalise kasuks. Sellisest võimalusest ei piisa, et seda juhtumit pidada samasuguseks kui olukord, kui apellatsioonikoda rahuldab kaebuse mõne selle põhjenduseks esitatud väite või argumendi alusel ja jättis rahuldamata või hindamata ülejäänud selles taotluses esitatud väited või argumendid.

Üldkohus selgitas samas kohtuotsuses mõistet „asjatundjast kasutaja”, täpsustades oma varasemat kohtupraktikat¹⁷ ja rõhutades, et reklaamtoodete puhul hõlmab see mõiste esiteks ühelt poolt kutseala asjatundjat, kes ostab neid lõppkasutajatele jaotamiseks, ja teiselt poolt lõppkasutajaid endid. Kohus järeltas sellest, et asjaolu, et üks asjatundjast kasutajate gruppidest tajub asjaomaseid disainilahendusi nii, et need jätavad sama üldmulje, on igal juhul piisav, et tõdeda, et vaidlusalune disainilahendus ei ole eristatav. Üldkohus täpsustas lõpetuseks, et üldmulje konkreetsel hindamisel ei tule uurida eraldi üksnes varasemate disainilahenduste graafilist kujutist, vaid pigem hinnata igakülgsest kõiki esitatud asjaolusid, mille põhjal saab piisavalt täpselt ja kindlalt välja selgitada asjaomase disainilahendusest jääva üldmulje. Nimelt ei saa iseäranis nende disainilahenduste puhul, mida on kaubanduses otseselt kasutatud, ilma et neid oleks registreeritud, välistada, et ei ole olemas graafilist kujutist, milles oleks näha kõiki asjakohaseid detaile ja mis oleks võrreldav registreerimistaotluses sisalduva kujutisega. Neil asjaoludel oleks Üldkohtu arvates kehtetuks tunnistamise taotlejalt liigne nõuda, et ta esitaks mis tahes juhul niisuguse kujutise.

Institutsioonide dokumentidega tutvumine

Dokumentidega tutvumisega seotud kohtupraktika oli 2011. aastal eriti ulatuslik: lahendati 23 kohtuasja, mis käsitlesid selle valdkonna erinevaid aspekte.

1. Põhjendatud huvi

22. märtsi 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-233/09: *Access Info Europe vs. nõukogu* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) otsustas Üldkohus, et dokumendi tervikversiooni avaldamine kolmanda isiku – kes eiras üldsuse nõukogu dokumentidega tutvumise õiguse suhtes kohaldatavaid õigusnorme – veebisaidil ei võimaldanud asuda seisukohale, et hagejal puudus või ei olnud enam huvi nõukogu otsuse tühistamise vastu, millega keelduti temale võimaldamast tutvuda nimetatud dokumendiga täielikult. Hagejal võib säilida huvi nõuda institutsiooni akti tühistamist ka selleks, et ta saaks vältida selle väidetava õigusvastasuse kordumist tulevikus. See huvi esineb ainult siis, kui väidetav õigusvastasus võib korduda tulevikus, sõltumata selle juhtumi asjaoludest, mis olid aluseks hageja esitatud hagile. Nii on see nõukogu sellise otsuse peale esitatud tühistamishagi puhul, millega keelduti lubamast tutvuda dokumendiga täielikult, kuivõrd esiteks tugineb õigusvastasus, millele hageja viitab, määruses (EÜ) nr 1049/2001¹⁸ ette nähtud ühe erandi tõlgendusele, mida nõukogu võib väga tõenäoliselt taaskasutada uue taotluse puhul, ning teiseks on tõenäoline, et hageja – kuivõrd tegemist on ühinguga, mille eesmärk on edendada Euroopa Liidus läbipaistvust – esitab tulevikus sarnaseid dokumentidega tutvumise taotlusi sama laadi dokumentide kohta.

2. Mõiste „dokumendid” määratlus

26. oktoobri 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-436/09: *Dufour vs. EKP* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) tuli Üldkohtul seoses andmebaasile juurdepääsu taotlusega täpsustada Euroopa Keskpanga (EKP) otsuse 2004/258/EÜ¹⁹ (üldsuse juurdepääsu kohta tema dokumentidele) artikli 3 punktis a esitatud mõiste „dokument” määratlust.

¹⁷ 22. juuni 2010. aasta otsus kohtuasjas T-153/08: *Shenzhen Taiden vs. Siseturu Ühtlustamise Amet – Bosch Security Systems (Sideseadmed)* (EKL 2010, lk II-2517).

¹⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2001. aasta määrus (EÜ) nr 1049/2001 üldsuse juurdepääsu kohta Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni dokumentidele (EÜT 2001, L 145, lk 43; ELT eriväljaanne 01/03, lk 331).

¹⁹ Euroopa Keskpanga 4. märtsi 2004. aasta otsus 2004/258/EÜ üldsuse juurdepääsu kohta Euroopa Keskpanga dokumentidele (ELT L 80, lk 42).

Üldkohus tuletas seoses sellega otsuse 2004/258 artikli 3 punktist a, et mõiste „dokument” hõlmab säilitatud sisu, mida on võimalik pärast selle loomist taasesitada või konsulteerida, ning et tähtsust ei oma see, millisele andmekandjale see sisu on salvestatud. Lisaks täpsustas Üldkohus, et andmebaasi iseloomustab mis tahes laadi sisu olemasolu ja mis tahes laadi kindla andmekandja olemasolu, kuhu see sisu on salvestatud. Kohus järeldas sellest, et andmebaasis sisalduvad kõik andmed on kvalifitseeritavad dokumendiks otsuse 2004/258 artikli 3 punkti a tähenduses. Ta lisas, et kuna andmed olid üksteisest sõltumatud, oli EKP-I kohustus läbi viia konkreetne ja individuaalne hindamine ning lubada osaline juurdepääs andmetele, mida võidakse individualiseerida tänu otsinguvahenditele, mis tal selle andmebaasi jaoks olid, tingimusel et neile eranditele ei kohaldu mõni otsuse 2004/258 artiklis 4 esitatud eranditest.

3. Erand, mis puudutab otsustamisprotsessi

Eespool viidatud kohtuotsuses *Access Info Europe vs. nõukogu* tühistas Üldkohus nõukogu otsuse, asudes seisukohale, et nõukogu ei olnud tõendanud, et üldsuse dokumentidele juurdepääsu käsitleva määruse ettepanekuga seotud dokumendis esitatud ettepanekute esitajate isiku avalikustamine kahjustaks rängalt käimasolevat seadusandlikku menetlust. Olles täpsustanud, et üldsusel on õigus tutvuda taotletud dokumentidega tervikuna, tuletas Üldkohus meelde, et veelgi laialtuskutlikum juurdepääs tuleb lubada, kui nõukogu tegutseb seadusandjana, võimaldades kodanikel kontrollida kogu teavet, mis võeti õigustloova akti aluseks. Kodanike võimalus tutvuda õigusloometoomingute alustega on tingimus, mis võimaldab neil tõhusalt kasutada oma demokraatlikke õigusi. Üldkohus otsustas kõnealuses asjas, et asjassepuutuvas dokumendis sisalduvate ettepanekute esitajate isikute avalikustamisega seotud risk, et seadusandlikus protsessis väheneb liikmesriikide delegatsioonide tegutsemisruum oma seisukohtade muutmiseks ning pärsib oluliselt võimalust jõuda kompromissini, ei kujuta endast piisavalt tõsist ja mõistlikult ettenähtavat ohtu.

7. juuni 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-471/08: *Toland vs. parlament* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) tühistas Üldkohus Euroopa Parlamendi otsuse, millega viimane ei lubanud tutvuda oma siseauditi osakonna koostatud parlamendiliikmete assistentide hüvitisi käsitleva auditiaruandega põhjendusel, et selle avalikustamine kahjustaks oluliselt tema otsustusprotsessi. Kuigi Üldkohus möönis, et asjaomane auditiaruanne oli tööpoolest institutsiooni sisekasutamiseks koostatud dokument ja see puudutas sellist küsimust, mille kohta institutsioon ei olnud veel seisukohta võtnud, otsustas ta, et institutsioon ei olnud õiguslikult piisavalt tõendanud, et selle dokumendi avalikustamine kahjustaks konkreetselt ja tegelikult tema otsustamisprotsessi ning mõjutaks seda oluliselt. Vaidlustatud otsus ei sisaldanud ühtki mõjuvat asjaolu, mis lubaks järeldada, et otsustamisprotsessi kahjustamise oht oli otsuse vastuvõtmise päeval mõistlikult ettenähtav ega olnud ainult oletuslik. Üldkohus lisas seoses sellega, et ei asjaolu, et parlamendiliikmete käsutusse antavate hüvitiste kasutamine on tundlik teema, mida meedia huviga jälgib, ega otsustusprotsessi väidetav keerukus saa iseenesest olla piisav objektiivne põhjus karta otsustamisprotsessi rasket kahjustamist.

4. Kontrollimiste, uurimise või audiitorkontrolli eesmärgi kaitsest tulenev erand

9. septembri 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-29/08: *LPN vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) tuletas Üldkohus meelde, et kui institutsioon peab üldjuhul konkreetselt ja individuaalselt hindama iga taotletava dokumendi sisu, selleks et teha kindlaks, mil määral on kohaldatav juurdepääsuõiguse suhtes kehtiv erand ja kas tuleb võimaldada osalist juurdepääsu, võib sellest kohustusest teha erandi, kui konkreetseid asjaolusid arvesse võttes on ilmselge, et juurdepääsu andmisest tuleb keelduda või et see tuleb anda. Sel juhul on institutsioonil üldiselt lubatud võtta juurdepääsu andmisest keeldumise otsuse aluseks teatud liiki dokumentidele kohaldatavaid üldisi eeldusi.

Üldkohus otsustas seoses sellega, et kui hagejal puudub liikmesriigi kohustuste rikkumise menetluses õigus tutvuda komisjoni haldustoimikus sisalduvate dokumentidega, tuleb analoogia alusel huvitatud isikute seisundiga riigiabi üle järelevalve teostamise menetluses tunnustada niisuguse üldise eelduse olemasolu, mille kohaselt haldustoimikus sisalduvate dokumentide avaldamine ohustaks põhimõtteliselt uurimise eesmärkide kaitset. Seega piisab sellest, et komisjon kontrollib, kas seda üldist eeldust peab kohaldama kõikidele asjaomastele dokumentidele, ilma et komisjon peaks andma neist dokumentidest igäühe sisule eelnevalt konkreetse ja individuaalse hinnangu. Kui liikmesriigi kohustuste rikkumise menetlus käib, peab komisjon igal juhul lähtuma põhimõttest, et see üldine eeldus on kohaldatav kõikide asjassepuutuvate dokumentide suhtes. See eeldus ei välista siiski huvitatud isikute õigust tõendada, et dokument, mille avaldamist taotletakse, ei kuulu selle eelduse alla või et dokumendi avaldamiseks esineb ülekaalukas üldine huvi määruse nr 1049/2001 artikli 4 lõike 2 alusel.

Lisaks sellele vaidlustas hageja kohtuasjas, mis oli aluseks 15. detsembri 2011. aasta otsusele kohtuasjas T-437/08: *CDC Hydrogene Peroxide vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata), komisjoni otsuse, millega keelduti tal võimaldamast tutvuda sellise menetluse toimiku sisukorraga, mis puudutas üheksa ettevõtja osalemist kartellis vesinikperoksiidi turul. Komisjon põhjendas oma keeldumist, tuginedes nimelt vajadusele kaitsta oma poliitikat keelatud kokkulepete valdkonnas ja eriti oma leebusprogrammi. Üldkohus tühistas komisjoni otsuse, kuna komisjon ei olnud tõendanud, et asjaomase dokumendi avalikustamine võib konkreetset ja tegelikult mõjutada kaitstud huve.

Üldkohus otsustas ärihuvide kaitsega seotud erandi kohta, et kartellis osalenud ettevõtja huvi vältida kahju hüvitamise hagisid ei saa pidada ärihuviks ja igal juhul ei ole see huvi, mida tuleb kaitsta, arvestades muu hulgas iga isiku õigust nõuda kahju hüvitamist, mis on talle tekitatud tegevusega, millega võidi piirata või kahjustada vaba konkurentsi.

Komisjoni uurimise eesmärgi kaitse erandi kohta otsustas Üldkohus, et uurimist konkreetsetes asjades tuleb pidada lõpetatuks lõpliku otsuse vastuvõtmisega, sõltumata selle otsuse võimalikust hilisemast tühistamisest kohtu poolt, sest just sel ajal peab asjassepuutuv institutsioon ise menetlust lõpule viiduks. Üldkohus ei nõustunud lisaks komisjoni argumendiga, mille kohaselt uurimise eesmärgi mõistel põhinev erand ei sõltu ühestki konkreetsest menetlusest ning sellele võib viidata üldiselt, et keelduda mis tahes sellise dokumendi avalikustamisest, mis võib kahjustada komisjoni poliitikat keelatud kokkulepete valdkonnas ja eriti tema leebusprogrammi. Uurimise mõiste nii lai tõlgendus ei ole kooskõlas põhimõttega, mille kohaselt tuleb määruse nr 1049/2001 artiklis 4 kehtestatud erandeid tõlgendada ja kohaldada kitsalt. Üldkohus rõhutas, et määrus nr 1049/2001 ei luba eeldada, et liidu konkurentsipoliitikat tuleks selle määruse kohaldamisel kohelda erinevalt liidu muudest poliitikatest, nii et ei ole mingit põhjust mõistet uurimise eesmärgid tõlgendada konkurentsipoliitika raames erinevalt kui liidu muude poliitikate raames. Üldkohus tuletas lõpetuseks meelde, et leebus- ja koostööprogrammid ei ole liidu konkurentsioiguse normide järgimise tagamise ainsad vahendid. Seega aitab kahju hüvitamise vaidluste lahendamine siseriiklikes kohtutes samuti märkimisväärselt kaasa tõhusa konkurentsi säilitamisele EL-s.

5. Tuginemine liikmesriigi kui akti vastuvõtjaga seotud eranditele

13. jaanuari 2011. aasta otsus kohtuasjas T-362/08: *IFAW Internationaler Tierschutz-Fonds vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) käsitleb küsimust liidu kohtu kontrollist erandliku aluse kohaldamise suhtes, millele liikmesriik tugineb määruse nr 1049/2001 artikli 4 lõike 5 raames. See säte lubab liikmesriigil taotleda, et institutsioon ei avaldaks kõnealusest

liikmesriigist pärit dokumenti, mille kohta on esitatud dokumendiga tutvumise taotlus, ilma tema eelneva nõusolekuta²⁰.

Üldkohus täpsustas, et juhul kui institutsiooni otsus liikmesriigist pärinevale dokumendile juurdepääsu keelamise kohta ühelt poolt ning määruse nr 1049/2001 artikli 4 lõike 5 alusel liikmesriigi esitatud taotlus teiselt poolt on vastavuses, on tegemist sellise kontrolliga, mida liidu kohus on pädev teostama hageja nõudel, kelle suhtes tehti institutsiooni otsus taotletud dokumendile juurdepääsu keelamise kohta, kui see keeldumine võib olla õigustatud määruse nr 1049/2001 artikli 4 lõigetes 1–3 loetletud erandlikel alustel ja kui see keeldumine tuleneb institutsiooni enda või asjaomase liikmesriigi vastavast hinnangust. Sellest tuleneb, et määruse nr 1049/2001 artikli 4 lõike 5 kohaldamise asjaolu tõttu ei ole liidu kohtu kontroll piiratud *prima facie* kontrolliga. Selle sätte kohaldamine ei takista seega täieliku kontrolli teostamist komisjoni poolt vastuvõetud juurdepääsu keelamise otsuse üle, mis peab eelkõige täitma põhjendamiskohustust ning mis tugineb asjaomase liikmesriigi sisulisele hinnangule määruse nr 1049/2001 artikli 4 lõigetes 1–3 ette nähtud erandite kohaldamise kohta. Liikmesriigil on määruse nr 1049/2001 artikli 4 lõike 5 kohaldamise raames siiski ulatuslik kaalutlusruum selle kindlakstegemiseks, kas määruse artikli 4 lõike 1 punktiga a hõlmatud valdkonda kuuluvate dokumentide avalikustamine võib avalikku huvi kahjustada. Nimelt võib selle küsimuse hindamine, kas dokumendi avalikustamine kahjustab selliste erandlike alustega kaitstud huve, kuuluda liikmesriigi poliitiliste kohustuste hulka. Sellisel juhul peab liikmesriigil institutsiooniga sarnaselt olema ulatuslik kaalutlusruum. Seetõttu peab Üldkohtu kontroll piirduma menetlust ja põhjendamist puudutavatest normidest kinnipidamise, asjaolude sisulise õigsuse, ilmsete hindamisvigade puudumise ja võimu kuritarvitamise puudumise kindlakstegemisega.

Ühine välis- ja julgeolekupoliitika. Piiravad meetmed

Piiravaid meetmeid käsitleva kohtupraktika maht ulatus 2011. aastal sellise tasemeni, milleni ei ole varem kunagi jõutud; selles valdkonnas esitati 90 kohtuasja. Üldkohtu otsustele oli iseloomulik, et nad võeti vastu kiiresti ning et neis kinnitati selliste meetmete põhjendamise kohustusega seotud nõudeid.

Üldkohtule esitati kohtuasjas *Bamba vs. nõukogu* (8. juuni 2011. aasta otsus kohtuasjas T-86/11, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) – mis lahendati kiirendatud menetluses, laiendatud kohtukoosseisus ja vähem kui neli kuud pärast hagiavalduse esitamist – küsimus piiravate meetmete seaduslikkusest, mis kehtestati Côte d'Ivoire'i endise presidendi Laurent Gbagbo teise naise Nadiany Bamba vastu. Need meetmed võeti vastu 2010. aasta sügisel Côte d'Ivoire'is toimunud presidendivalimiste kontekstis, mille tulemusena Ühinenud Rahvaste Organisatsioon (ÜRO) kinnitas presidendivalimiste võitjaks Alassane Ouattara. Euroopa Liit tunnustas samuti Alassane Ouattara võitu ja kutsus Côte d'Ivoire'i tsiviil- ja sõjalisi juhte üles alluma demokraatlikult valitud presidendi võimule, kinnitades oma plaani võtta kasutusele suunatud sanktsioonid kõigi vastu, kes takistavad jätkuvalt Côte d'Ivoire'i elanike suveräänselt väljendatud soovi austamist.

Üldkohus tuletas seoses sellega meelde, et kohtuliku kontrolli tõhusus tähendab, et liidu ametivõimud on kohustatud kehtestatud piiravate meetmete põhjendustest võimaluse korral teatama

²⁰ Üsna sarnast probleemi käsitleti 24. mai 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-250/08: *Batchelor vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata). Üldkohus tuletas seal meelde, et määruse nr 1049/2001 artikli 4 lõike 3 teises lõigus ette nähtud erand puudutab menetluse käigus koostatud teatud tüüpi dokumente, mille avalikustamine isegi pärast selle menetluse lõppemist võib kahjustada asjassepuutuva institutsiooni otsustusmenetlust. Need dokumendid peavad sisaldama „sisekasutuseks esitatud arvamusi osana asjaomase institutsiooni sisearuuteludest ja eelkonsultatsioonidest“. Sellesse kategooriasse ei kuulu institutsioonivälise isiku või üksuse poolt institutsioonile arvamuste vahetamiseks saadetud dokumendid.

nende vastuvõtmise ajal või vähemalt nii kiiresti kui võimalik pärast seda, et võimaldada nende adressaatidel tähtaja jooksul oma kaebeõigust teostada. Kui asjassepuutuval isikul puudub õigus olla ära kuulatud enne selliste esialgsete meetmete vastuvõtmist, on põhjendamiskohustuse täitmine seda olulisem, sest see on ainus tagatis, mis võimaldab asjassepuutuval isikul kasutada tõhusalt tema käsutuses olevat kaebeõigust nimetatud meetme seaduslikkuse vaidlustamiseks. Põhimõtteliselt peavad selliseid meetmeid kehtestava nõukogu otsuse põhjendused käsitlema mitte ainult selle akti kohaldamise õiguslikke tingimusi, vaid ka spetsiifilisi ja konkreetseid põhjuseid, miks nõukogu leiab oma kaalutlusõigust kohaldades, et puudutatud isiku suhtes tuleb sellist meedet kohaldada. Kuna nõukogul on ulatuslik kaalutlusõigus nende asjaolude hindamisel, mida tuleb arvestada rahaliste vahendite külmutamise meetme võtmisel või jätkuval kohaldamisel, siis ei saa nõukogult nõuda, et ta märgiks täpsemalt, kuidas hageja rahaliste vahendite külmutamine aitab konkreetset kaasa võitlusele rahuprotsessi ja rahvusliku leppimise takistamise vastu, või et ta esitaks tõendeid selle kohta, et huvitatud isik võiks neid rahalisi vahendeid kasutada tulevikus sellise takistuse loomiseks.

Üldkohus sedastas kõnealuses asjas, et nõukogu märkis ära üksnes ebaselged ja üldised kaalutlused, millega põhjendati Nadiany Bamba kandmist vaidlustatud loetelusse. Eriti viide sellele, et ta on rühmituse Cyclone juht, ajalehe *Le temps* toimetaja, ei kujuta endast asjaolu, mis vaidlustatud õigusaktide tema suhtes kohaldamist piisavalt ja konkreetset põhjendaks. Selline viide ei võimalda konkreetsete andmete puudumisel mõista, millega hageja takistas rahuprotsessi ja leppimist ning kutsus avalikkust üles vihkamisele ja vägivallale ning osales valeinformatsiooni edastamise kampanias 2010. aasta presidendivalimiste kohta.

Üldkohus otsustas neil asjaoludel, et vaidlustatud õigusaktide põhjendused ei võimaldanud Nadiany Bambal nende õiguspärasust Üldkohtus vaidlustada. Üldkohus täpsustas, et see ei võimalda tal kontrollida vaidlustatud õigusaktide põhjendatust, mistõttu ta tühistas vaidlustatud õigusaktid, kuid säilitas nende mõju kuni Euroopa Kohtusse edasikaebamise tähtaja – kaks kuud ja 10 päeva kohtuotsuse teatavakstegemisest – möödumiseni või apellatsioonkaebuse esitamise korral kuni selle rahuldumata jätmiseni, kohaldades ELTL artiklit 280 ja ELTL artikli 264 teist lõiku.

Tuumarelvade leviku vastase võitluse raames tühistas Üldkohus 7. detsembri 2011. aasta otsusega kohtuasjas T-562/10: *HTTS vs. nõukogu* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, tehtud tagaseljamenetluses) piiravaid meetmeid kehtestava määruse hagejat puudutavas osas, märkides, et nõukogu esitatud põhjendused on esmapilgul vastuolulised ega ole selge, kas hageja nimi kanti loetellu seetõttu, et varasemas määruses esitatud asjaolud, s.o sidemed hageja ja äriühingu HD SL vahel, ei olnud muutunud, või uute asjaolude tõttu, s.o otseste sidemete tõttu hageja ja äriühingu IRIS L vahel. Igatahes ei võimaldanud määrus ega nõukogu kiri, milles ta vastas hageja esitatud uuesti läbivaatamise taotlusele, kontrollida põhjusi, mille tõttu nõukogu leidis, et hageja esitatud asjaolud, mis puudutasid tema tegevuse olemust ja tema sõltumatust HD SL-st ja IRIS L-st, ei anna alust tema suhtes võetud piiravate meetmetega seotud nõukogu seisukoha muutmiseks. Samuti ei täpsustanud nõukogu selle kontrolli olemust, mis IRIS L-i väidetavalt on hageja üle või tegevuse üle, mida viimane IRIS L nimel läbi viib. Üldkohus tühistas vaidlustatud määruse põhjendamiskohustuse rikkumise tõttu osas, milles see puudutab hagejat. Selleks et mitte kahjustada tõsiselt ja pöördumatult nende piirangute tõhusust, mida vaidlustatud määrus kehtestab, ja takistamaks hagejal astuda samme hilisemate piiravate meetmete mõju vältimiseks, otsustas Üldkohus säilitada määruse mõju ajavahemiku jooksul, mis ei ole pikem kui kaks kuud alates kohtuotsuse kuulutamisest.

Keskkond. Kasvuhoonegaaside saastekvootidega kauplemise süsteem

Kohtuasjas *Läti vs. komisjon* (22. märtsi 2011. aasta otsus kohtuasjas T-369/07, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) oli vaidluse all komisjoni otsus, mis tunnistas ühe aspekti

kavandatud muudatusest Läti Vabariigi riiklikus jaotuskavas ajavahemiku 2008–2012 kohta vastuolus olevaks kasvuhoonegaaside saastekvootidega kauplemise süsteemiga, mille nägi ette direktiiv 2003/87/EÜ²¹. Muudetud jaotuskava esitas Läti Vabariik pärast esimest komisjoni otsust, milles komisjon tunnistas ühe aspekti esialgses jaotuskavas direktiiviga 2003/87 vastuolus olevaks ning seadis jaotuskavale vastuväidete esitamata jätmise tingimuseks jaotuskava muutmise saastekvootide üldkoguse vähendamiseks. Otsus muudetud jaotuskava kohta võeti aga vastu pärast seda, kui oli möödunud tähtaeg, mis on ette nähtud direktiivi 2003/87 artikli 9 lõikes 3, milles sätestatu kohaselt võib komisjon kolme kuu jooksul pärast seda, kui liikmesriik on jaotuskava esitanud, kava või selle mõne aspekti tagasi lükata põhjusel, et see ei vasta direktiivi III lisas loetletud kriteeriumidele.

Kontrollides seda, kas komisjonil oli õigus võtta vaidlustatud otsus vastu pärast nimetatud tähtaja möödumist, märkis Üldkohus, et kui komisjon loobub selle õiguse kasutamisest kolme kuu jooksul pärast liikmesriigi jaotuskava esitamist, võib liikmesriik põhimõtteliselt jaotuskava rakendada, ilma et selleks oleks vajalik komisjoni heakskiit. Niisiis ei pea jaotuskava uurimismenetlus tingimata lõppema ametliku otsusega. Kuid Üldkohus toonitab, et komisjon võib kasutada oma otsustusõigust, kui liikmesriik ei muuda jaotuskava või keeldub seda muutmast enne kolmekuulise tähtaja lõppu, vaatamata esitatud vastuväidetele. Komisjonipoolse tagasilükkamise otsuse puudumisel muutub esitatud jaotuskava lõplikuks ja selle suhtes kehtib õiguspärasuse eeldus, mis võimaldab liikmesriigil kava rakendada.

Muudatuste kohta, mis – nagu kõnesolevas asjas – tehakse uurimismenetlusele järgnevas faasis, märkis Üldkohus, et muudatuste eesmärk on just nimelt lükata ümber vastuväited, mida komisjon esialgu väljendas. Järelikult on nende muudatuste komisjonipoolne heakskiit vaid loomulik jätk vastuväidetele, mida ta esialgu väljendas, mitte loa andmise üldpädevuse väljendus. Pealegi ei pea komisjon langetama jaotuskavasse tehtud muudatuste omapoolse heakskiidu kohta ametlikku otsust.

Lisaks sellele märkis Üldkohus, et direktiivi 2003/87 artikli 9 lõike 3 alusel algatatud menetluse eesmärk on anda liikmesriikidele õiguslik kindlus ning eelkõige võimaldada neil saada lühikese tähtaja jooksul kindlus selles, kuidas nad võivad saastekvootide eraldada ning oma jaotuskaval põhinevat kvootidega kauplemise süsteemi vastava ajavahemiku jooksul juhtida. On olemas õigustatud huvi, et jaotuskava suhtes ei esineks kogu selle kehtivusaja jooksul ohtu, et komisjon võiks selle vaidlustada. Need kaalutlused peavad paika kõikide jaotuskavade suhtes, sõltumata sellest, kas tegemist on algselt esitatud versiooniga või muudetud versiooniga, mis esitati hiljem, ning veelgi enam siis, kui sellele kontrollile on juba eelnenud esialgse jaotuskava kontrollimise esimene faas.

Järelikult hõlmab mõiste „esitamine” direktiivi 2003/87 artikli 9 lõike 3 tähenduses nii jaotuskava erinevate versioonide esialgset kui ka järgnevat esitamist, mistõttu hakkab igast esitamisest kulgema uus kolmekuuline tähtaeg. Üldkohus tühistas vaidlustatud otsuse, kuna see oli tehtud pärast seda, kui oli möödunud nimetatud tähtaeg, mille lõppedes oli muudetud jaotuskava muutunud lõplikuks.

²¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. oktoobri 2003. aasta direktiiv 2003/87/EÜ, millega luuakse ühenduses kasvuhoonegaaside saastekvootidega kauplemise süsteem ja muudetakse nõukogu direktiivi 96/61/EÜ (ELT L 275, lk 32; ELT eriväljaanne 15/07, lk 631), muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. oktoobri 2004. aasta direktiiviga 2004/101/EÜ (ELT L 338, lk 18).

Rahvatervis

Kohtuasjas *Prantsusmaa vs. komisjon* (9. septembri 2011. aasta otsus kohtuasjas T-257/07, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) taotles hageja määrust (EÜ) nr 999/2001²² muutnud komisjoni määruse tühistamist osas, milles lubati seire- ja likvideerimismeetmeid, mis on lammaste ja kitsede osas varasemast vähem piiravad. Üldkohus täpsustas sellega seoses, et vastuvõetamatuks loetava riskitaseme kindlaksmääramine on nende institutsioonide ülesanne, kes vastutavad ühiskonnale sobiva kaitsetaseme kehtestamise poliitilise valiku eest. Need institutsioonid peavad kindlaks määrama inimeste tervisele kahjuliku mõju tõenäosuse kriitilise läve ja võimaliku mõju raskusastme, mis nende arvates ei ole ühiskonna jaoks enam vastuvõetav ning mille ületamise korral on inimeste tervise kaitse huvides vaja kasutada ennetavaid meetmeid, olenemata jätkuvalt teaduslikust ebakindlusest. Ühiskonna jaoks vastuvõetamatu riskitaseme kindlaksmääramisel on institutsioonidel kohustus tagada kõrgetasemeline kaitse, kuid institutsioonid ei või kasutada pelgalt hüpoteetilist lähenemist riskile ja suunata oma otsused „nullriski” tasemele. Veel märkis Üldkohus, et riskijuhtimine kujutab endast kõiki toiminguid, mida riskiga silmitsi olev institutsioon teeb, et viia see ühiskonna jaoks vastuvõetavale tasemele, arvestades tema kohustust tagada rahvatervise, julgeoleku ja keskkonna kaitse kõrge tase.

Lisaks sellele toonitas Üldkohus, et pädev asutus peab ajutised meetmed mõistliku aja jooksul üle vaatama, sest kui uued asjaolud muudavad riski tajumist või näitavad, et riski võib vältida olemasolevatest vähem piiravate meetmetega, peavad institutsioonid hoolitsema õigusnormide uutele andmetele kohandamise eest. Uued teaduslikud teadmised või avastused, kui need õigustavad ennetava meetme leevendamist, muudavad ametiasutuste kohustuse – säilitada pidevalt inimeste tervise kaitse kõrget taset – konkreetset sisu. Kui uued asjaolud muudavad esialgset riskide hinnangut, siis tuleb vähem piiravate ennetavate meetmete vastuvõtmise õiguspärasust hinnata nende uute asjaolude alusel, mitte aga nende asjaolude alusel, mis määrasid ära riskide hindamise esialgsete ennetavate meetmete võtmise raames. Alles siis, kui see uus riskitase ületab ühiskonna jaoks vastuvõetava taseme, peab kohus tuvastama ettevaatuspõhimõtte rikkumise.

Teleringhääling

Kohtuasjades *FIFA vs. komisjon* (17. veebruari 2011. aasta otsus kohtuasjas T-385/07, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) ja *UEFA vs. komisjon* (17. veebruari 2011. aasta otsus kohtuasjas T-55/08, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) esitasid ülemaailmne jalgpalli täitevorgan ja Euroopa jalgpalli juhtiv organisatsioon Üldkohtule tühistamishagi komisjoni otsuste peale, millega tunnistati liidu õigusega kooskõlas olevaks Belgia Kuningriigi ning Suurbritannia ja Põhja-liri Ühendkuningriigi koostatud loendid sündmustest, mis on ühiskonna jaoks väga tähtsad direktiivi 89/552/EMÜ²³ artikli 3a lõike 1 tähenduses. Belgias on sellesse loendisse kantud muu hulgas kõik maailmameistrivõistluste finaalturniiri mängud ja Ühendkuningriigis kõik Euroopa jalgpallimeistrivõistluste finaalturniiri mängud. Loenditest teatati komisjonile kooskõlas direktiiviga 89/552, mis lubab liikmesriikidel keelata ainuõiguste alusel toimuvad teleülekanded sündmustest, mida nad peavad oma ühiskonna jaoks väga tähtsaks, juhul kui sellise ülekandmise tõttu ei ole olulisel osal elanikkonnast võimalik jälgida neid sündmusi tasuta televisioonis.

²² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta määrus (EÜ) nr 999/2001, millega sätestatakse teatavate transmissiivsete spongiossete entsefalopaatiate vältimise, kontrolli ja likvideerimise eeskirjad (EÜT L 147, lk 1; ELT eriväljaanne 03/32, lk 289).

²³ Nõukogu 3. oktoobri 1989. aasta direktiiv 89/552/EMÜ teleringhäälingutegevust käsitlevate liikmesriikide teatavate õigus- ja haldusnormide kooskõlastamise kohta (EÜT L 298, lk 23; ELT eriväljaanne 06/01, lk 224).

Üldkohus märkis kõigepealt, et viitamine jalgpalli maailma- ja Euroopa meistrivõistlustele direktiivi 97/36/EÜ²⁴ põhjenduses 18 tähendab seda, et kui liikmesriik kannab nende võistluste mängud enda koostatud loendisse, siis ei pea ta komisjonile esitatavas teates ära tooma konkreetset põhjendust selle kohta, mille poolest see sündmus on ühiskonna jaoks väga oluline. Samas võib komisjoni võimaliku järelduse, et maailma- ja Euroopa meistrivõistluste tervikuna kandmine liikmesriigi ühiskonna jaoks väga tähtsate sündmuste loendisse on kokkusobiv liidu õigusega põhjusel, et neid võistlusi võib nende omaduste tõttu käsitada üheainsa sündmusena, seada kahtluse alla konkreetsete asjaolude põhjal. Eelkõige tuleb hagejatel tõendada, et maailmameistrivõistluste tavamängudel (st muud mängud kui poolfinaalid, finaali, vastava riigi rahvusvõistkondade mängud) ning Euroopa meistrivõistluste tavamängudel (st muud mängud kui avamäng ja finaali) ei ole selle riigi ühiskonna jaoks sellist tähtsust.

Selles kontekstis täpsustas Üldkohus, et tippmängud ja rahvusmeeskonna mängud on liikmesriigi elanikkonnale väga tähtsad ning seetõttu võib need kanda riigi loendisse sündmustest, mida elanikkond peab saama jälgida tasuta televisioonis. Maailma- ja Euroopa meistrivõistluste muude mängudega seoses märkis Üldkohus, et neid võistlusi võib pidada üheksainsaks sündmuseks, mitte mängudeks jagunevaks üksikute sündmuste kogumiks. Ta täpsustas, et muud mängud kui tippmängud ja rahvusmeeskonna mängud võivad mõjutada rahvusmeeskonna osalemist tippmängudes, mistõttu võib elanikkonnal olla kõrgendatud huvi neid jälgida. Üldkohus täheldas, et seda, millised mängud on edasise võistluse jaoks tõepoolest otsustavad või millised mängud mõjutavad rahvusmeeskonna tulemust, ei saa varem, riigi loendite koostamise või ülekandmise ainuõiguste omandamise ajal kindlaks määrata. Sel põhjusel leidis Üldkohus, et asjaolu, et teatavad tavamängud võivad mõjutada tippmängudes osalemist, võib õigustada liikmesriigi otsust pidada kõiki nende võistluste mängu ühiskonna jaoks väga tähtsateks sündmusteks. Lisaks sellele tõdes Üldkohus ühtlustamise puudumist selles osas, milliseid sündmusi võib liikmesriik pidada oma ühiskonna jaoks väga tähtsaks, ning märkis, et viimaste võistluste tavamängude vaatajaarvud näitavad, et neid mängu on jälginud arvukalt televaatajaid, kellest suur osa tavaliselt jalgpallist ei huvitu.

Lõpetuseks märkis Üldkohus, et kuigi maailma- ja Euroopa meistrivõistluste kvalifitseerimine ühiskonna jaoks väga tähtsaks sündmuseks võib mõjutada hinda, mille FIFA ja UEFA saavad nende võistluste ülekandmise õiguste loovutamise eest, ei mõjuta see nende õiguste kaubanduslikku väärtust, sest see ei kohusta neid organisatsioone loovutama õigusi mis tahes tingimustel. Kuigi niisugune kvalifitseerimine piirab teenuste osutamise vabadust ja asutamisvabadust, on see piirang õigustatud, kui selle eesmärk on kaitsta teabe saamise õigust ning tagada üldsusele laialdane juurdepääs ühiskonna jaoks väga tähtsate sündmuste teleülekannetele.

Hanked. Õigus tõhusale õiguskaitsevahendile

20. septembri 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-461/08: *Evropaïki Dynamiki vs. Euroopa Investeermispang* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) kinnitas Üldkohus kõigepealt oma pädevust vaadata läbi hagi, mille on esitanud hankemenetlusest kõrvaldatud pakkuja Euroopa Investeermispanga (EIP) halduskomitee otsuse peale sõlmida infotehnoloogiateenuste hankeleping, ning tühistas nimetatud otsuse eelkõige põhjusel, et hankemenetlus ei vastanud täieliku õiguskaitse nõuetele. Esiteks ei tehtud vaidlustatud otsust tegelikult hagejale teatavaks, ta sai sellest teada alles pärast seda, kui kõnealune otsus oli põhimõtteliselt kaotanud oma mõju, sest leping oli allkirjastatud ja jõustunud. Seega oleks antud juhul pidanud hagejal olema võimalus esitada hankelepingu sõlmimise otsuse täitmise peatamise taotlus enne lepingu allkirjastamist ja jõustumist, et ta oleks

²⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. juuni 1997. aasta direktiiv 97/36/EÜ, millega muudetakse direktiivi [89/552] (EÜT L 202, lk 60; ELT eriväljaanne 06/02, lk 321).

saanud tõhusalt kaitsta oma õigusi põhiküsimuses esitatud hagi raames, millega taotletakse hankemenetluse erapooletuse kontrollimist ning tema võimaluste kaitset sõlmida EIP-ga hankeleping sellise menetluse lõpul.

Teiseks ei põhjendanud EIP piisavalt hankelepingu sõlmimise otsust hagejale, enne kui too esitas oma hagi põhiküsimuses, mis puudutas eelkõige kõnealuse otsuse tühistamist. Hankemenetluse raames tuleb kõrvaldatud pakkuja õigust kasutada mõne teise pakkujaga hankelepingu sõlmimise otsuse vastu tõhusat õiguskaitsevahendit ning ka sellele õigusele vastavat hankija kohustust teha sellele pakkujale tema taotlusel teatavaks oma otsuse põhjendused pidada kohtupraktika mõttes olulisteks menetlusnormideks, kuna need määravad hankelepingu sõlmimise otsuse ettevalmistamisel kindlaks tagatised, mis võimaldavad tõhusalt kontrollida, et hankemenetluses jõuti otsuseni erapooletult.

II. Kahju hüvitamise vaidlused

8. novembri 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-88/09: *Idromacchine jt vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) käsitles Üldkohus ühenduse lepinguvälise vastutuse tekkimise küsimust juhul, kui institutsioon rikub ametisaladuse pidamise kohustust seeläbi, et avaldab hageja kohta teavet Euroopa Liidu Teatajas.

Üldkohus märgib seoses komisjoni riigiabiotsuses teabe avaldamisega, et konfidentsiaalseks tuleb pidada teavet selle kohta, et ettevõtja – kes ei ole kõne all oleva abi saaja – ei ole võimeline oma lepingupartnerile tarnima kehtivatele eeskirjadele ja lepingutingimustele vastavaid tooteid, kui liikmesriik on selle teabe komisjonile edastanud ainuüksi kõnealuse abi üle järelevalve teostamise haldusmenetluse huvides ning teave on seotud ettevõtjatevaheliste ärisuhetega. Niisugune teave näitab ettevõtjat negatiivses valguses ning võib seetõttu teda oluliselt kahjustada. Kui teabe avalikustamine võib kahjustada ettevõtja kuvandit ja mainet, siis väärib tema huvi objektiivset kaitset, et seda teavet ei avalikustataks.

Üldkohus täpsustas, et teabe konfidentsiaalsuse hindamisel tuleb omavahel tasakaalu viia õigus- tatud erahuvi, et teavet ei avalikustataks, ning üldine huvi, mis nõuab, et liidu institutsioonide tegevus oleks nii avalik kui võimalik. Teabe avalikustamist hinnati antud juhul ebaproportsionaalseks võrreldes komisjoni otsuse eesmärgiga, kuna oleks olnud piisav, kui lepinguliste kohustuste rikkumisele oleks viidatud väga üldises sõnastuses või vajaduse korral täpsemas sõnastuses, ilma et kummalgi juhul oleks olnud vaja viidata tarnijale nimeliselt.

Üldkohus märkis, et komisjonil ei ole laiaulatuslikku kaalutusõigust küsimuses, kas konkreetsel juhul on põhjust kõrvale kalduda konfidentsiaalsuse nõudest, ning asus seisukohale, et ettevõtja ja mainet kahjustava konfidentsiaalse teabe avalikustamine tähendab EÜ artiklis 287 ette nähtud ametisaladuse pidamise kohustuse rikkumist ja sellest piisab, et tuvastada piisavalt selge rikkumise olemasolu. Komisjonilt mõisteti välja hüvitis summas 20 000 eurot hageja kuvandi ja maine kahjustamise eest.

23. novembri 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-341/07: *Sison vs. nõukogu* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, tehtud laiendatud kojas) täpsustas Üldkohus liidu lepinguvälise vastutuse tekkimise tingimusi eelkõige seoses isikutele õigusi andva õigusnormi piisavalt selge rikkumisega, juhul kui Üldkohus on kahju tekitanud õigusvastase otsuse tühistanud põhjusel, et siseriiklikud otsused, millest nõukogu lähtus hageja rahaliste vahendite külmutamisel, ei puudutanud terroriakti uurimise algatamist või terroriakti eest vastutusele võtmist ega sellises aktis süüdimõistmist, mis on vastuolus liidu õigusaktidest tulenevate nõuetega.

Üldkohus meenutas sellega seoses, et kahju hüvitamise hagi ei ole mõeldud tagama mis tahes õigusvastasusega tekitatud kahju hüvitamist. Liidu vastutuse võib kaasa tuua üksnes niisuguse õigusnormi piisavalt selge rikkumine, mis annab õigusi eraõiguslikule isikule. Otsustav kriteerium, mis võimaldab tuvastada, et see nõue on täidetud, on see, kui asjaomane institutsioon on ilmselgelt ja raskelt eiranud oma kaalutusõiguse piire. Kuigi tegemist on otsustava kriteeriumiga, ei ole institutsiooni kaalutusõiguse ulatuse kriteerium ainus kriteerium. Lepinguvälise vastutuse süsteem võtab veel arvesse eelkõige lahendatavate olukordade keerukust ja probleeme õigusaktide kohaldamisel või tõlgendamisel.

Üldkohus märkis, et nõukogul puudub igasugune kaalutusõigus, kui ta hindab, kas esinevad faktilised ja õiguslikud asjaolud, millest võib sõltuda rahaliste vahendite külmutamise meetme kohaldamine, kuid ta pidas liidu õiguse tõlgendamist ja kohaldamist selles asjas eriti keeruliseks. Ta tõdes, et asjassepuutuvate sätete sõnastus on eriliselt segadust tekitav, mida näitab Üldkohtu ulatuslik selleteemaline kohtupraktika. Aastatepikkusesse perioodi jääva kümnekonna kohtuasja analüüsimise põhjal on Üldkohus järk-järgult välja kujundanud mõistliku ja seostatud raamistiku nende sätete tõlgendamiseks. Alles kohtuotsuses, millega tühistati kahju tekitanud otsus, asus Üldkohus seisukohale, et selleks et nõukogu saaks siseriiklikule otsusele õiguspäraselt viidata, peab see olema tehtud siseriiklikus menetluses, mille vahetu ja peamine eesmärk on asjassepuutuva isiku suhtes ennetava või karistava meetme võtmine terrorismivastase võitluse raames. Lisaks täheldas Üldkohus juhtumi lahendamiseks vajalike õiguslike ja faktiliste hinnangute keerukust. Lõpetuseks rõhutas ta, et teguritel, mida tuleb samuti arvesse võtta, on üldise huvi eesmärgi – võitlus rahvusvahelist rahu ja julgeolekut ähvardavate ohtude vastu – saavutamisel otsustav tähtsus ning selle eesmärgi „kõikide vahenditega” saavutamine paneb ÜRO Julgeolekunõukogu tungival nõudmisel asjassepuutuvatele liidu institutsioonidele erilised piirangud.

Üldkohus otsustas selles asjas, et kohaldatavate õigusnormide rikkumine nõukogu poolt, isegi kui see on selgelt tõendatud, on selgitatav eriliste piirangute ja vastutusega, mis sellel institutsioonil lasuvad, ning kujutab endast rikkumist, mida tavapäraselt ettevaatlik ja hoolas haldusorgan oleks analoogilises olukorras võinud toime panna, ning seega ei saa tuvastada piisavalt selget rikkumist, mis annaks õiguse kahju hüvitamisele.

III. Apellatsioonkaebused

2011. aastal esitati Avaliku Teenistuse Kohtu lahendite peale 44 apellatsioonkaebust ning Üldkohtu apellatsioonikoda lahendas 29 kohtuasja. Neist neljale tasub pöörata erilist tähelepanu.

12. juuli 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-80/09 P: *komisjon vs. Q* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) toonitas Üldkohus, et üksnes õigusvastasuse tuvastamisest piisab selleks, et saaks lugeta täidetuks esimese kolmest tingimusest, mis on nõutavad ühenduse vastutuse tekkeks tema ametnikele ja endistele ametnikele Euroopa avaliku teenistuse õiguse rikkumisega põhjustatud kahju eest, ilma et oleks vaja tuvastada üksikisikutele õigusi andva õigusnormi piisavalt selget rikkumist.²⁵ Lisaks märkis Üldkohus, et ametniku poolt Euroopa Liidu ametnike personalieeskirjade artikli 24 teise lõigu alusel esitatud kahju hüvitamise hagi on vastuvõetav, kui eelnevalt on ammen-datud siseriiklikud õiguskaitsevahendid, mis peaksid tagama asjaomastele üksikisikutele tõhusa kaitse ning võiksid anda tulemuseks väidetava kahju hüvitamise. Nimetatud sättes kehtestatud

²⁵ Kinnitades sellega 16. detsembri 2010. aasta otsust kohtuasjas T-143/09 P: *komisjon vs. Petrilli* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata), mille kohta esitati uuesti läbivaatamise ettepanek, kuid mis lõpetati Euroopa Koh-tu 8. veebruari 2011. aasta otsusega C-17/11 RX.

mittesüülise vastutuse erikord rajaneb administratsiooni kohustusel kaitsta ametnike ja teenistujate tervist ja turvalisust kolmandate isikute või teiste ametnike rünnakute või väärkohtlemise eest, mis võib avalduda eelkõige psühholoogilise ahistamise kujul personalieeskirjade artikli 12a lõike 3 tähenduses ning mille ohvriks nad oma ametiülesandeid täites võivad langeda. Üldkohus leidis, et Avaliku Teenistuse Kohus on rikkunud personalieeskirjade artikleid 90 ja 91 ning otsustanud *ultra petita*, mõistes komisjonilt välja hüvitise mittevarelise kahju eest, mis tulenes väärhaldusest, mille tulemusel hageja eraldati oma üksuse sees. Veel leidis Üldkohus, et Avaliku Teenistuse Kohus on rikkunud personalieeskirjade artikleid 90 ja 91 ning ületanud kohtuliku kontrolli piire, asudes sisuliselt ise administratsiooni kohale, kuna ta otsustas hageja esitatud psühholoogilise ahistamise etteheite üle.

14. detsembri 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-361/10 P: *komisjon vs. Pachitis* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) ja 14. detsembri 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-6/11 P: *komisjon vs. Vicente Carbajosa jt* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) – mis selles küsimuses kinnitasid Avaliku Teenistuse Kohtu otsust – leidis Üldkohus, et Euroopa Personalivaliku Amet (EPSO) ei ole pädev kindlaks määrama konkursi eelvaliku testide sisu. Üldkohus analüüsis personalieeskirjade III lisa alusel pädevuse jaotust EPSO ja konkursikomisjoni vahel ning jõudis järeldusele, et kuigi eelvaliku testide sisu kindlaksmääramise pädevust ei ole sõnaselgelt antud ei EPSO-le ega konkursikomisjonile, vastutas väljakujunenud kohtupraktika kohaselt enne EPSO asutamist eelvaliku testide toimumise eest üksnes konkursikomisjon. Üldkohus leidis, et kuna esiteks ei ole personalieeskirjades tehtud muudatust, mis annaks niisuguse pädevuse sõnaselgelt EPSO-le, ja teiseks on mainitud lisa artikliga 7 EPSO-le pandud ülesanded põhiliselt korralduslikud, siis ei ole EPSO pädev kindlaks määrama konkursi eelvaliku testide sisu. EPSO asutamise otsuse²⁶ ning selle ameti organisatsiooni ja tegevust käsitleva otsuse²⁷ kohta märkis Üldkohus, et need otsused on õigusnormide hierarhias madalamal kui personalieeskirjade sätted. Seaduslikkuse põhimõttest lähtuvalt tuleb seega juhul, kui nendes otsustes on väljendeid, mis võivad tekitada eksliku mulje, et EPSO on pädev kindlaks määrama eelvaliku testide sisu, tõlgendada neid nii, et need ei läheks vastuollu personalieeskirjadega.

21. septembri 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-325/09 P: *Adjemian jt vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) märkis Üldkohus, et õiguste kuritarvitamise keelu põhimõte, mille kohaselt ei saa õigusnormidele tugineda neid kuritarvitades, kuulub õiguse üldpõhimõtete hulka. Sellest järeldub, et seadusandja ja teenistuslepingute sõlmimise pädevusega asutus on vastavalt EÜ artiklis 136 sõnastatud eesmärkidele – tagada töötajatele parandatud elamis- ja töötingimused ning piisav sotsiaalkaitse – kohustatud Euroopa ühenduste ja nende teenistujate suhteid reguleerivate normide vastuvõtmisel ja rakendamisel ära hoidma järjestikuste tähtajaliste teenistuslepingute kasutamisest tuleneda võivat õiguste kuritarvitamist. Veel märkis Üldkohus, et abiülesandeid sooritava lepingulise töötaja teenistuslepingu põhitunnus on selle ajaline piiratus, mis vastab niisuguse lepingu eesmärgile, milleks on tagada iseenesest ajutiste või alalise ametniku puudumisel ajutiste ülesannete täitmine vastavaks juhuks tööle võetud töötajate poolt. Järelikult ei saa teenistuslepingute sõlmimise pädevusega asutus kasutada kõnealust süsteemi selleks, et anda nendele töötajatele pika aja jooksul ülesandeid, mis vastavad „koosseisulisele ametikohale”, kuna nii ei kasutataks neid töötajaid tavapäraselt, mis tingiks pikendatud ebakindluse. Niisugune kasutus oleks nimelt vastuolus õiguste kuritarvitamise keelamise põhimõttega, mida kohaldatakse avalikus

²⁶ Euroopa Parlamendi, nõukogu, komisjoni, kohtu, kontrollikoja, Majandus- ja Sotsiaalkomitee, Regioonide Komitee ja Euroopa ombudsmani 25. juuli 2002. aasta otsus 2002/620/EÜ Euroopa Ühenduste Personalivaliku Ameti asutamise kohta (EÜT L 197, lk 53; ELT eriväljaanne 01/04, lk 46).

²⁷ Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni peasekretäride ja Euroopa Kohtu kohtusekretäri ning kontrollikoja, Majandus- ja Sotsiaalkomitee ning Regioonide Komitee peasekretäride ja Euroopa ombudsmani esindaja 25. juuli 2002. aasta otsus 2002/621/EÜ Euroopa ühenduste personalivaliku ameti organisatsiooni ja tegevuse kohta (EÜT L 197, lk 56; ELT eriväljaanne 01/04, lk 48).

teenistuses järjestikuste tähtjaliste teenistuslepingute kasutamise suhtes teenistuslepingute sõlmimise pädevusega asutuse poolt. Siiski saaks selle kuritarvitamise lõpetada ja asjaomasele isikule tekitatud negatiivsed tagajärjed heastada, kui teenistusleping ümber kvalifitseeritaks, mille tulemusel muutuksid järjestikused tähtjalised teenistuslepingud tähtjatuks lepinguks.

IV. Ajutiste meetmete kohaldamise taotlused

Üldkohtu presidendile esitati sel aastal 44 ajutiste meetmete kohaldamise taotlust, mis näitab taotluste arvu väikest kasvu võrreldes 2010. aastaga (41 taotlust). Ajutiste meetmete kohaldamise üle otsustav kohtunik lahendas 2011. aastal 52 kohtuasja võrreldes 38 kohtuasjaga 2010. aastal. Kaks täitmise peatamise taotlust, mis esitati seoses hagejatele määratud trahvidega konkurentsivastastes kokkulepetes osalemise eest, Üldkohtu president rahuldaski, tehes 2. märtsi 2011. aasta määruse kohtuasjas T-392/09 R: *1. garantovaná vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus ei avaldata) ja 13. aprilli 2011. aasta määruse kohtuasjas T-393/10 R: *Westfälische Drahtindustrie jt vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata). Need kaks määrust andsid Üldkohtu presidendile võimaluse täpsustada kontsernidealast kohtupraktikat, mille tulemusel võeti kiireloomulises olukorras arvesse selle kontserni rahalisi vahendeid, kuhu kuulus ajutiste meetmete kohaldamist taotlenud ettevõtja.

Eespool viidatud kohtuasjas *1. garantovaná vs. komisjon* taotles hagejaks olev ettevõtja, kes on tegev finantsvaldkonnas, et ta vabastataks komisjoni määratud pangagarantii esitamise kohustusest kui tingimusest, et viivitamatult ei nõutaks sisse trahvi, mis oli talle määratud otsustava mõju avaldamise eest teise ettevõtja turunduspoliitikale, kes osales kartellikokkuleppes terase- ja gaasitööstuse kaltsiumkarbiidi ja magneesiumipõhiste reaktiivide sektoris. Üldkohtu president tõdes, et selles asjas esinevad erandlikud asjaolud, mis õigustavad pangagarantii esitamise kohustuse peatamist. Hageja oli lisaks *fumus boni iuris*-ele tõendanud, et tema ebakindel finantsolukord oli põhjuseks, miks paljud pangad keeldusid pangagarantiid andmast. Pealegi ei andnud komisjoni esitatud tõendid alust kahelda hageja kinnituses, et ta ei kuulu suuremasse kontserni ja et tal puudub enamusaktsionär. Hageja ei kuulunud ka võrgustikku, mille teistel liikmetel võinuks olla temaga ühised huvid. Hagejale ei saanud ka ette heita, et ta oleks oma käitumisega enda halva majandusolukorra ise põhjendanud. Seda, et lühikest aega enne trahvi määramist oli ta pikaajalistesse laenudesse investeerinud suurema osa oma allesjäänud varast ja muutnud niiviisi selle vara kasutamatuks, saab mõistlikult põhjendada tema tegevusega kapitaliinvestorina. Hagejalt ei saanud nõuda, et ta komisjoni algatatud haldusemenetluse ajaks külmutaks oma investeeringud ja katkestaks oma majandustegevuse. Asjas esinevaid huve vaagides asus Üldkohtu president seisukohale, et trahvi viivitamatu sundtäitmine ei kaitseks liidu finantshuve paremini, sest ei olnud tõenäoline, et komisjon oleks niiviisi trahvisumma kätte saanud. Seetõttu määras ta taotletud peatamise, seades siiski tingimuseks, et hageja ei või teatud varasid komisjoni eelneva loata üle anda, et ta maksab komisjonile reservi kantud summale vastava rahasumma ja et ta teavitab komisjoni regulaarselt oma varade ja investeeringute olukorrast.

Eespool viidatud kohtuasjas *Westfälische Drahtindustrie jt vs. komisjon* esitasid kolm terasesektoris tegutsevasse kontserni kuuluvat ettevõtjat, kellele oli määratud trahv pingestusteraseturu kartellis osalemise eest, pangagarantii esitamise kohustusest vabastamiseks ajutiste meetmete kohaldamise taotluse. Üldkohtu president meenutas sellega seoses, et pangagarantii esitamise kohustusest vabastatakse ainult juhul, kui taotleja tõendab, et tal on objektiivselt võimatu seda garantiid esitada või ohustaks selle esitamine ettevõtja olemasolu. Tuvastati, et hagejad püüdsid õigeaegselt, korduvalt ja tõsimeelselt saada pangagarantiid seoses neile määratud trahvidega, kuid nende püüdlused ebaõnnestusid, sest 14 panka, mille kliendid nad on ja kuhu nad korduvalt pöördusid, andsid neile pärast nende finantsolukorra põhjalikku sisulist analüüsi eitava vastuse. Üldkohtu president ei võtnud arvesse finantsvahendeid, mis kuulusid aktsionär ArcelorMittalile, kellel oli

ühokolmandikuline osalus ühes hagejaks olevas ettevõtjas. Üldkohtu president meenutas, et kontserne käsitlevat kohtupraktikat on laiendatud vähemusosalustele (30%) – olenevalt asjaomase ettevõtja kapitalistruktuurist –, kuid märkis, et ArcelorMittal ning kontsern, kuhu kuuluvad hagejad, on teraseturul omavahel konkurendid ja neil on erinevad strateegilised eesmärgid. Kõrvale jäeti komisjoni argument, et pankadel, kelle kliendid on hagejad ja kes on nende võlausaldajad, on endil huvi katta oma nõuded. Üldkohtu presidendi sõnutsi peaksid pangagarantii andmisest keeldunud krediidasutuse huvid olema allutatud komisjoni huvidele üksnes siis, kui kontserne käsitlev kohtupraktika oleks kohaldatav, kuid see ei olnud nii. Nimelt ei kuulunud 14 panka, kelle kliendid hagejad olid, hagejatega samasse kontserni. Nende ärisuhted selle kontserniga piirdusid krediidivaldkonnaga, võla- ja intressinõuete realiseerimisega. Selles osas ei olnud krediidasutuste ja hagejate strateegilised huvid objektiivselt identsed. Olles tuvastanud pangagarantii saamise võimatuse, hindas Üldkohtu president asjakohatuks komisjoni argumendid, millega komisjon püüdis majandus- ja finantsandmete põhjal tõendada, et pärast ajutiste meetmete kohaldamise taotluse rahuldamata jätmist oleks iga mõistlik pank valmis andma hagejatele pangagarantii.

Lisaks sellele jaatati *fumus boni iuris*'e esinemist seoses teise võimalusena esitatud trahvide vähendamise nõudega, mille aluseks oli eelkõige väide, et hagejate maksevõimetusega ei ole arvestatud. Üldkohtu president leidis, et antud asjas ei ole välistatud, et Üldkohus kasutab oma täielikku pädevust trahvide alal ja vähendab hagejatele määratud trahve. Seetõttu rahuldab Üldkohtu president täitmise peatamise taotluse, seades siiski tingimuse, et hagejad maksavad komisjonile summa, mis vastab nende moodustatud reservile, ja tasuvad igakuiseid makseid vastavalt esitatud kavale.

Ülejäänud ajutiste meetmete kohaldamise taotlused jäeti kiireloomulisuse puudumise tõttu rahuldamata. Eelkõige tuleb ära märkida järgmised asjad.

Riigiabi valdkonnas tuleb menetluslike eripärade tõttu mainida „Hispaania söe” asju (17. veebruari 2011. aasta määrused kohtuasjades T-484/10 R: *Gas Natural Fenosa SDG vs. komisjon*, T-486/10 R: *Iberdrola vs. komisjon*, ning T-490/10 R: *Endesa ja Endesa Generación vs. komisjon*, kohutulahendite kogumikus ei avaldata). Need kohtuasjad said alguse Hispaania Kuningriigi otsusest kehtestada rahalise abi süsteem, et toetada elektrienergia tootmist omamaise kivisöe baasil. See abikava kohustas mitut elektrijaama hankima kodumaist kivisütt ja tootma sellest kindlas mahus elektrit, mille eest nad said riigilt kompensatsiooni omamaise kivisöe ostmisest tingitud täiendavate tootmiskulude katmiseks. Kuna komisjon oli selle abisüsteemi heaks kiitnud, esitasid kolm hagejaks olevat ettevõtjat selle heakskiitmisotsuse peale tühistamishagi ning esitasid ka täitmise peatamise taotluse. Võttes arvesse peatset Hispaania pädeva asutuse otsust, millega kohustatakse hagejaid hankima kolme päeva jooksul teatav kogus omamaist kivisütt, tegi Üldkohtu president kodukorra artikli 105 lõike 2 alusel, st ilma vastaspoolt ära kuulamata, 3. novembril 2010 määruse vaidlustatud otsuse täitmise peatamiseks kuni ajutiste meetmete kohaldamise menetluste lõpetamise määruste tegemiseni. Kuna Hispaania Kuningriik palus ajutise peatamise tühistada ja hagejad väljendasid menetluse hilises staadiumis soovi hagist loobuda, leidis Üldkohtu president, et kuni kohtuasja registrist kustutamiseni on korrahase õigusemõistmise huvides vaja võtta seisukoht, kas komisjoni otsuse täitmise peatamine tuleks jösse jätta või tühistada. Jaatades küll *fumus boni iuris*'e olemasolu, eitas ta asjaolude esinemist, mis tingiksid taotletud ajutiste meetmete määramist õigustava kiireloomulisuse. Huvide tasakaalu kohta märkis president, olles meenutanud Euroopa Liidu üldist majandushuvi pakkuvate teenuste tähtsust ning riigi ametivõimude ulatuslikku kaalutusõigust nende osutamisel, tellimisel ja korraldamisel, et tähtsamaks kui hagejate huvi tuleb pidada huvi rakendada võimalikult kiiresti Hispaania üldist majandushuvi pakkuv teenus ja sellega seotud kompensatsioon. Seetõttu tühistati 3. novembri 2010. aasta määrused vaidlustatud otsuse täitmise ajutise peatamise kohta. Kuna hagejateks olevad ettevõtjad loobusid ajutiste meetmete kohaldamise taotlustest, tegi Üldkohtu president 12. aprillil 2011 kolm määrust registrist kustutamiseks ajutiste meetmete kohaldamise menetluse raames, mõistes hagejatelt erandkorras välja kohtukulud.

9. juuni 2011. aasta määruses kohtuasjas T-62/06 RENV-R: *Eurallumina vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus ei avaldata, punktid 29–56) ja 10. juuni 2011. aasta määruses kohtuasjas T-207/07 R: *Eurallumina vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus ei avaldata, punktid 32–59) leidis Üldkohtu president pärast kontserne käsitleva kohtupraktika eri koostisosade detailset analüüsimist, et see kohtupraktika on kooskõlas Euroopa Liidu põhiõiguste harta²⁸ artikliga 47, 4. novembril 1950 Roomas alla kirjutatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikliga 6 ja Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikaga, ning märkis, et kontserni mõiste ei kehtesta tingimust, mida oleks võimatu täita, sest see ei takista ühelgi kontserni kuuluval ettevõtjal tõendada, et tema objektiivsed huvid ei lange kokku kontserni või emaettevõtja huvidega, et emaettevõtjal ei ole juriidiliselt võimalik teda rahaliselt abistada või et kogu kontsern on majanduslikult võimetu teda abistama.

²⁸ ELT 2010, C 83, lk 392.

B. Üldkohtu koosseis

(Protokolliline järjestus 16. novembril 2011)

Esimene rida, vasakult paremale:

kodade esimehed L. Truchot, S. Papasavvas, O. Czúcz ja J. Azizi; Üldkohtu president M. Jaeger; kodade esimehed N. J. Forwood, I. Pelikánová, A. Dittrich; kohtunik H. Kanninen.

Teine rida, vasakult paremale:

kohtunikud N. Wahl, K. Jürimäe, I. Wiszniewska-Białecka, F. Dehousse, M. E. Martins Ribeiro, E. Cremona, V. Vadapalas, I. Labucka ja M. Prek.

Kolmas rida, vasakult paremale:

kohtunikud M. Kancheva, D. Gratsias, J. Schwarcz, S. Frimodt Nielsen, S. Soldevila Frago, K. O'Higgins, M. Van der Woude ja A. Popescu; kohtusekretär E. Coulon.

1. Üldkohtu liikmed

(ametisse astumise järjekorras)

Marc Jaeger

Sündinud 1954; Strasbourgi Robert Schumani Ülikooli õigusteaduste diplom; õpingud Collège d'Europe'is; vastuvõtmine Luksemburgi advokatuuri liikmeks (1981); Luksemburgi peaprokuröri õigusnõunik (1983), Tribunal d'arrondissement de Luxembourg'i kohtunik (1984); Euroopa Ühenduste Kohtu õigusnõunik (1986–1996); Institut Universitaire International de Luxembourg'i (IUIL) president; Üldkohtu kohtunik alates 11. juulist 1996; Üldkohtu president alates 17. septembrist 2007.

Josef Azizi

Sündinud 1948; Viini ülikooli õigusteaduste doktor ning lõpetanud ühiskonna- ja majandusteaduste eriala; Viini Majandusülikooli, Viini ülikooli õigusteaduskonna ja mitme teise ülikooli õppejõud; Viini ülikooli õigusteaduskonna auprofessor; *Ministerialrat* ja osakonnajuhataja föderaalaktsioonidele; Euroopa Nõukogu Õigusosalase Koostöö Juhtkomitee (CDJC) liige; volitatud esindaja Verfassungsgerichtshof'is (konstitutsioonikohus) föderaalõiguse põhiseaduslikkuse järelevalve menetlustes; Austria föderaalõiguse ühenduse õigusega kohandamise eest vastutav koostöölase; Üldkohtu kohtunik alates 18. jaanuarist 1995.

Nicholas James Forwood

Sündinud 1948; lõpetanud Cambridge'i ülikooli (BA 1969, MA 1973) (mehaanikateadused ja õigusteadus); Inglise advokatuuri astumine 1970, seejärel töötanud advokaadina Londonis (1971–1999) ja Brüsselis (1979–1999); Iirimaa advokatuuri astumine 1981; *Queen's Counsel* 1987; *Bench of the Middle Temple* 1998; Inglise ja Walesi advokatuuride esindaja Euroopa Advokatuuride Nõukogus (CCBE) ja CCBE alalise delegatsiooni president Euroopa Kohtu juures (1995–1999); World Trade Law Association'i ja European Maritime Law Organisation'i juhatuse liige (1993–2002); Üldkohtu kohtunik alates 15. detsembrist 1999.

Maria Eugénia Martins de Nazaré Ribeiro

Sündinud 1956; õpingud Lissabonis, Brüsselis ja Strasbourgis; advokatuuri liige Portugalis ja Brüsselis; sõltumatu uurija, Institut d'études européennes de l'université libre de Bruxelles; Portugali kohtuniku J. C. Moitinho de Almeida õigusnõunik Euroopa Kohtus (1986–2000), seejärel Esimese Astme Kohtu presidendi B. Vesterdorfi õigusnõunik (2000–2003); Üldkohtu kohtunik alates 31. märtsist 2003.

Franklin Dehousse

Sündinud 1959; õigusteaduskonna diplom (Liège'i ülikool, 1981); aspirant (Fonds national de la recherche scientifique, 1985–1989); esindajate koja õigusnõunik (1981–1990); õigusteaduste doktor (Strasbourg'i ülikool, 1990); professor (Liège'i ja Strasbourg'i ülikoolid, Collège d'Europe, Institut royal supérieur de Défense, Bordeaux' Montesquieu' Ülikool; collège Michel Servet des universités de Paris; Namuri Notre-Dame de la Paix' teaduskonnad); välisministri eriesindaja (1995–1999); Institut royal des relations internationales'i Euroopa õpingute juhataja (1998–2003); Conseil d'Etat' liige (2001–2003); Euroopa Komisjoni konsultant (1990–2003); Observatoire Internet'i liige (2001–2003); Üldkohtu kohtunik alates 7. oktoobrist 2003.

Ena Cremona

Sündinud 1936; Malta Kuningliku Ülikooli keeleteaduste diplom (1955); Malta Kuningliku Ülikooli õigusteaduste doktor (1958); Malta advokatuuri liige alates 1959; riikliku naiste nõukogu juriidiline nõustaja (1964–1979); avaliku teenistuse komisjoni liige (1987–1989); Lombard Bank (Malta) Ltd'i nõukogu liige, riigi kui aktsionäri esindaja (1987–1993); valimiskomisjoni liige alates 1993; Malta Kuningliku Ülikooli õigusteaduskonna lõputööde hindamise komisjonide liige; rassismi ja sallimatuse vastu võitlemise Euroopa komisjoni (ECRI) liige (2003–2004); Üldkohtu kohtunik alates 12. maist 2004.

Ottó Czúcz

Sündinud 1946; Szegedi ülikooli õigusteaduste doktor (1971); tööministeeriumi ametnik (1971–1974); Szegedi ülikooli õppejõud ja professor (1974–1989), õigusteaduskonna dekaan (1989–1990), aserektor (1992–1997); advokaat; riikliku pensionikindlustuse presiidiumi liige; Euroopa Sotsiaalkindlustuse Instituudi aseesimees (1998–2002); Rahvusvahelise Sotsiaalkindlustuse Assotsiatsiooni teadusnõukogu liige; konstitutsioonikohtu kohtunik (1998–2004); Üldkohtu kohtunik alates 12. maist 2004.

Irena Wiszniewska-Białecka

Sündinud 1947; Varssavi ülikooli õigusteaduste diplom (1965–1969); Poola teaduste akadeemia õigusteaduste instituudi teadur (assistent, dotsent, professor) (1969–2004); Max Plancki instituudi teadur välisriikide ja rahvusvahelise patendi-, autori- ja konkurentsioiguse alal Münchenis (AvH sihtasutuse stipendium: 1985–1986); advokaat (1992–2000); kõrgema halduskohtu kohtunik (2001–2004); Üldkohtu kohtunik alates 12. maist 2004.

Irena Pelikánová

Sündinud 1949; õigusteaduste doktor, majandusõiguse assistent (enne 1989), seejärel teaduste doktor, äriõiguse professor (alates 1993) Praha Karli Ülikooli õigusteaduskonnas; väärtpaperikomisjoni juhtorgani liige (1999–2002); advokaat; Tšehhi valitsuse õigusloomenõukogu liige (1998–2004); Üldkohtu kohtunik alates 12. maist 2004.

Vilenas Vadapalas

Sündinud 1954; õigusteaduste doktor (Moskva ülikool); õigusteaduste habiliteeritud doktor (Varssavi ülikool); Vilniuse ülikooli professor: rahvusvaheline õigus (alates 1981), inimõigused (alates 1991) ja Euroopa Ühenduse õigus (alates 2000); valitsuse välispoliitika nõunik (1991–1993); Euroopa Liiduga ühinemise läbirääkimiste delegatsiooni koordineeriva grupi liige; valitsuse Euroopa õiguse osakonna peadirektor (1997–2004); Vilniuse ülikooli Euroopa õiguse professor, Jean Monnet' õppetooli hoidja; Leedu Euroopa Liidu alaste õpingute assotsiatsiooni esimees; Leedu liitumisega seotud põhiseadusliku reformi parlamendi töögrupi esimees; Rahvusvahelise Juristide Komisjoni liige (aprill 2003); Üldkohtu kohtunik alates 12. maist 2004.

Küllike Jürimäe

Sündinud 1962; Tartu ülikooli õigusteaduste diplom (1981–1986); prokuröri abi Tallinnas (1986–1991); Eesti Diplomaatide Kooli diplom (1991–1992); juriidiline nõunik (1991–1993) ja peanõunik kaubandus-tööstuskojas (1992–1993); Tallinna ringkonnakohtu kohtunik (1993–2004); *European Master* inimõiguste ja demokratiseerimise valdkonnas, Padua ja Nottinghami ülikoolid (2002–2003); Üldkohtu kohtunik alates 12. maist 2004.

Ingrida Labucka

Sündinud 1963; Läti ülikooli õigusteaduste diplom (1986); siseministeeriumi Kirovi rajooni ja Riia linna inspektor (1986–1989); Riia esimese astme kohtu kohtunik (1990–1994); advokaat (1994–1998 ja juuli 1999–mai 2000); justiitsminister (november 1998–juuli 1999 ja mai 2000–oktoober 2002); Haagi rahvusvahelise vahekohtu liige (2001–2004); parlamendiliige (2002–2004); Üldkohtu kohtunik alates 12. maist 2004.

Savvas S. Papasavvas

Sündinud 1969; õpingud Ateena ülikoolis (Ptychion 1991); 3. tsükli õpingud Paris II ülikoolis (DEA avalikus õiguses 1992) ja Aix-Marseille' III ülikoolis (õigusteaduste doktor 1995); Küprose advokatuuri astumine, Nikosia advokatuuri liige alates 1993; Küprose ülikooli õppejõud (1997–2002), konstitutsiooniõiguse õppejõud alates septembrist 2002; Euroopa Avaliku Õiguse Keskuse teadur (2001–2002); Üldkohtu kohtunik alates 12. maist 2004.

Enzo Moavero Milanese

Sündinud 1954; õigusteaduste doktor (La Sapienza ülikool, Rooma); ühenduse õiguse õpingud (Collège d'Europe, Bruges); advokatuuri liige, advokaat (1978–1983); Euroopa ühenduste õiguse õppejõud, La Sapienza ülikool, Rooma (1993–1996), Luissi ülikool, Rooma (1993–1996 ja 2002–2006) ning Bocconi ülikool, Milano (1996–2000); Itaalia peaministri nõunik Euroopa ühenduste küsimustes (1993–1995); Euroopa Komisjoni ametnik: asepresidendi õigusnõunik ja seejärel kantselei juhataja (1989–1992), siseturu (1995–1999) ja konkurentsi (1999) eest vastutava voliniku kantselei juhataja; konkurentsi peadirektoraadi direktor (2000–2002), Euroopa Komisjoni asepeasekretär (2002–2005), poliitikanõunike büroo peadirektor (2006); Üldkohtu kohtunik alates 3. maist 2006 kuni 15. novembrini 2011.

Nils Wahl

Sündinud 1961; õigusteaduste magister, Stockholmi ülikool (1987); õigusteaduste doktor, Stockholmi ülikool (1995); dotsent ja Euroopa õiguse Jean Monnet' õppetooli hoidja (1995); Euroopa õiguse professor, Stockholmi ülikool (2001); õigusnõustaja (1987–1989); haridussihitasutuse direktor (1993–2004); Nätverket för europarättslig forskning'u (Rootsi Euroopa õiguse uuringute võrk) juhataja (2001–2006); Rådet för konkurrensfrågor'i (konkurentsiküsimuste nõukogu) liige (2001–2006); Hovrätten över Skåne och Blekinge (apellatsioonikohus) kohtunik (2005); Üldkohtu kohtunik alates 7. oktoobrist 2006.

Miro Prek

Sündinud 1965; lõpetanud õigusteaduskonna (1989); vastu võetud advokatuuri (1994); erinevad ametikohad ja ülesanded riigiteenistuses, põhiliselt valitsuse õigusloome eest vastutavas talituses (aseriigisekretär ja asedirektor, Euroopa õiguse ja võrdleva õiguse osakonna juhataja) ning Euroopa asjade talituses (aseriigisekretär); ühinemislepingu läbirääkimiste töörühma liige (1994–1996) ja Euroopa Liiduga ühinemise läbirääkimiste töörühma liige (1998–2003), õigusasjade eest vastutav isik; advokaat; Euroopa Ühenduse õigusega kooskõlla viimise ja Euroopaga integreerumise projektide ees vastutav isik, eelkõige Lääne-Balkani riikides; Euroopa Ühenduste Kohtu osakonnajuhataja (2004–2006); Üldkohtu kohtunik alates 7. oktoobrist 2006.

Alfred Dittrich

Sündinud 1950; õigusteaduste õpingud Erlangen-Nürnbergi ülikoolis (1970–1975); *Rechtsreferendar* Oberlandesgericht Nürnberg'is (1975–1978); föderaalne majandusministeeriumi ametnik (1978–1982); ametnik Saksamaa Liitvabariigi alalises esinduses Euroopa ühenduste juures (1982); ametnik föderaalses majandusministeeriumis ühenduse õiguse ja konkurentsioiguse alal (1983–1992); justiitsministeeriumi Euroopa Liidu õiguse osakonna juhataja (1992–2007); nõukogu töögrupi „Euroopa Kohus“ Saksa delegatsiooni juht; föderaalvalitsuse riiklik esindaja paljudes Euroopa Ühenduste Kohtus arutatud kohtuasjades; Üldkohtu kohtunik alates 17. septembrist 2007.

Santiago Soldevila Frago

Sündinud 1960; Barcelona autonoomse ülikooli õigusteaduste diplom (1983); kohtunik (1985); alates 1992 haldusasjadele spetsialiseerunud kohtunik Kanaari saarte kõrgeimas kohtus (Santa Cruz de Tenerife, 1992 ja 1993) ja Audiencia nacionalis (Madrid, mai 1998–august 2007), kus ta tegeles maksuasjade (käibemaks) ning majandusministri üldaktide ja riigiabi või haldusasutuste rahalist vastutust käsitlevate otsuste vastu suunatud hagidega, samuti panganduse, börsi, energia, kindlustuse ja konkurentsi valdkonna reguleerimisasutuste otsuste vastu suunatud hagidega; konstitutsioonikohtu nõunik (1993–1998); Üldkohtu kohtunik alates 17. septembrist 2007.

Laurent Truchot

Sündinud 1962; Pariisi politoloogiaiinstituudi diplom (1984); õppinud École nationale de la magistrature'is (1986–1988); Tribunal de grande instance de Marseille' kohtunik (jaanuar 1988–jaanuar 1990); justiitsministeeriumi eraõiguse talituse juhataja (jaanuar 1990–juuni 1992); majandus-, finants- ja tööstusministeeriumi konkurentsi, tarbimise ja pettuste vastu võitlemise osakonna talituse asejuhataja, seejärel juhataja (juuni 1992–september 1994); justiitsministri tehniline nõunik (september 1994–mai 1995); Tribunal de grande instance de Nîmes'i kohtunik (mai 1995–mai 1996); Euroopa Kohtu õigusnõunik kohtujurist P. Léger' juures (mai 1996–detsember 2001); *conseiller référendaire* kassatsioonikohtus (detsember 2001–august 2007); Üldkohtu kohtunik alates 17. septembrist 2007.

Sten Frimodt Nielsen

Sündinud 1963; lõpetanud õigusteaduse eriala, Kopenhaageni ülikool (1988); välisministeeriumi ametnik (1988–1991); rahvusvahelise õiguse ja Euroopa õiguse õppejõud, Kopenhaageni ülikool (1988–1991); saatkonnasekretär Taani alalises esinduses ÜRO juures, New York (1991–1994); välisministeeriumi juriidilise talituse ametnik (1994–1995); Kopenhaageni ülikooli professor (1995); peaministri nõunik, seejärel esimene nõunik (1995–1998); minister-nõunik Taani alalises esinduses Euroopa Liidu juures (1998–2001); peaministri erinõunik juriidilistes küsimustes (2001–2002); peaministri kantselei juhataja ja õigusnõunik (märts 2002–juuli 2004); aseriigisekretär ja peaministri õigusnõunik (august 2004–august 2007); Üldkohtu kohtunik alates 17. septembrist 2007.

Kevin O'Higgins

Sündinud 1946; õpingud: Crescent College Limerick, Clongowes Wood College, University College Dublin (B.A. ja diplom Euroopa õiguses) ning Kings Inns; võetud lirimaa advokatuuri liikmeks 1968; *barrister* (1968–1982); *Senior Counsel* (Inner Bar of Ireland, 1982–1986); Circuit Court, kohtunik (1986–1997); High Court of Ireland, kohtunik (1997–2008); *bencher of Kings Inns*; lirimaa esindaja Euroopa kohtunike konsultatiivkomitees (2000–2008); Üldkohtu kohtunik alates 15. septembrist 2008.

Heikki Kanninen

Sündinud 1952; Helsingi Kõrgema Kommertsikooli ja Helsingi Ülikooli õigusteaduskonna diplom; Soome Kõrgema Halduskohtu nõunik; valitsuse õiguskaitsekomitee peasekretär; Kõrgema Halduskohtu vanemametnik; halduskohtumenetluse reformikomitee peasekretär, justiitsministeeriumi õigusloomeosakonna nõunik; EFTA Kohtu asekohtusekretär; Euroopa Ühenduste Kohtu õigusnõunik; Kõrgema Halduskohtu kohtunik (1998–2005); pagulaste õiguskaitsekomisjoni liige; Soome kohtuasutuste arendamise komitee aseesimees; Avaliku Teenistuse Kohtu kohtunik 6. oktoobrist 2005 kuni 6. oktoobrini 2009; Üldkohtu kohtunik alates 7. oktoobrist 2009.

Juraj Schwarcz

Sündinud 1952; õigusteaduste doktor (Comeniuse Ülikool Bratislavas 1979); äriühingu jurist (1975–1990); Košice munitsipaalkohtu kohtusekretär, äriregistri pidaja (1991); Košice munitsipaalkohtu kohtunik (jaanuar–oktoober 1992); Košice ringkonnakohtu kohtunik ja koja esimees (november 1992–2009); Slovaki Vabariigi Ülemkohtusse lähetatud kohtunik, äriõiguse koda (oktoober 2004–september 2005); Košice ringkonnakohtu äriõiguse kolleegiumi esimees (oktoober 2005–september 2009); Košice P.J. Šafárika Ülikooli äri- ja majandusõiguse õppetooli külalislektor (1997–2009); Õigusakadeemia külalisõppejõud (2005–2009); Üldkohtu kohtunik alates 7. oktoobrist 2009.

Marc van der Woude

Sündinud 1960; õigusteaduste bakalaureusekraad (Groningeni ülikool, 1983); õpingud Collège d'Europe'is (1983–1984); assistent Collège d'Europe'is (1984–1986); kursuste korraldamine Leideni ülikoolis (1986–1987); Euroopa Ühenduste Komisjoni konkurentsi peadirektoraadi raportöör (1987–1989); õigusnõunik Euroopa Ühenduste Kohtus (1989–1992); Euroopa Ühenduste Komisjoni konkurentsi peadirektoraadi poliitika koordinaator (1992–1993); teenistuja Euroopa Ühenduste Komisjoni õigusteenistuses (1993–1995); Brüsseli advokatuuri advokaat alates aastast 1995; Rotterdami Erasmuse ülikooli professor alates aastast 2000; mitme väljaande autor; Üldkohtu kohtunik alates 13. septembrist 2010.

Dimitrios Gratsias

Sündinud 1957; Ateena ülikooli diplom õigusteaduse erialal (1980); Paris I Panthéon-Sorbonne'i Ülikooli diplom avaliku õiguse süvaõppes (1981); Centre universitaire d'études communautaires et européennes'i (Paris I ülikool) tunnistus (1982); riiginõukogu nooremametnik (1985–1992); riiginõukogu nõunik (1992–2005); Euroopa Ühenduste Kohtu õigusnõunik (1994–1996); Kreeka kõrgeima erikohtu asendusliige (1998 ja 1999); riiginõukogu liige (2005); kohtunike vastutuse asjade erikohtu liige (2006); halduskohtute ülemnõukogu liige (2008); halduskohtute inspektor (2009–2010); Üldkohtu kohtunik alates 25. oktoobrist 2010.

Andrei Popescu

Sündinud 1948; Bukaresti ülikooli diplom õigusteaduse erialal (1971); kraadiõpe rahvusvahelises tööõiguses ja Euroopa sotsiaalõiguses, Genfi ülikool (1973–1974); õigusteaduste doktor, Bukaresti ülikool (1980); Bukaresti ülikooli nooremteadur (1971–1973), teadur (1974–1985) ja seejärel tööõiguse lektor (1985–1990); töö- ja sotsiaalkaitse teadusliku uurimisinstituudi vanemteadur (1990–1991); töö- ja sotsiaalkaitseministeeriumi asepeadirektor (1991–1992) ja direktor (1992–1996); Bukaresti riikliku politoloogia- ja haldusjuhtimiskooli dotsent (1997), seejärel professor (2000); Euroopa integratsiooni ministeeriumi riigisekretär (2001–2005); Rumeenia õigusloomenõukogu osakonnajuhataja (1996–2001 ja 2005–2009); Euroopa õiguse alase Rumeenia ajakirja asutaja ja peatoimetaja, Rumeenia Euroopa õiguse ühingu president (2009–2010); Rumeenia valitsuse esindaja Euroopa Liidu kohtutes (2009–2010); Üldkohtu kohtunik alates 26. novembrist 2010.

Mariyana Kancheva

Sündinud 1958; Sofia ülikooli diplom õigusteaduse erialal (1979–1984); täiendav magistriõpe Euroopa õiguses, Institut d'études européennes de l'université libre de Bruxelles (2008–2009); süvaõpe majandusõiguses ja intellektuaalomandi õiguses; stažeerimine kohtunikuna Sofia ringkonnakohtus (1985–1986); õigusnõunik (1986–1988); advokaat Sofia advokatuuris (1988–1992); välisministeeriumi diplomaatilisest korpust teenindava büroo peadirektor (1992–1994); advokaadipraksis Sofias (1994–2011) ja Brüsselis (2007–2011); majandusvaidlusi lahendav arbii-ter Sofias; osalemine mitmesuguste õigusaktide tekstide koostamisel Bulgaaria parlamendi õigusnõunikuna; Üldkohtu kohtunik alates 19. septembrist 2011.

Emmanuel Coulon

Sündinud 1968; õpingud õigusteaduste alal (Panthéon-Assas' ülikool, Pariis); õpingud juhtimise alal (Paris-Dauphine'i ülikool); Collège d'Europe (1992); sisseastumiseksam Pariisis asuvasse advokaate ettevalmistavasse piirkondlikku koolituskeskuse; Brüsseli advokatuuris advokaadina tegutsemise õiguse tunnistus; tegutsemine advokaadina Brüsselis; läbinud Euroopa Ühenduste Komisjoni avaliku konkursi; õigusnõunik Esimese Astme Kohtus (president A. Saggio kabinetis 1996–1998, president B. Vesterdorfi kabinetis 1998–2002); Esimese Astme Kohtu presidendi kabineti juhataja (2003–2005); Üldkohtu kohtusekretär alates 6. oktoobrist 2005.

2. Muudatused Üldkohtu koosseisus 2011. aastal

Emmanuel Couloni, kes on olnud Üldkohtu kohtusekretär alates 6. oktoobrist 2005 ja kelle ametiaeg oleks lõppenud 5. oktoobril 2011, ametiaega pikendati 13. aprillil 2011 ajavahemikuks 6. oktoobrist 2011 kuni 5. oktoobrini 2017.

19. septembri 2011. aasta pidulik istung

Pärast Teodor Tchipevi ametist lahkumist nimetasid Euroopa Liidu liikmesriikide valitsuste esindajad 8. septembri 2011. aasta otsusega Mariyana Kancheva Euroopa Liidu Üldkohtu kohtunikuks ajavahemikuks 12. septembrist 2011 kuni 31. augustini 2013.

3. Protokolliline järjestus

1. jaanuarist 2011 kuni 18. septembrini 2011

M. JAEGER, Üldkohtu president
 J. AZIZI, koja esimees
 N. J. FORWOOD, koja esimees
 O. CZÚCZ, koja esimees
 I. PELIKÁNOVÁ, koja esimees
 S. PAPASAVVAS, koja esimees
 E. MOAVERO MILANESI, koja esimees
 A. DITTRICH, koja esimees
 L. TRUCHOT, koja esimees
 M. E. MARTINS RIBEIRO, kohtunik
 F. DEHOUSSE, kohtunik
 E. CREMONA, kohtunik
 I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, kohtunik
 V. VADAPALAS, kohtunik
 K. JÜRIMÄE, kohtunik
 I. LABUCKA, kohtunik
 N. WAHL, kohtunik
 M. PREK, kohtunik
 S. SOLDEVILA FRAGOSO, kohtunik
 S. FRIMODT NIELSEN, kohtunik
 K. O'HIGGINS, kohtunik
 H. KANNINEN, kohtunik
 J. SCHWARCZ, kohtunik
 M. VAN DER WOUDE, kohtunik
 D. GRATSIAS, kohtunik
 A. POPESCU, kohtunik

 E. COULON, kohtusekretär

19. septembrist 2011 kuni 15. novembrini 2011

M. JAEGER, Üldkohtu president
 J. AZIZI, koja esimees
 N. J. FORWOOD, koja esimees
 O. CZÚCZ, koja esimees
 I. PELIKÁNOVÁ, koja esimees
 S. PAPASAVVAS, koja esimees
 E. MOAVERO MILANESI, koja esimees
 A. DITTRICH, koja esimees
 L. TRUCHOT, koja esimees
 M. E. MARTINS RIBEIRO, kohtunik
 F. DEHOUSSE, kohtunik
 E. CREMONA, kohtunik
 I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, kohtunik
 V. VADAPALAS, kohtunik
 K. JÜRIMÄE, kohtunik
 I. LABUCKA, kohtunik
 N. WAHL, kohtunik
 M. PREK, kohtunik
 S. SOLDEVILA FRAGOSO, kohtunik
 S. FRIMODT NIELSEN, kohtunik
 K. O'HIGGINS, kohtunik
 H. KANNINEN, kohtunik
 J. SCHWARCZ, kohtunik
 M. VAN DER WOUDE, kohtunik
 D. GRATSIAS, kohtunik
 A. POPESCU, kohtunik
 M. KANCHEVA, kohtunik

 E. COULON, kohtusekretär

**16. novembrist 2011 kuni
22. novembrini 2011**

M. JAEGER, Üldkohtu president
J. AZIZI, koja esimees
N. J. FORWOOD, koja esimees
O. CZÚCZ, koja esimees
I. PELIKÁNOVÁ, koja esimees
S. PAPASAVVAS, koja esimees
A. DITTRICH, koja esimees
L. TRUCHOT, koja esimees
M. E. MARTINS RIBEIRO, kohtunik
F. DEHOUSSE, kohtunik
E. CREMONA, kohtunik
I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, kohtunik
V. VADAPALAS, kohtunik
K. JÜRIMÄE, kohtunik
I. LABUCKA, kohtunik
N. WAHL, kohtunik
M. PREK, kohtunik
S. SOLDEVILA FRAGOSO, kohtunik
S. FRIMODT NIELSEN, kohtunik
K. O'HIGGINS, kohtunik
H. KANNINEN, kohtunik
J. SCHWARCZ, kohtunik
M. VAN DER WOUDE, kohtunik
D. GRATSIAS, kohtunik
A. POPESCU, kohtunik
M. KANCHEVA, kohtunik

E. COULON, kohtusekretär

**23. novembrist 2011 kuni
31. detsembrini 2011**

M. JAEGER, Üldkohtu president
J. AZIZI, koja esimees
N. J. FORWOOD, koja esimees
O. CZÚCZ, koja esimees
I. PELIKÁNOVÁ, koja esimees
S. PAPASAVVAS, koja esimees
A. DITTRICH, koja esimees
L. TRUCHOT, koja esimees
H. KANNINEN, koja esimees
M. E. MARTINS RIBEIRO, kohtunik
F. DEHOUSSE, kohtunik
E. CREMONA, kohtunik
I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, kohtunik
V. VADAPALAS, kohtunik
K. JÜRIMÄE, kohtunik
I. LABUCKA, kohtunik
N. WAHL, kohtunik
M. PREK, kohtunik
S. SOLDEVILA FRAGOSO, kohtunik
S. FRIMODT NIELSEN, kohtunik
K. O'HIGGINS, kohtunik
J. SCHWARCZ, kohtunik
M. VAN DER WOUDE, kohtunik
D. GRATSIAS, kohtunik
A. POPESCU, kohtunik
M. KANCHEVA, kohtunik

E. COULON, kohtusekretär

4. Üldkohtu endised liikmed

David Alexander Ogilvy Edward (1989–1992)
Christos Yeraris (1989–1992)
José Luis da Cruz Vilaça (1989–1995), president (1989–1995)
Jacques Biancarelli (1989–1995)
Donal Patrick Michael Barrington (1989–1996)
Romain Alphonse Schintgen (1989–1996)
Heinrich Kirschner (1989–1997)
Antonio Saggio (1989–1998), president (1995–1998)
Cornelis Paulus Briët (1989–1998)
Koen Lenaerts (1989–2003)
Bo Vesterdorf (1989–2007), president (1998–2007)
Rafael García-Valdecasas y Fernández (1989–2007)
Andreas Kalogeropoulos (1992–1998)
Christopher William Bellamy (1992–1999)
André Potocki (1995–2001)
Rui Manuel Gens de Moura Ramos (1995–2003)
Pernilla Lindh (1995–2006)
Virpi Tiili (1995–2009)
John D. Cooke (1996–2008)
Jörg Pirrung (1997–2007)
Paolo Mengozzi (1998–2006)
Arjen W. H. Meij (1998–2010)
Mihalis Vilaras (1998–2010)
Hubert Legal (2001–2007)
Verica Trstenjak (2004–2006)
Daniel Šváby (2004–2009)
Enzo Moavero Milanesi (2006–2011)
Teodor Tchihev (2007–2010)
Valeriu M. Ciucă (2007–2010)

Presidendid

José Luis da Cruz Vilaça (1989–1995)
Antonio Saggio (1995–1998)
Bo Vesterdorf (1998–2007)

Kohtusekretär

Hans Jung (1989–2005)

C. Üldkohtu statistika

Üldkohtu üldine tegevus

1. Saabunud, lõpetatud ja menetluses olevad kohtuasjad (2007–2011)

Saabunud kohtuasjad

2. Menetluse liigid (2007–2011)
3. Hagiliigid (2007–2011)
4. Hagi valdkonnad (2007–2011)

Lõpetatud kohtuasjad

5. Menetluse liigid (2007–2011)
6. Hagi valdkonnad (2011)
7. Hagi valdkonnad (2007–2011) (kohtuotsused ja -määrused)
8. Kohtukoosseis (2007–2011)
9. Menetlusaeg kuudes (2007–2011) (kohtuotsused ja -määrused)

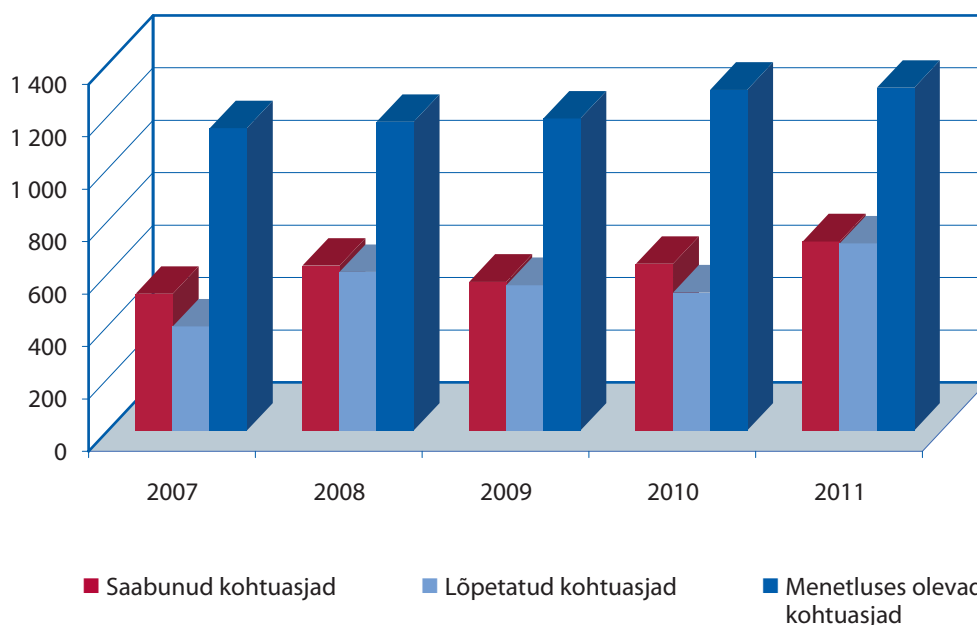
Menetluses olevad kohtuasjad 31. detsembri seisuga

10. Menetluse liigid (2007–2011)
11. Hagi valdkonnad (2007–2011)
12. Kohtukoosseis (2007–2011)

Muu

13. Ajutiste meetmete kohaldamine (2007–2011)
14. Kiirendatud menetlused (2007–2011)
15. Euroopa Kohtusse edasi kaevatud Üldkohtu lahendid (1989–2011)
16. Euroopa Kohtule esitatud apellatsioonkaebuste jaotus vastavalt menetluse liigile (2007–2011)
17. Euroopa Kohtule esitatud apellatsioonkaebuste tulemused (2011) (kohtuotsused ja -määrused)
18. Euroopa Kohtule esitatud apellatsioonkaebuste tulemused (2007–2011) (kohtuotsused ja -määrused)
19. Üldine areng (1989–2011) (saabunud, lõpetatud ja menetluses olevad kohtuasjad)

1. Üldkohtu üldine tegevus. Saabunud, lõpetatud ja menetluses olevad kohtuasjad (2007–2011)^{1 2}

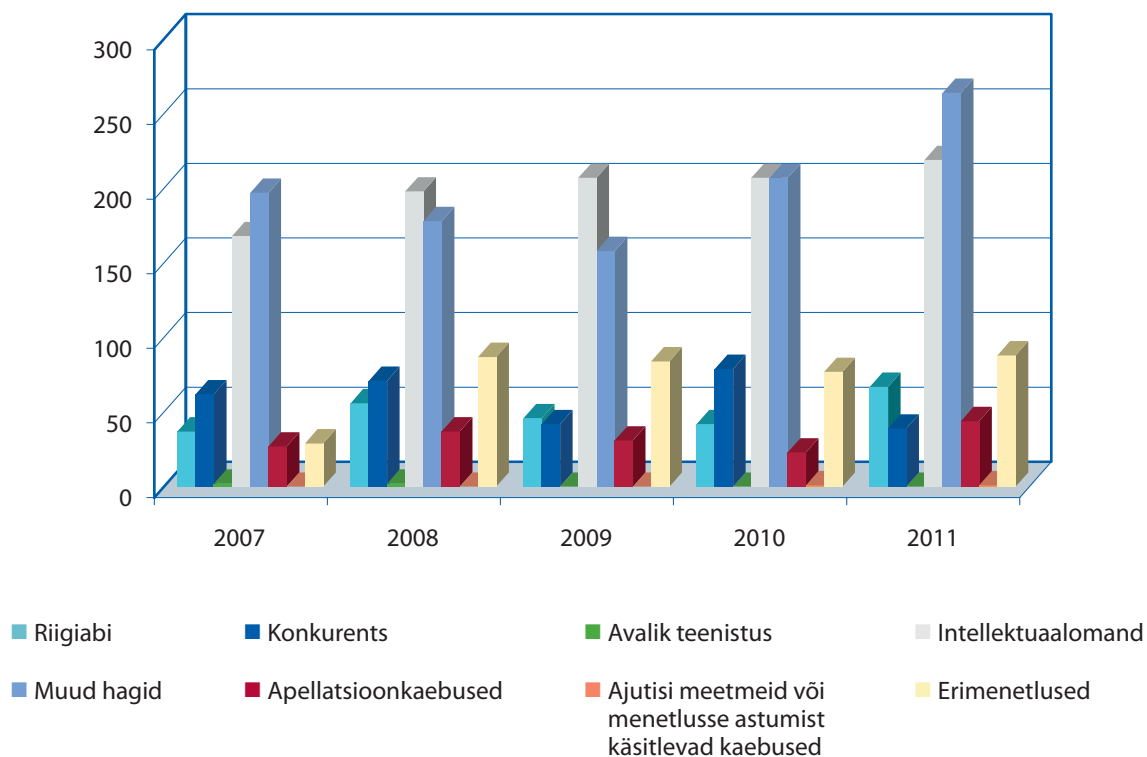
	2007	2008	2009	2010	2011
Saabunud kohtuasjad	522	629	568	636	722
Lõpetatud kohtuasjad	397	605	555	527	714
Menetluses olevad kohtuasjad	1154	1178	1191	1300	1308

¹ Käesolev tabel ja järgnevatel lehekülgedel toodud tabelid hõlmavad erimenetlusi, kui ei ole täpsustatud teisiti.

„Erimenetlusteks” loetakse: tagaseljaotsuse peale esitatud kaja (Euroopa Kohtu põhikirja artikkel 41; Üldkohtu kodukorra artikkel 122); kohtuotsuse vaidlustamine kolmanda isiku poolt (Euroopa Kohtu põhikirja artikkel 42; Üldkohtu kodukorra artikkel 123); kohtuotsuse teistmine (Euroopa Kohtu põhikirja artikkel 44; Üldkohtu kodukorra artikkel 125); kohtuotsuse tõlgendamine (Euroopa Kohtu põhikirja artikkel 43; Üldkohtu kodukorra artikkel 129); kohtukulude kindlaksmääramine (Üldkohtu kodukorra artikkel 92); tasuta õigusabi (Üldkohtu kodukorra artikkel 96) ning kohtuotsuse parandamine (Üldkohtu kodukorra artikkel 84).

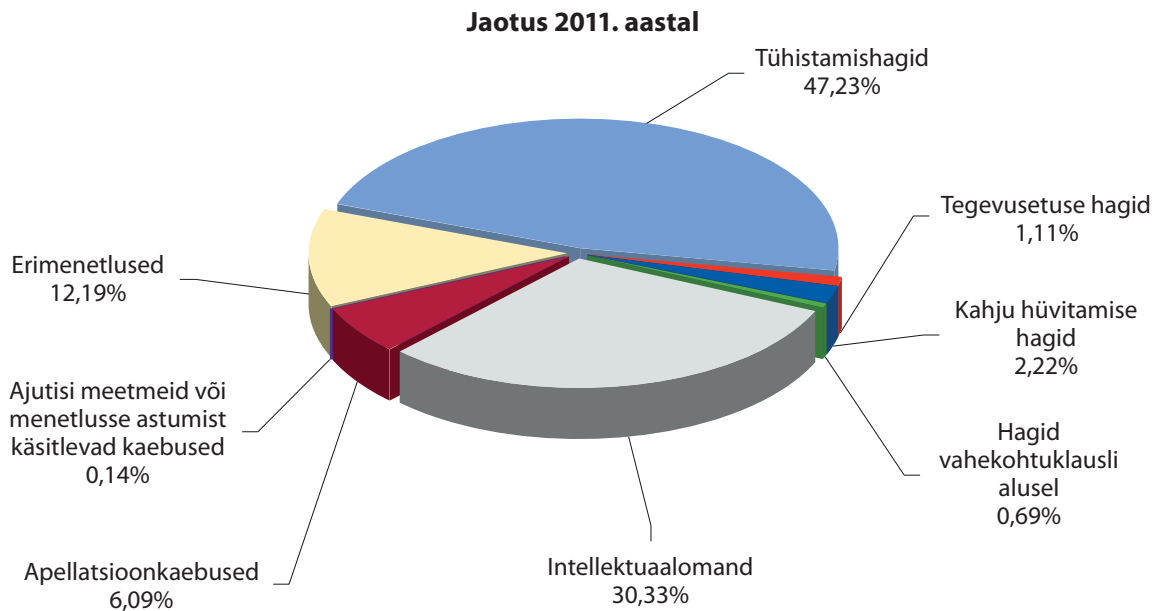
² Käesolev tabel ja järgnevatel lehekülgedel toodud tabelid ei hõlma ajutiste meetmete kohaldamise menetlusi, kui ei ole täpsustatud teisiti.

2. Saabunud kohtuasjad. Menetluse liigid (2007–2011)

	2007	2008	2009	2010	2011
Riigiabi	37	56	46	42	67
Konkurents	62	71	42	79	39
Avalik teenistus	2	2			
Intellektuaalomand	168	198	207	207	219
Muud hagid	197	178	158	207	264
Apellatsioonkaebused	27	37	31	23	44
Ajutisi meetmeid või menetlusse astumist käsitlevad kaebused				1	1
Erimenetlused	29	87	84	77	88
Kokku	522	629	568	636	722

3. Saabunud kohtuasjad. Hagiliigid (2007–2011)

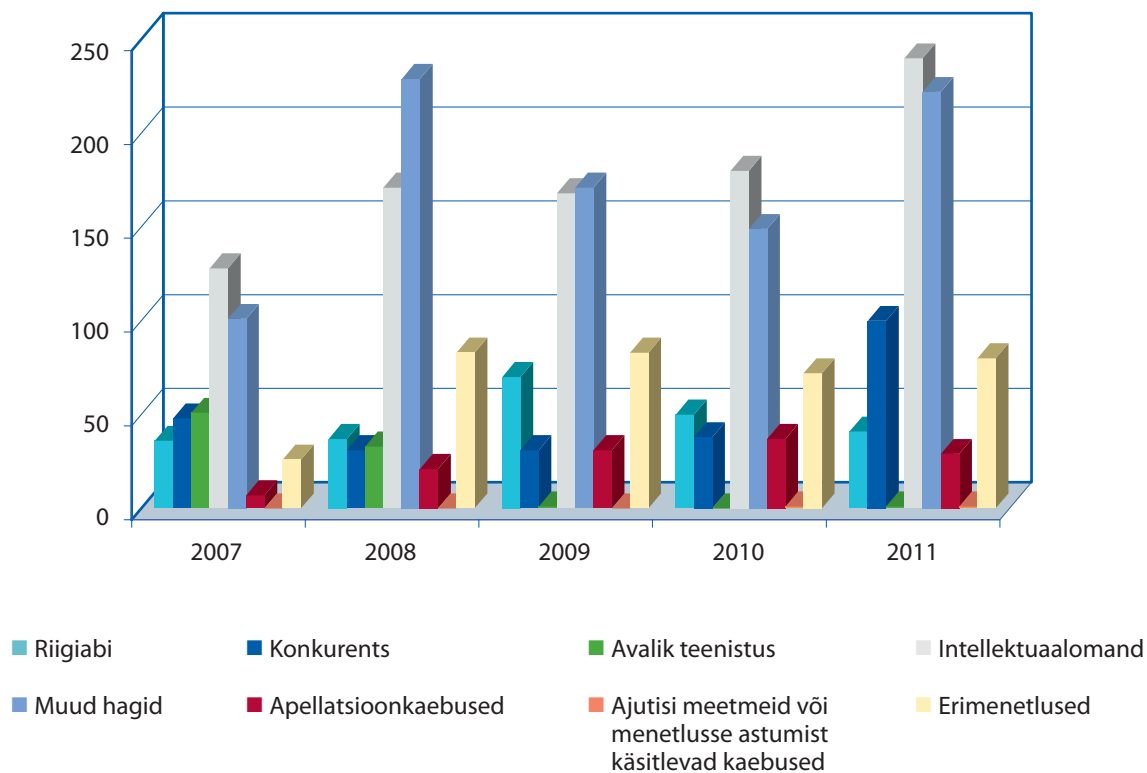
	2007	2008	2009	2010	2011
Tühistamishagid	251	269	214	304	341
Tegevusetuse hagid	12	9	7	7	8
Kahju hüvitamise hagid	27	15	13	8	16
Hagid vahekohtuklausli alusel	6	12	12	9	5
Intellektuaalomand	168	198	207	207	219
Avalik teenistus	2	2			
Apellatsioonkaebused	27	37	31	23	44
Ajutisi meetmeid või menetlusse astumist käsitlevad kaebused				1	1
Erimenetlused	29	87	84	77	88
Kokku	522	629	568	636	722

4. Saabunud kohtuasjad. Hagi valdkonnad (2007–2011)¹

	2007	2008	2009	2010	2011
Asutamisvabadus		1			
Energeetika			2		1
Euroopa Liidu välistegevus	1	2	5	1	2
Hanked	11	31	19	15	18
Haridus, kutseõpe, noorsugu ja sport	1				2
Institutsiooniõigus	19	23	32	17	44
Intellektuaal- ja tööstusomand	168	198	207	207	219
Isikute vaba liikumine	4	1	1	1	
Juurdepääs dokumentidele	11	22	15	19	21
Kaubanduspoliitika	9	10	8	9	11
Kaupade vaba liikumine	1	1	1		
Kemikaalide registreerimine, hindamine, autoriseerimine ja piiramine (REACH-määrus)				8	3
Keskkond	27	7	4	15	6
Konkurents	62	71	42	79	39
Kultuur	1		1		
Majandus- ja rahapoliitika				4	4
Majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus	17	6	6	24	3
Maksustamine	2			1	1
Piiravad meetmed (välistegevus)	12	7	7	21	93
Põllumajandus	46	14	19	24	22
Rahandussätted (eelarve, finantsraamistik, omavahendid, pettuste vastane võitlus)	1		1		
Rahvatervis	1	2	2	4	2
Riigiabi	37	55	46	42	67
Sotsiaalpoliitika	5	6	2	4	5
Tarbijakaitse		2			
Teadusuuringud, tehnoloogia arendamine ja kosmos	4		6	3	4
Teenuste osutamise vabadus		3	4	1	
Tolliliit ja ühine tollitariifistik	5	1	5	4	10
Transport	4	1		1	1
Uute riikide ühinemine			1		
Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala	3	3	2		1
Vahekohtuklausel	6	12	12	9	5
Välis- ja julgeolekupoliitika				1	
Õigusaktide ühtlustamine	1				
Äriühinguõigus			1		
Ühine kalanduspoliitika	5	23	1	19	3
EÜ asutamisleping / ELTL kokku	464	502	452	533	587
ESTÜ asutamisleping kokku		1			
Euratomi asutamisleping kokku				1	
Personalieeskirjad	29	39	32	25	47
Erimenetlused	29	87	84	77	88
KÕIK KOKKU	522	629	568	636	722

¹ Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELTL) jõustumise tõttu 1. detsembril 2009 tekkis vajadus muuta hagi valdkondade esitamist. Ajavahemikku 2007–2009 käsitlevad andmed on seetõttu üle vaadatud.

5. Lõpetatud kohtuasjad. Menetluse liigid (2007–2011)

	2007	2008	2009	2010	2011
Riigiabi	36	37	70	50	41
Konkurents	48	31	31	38	100
Avalik teenistus	51	33	1		1
Intellektuaalomand	128	171	168	180	240
Muud hagid	101	229	171	149	222
Apellatsioonkaebused	7	21	31	37	29
Ajutisi meetmeid või menetlusse astumist käsitlevad kaebused				1	1
Erimenetlused	26	83	83	72	80
Kokku	397	605	555	527	714

6. Lõpetatud kohtuasjad. Hagi valdkonnad (2011)

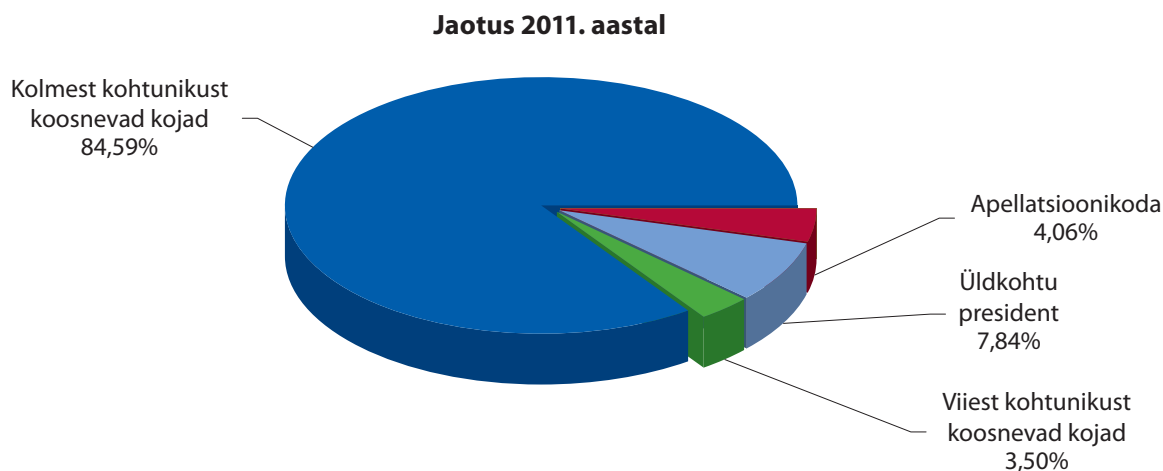
	Kohtuotsused	Kohtumäärused	Kokku
Euroopa Liidu välistegevus		5	5
Hanked	13	2	15
Haridus, kutseõpe, noorsugu ja sport		1	1
Institutsiooniõigus	8	28	36
Intellektuaal- ja tööstusomand	178	62	240
Isikute vaba liikumine	2		2
Juurdepääs dokumentidele	11	12	23
Kaubanduspoliitika	8	2	10
Kemikaalide registreerimine, hindamine, autoriseerimine ja piiramine (REACH-määrus)		4	4
Keskkond	11	11	22
Konkurents	91	9	100
Majandus- ja rahapoliitika		3	3
Majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus	6	3	9
Piiravad meetmed (välistegevus)	4	28	32
Põllumajandus	13	13	26
Rahvatervis	2	1	3
Riigiabi	21	20	41
Sotsiaalpoliitika	2	3	5
Tarbijakaitse	1		1
Teadusuuringud, tehnoloogia arendamine ja kosmos	1	4	5
Teenuste osutamise vabadus	2	1	3
Tolliliit ja ühine tollitariifistik	1		1
Transport		1	1
Vahekohtuklausel	2	4	6
Ühine kalanduspoliitika		5	5
EÜ asutamisleping / ELTL kokku	377	222	599
Euratomi asutamisleping kokku		1	1
Personalieeskirjad	16	18	34
Erimenetlused		80	80
KÕIK KOKKU	393	321	714

7. Lõpetatud kohtuasjad. Hagi valdkonnad (2007–2011)¹ (kohtuotsused ja -määrused)

	2007	2008	2009	2010	2011
Asutamisvabadus		1			
Energeetika				2	
Euroopa Liidu välistegevus	4	2		4	5
Hanked	7	26	12	16	15
Haridus, kutseõpe, noorsugu ja sport				1	1
Institutsiooniõigus	10	22	20	26	36
Intellektuaal- ja tööstusomand	129	171	169	180	240
Isikute vaba liikumine	4	2	1		2
Juurdepääs dokumentidele	7	15	6	21	23
Kaubanduspoliitika	4	12	6	8	10
Kaupade vaba liikumine		2	3		
Kemikaalide registreerimine, hindamine, autoriseerimine ja piiramine (REACH-määrus)					4
Keskkond	10	17	9	6	22
Konkurents	38	31	31	38	100
Kultuur		1	2		
Majandus- ja rahapoliitika	1	1		2	3
Majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus	5	42	3	2	9
Maksustamine		2		1	
Piiravad meetmed (välistegevus)	3	6	8	10	32
Põllumajandus	13	48	46	16	26
Rahandussätted (eelarve, finantsraamistik, omavahendid, pettuste vastane võitlus)		2	2		
Rahvatervis	2	1	1	2	3
Riigiabi	36	37	70	50	41
Sotsiaalpoliitika	4	2	6	6	5
Tarbijakaitse				2	1
Teadusuuringud, tehnoloogia arendamine ja kosmos	1	1	1	3	5
Teenuste osutamise vabadus	1		2	2	3
Tolliliit ja ühine tollitariifistik	3	6	10	4	1
Transport	1	3		2	1
Tööstuspoliitika	1				
Uute riikide ühinemine			1		
Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala	2	1	3		
Vahekohtuklausel	10	9	10	12	6
Õigusaktide ühtlustamine	1	1			
Äriühinguõigus	1			1	
Ühine kalanduspoliitika	4	4	17		5
EÜ asutamisleping / ELTL kokku	302	468	439	417	599
ESTÜ asutamisleping kokku	10				
Euratomi asutamisleping kokku	1		1		1
Personalieeskirjad	58	54	32	38	34
Erimenetlused	26	83	83	72	80
KÕIK KOKKU	397	605	555	527	714

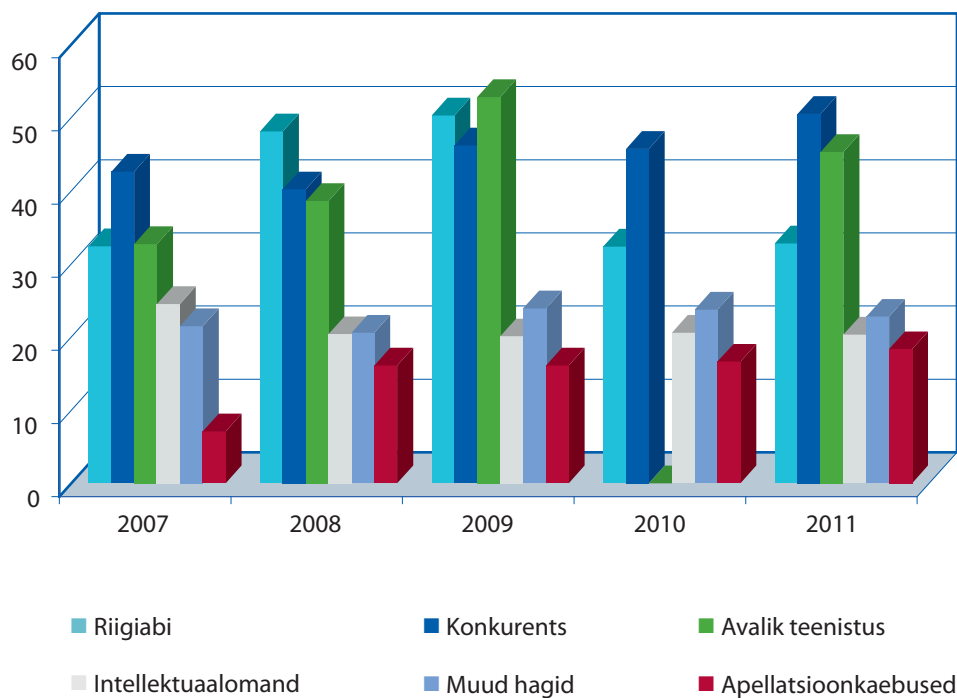
¹ Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELTL) jõustumise tõttu 1. detsembril 2009 tekkis vajadus muuta hagi valdkonnade esitamist. Ajavahemikku 2007–2009 käsitlevad andmed on seetõttu üle vaadatud.

8. Lõpetatud kohtuasjad. Kohtukoosseis (2007–2011)

	2007			2008			2009			2010			2011		
	Kohtuotsused	Kohtumäärused	Kokku	Kohtuotsused	Kohtumäärused	Kokku	Kohtuotsused	Kohtumäärused	Kokku	Kohtuotsused	Kohtumäärused	Kokku	Kohtuotsused	Kohtumäärused	Kokku
Suurkoda	2		2							2	2				
Apellatsioonikoda	3	4	7	16	10	26	20	11	31	22	15	37	15	14	29
Üldkohtu president		16	16		52	52		50	50		54	54		56	56
Viies kohtunikust koosnevad kojad	44	8	52	15	2	17	27	2	29	8		8	19	6	25
Kolmest kohtunikust koosnevad kojad	196	122	318	228	282	510	245	200	445	255	168	423	359	245	604
Ainukohtunik	2		2							3		3			
Kokku	247	150	397	259	346	605	292	263	555	288	239	527	393	321	714

9. Lõpetatud kohtuasjad. Menetlusaeg kuudes (2007–2011)¹ (kohtuotsused ja -määrused)

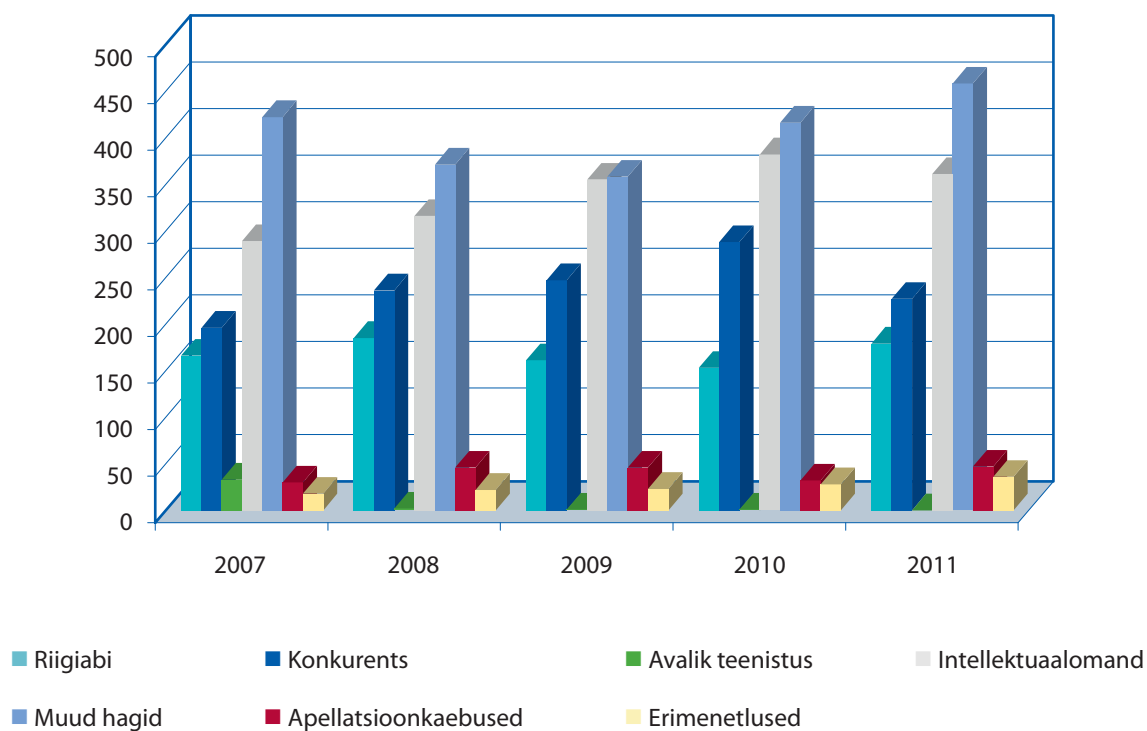

	2007	2008	2009	2010	2011
Riigiabi	32,4	48,1	50,3	32,4	32,8
Konkurents	42,6	40,2	46,2	45,7	50,5
Avalik teenistus	32,7	38,6	52,8		45,3
Intellektuaalomand	24,5	20,4	20,1	20,6	20,3
Muud hagid	21,5	20,6	23,9	23,7	22,8
Apellatsioonkaebused	7,1	16,1	16,1	16,6	18,3

¹ Keskmise menetlusaaja arvutamisel ei ole arvesse võetud: kohtuasju, milles on tehtud vaheotsus; erimenetlusi; ajutisi meetmeid ja menetlusse astumist käsitlevaid kaebusi; Euroopa Kohtu ja Üldkohtu pädevuse jaotuse muutmise tagajärjel Euroopa Kohtu poolt Üldkohtule saadetud kohtuasju; Avaliku Teenistuse Kohtu tegevuse alustamise järel Üldkohtu poolt Avaliku Teenistuse Kohtule saadetud kohtuasju.

Menetlusaega väljendatakse kuudes ja kümnendikuudes.

10. Menetluses olevad kohtuasjad 31. detsembri seisuga. Menetluse liigid (2007–2011)

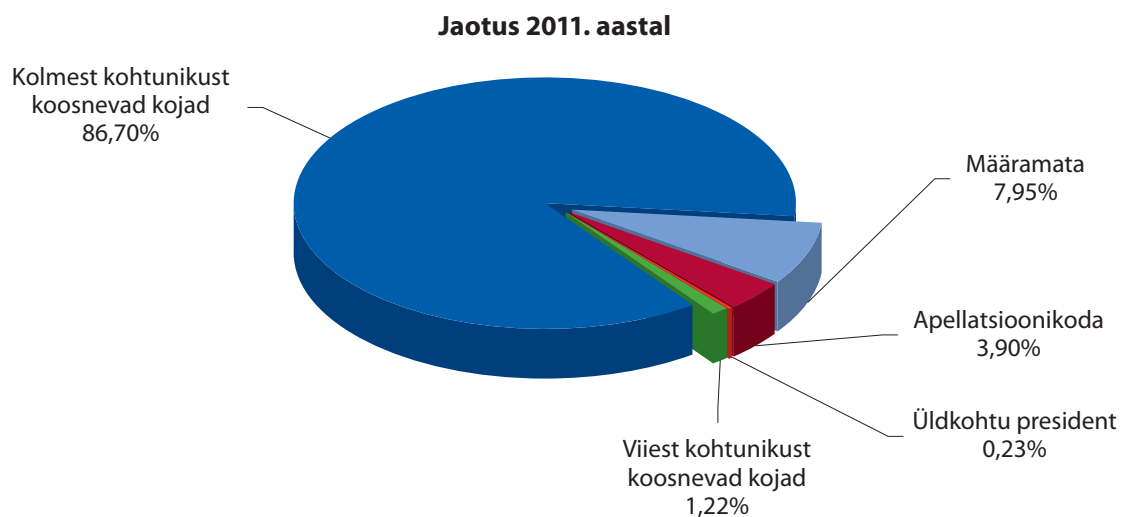
	2007	2008	2009	2010	2011
Riigiabi	166	185	161	153	179
Konkurents	196	236	247	288	227
Avalik teenistus	33	2	1	1	
Intellektuaalomand	289	316	355	382	361
Muud hagid	422	371	358	416	458
Apellatsioonkaebused	30	46	46	32	47
Erimenetlused	18	22	23	28	36
Kokku	1154	1178	1191	1300	1308

11. Menetluses olevad kohtuasjad 31. detsembri seisuga. Hagi valdkonnad (2007–2011)¹

	2007	2008	2009	2010	2011
Energeetika			2		1
Euroopa Liidu välistegevus	3	3	8	5	2
Hanked	29	34	41	40	43
Haridus, kutseõpe, noorsugu ja sport	1	1	1		1
Institutsiooniõigus	28	29	41	32	40
Intellektuaal- ja tööstusomand	290	317	355	382	361
Isikute vaba liikumine	3	2	2	3	1
Juurdepääs dokumentidele	28	35	44	42	40
Kaubanduspoliitika	33	31	33	34	35
Kaupade vaba liikumine	3	2			
Kemikaalide registreerimine, hindamine, autoriseerimine ja piiramine (REACH-määrus)				8	7
Keskkond	40	30	25	34	18
Konkurents	196	236	247	288	227
Kultuur	2	1			
Majandus- ja rahapoliitika	1			2	3
Majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus	49	13	16	38	32
Maksustamine	2				1
Piiravad meetmed (välistegevus)	18	19	18	29	90
Põllumajandus	118	84	57	65	61
Rahandussätted (eelarve, finantsraamistik, omavahendid, pettuste vastane võitlus)	5	3	2	2	2
Rahvatervis	2	3	4	6	5
Riigiabi	166	184	160	152	178
Sotsiaalpoliitika	6	10	6	4	4
Tarbijakaitse	1	3	3	1	
Teadusuuringud, tehnoloogia arendamine ja kosmos	4	3	8	8	7
Teenuste osutamise vabadus		3	5	4	1
Tolliliit ja ühine tollitariifistik	16	11	6	6	15
Transport	4	2	2	1	1
Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala	1	3	2	2	3
Vahekohtuklausel	17	20	22	19	18
Välis- ja julgeolekupoliitika				1	1
Õigusaktide ühtlustamine	1				
Äriühinguõigus			1		
Ühine kalanduspoliitika	5	24	8	27	25
EÜ asutamisleping / ETL kokku	1072	1106	1119	1235	1223
ESTÜ asutamisleping kokku		1	1	1	1
Euratomi asutamisleping kokku	1	1		1	
Personalieeskirjad	63	48	48	35	48
Erimenetlused	18	22	23	28	36
KÕIK KOKKU	1154	1178	1191	1300	1308

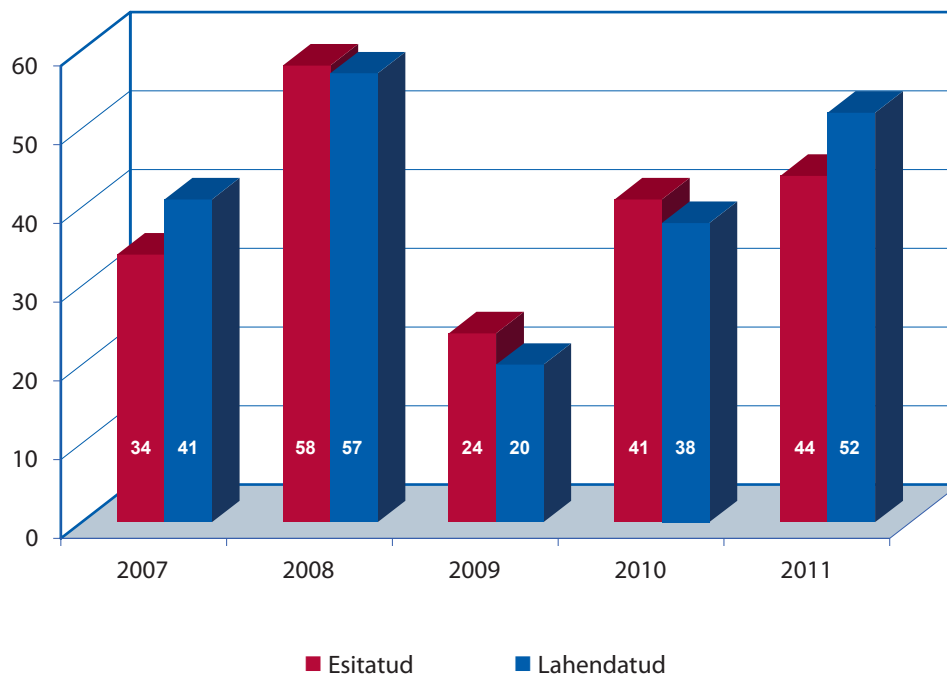
¹ Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELTL) jõustumise tõttu 1. detsembril 2009 tekkis vajadus muuta hagi valdkondade esitamist. Ajavahemikku 2007–2009 käsitlevad andmed on seetõttu üle vaadatud.

12. Menetluses olevad kohtuasjad 31. detsembri seisuga. Kohtukoosseis (2007–2011)

	2007	2008	2009	2010	2011
Apellatsioonikoda	30	46	46	32	51
Üldkohtu president				3	3
Viie kohtunikust koosnevad kojad	75	67	49	58	16
Kolmest kohtunikust koosnevad kojad	971	975	1019	1132	1134
Ainukohtunik			2		
Määramata	78	90	75	75	104
Kokku	1154	1178	1191	1300	1308

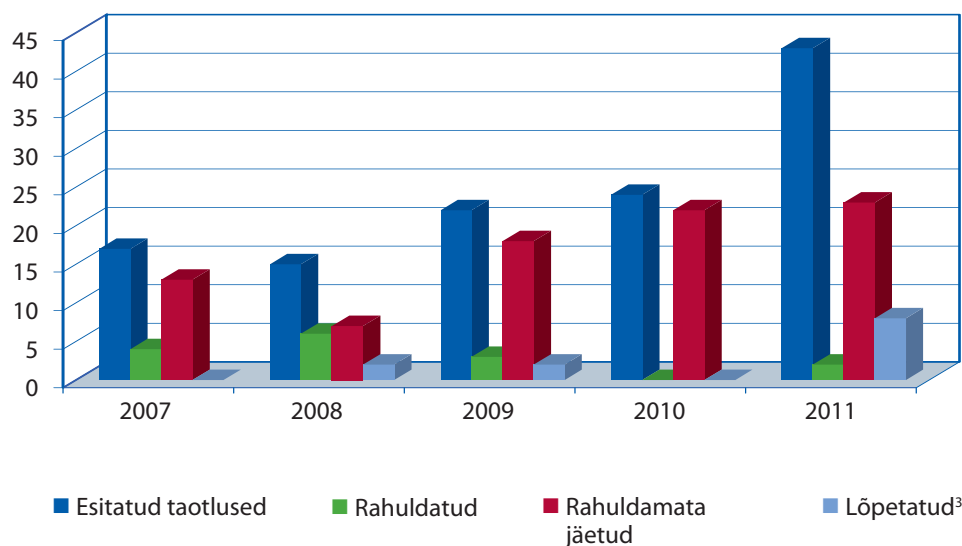
13. Muu. Ajutiste meetmete kohaldamine (2007–2011)

Jaotus 2011. aastal

	Esitatud ajutiste meetmete kohaldamise taotlused	Lahendatud ajutiste meetmete kohaldamise taotlused	Kohtulahendi sisu		
			Rahuldatud	Registrist kustutamine / otsuse tegemise vajaduse äralangemine	Rahulda- mata jäetud
Hanked	5	4			4
Haridus, kutseõpe, noorsugu ja sport	1	1		1	
Institutsiooniõigus	4	5		1	4
Juurdepääs dokumentidele	1				
Keskkond	2	2			2
Konkurents	5	12	2		10
Personalieeskirjad	1	1			1
Piiravad meetmed (välistegevus)	11	9		3	6
Põllumajandus	2	2			2
Riigiabi	9	13		3	10
Teadusuuringud, tehnoloogia arendamine ja kosmos	1	1			1
Tolliliit ja ühine tollitariifistik	1	1			1
Vahekohtuklausel	1	1			1
Kokku	44	52	2	8	42

14. Muu. Kiirendatud menetlused (2007–2011)^{1 2}

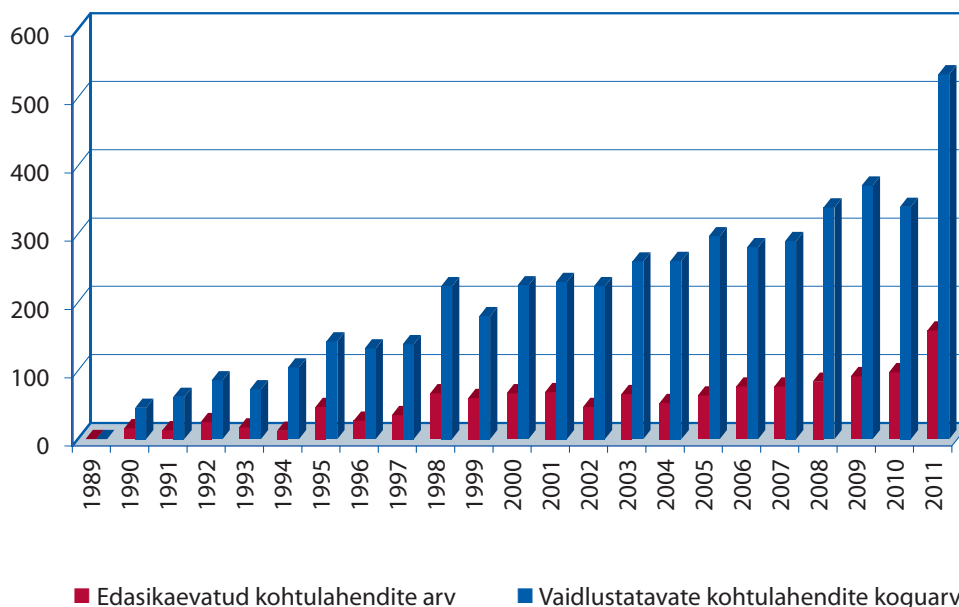
	2007				2008				2009				2010				2011			
	Esitatud taotlused	Rahuldatud	Rahuldamata jäetud	Lõpetatud³	Esitatud taotlused	Rahuldatud	Rahuldamata jäetud	Lõpetatud³	Esitatud taotlused	Rahuldatud	Rahuldamata jäetud	Lõpetatud³	Esitatud taotlused	Rahuldatud	Rahuldamata jäetud	Lõpetatud³	Esitatud taotlused	Rahuldatud	Rahuldamata jäetud	Lõpetatud³
Euroopa Liidu välistegevus													1	1						
Hanked	2		1		3	1	3		2		2		2		2					
Institutsiooniõigus					1			1	1		1						1			1
Juurdepääs dokumentidele	1		1		2		2		4		4						2		1	
Kaubanduspoliitika	2	1				1			2		2						3		2	
Keskkond	7	1	6						1			1					2		2	
Konkurents	1		1		1		1		2		2		3		3		4		4	
Majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus													1		1					
Menetlus									1		1									
Personaleeskirjad					1					1										
Piiravad meetmed (välistegevus)	3	2	1		4	4			5	1	2	1	10		10		30	2	12	7
Põllumajandus			1		1				2		3									
Rahvatervis									1		1									
Riigiabi	1		2		1		1						7		5				2	
Sotsiaalpoliitika																	1			
Teenuste osutamise vabadus									1	1										
Vahekohtuklausel					1			1												
Kokku	17	4	13		15	6	7	2	22	3	18	2	24		22		43	2	23	8

¹ Üldkohtu menetluses oleva kohtuasja lahendamist kiirendatud menetluses võib otsustada kodukorra artikli 76a alusel. See säte on kohaldatav alates 1. veebruarist 2001.

² Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELTL) jõustumise tõttu 1. detsembril 2009 tekkis vajadus muuta hagi valdkondade esitamist. Ajavahemikku 2007–2009 käsitlevad andmed on seetõttu üle vaadatud.

³ Kategooria „lõpetatud“ alla kuuluvad järgmised juhtumid: taotluse tagasivõtmine, hagist loobumine ning juhtumid, kui hagi lahendatakse kohtumäärusega veel enne kiirendatud menetluse taotluse suhtes otsuse tegemist.

15. Muu. Euroopa Kohtusse edasi kaevatud Üldkohtu lahendid (1989–2011)

	Edasikaevatud kohtulahendite arv	Vaidlustatavate kohtulahendite koguarv ¹	Edasikaevatud kohtulahendite protsent
1989			
1990	16	46	35%
1991	13	62	21%
1992	25	86	29%
1993	17	73	23%
1994	12	105	11%
1995	47	143	33%
1996	27	133	20%
1997	35	139	25%
1998	67	224	30%
1999	60	180	33%
2000	67	225	30%
2001	69	230	30%
2002	47	224	21%
2003	66	260	25%
2004	53	261	20%
2005	64	297	22%
2006	77	281	27%
2007	77	290	27%
2008	84	339	25%
2009	92	371	25%
2010	98	340	29%
2011	159	534	30%

¹ Vaidlustatavate kohtulahendite koguarv – kohtuotsused, ajutisi meetmeid ja menetlusse astumise avalduse rahuldamata jätmist käsitlevad kohtumäärused ning menetlust lõpetavad kohtumäärused, välja arvatud registrist kustutamise või teisele kohtuinstantsile suunamise määrused –, mille kaebetähtaeg on möödunud või mis kaevati edasi.

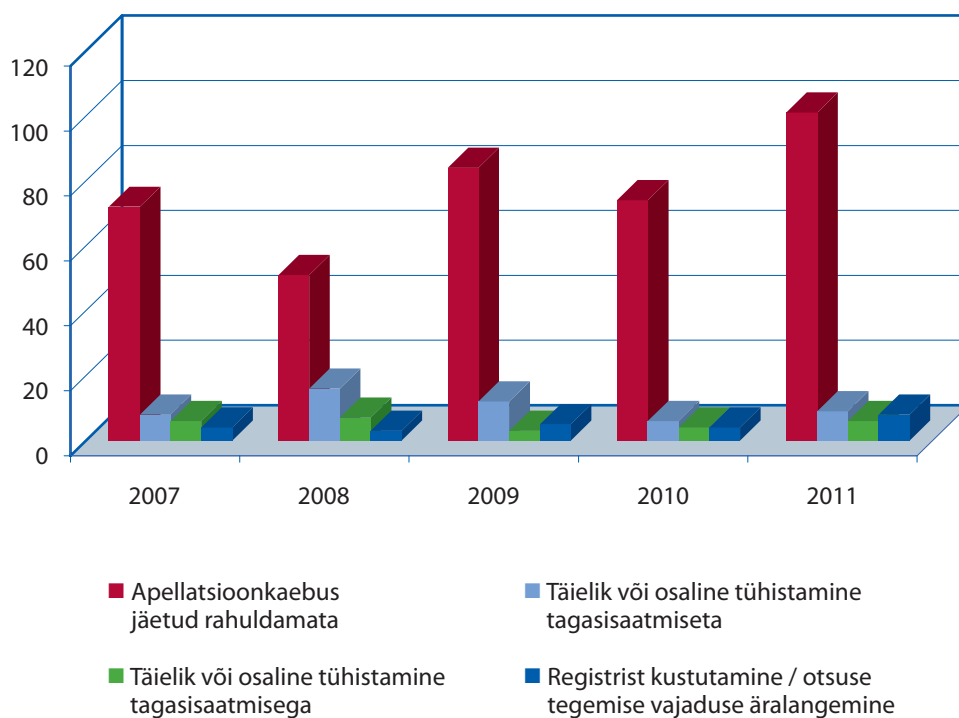
16. Muu. Euroopa Kohtule esitatud apellatsioonkaebuste jaotus vastavalt menetluse liigile (2007–2011)

	2007			2008			2009			2010			2011		
	Apellatsioonkaebused	Vaidlustatavad kohtulahendid	Apellatsioonkaebuste protsent	Apellatsioonkaebused	Vaidlustatavad kohtulahendid	Apellatsioonkaebuste protsent	Apellatsioonkaebused	Vaidlustatavad kohtulahendid	Apellatsioonkaebuste protsent	Apellatsioonkaebused	Vaidlustatavad kohtulahendid	Apellatsioonkaebuste protsent	Apellatsioonkaebused	Vaidlustatavad kohtulahendid	Apellatsioonkaebuste protsent
Riigiabi	11	30	37%	4	19	21%	23	51	45%	17	35	49%	10	37	27%
Konkurents	13	33	39%	7	26	27%	11	45	24%	15	33	45%	50	90	56%
Avalik teenistus	10	53	19%	9	31	29%	1	3	33%				1	1	100%
Intellektuaalomand	14	64	22%	24	105	23%	25	153	16%	32	140	23%	39	201	19%
Muud hagid	29	110	26%	40	158	25%	32	119	27%	34	132	26%	59	205	29%
Kokku	77	290	27%	84	339	25%	92	371	25%	98	340	29%	159	534	30%

17. Muu. Euroopa Kohtule esitatud apellatsioonkaebuste tulemused (2011) (kohtuotsused ja -määrused)

	Apellatsioonkaebus jäetud rahuldamata	Täielik või osaline tühistamine tagasisaatmiseta	Täielik või osaline tühistamine tagasisaatmisega	Registrist kustutamine / otsuse tegemise vajaduse äralangemine	Kokku
Euroopa Liidu välistegevus	1				1
Hanked	4				4
Institutsiooniõigus	15		2	1	18
Intellektuaal- ja tööstusomand	27	2	2	3	34
Juurdepääs dokumentidele	2				2
Kaubanduspoliitika	1				1
Keskkond				1	1
Konkurents	10	4		2	16
Liidu õiguse põhimõtted	1				1
Põllumajandus	2				2
Riigiabi	34	3	2	1	40
Sotsiaalpoliitika	1				1
Välis- ja julgeolekupoliitika	2				2
Äriühinguõigus	1				1
Kokku	101	9	6	8	124

18. Muu. Euroopa Kohtule esitatud apellatsioonkaebuste tulemused (2007–2011) (kohtuotsused ja -määrused)

	2007	2008	2009	2010	2011
Apellatsioonkaebus jäetud rahuldamata	72	51	84	74	101
Täielik või osaline tühistamine tagasisaatmiseta	8	16	12	6	9
Täielik või osaline tühistamine tagasisaatmisega	6	7	3	4	6
Registrist kustutamine / otsuse tegemise vajaduse äralangemine	4	3	5	4	8
Kokku	90	77	104	88	124

19. Muu. Üldine areng (1989–2011)

(saabunud, lõpetatud ja menetluses olevad kohtuasjad)

	Saabunud kohtuasjad ¹	Lõpetatud kohtuasjad ²	Menetluses olevad kohtuasjad 31. detsembri seisuga
1989	169	1	168
1990	59	82	145
1991	95	67	173
1992	123	125	171
1993	596	106	661
1994	409	442	628
1995	253	265	616
1996	229	186	659
1997	644	186	1117
1998	238	348	1007
1999	384	659	732
2000	398	343	787
2001	345	340	792
2002	411	331	872
2003	466	339	999
2004	536	361	1174
2005	469	610	1033
2006	432	436	1029
2007	522	397	1154
2008	629	605	1178
2009	568	555	1191
2010	636	527	1300
2011	722	714	1308
Kokku	9333	8025	

¹ 1989: Euroopa Kohus saatis uuele Üldkohtule 153 kohtuasja.

1993: Euroopa Kohus saatis Üldkohtu pädevuse esimese laiendamise tõttu Üldkohtule 451 kohtuasja.

1994: Euroopa Kohus saatis Üldkohtu pädevuse teise laiendamise tõttu Üldkohtule 14 kohtuasja.

2004–2005: Euroopa Kohus saatis Üldkohtu pädevuse kolmanda laiendamise tõttu Üldkohtule 25 kohtuasja.

² 2005–2006: Üldkohus saatis uuele Avaliku Teenistuse Kohtule 118 kohtuasja.

III peatükk

Avaliku Teenistuse Kohus

A. Avaliku Teenistuse Kohtu tegevus 2011. aastal

President Sean Van Raepenbusch

1. 2011. aastal asendati kolm liiget, kelle ametiaeg jõudis lõpule. Tegemist on esimene suurima muudatusega Avaliku Teenistuse Kohtu koosseisus pärast kohtu loomist.¹

2. Avaliku Teenistuse Kohtu kohtustatistikast ilmneb, et 2011. aastal suurenes taas kord oluliselt saabunud kohtuasjade arv (159) võrreldes eelmise aastaga (139), mil juba täheldati hagide arvu selget kasvu (2008. aastal 111 hagi ja 2009. aastal 113 hagi).

Lõpetatud kohtuasjade arv (166) on palju suurem kui eelmisel aastal (129) ja see on statistiliselt parim tulemus, milleni Avaliku Teenistuse Kohus on tema loomisest alates jõudnud.²

Niisiis on menetluses olevate kohtuasjade arv eelmise aastaga võrreldes veidi vähenenud (178 kohtuasja 31. detsembri 2011. aasta seisuga ja 185 kohtuasja 31. detsembri 2010. aasta seisuga). Samuti tuleb märkida, et keskmine menetlusaeg on tunduvalt lühenenud (14,2 kuud 2011. aastal ja 18,1 kuud 2010. aastal)³ tulenevalt asjaolust, et lõpetatud kohtuasjade arv on suurenenud, iseäranis kohtumäärusega lõpetatud kohtuasjade arv (90 kohtuasja 2011. aastal ja 40 kohtuasja 2010. aastal).

2011. aastal esitati Avaliku Teenistuse Kohtu lahendite peale Euroopa Liidu Üldkohtule 44 apellatsioonkaebust. Sel perioodil jäeti rahuldamata 23 Avaliku Teenistuse Kohtu lahendite peale esitatud apellatsioonkaebust, tühistati täielikult või osaliselt seitse apellatsioonkaebust ning Avaliku Teenistuse Kohtule saadeti uuesti arutamiseks neli kohtuasja, milles kohtulahend tühistati.

Kompromissiga lõpetati kaheksa kohtuasja, mille arv on võrreldes eelmise aastaga vähenenud (12) ning mis on langenud 2007. ja 2008. aasta tasemele (7).

3. Järgnevas kokkuvõttes antakse ülevaade Avaliku Teenistuse Kohtu kõige tähelepanuväärsemaid lahenditest. Kuna ajutiste meetmete kohaldamise menetluse⁴ ja tasuta õigusabi osas ei ole mingeid olulisi muutusi toimunud, siis neid teemasid käsitlevad rubriigid on selle aasta aruandest välja jäetud.

¹ 2009. aastal asendati üks kohtunik pärast tema Esimese Astme Kohtusse ametisse nimetamist.

² Pärast 24. novembri 2010. aasta otsust kohtuasjas C-40/10: komisjon vs. nõukogu oli Avaliku Teenistuse Kohtul võimalus lõpetada kohtumäärusega 15 kohtuasja, mis olid algatatud palgateatiste vaidlustamiseks pärast seda, kui võeti vastu nõukogu 23. detsembri 2009. aasta määrus (EÜ, Euratom) nr 1296/2009, millega kohandatakse alates 1. juulist 2009 Euroopa Liidu ametnike ja muude teenistujate töötasusid ja pensione ning nimetatud töötasude ja pensionide suhtes kohaldatavaid paranduskoefitsiente.

³ Menetluse võimalikku peatamise aega ei ole sisse arvatud.

⁴ Käesoleval aastal andis Avaliku Teenistuse Kohtu president seitse ajutiste meetmete kohaldamise määrust. Kolm neist vormistati kohtuasja registrist kustutamise või otsuse tegemise vajaduse äralangemise kohta tehtud kohtumäärusena.

I. Menetlusküsimused

Avaliku Teenistuse Kohtu pädevus

20. jaanuari 2011. aasta otsuses kohtuasjas F-121/07: *Strack vs. komisjon* (Euroopa Liidu Üldkohtusse edasi kaevatud) otsustas Avaliku Teenistuse Kohus, et ta on pädev lahendama EÜ artikli 236 alusel esitatud tühistamishagi liidu institutsiooni keeldumise peale rahuldada dokumentidega tutvumise taotlus, mille ametnik esitas määruse nr 1049/2001⁵ alusel, kuna see taotlus tulenes ametniku ja institutsiooni vahelistest teenistussuhetest.

Vastuvõetavuse tingimused

1. Tähtajad

Olukorras, kus EIP õigusaktides ei ole selle institutsiooni töötajate suhtes kehtivaid menetlustähtaegu täpsustatud, rakendas Avaliku Teenistuse Kohus mitmes kohtulahendis analoogia alusel personalieeskirjades sätestatud tähtaegu (28. juuni 2011. aasta otsus kohtuasjas F-49/10: *De Nicola vs. EIP* ja 28. septembri 2011. aasta otsus kohtuasjas F-13/10: *De Nicola vs. EIP*; 4. veebruari 2011. aasta määrus kohtuasjas F-34/10: *Arango Jaramillo jt vs. EIP*, Euroopa Liidu Üldkohtusse edasi kaevatud).

2. Kohtueelse menetluse järgimine

12. mai 2011. aasta otsuses kohtuasjas F-50/09: *Missir Mamachi di Lusignano vs. komisjon* (Euroopa Liidu Üldkohtusse edasi kaevatud) leidis Avaliku Teenistuse Kohus, et nende kahju hüvitamise nõuete vastuvõetavust, mille aluseks on erinev kahju, tuleb iga kahju liigi osas eraldi hinnata. Seega, et konkreetse kahjuga seotud nõuded oleksid vastuvõetavad, peab sellele kahjule olema viidatud administratsioonile esitatud kahju hüvitamise taotluses ning selle taotluse rahuldamata jätmise peale peab olema esitatud kaebus.

3. Lepingust tulenev keeruline menetlus

Siseturu Ühtlustamise Amet (kaubamärgid ja tööstusdisainilahendused) pakkus teenistujatele tähtajatut lepingut koos ülesütleamise tingimusega, mida kohaldatakse juhul, kui asjassepuutuvaid isikuid ei kanta avaliku konkursi tulemuste alusel reservnimekirja. 15. septembri 2011. aasta otsuses kohtuasjas F-102/09: *Bennett jt vs. Siseturu Ühtlustamise Amet* leidis Avaliku Teenistuse Kohus, et selline tegutsemisviis kujutab endast keerulist menetlust, mis koosneb teatud hulgal omavahel tihedalt seotud otsustest alates ülesütleamise tingimuse lisamisest lepingutesse kuni ülesütleamise otsuste tegemiseni pärast seda, kui on koostatud reservnimekirjad. Seega leidis kohus, et kõnealuse menetluse raames lepingute ülesütleamise otsuste tühistamiseks esitatud nõuete põhjendamiseks võib esitada vastuväite, et vaidlusalune tingimus on õigusvastane.

⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2001. aasta määrus (EÜ) nr 1049/2001 üldsuse juurdepääsu kohta Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni dokumentidele (EÜT L 145, lk 43; ELT eriväljaanne 01/03, lk 331).

Kohtumenetlus

1. Konfidentsiaalsed dokumendid

Eespool viidatud kohtuotsuses *Missir Mamachi di Lusignano vs. komisjon* esitas Avaliku Teenistuse Kohus põhimõtte, mille kohaselt saavad üksnes ülekaalukad põhjused, mis tuginevad eelkõige põhiõiguste kaitsele, õigustada seda, et salastatud dokument lisatakse erandkorras toimikusse ja edastatakse kõikidele pooltele ilma administratsiooni nõusolekuta. Selliste asjaolude puudumisel ja võttes arvesse Avaliku Teenistuse Kohtu kodukorra artikli 44 lõiget 1, koostas Avaliku Teenistuse Kohus asjaomase dokumendi mittekonfidentsiaalse kokkuvõtte. Tõdedes siiski, et koostatud kokkuvõtte ei võimalda hagejal tugineda tõhusa kohtuliku kaitsega seotud õigustele ja et tal ei ole õigust kõnealuse dokumendiga tutvuda – sellega võib tutvuda ainult tema advokaat kohtukantselei ruumides –, kaldus Avaliku Teenistuse Kohus eespool osutatud sättest kõrvale, tuginemaks kõnealuse dokumendi asjasepuutuvatele väljavõtetele, et saaks teha otsuse kõiki asjaolusid teades, isegi kui asjaomasele isikule kõnealust dokumenti ei edastatud.

2. Menetlusse astumine

Kahes 19. juuli 2011. aasta määruses kohtuasjas F-105/10: *Bömcke vs. EIP* ja kohtuasjas F-127/10: *Bömcke vs. EIP* pidas Avaliku Teenistuse Kohus EIP töötajate esinduskogu samaväärseks personalieeskirjade reguleerimisalasse kuuluvate institutsioonide personalikomiteedega ning meenutas, et personalikomiteed on olemuselt institutsioonisised organid ja neil puudub kohtumenetlusteovõime. Sellest tulenevalt jättis ta asjaomase esinduskogu esitatud menetlusse astumise avalduse vastuvõetamatus tõttu läbi vaatamata.

Tuginedes kohtumääruses F-105/10: *Bömcke vs. EIP* kohtupraktikale, mille järgi on töötajate esindusorganeid puudutavates valimisvaidlustes igal teenistujal valijana piisav huvi esitada hagi, milles taotletakse töötajate esindajate valimist personalieeskirjadega kooskõlas oleva valimissüsteemi alusel, järeldas Avaliku Teenistuse Kohus, et töötajatel on ka valijana otsene ja jätkuv huvi kohtuasja tulemuse vastu, mis puudutab töötajate valitud esindaja ametist tagandamist. Seetõttu tunnistati nende menetlusse astumise avaldus vastuvõetavaks.

3. Kohtukulud

Juhul kui Euroopa Liidu institutsioon, organ või asutus kasutab advokaadi abi, siis kerkib küsimus, kas ja millistel tingimustel on advokaadile makstud tasud „hüvitatavad kulud” kodukorra artikli 91 lõike b tähenduses.

Avaliku Teenistuse Kohus märkis sellega seoses oma 27. septembri 2011. aasta määruses kohtuasjas F-55/08 DEP: *De Nicola vs. EIP* (F-55/08 DEP), et kui keelduda automaatselt käsitlemast neid tasusid vältimatute kuludena ehk siis hüvitatavate kuludena, tuues põhjenduseks, et administratsioon ei ole sunnitud advokaadi abi kasutama, siis läheks see vastuollu kaitseõiguste teostamise olemusliku osaga. Samas märkis Avaliku Teenistuse Kohus veel, et kõigil liidu teenistujatel peavad olema võrdväärsed tingimused kohtusse pöördumiseks, ja see, kuivõrd tõhus on nende õigus kohtusse pöörduda, ei tohiks varieeruda sõltuvalt nende tööandja eelarvelistest ja töökorralduslikest valikutest. Lisaks leidis Avaliku Teenistuse Kohus, et institutsioon, kes soovib oma advokaadile makstud tasud tagasi saada, peab objektiivsetel alustel tõendama, et need tasud oli menetlusega seotud „vältimatu kulu”. Selleks võib ta näidata konkreetsemalt ära lühiajalised ja ajutist laadi põhjused, mis on eelkõige seotud töökoormuse ühekordse tõusuga või õigustalituse teenistujate ootamatu töötl eemalejäämisega, või kui ta leiab end olukorrast, kus hageja on esitanud väga mahukaid või

palju hagnosisid, tõendada, et juhul kui ta ei oleks advokaadi abi kasutanud, oleks ta pidanud pühendama oma talituste ressursse nende hagnosisid lahendamiseks ebaproportsionaalses ulatuses.

Kõigele lisaks selgitas Avaliku Teenistuse Kohus, et objektiivselt võttes vältimatuks töötundide koguarvuks tuleb pidada põhimõtteliselt kolmandikku sellest tundide arvust, mida advokaat oleks vajanud, kui ta ei oleks saanud toetuda varem institutsiooni õigustalituse poolt ära tehtud tööle.

4. Teistmine

Käesoleval aastal lahendas Avaliku Teenistuse Kohus esimest korda teistmisavaldusi, mis esitati Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 44 ja kodukorra artikli 119 alusel.

Ühes asjassepuutuvast kohtuasjas taotleti sellise kohtuotsuse teistmist, mis oli Euroopa Liidu Üldkohtu apellatsioonimenetluses osaliselt tühistatud. Hageja taotles aga Avaliku Teenistuse Kohtu otsuse täies ulatuses teistmist. Avaliku Teenistuse Kohus leidis, et teistmise nõuded on vastuvõetamatud nende nõuete osas, milles apellatsioonikohtu otsus asendas esimese astme kohtu otsuse. Peale selle, kuna teistmist taotleb isik ei vaidlustanud apellatsioonimenetluses tehtud kohtuotsust, ei andnud tema taotlus alust suunata kohtuasi Euroopa Liidu Üldkohtusse vastavalt Euroopa Kohtu põhikirja I lisa artikli 8 lõikele 2 (15. juuni 2011. aasta otsus kohtuasjas F-17/05 REV: *de Brito Sequeira Carvalho vs. komisjon*).

Lisaks sedastas Avaliku Teenistuse Kohus mitmes 20. septembri 2011. aasta kohtuotsuses (kohtuasi F-45/06 REV: *De Buggenoms jt vs. komisjon*, liidetud kohtuasjad F-8/05 REV ja F-10/05 REV: *Fouwels jt vs. komisjon* ning kohtuasi F-103/06 REV: *Saintraint vs. komisjon*), et kohtumääruses, millega kodukorra artikli 74 alusel kustutatakse kohtuasi kohtuasjade registrist, võetakse arvesse ainult hageja soovi hagnosisid loobuda ja seda, et kostja märkused puuduvad, mistõttu olukorras, kus liidu kohus ei võta kohtuasjas tõstatatud küsimuste suhtes seisukohta, puudub sellisel juhul kohtulahend, mille peale saaks esitada avalduse teistmiseks kodukorra artikli 119 tähenduses.

Tuginedes asjaolule, et menetluspoolselt esindav advokaat ei pea üldjuhul volikirja esitama, leidis Avaliku Teenistuse Kohus, et teistmismenetluse raames ei saa teha otsust, et mõne hageja puhul ei ole hagnosisid loobumist toimunud, kuna nende esindaja tegutses ilma nende nõusolekuta.

II. Sisulised küsimused

Üldpõhimõtted

1. Direktiividele tuginemise võimalikkus

Järgides varasemas kohtupraktikas antud juhiseid, millega on institutsioonidele tehtud teatud ulatuses kohaldatavaks direktiivid, mis nad liikmesriikide suhtes on vastu võtnud, märkis Avaliku Teenistuse Kohus 15. märtsi 2011. aasta otsuses kohtuasjas F-120/07: *Strack vs. komisjon* (Euroopa Liidu Üldkohtusse edasi kaevatud), et direktiivi 2003/88⁶ eesmärk on sätestada töötaja korralduse minimaalsed ohutus- ja tervishoiunõuded, millest tulenevalt on personalieeskirjade artikli 1e lõike 2 kohaselt komisjoni ülesanne tagada nendest nõuetest kinnipidamine, kui ta kohaldab või tõlgendab eelkõige põhipuhkust käsitlevaid personalieeskirjade norme.

⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. novembri 2003. aasta direktiiv 2003/88/EÜ töötaja korralduse teatavate aspektide kohta (ELT L 299, lk 9; ELT eriväljaanne 05/04, lk 381).

2. Kaitseõigus

Leides, et kui panna administratsioonile kohustus kuulata enne isikut kahjustava meetme võtmist ära kõik asjassepuutuvad teenistujad, oleks see ebamõistlikult koormav, otsustas Avaliku Teenistuse Kohus 28. septembri 2011. aasta otsuses kohtuasjas F-26/10: *AZ vs. komisjon*, et kaitseõiguste rikkumise kohta esitatud väitele saab tugineda vaid juhul, kui esiteks on vaidlustatud otsus tehtud isiku suhtes alustatud menetluse tulemusena, ning teiseks, kui tõendatakse, et see otsus võib asjaomase isiku olukorda tõsiselt mõjutada. Kuna ametniku suhtes ei olnud edutamismenetlust alustatud, jõudis Avaliku Teenistuse Kohus seega järeldusele, et administratsioon ei ole kohustatud ametnikku enne tema edutamisest ilmajätmist ära kuulama.

3. Diskrimineerimine

15. veebruari 2011. aasta otsuses kohtuasjas F-68/09: *Barbin vs. parlament* (Euroopa Liidu Üldkohtuse edasi kaevatud) kohaldas Avaliku Teenistuse Kohus esimest korda personalieeskirjade artiklis 1d sätestatud töendamiskoormise ümberpööramise mehhanismi, mille kohaselt juhul, kui isik, kes leiab, et ta on võrdse kohtlemise põhimõtte järgimata jätmise tõttu kannatanud, tõendab asjaolusid, mille põhjal võib eeldada, et teda on diskrimineeritud, on institutsiooni kohustus tõendada, et võrdse kohtlemise põhimõtet ei ole rikutud.

Samas kohtuotsuses leidis Avaliku Teenistuse Kohus, et diskrimineerimise asetleidmise kohta esitatud väite põhjendatuse hindamiseks tuleb võtta arvesse asjakohaste faktiliste asjaolude kogumit, sealhulgas varasemates, lõplikult jõustunud otsustes sisalduvaid hinnanguid. Avaliku Teenistuse Kohus on seisukohal, et põhimõte, mille kohaselt ei saa kohus lõplikku otsust uuesti läbi vaadata, ei võta siiski kohtult võimalust kasutada sellist otsust tõendina, mille abil on muu hulgas võimalik tuvastada administratsiooni diskrimineeriv käitumine, kuna diskrimineerimine võib ilmnedas alles pärast seda, kui on möödunud kaebetähtaeg otsuse peale, mis on ainsaks diskrimineerimise ilminguks.

Avaliku Teenistuse Kohus leidis veel samas ülalviidatud kohtuotsuses *Barbin vs. parlament*, et kui ametnik kasutab personalieeskirjadega talle antud õigust, nagu õigus lapsehoolduspuhkusele, ei saa administratsioon asuda seisukohale, et selle ametniku olukord on erinev seda õigust mitte kasutanud ametniku olukorrast, ilma et ta seaks kõnealuse õiguse tõhususe kahtluse alla. Järelikult ei saa ta sellest tulenevalt teda erinevalt kohelda, välja arvatud juhul, kui erinev kohtlemine on ühelt poolt objektiivselt õigustatud, eelkõige osas, milles see piirdub asjassepuutuva teenistuja mittemõõtmisest tulenevate tagajärgedega asjaomasel perioodil, ning teiselt poolt esitatud õigustusega rangelt proportsionaalne.

27. septembri 2011. aasta otsus kohtuasjas F-98/09: *Whitehead vs. EKP* meenutas Avaliku Teenistuse Kohus muu hulgas, et haiguspuhkusel viibiv isik ei ole teenistuses oleva isikuga samas olukorras, mistõttu ei tulene ühestki üldpõhimõttest asutusele kohustust jätta kõrvale periood, mil isik viibis haiguspuhkusel, selleks et võtta asjaomasele isikule preemia maksmiseks tema poolt administratsioonile antud panuse hindamisel arvesse tõsiasja, et tal oli oma üksuse tööülesannete täitmiseks vähem aega.

Lõpetuseks leidis Avaliku Teenistuse Kohus 29. juuni 2011. aasta otsuses kohtuasjas F-7/07: *Angioi jt vs. komisjon*, et administratsioon, kellel tuleb valida kahe lahendusvariandi vahel, mis mõlemad põhjustavad kahe isikute rühma erinevat kohtlemist, on õigustatud otsustama variandi kasuks, mis põhjustab vähemal määral erinevat kohtlemist.

4. Ilmne hindamisviga

Edutamise valdkonnas tehtud 24. märtsi 2011. aasta otsuses kohtuasjas F-104/09: *Canga Fano vs. nõukogu* (Euroopa Liidu Üldkohtusse edasi kaevatud) ja 29. septembri 2011. aasta otsuses kohtuasjas F-80/10: *AJ vs. komisjon* ning hindamisaruannet käsitlevas 29. septembri 2011. aasta otsuses kohtuasjas F-74/10: *Kimman vs. komisjon* otsustas Avaliku Teenistuse Kohus, et hindamisviga saab olla ilmne vaid juhul, kui see on hõlpsalt tuvastatav vastavalt kriteeriumidele, mis seadusandja on administratsiooni otsustuspädevusele kehtestanud.

Ühtlasi leidis Avaliku Teenistuse Kohus eespool viidatud kohtuotsuses *Kimman vs. komisjon* ja *AJ vs. komisjon*, et tõendamaks seda, kas administratsioon on teinud faktiliste asjaolude hindamisel ilmselge vea, mis võiks õigustada edutamisotsuse või hindamisaruande tühistamist, esitab hageja tõendid, mis peavad olema piisavad selleks, et muuta administratsiooni antud hinnangud ebausutavaks. Seega lükatakse ilmse hindamisvea kohta esitatud väide tagasi, kui hageja esitatud tõenditest hoolimata saab vaidlustatud hinnangut pidada õigeks ja põhjendatuks.

28. septembri 2011. aasta otsuses kohtuasjas F-9/10: *AC vs. nõukogu* leidis Avaliku Teenistuse Kohus, et ametisse nimetavale asutusele seadusandja poolt edutamise valdkonnas antud kaalutlusruumi kasuliku mõju säilitamiseks ei või kohus tühistada otsust ainuüksi põhjusel, et ta teeb otsuse olukorras, kus olemasolevad asjaolud tekitavad ametisse nimetava asutuse antud hinnangu suhtes tõelisi kahtlusi. Kohus asus selles kohtuasjas niisiis seisukohale, et hageja ilmselgeid teeneid arvestades ei teinud ametisse nimetav asutus ilmset hindamisviga, kui ta otsustas hageja edutatavate ametnike rühma lisada, ent see asjaolu ei tähenda siiski seda, et vastupidine otsus hageja edutama jätta oleks ilmne hindamisviga.

Eeltoodust tuleneb, et kuna kohtulik kontroll on piiratud ilmse hindamisvea kontrollimisega, „tõlgendatakse kõik kahtlused administratsiooni kasuks”.

5. Õiguspärane ootus

15. märtsi 2011. aasta otsuses kohtuasjas F-28/10: *Mioni vs. komisjon* (Euroopa Liidu Üldkohtusse edasi kaevatud) meenutas Avaliku Teenistuse Kohus, et kui administratsioon maksab ametnikule rahalist toetust ja isegi kui ta on teinud seda paljude aastate jooksul, ei saa seda pidada iseenesest täpseks, tingimuseks ja kooskõlaliseks kinnituseks, sest vastasel juhul rikuks õiguspärase ootuse põhimõtet automaatselt iga administratsiooni otsus, millega keeldutakse etteulatuvalt ja teatud juhtudel tagasiulatuvalt maksmast toetusi, mida on isikule põhjendamatult makstud, ning selle tagajärjel muutuks suures osas ainetuks personalieeskirjade artikkel 85, mis käsitleb enam makstud summade sissenõudmist.

6. Hoolitsemiskohustus

17. veebruari 2011. aasta otsuses kohtuasjas F-119/07: *Strack vs. komisjon* ja 15. septembri 2011. aasta otsuses kohtuasjas F-62/10: *Esders vs. komisjon* leidis Avaliku Teenistuse Kohus, et hoolitsemiskohustusest administratsioonile tulenev vastutus on oluliselt suurem, kui tegemist on sellise ametniku olukorraga, kelle puhul on ilmnunud füüsilise või vaimse tervise häired. Sellisel juhul vaatab administratsioon asjaomase isiku taotlused läbi eriti avatud meelel.

Ametnike ja teenistujate karjäär

1. Konkurss

Eespool viidatud kohtuotsuse *Angioi vs. komisjon* aluseks olnud kohtuasjas leidis Avaliku Teenistuse Kohus, et administratsioonil võib olla teenistuse või töökoha vajadustest lähtuvalt õigus määrata töölevõtmise menetluses kindlaks keel või keeled, mille puhul on nõutav nende põhjalik või rahuldav oskus. Kuigi selline nõue kujutab endast *a priori* keelelist diskrimineerimist, mis personalieeskirjadega on põhimõtteliselt keelatud, võib see olla personalipoliitika üldise huvi kohase eesmärgiga objektiivselt ja otstarbekalt põhjendatud. Selline eesmärk on vajadus tagada, et töötajatel on sise- ja asjaajamise keelele vastav keeleoskus. Lisaks valitseb asjaomase nõude ja taotletud eesmärgi vahel mõistlik proportsionaalne suhe juhul, kui nõutakse mitte rohkem kui ühe sisemises asjaajamises kasutatava keele oskust.

2. Vaba ametikoha teade

28. juuni 2011. aasta otsuse aluseks olnud kohtuasjas F-55/10: *AS vs. komisjon* (Euroopa Liidu Üldkohtusse edasi kaevatud) leidis Avaliku Teenistuse Kohus, et personalieeskirjade XIII lisa üleminekusätted, millest tulenevad karjääripiirangud teatavatele ametnikele, kes kuulusid varem C- ja D-kategooriasse, ei luba komisjonil üksnes sellel alusel neile teatavaid ametikohti hoida ja seetõttu mitte anda neid ametikohti teistele ametnikele, olgugi et neil on asjaomaste isikutega sama palgaaste. Kui komisjon teeb teatavatele ametikohtadele tööle saamiseks jätkuvalt põhimõttelist vahet ametnikel, kellel on sama palgaaste ja kes kuuluvad samasse tegevusüksusesse, ei ole see kooskõlas personalieeskirjade 2004. aasta reformi ühe eesmärgiga liita endised B-, C- ja D-kategooriad ühte kategooriasse AST.

3. Edutamine

a. Teenete hindamine

Olles märkinud, et personalieeskirjade artikli 43 kohaselt tuleb hindamisaruanne koostada vähemalt üks kord kahe aasta jooksul ning personalieeskirjades ei ole ette nähtud, et edutamiseks peab kohaldama sama ajavahemikku, leidis Avaliku Teenistuse Kohus 10. novembri 2011. aasta otsuses kohtuasjas F-18/09: *Merhzaoui vs. nõukogu*, et personalieeskirjade järgi ei ole välistatud, et edutamine võidakse otsustada ilma, et ametisse nimetaval asutusel oleks viimast hindamisaruannet.

Lisaks otsustas Avaliku Teenistuse Kohus eespool viidatud kohtuotsuses *AC vs. nõukogu*, et kuigi personalieeskirjade artikli 45 lõikes 1 on nimetatud kolm põhikriteeriumi, mida tuleb teenete võrdleva hindamisel arvesse võtta – hindamisaruanne, keeleoskus ja vastutuse määr –, ei ole sellegipoolest välistatud ka muude asjaoludega arvestamine, kui need võivad anda edutatavate ametnike teenete kohta teavet.

Avaliku Teenistuse Kohus leidis samas kohtuotsuses, et administratsioonil on võimalus teatud ulatuses otsustada, kui oluliseks ta ühte või teist kriteeriumi eelnevalt mainitud kolmest kriteeriumist peab, kuna personalieeskirjade artikli 45 lõige 1 ei välista võimalust neid kriteeriume omavahel kaaluda, kui see on põhjendatud.

Veel leidis Avaliku Teenistuse Kohus samas kohtuotsuses, et personalieeskirjade artikliga 45 ei ole vastuolus, kui ametnike teenete hindamisel võetakse arvesse ainult need keeled, mille kasutamine annab teenistuse tegelikest vajadustest lähtudes piisavalt palju lisaväärtust, mis teenistuse nõuetekohaseks toimimiseks näib vajalik olevat.

b. Institutsioonidevaheline üleviimine edutamise ajal

28. juuni 2011. aasta otsuse aluseks olnud kohtuasjas F-128/10: *Mora Carrasco jt vs. parlament* ja 5. juuli 2011. aasta määruse aluseks olnud kohtuasjas F-38/11: *Alari vs. parlament* leidis Avaliku Teenistuse Kohus, et kui ametnik on edutatav aastal, mil ta viidi ühest liidu institutsioonist üle teise liidu institutsiooni, on tema edutamise otsustamiseks pädev asutus institutsioon, kust ta üle viidi. Personalieeskirjade artikkel 45 sätestab, et edutamine toimub pärast edutamiseks kõlblike ametnike teenete hindamist ning ametisse nimetav asutus saab praktikas hinnata ainult ametnike varasemaid teeneid, mistõttu tuleb võrrelda üleviidud ametnike teeneid nende ametnike teenetega, kes üleviimisele eelnenud aasta jooksul olid veel nende kolleegid, ning sellise hinnangu saab nõuete kohaselt anda vaid institutsioon, kust ametnik üle viiakse.

Ametniku töötasu ja sotsiaalsed soodustused

1. Põhipuhkus

Vastavalt personalieeskirjade V lisa artikli 4 esimese lõigule tuleb kalendriaasta alusel omandatud puhkuseõigus üldjuhul sama aasta jooksul ära kasutada. Lisaks tuleneb sellest sättest, et ametnikul on õigus kõik ühel kalendriaastal kasutamata jäänud puhkusepäevad järgmisesse kalendriaastasse üle kanda, kui ta ei ole oma põhipuhkust ära kasutanud teenistuse vajadustest tulenevatel põhjustel.

Avaliku Teenistuse Kohus leidis vastavalt direktiivi 2003/88⁷ artikli 7 lõikele 1, mis on personalieeskirjade artikli 1e lõike 2 kohaselt institutsioonidele kohaldatav, et muud põhjused, mis on küll teenistuse vajadustest sõltumatud, võivad samuti anda õiguse kõik kasutamata jäänud puhkusepäevad üle kanda. Kohus leidis, et see on nii eelkõige juhul, kui ametnik, kes on haiguse tõttu puudunud töölt kogu kalendriaasta või osa sellest, kaotab sel põhjusel võimaluse oma puhkuseõigust kasutada (25. mai 2011. aasta otsus kohtuasjas F-22/10: *Bombín Bombín vs. komisjon*).

Samamoodi leidis Avaliku Teenistuse Kohus, et ametnikku, kellel ei ole võimalik töövõimetuse tõttu kasutada põhipuhkust, millele tal on õigus, ei saa jätta ilma võimalusest saada teenistussuhte lõppemisel kasutamata jäänud puhkuse eest rahalist hüvitist (eespool viidatud 15. märtsi 2011. aasta otsus kohtuasjas *Strack vs. komisjon*).

2. Sotsiaalkindlustus

28. septembri 2011. aasta otsuses kohtuasjas F-23/10: *Allen vs. komisjon* meenutas Avaliku Teenistuse Kohus, et ravikulude hüvitamist käsitlevate üldiste rakendussätete kohaselt peab raske haiguse olemasolu tunnistamiseks olema korraga täidetud neli kriteeriumi. Kuna aga asjaomaste sätetega on need kriteeriumid omavahel seotud, siis neist ühe hindamine arstlikul läbivaatusel võib muuta ülejäänud kriteeriumidele antud hinnangut. Seega, kui eraldi kontrollides tundub, et üks kriteerium võib olla täitmata, siis kontrollides seda teistele kriteeriumidele antud hinnangutest lähtudes, võib jõuda vastupidise tulemuseni, et see kriteerium on täidetud. Järelikult ei saa arst-konsultant või arstlik komisjon kontrollida ainult ühte kriteeriumi, vaid peab asjaomase isiku tervislikku seisundit konkreetselt ja üksikasjalikult kontrollima, võttes sealjuures eelnevalt nimetatud nelja kriteeriumi igakülgsest arvesse. Selline kontroll on seda enam vajalik, kuna raske haiguse olemasolu tunnistamise puhul ette nähtud menetlus ei taga samasugust tasakaalu poolte vahel

⁷ Vt joonealune märkus nr 6.

nagu personalieeskirjade artiklis 73 (kutsehaigused ja tööõnnetused) ning artiklis 78 (invaliidsus) sätestatud menetlused.

Ametniku õigused ja kohustused

Avaliku Teenistuse Kohus leidis eespool viidatud kohtuotsuses *AS vs. komisjon*, et kui põhjendatud huvi puudumise kohta esitatud väite põhjendamiseks kasutatakse dokumente, mille suhtes kehtib arstisaladus, kujutab see endast avaliku võimu sekkumist hageja õigusesse eraelu austamisele ning niisugune sekkumine ei mahu ühegi eesmärgi alla, mis on Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (edaspidi „EIÕK”) artikli 8 lõikes 2 ammendavalt loetletud, eelkõige kuna asjaomane vaidlus ei puudutanud meditsiinilise otsuse õiguspärasust.

Lisaks leidis Avaliku Teenistuse Kohus 5. juuli 2011. aasta otsuses kohtuasjas F-46/09: *V vs. parlament*, et tervise seisundit puudutavate institutsiooni kogutud isikuandmete edastamine kolmandatele isikutele, sh teisele institutsioonile on iseenesest asjaomase isiku eraellu sekkumine, vaatamata sellele, milleks edastatud teavet edaspidi kasutatakse. Samas meenutas Avaliku Teenistuse Kohus, et põhiõiguste kasutamist saab piirata, tingimusel et need piirangud vastavad ka tegelikult üldise huvi eesmärkidele ega kujuta neid eesmärke silmas pidades ülemäärast ja lubamatut sekkumist, mis rikuks tagatud õiguse olemust. Avaliku Teenistuse Kohus asus seisukohale, et siinkohal tuleks lähtuda EIÕK artikli 8 lõikes 2 sätestatud tingimustest.

Kaaludes parlamendi huvi tagada see, et tööle võetakse isik, kes on võimeline talle usaldatavaid ülesandeid täitma, ning sekkumise raskust asjaomase isiku õigusesse eraelu austamisele, leidis Avaliku Teenistuse Kohus, et kui töölevõtmisele eelnev arstlik läbivaatus kuulub liidu institutsioonide õigustatud huvi hulka, et nad saaksid oma ülesandeid täita, siis ei õigusta see huvi seda, et üks institutsioon edastab eriti tundlikud terviseandmed teisele institutsioonile ilma asjaomase isiku nõusolekuta.

Samas kohtuotsuses leidis Avaliku Teenistuse Kohus seejärel, et rikutud on määrust nr 45/2001⁸. Kohus asus seisukohale, et asjaomaseid isikuandmeid oli töödeldud muul eesmärgil kui see, milleks need koguti, ja seda tehti ilma, et eesmärgi muutumine oleks komisjoni või parlamendi sise-eeskirjadega otseselt lubatud olnud. Samuti sedastas kohus, et asjas ei ole tuvastatud, et andmete edastamine oli vajalik parlamendi konkreetsete õiguste ja kohustuste täitmiseks tööõiguse valdkonnas, kuna parlament oleks võinud paluda hagejal endal esitada teatud teavet tema haigusloo kohta või taotleda vajalike arstlike läbivaatuste tegemist oma talituste poolt.

Lepingutega seotud vaidlused

1. Euroopa Liidu muude teenistujate teenistustingimuste (edaspidi: „muude teenistujate teenistustingimused”) artikli 2 punktis a sätestatud tähtajalise lepingu teise lisa sõlmimine

Avaliku Teenistuse Kohtu 13. aprilli 2011. aasta otsuse aluseks olnud kohtuasjas F-105/09: *Scheefer vs. parlament* oli hageja muude teenistujate teenistustingimuste artikli 2 punkti a alusel tööle võetud tähtajalise ajutise teenistujana. Seda teenistussuhet pikendati kõigepealt lepingu ühe lisaga ja seejärel lepingu teise lisaga, mis „tühista[s] ja asenda[s]” esimese lisa, et pikendada asjaomase isiku

⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2000. aasta määrus (EÜ) nr 45/2001 üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ühenduse institutsioonides ja asutustes ning selliste andmete vaba liikumise kohta (EÜT 2001, L 8, lk 1; ELT eriväljaanne 13/26, lk 102).

teenistussuhet uueks määratud ajavahemikuks. Muude teenistujate teenistustingimuste artikli 8 esimese lõigu kohaselt võib artikli 2 punktis a viidatud ajutise teenistuja teenistussuhet pikendada selle tähtaja jooksul ainult üks kord ning „seejärel pikendatakse lepingut tähtajatult”.

Avaliku Teenistuse Kohus leidis kõigepealt direktiivist 1999/70⁹ ja sellele lisatud raamlepingu klauslitest lähtudes, et ülalosutatud artikli 8 esimest lõiku peab tõlgendama laiaulatuslikult ning seda peab rangelt kohaldama. Sellele tuginedes oli Avaliku Teenistuse Kohus seisukohal, et hageja lepingut on kaks korda pikendatud, olenemata sellest, millist formuleeringut on lepingu teises lisas kasutatud. Kohus järeldas selle põhjal, et seadusandja pelga tahte tõttu tuleb seega asjaomane lisa algusest peale ümber kvalifitseerida tähtjatuks lepinguks ning et kõnealuses lisas kindlaks määratud lepingu lõppemise kuupäev ei saanud kaasa tuua hageja teenistussuhte lõppemist.

Lõpetuseks leidis Avaliku Teenistuse Kohus, et otsus, millega „kinnita[ti]”, et leping lõpeb teises lisas määratud tähtaja saabumisel, muutis selgelt asjaomase isiku õiguslikku olukorda, nagu see tuleneb muude teenistujate teenistustingimuste artikli 8 esimesest lõigust, ning on nimetatud sätet eirates võetud isikut kahjustav meede.

2. Sellise tähtjatu lepingu sõlmimine, mis sisaldab tingimust, et konkursi mitteläbimise korral öeldakse leping üles

Eespool viidatud kohtuotsuses *Bennett jt vs. Siseturu Ühtlustamise Amet* sedastas Avaliku Teenistuse Kohus, et tingimus, mille kohaselt võib lepingu üles öelda, kui teenistuja ei ole kantud avaliku konkursi tulemuste põhjal koostatud reservnimekirja, ei anna alust kvalifitseerida seda lepingut tähtjatuks lepinguks, kuna lepingu tähtaeg – nagu direktiiviga 1999/70 rakendatud raamlepingu klausli 3 punktist 1 tuleneb – võib olla määratud mitte ainult „kuupäeva saabumisega”, vaid ka „konkreetses ülesande lõpetamise või konkreetses sündmuse toimumisega”, nagu konkursi reservnimekirja koostamine.

3. Lepingu pikendamata jätmine

15. aprilli 2011. aasta määruses liidetud kohtuasjades F-72/09 ja F-17/10: *Daake vs. Siseturu Ühtlustamise Amet* leidis Avaliku Teenistuse Kohus, et kuigi kiri, milles üksnes korraldatakse lepingu tähtaega puudutavaid tingimusi ning mis ei sisalda lepingutingimuste suhtes ühtegi uut asjaolu, ei ole isikut kahjustav meede, siis otsus mitte pikendada lepingut (mis on pikendatav), on isikut kahjustav meede, mis on asjaomasest lepingust eraldiseisev ja mille peale võib hagi esitada. Otsus, mis tehakse pärast teenistuse huvide ja asjaomase isiku olukorra uuesti hindamist, sisaldab algse lepinguga võrreldes uut asjaolu ja seda ei saa käsitleda puhtalt algset lepingut kinnitava aktina.

Institutsioonide lepinguväline vastutus

Avaliku Teenistuse Kohus laiendas kohtupraktikat, mille järgi jagatakse vastutus kahju eest, mille on põhjustanud korraga nii institutsiooni kui ka ohvri süüline käitumine, sellisele juhtumile, kus süüliselt on käitunud institutsioon ja kolmas isik (eespool viidatud kohtuotsus *Missir Mamachi di Lusignano vs. komisjon*).

⁹ Nõukogu 28. juuni 1999. aasta direktiiv 1999/70/EÜ, milles käsitletakse Euroopa Ametiühingute Konföderatsiooni (ETUC), Euroopa Tööandjate Föderatsiooni (UNICE) ja Euroopa Riigiosalusega Ettevõtete Keskuse (CEEP) sõlmitud raamkokkulepet tähtjalise töö kohta (EÜT L 175, lk 43; ELT eriväljaanne 05/03, lk 368).

B. Avaliku Teenistuse Kohtu koosseis

(Protokolliline järjestus 7. oktoobril 2011)

Vasakult paremale:

kohtunikud R. Barents ja I. Boruta; koja esimees H. Kreppel; president S. Van Raepenbusch; koja esimees M. I. Rofes i Pujol; kohtunikud E. Perillo ja K. Bradley; kohtusekretär W. Hakenberg.

1. Avaliku Teenistuse Kohtu liikmed

(ametisse astumise järjekorras)

Paul J. Mahoney

Sündinud 1946; õigusteaduste õpingud (*Master of Arts*, Oxfordi ülikool, 1967; *Master of Laws*, University College London, 1969); õppejõud, University College London (1967–1973); *barrister* (London, 1972–1974); ametnik, vanemametnik Euroopa Inimõiguste Kohtus (1974–1990); külalisprofessor Kanadas Saskatoonis Saskatchewan ülikoolis (1988); Euroopa Nõukogu personalijuht (1990–1993); osakonnajuhataja (1993–1995); asekohtusekretär (1995–2001); Euroopa Inimõiguste Kohtu kohtusekretär (2001–september 2005); Avaliku Teenistuse Kohtu president 6. oktoobrist 2005 kuni 6. oktoobrini 2011.

Sean Van Raepenbusch

Sündinud 1956; õigusteaduste diplom (université libre de Bruxelles, 1979); eridiplom rahvusvahelise õiguse alal (Brüssel, 1980); õigusteaduste doktor (1989); Société anonyme du canal et des installations maritimes de Bruxelles'i õigustalituse jurist (1979–1984); Euroopa Ühenduste Komisjoni ametnik (sotsiaalküsimuste peadirektoraat, 1984–1988); Euroopa Ühenduste Komisjoni õigustalituse teenistuja (1988–1994); Euroopa Ühenduste Kohtu õigusnõunik (1994–2005); õppejõud Charleroi' ülikoolis (rahvusvaheline sotsiaalõigus ja Euroopa õigus, 1989–1991), Mons Hainaut' ülikoolis (Euroopa õigus, 1991–1997), Liège'i ülikoolis (Euroopa avaliku teenistuse õigus 1989–1991; Euroopa Liidu institutsiooniline õigus 1995–2005; Euroopa sotsiaalõigus 2004–2005); mitu Euroopa sotsiaalõiguse ja Euroopa Liidu konstitutsiooniõiguse teemalist publikatsiooni; Avaliku Teenistuse Kohtu kohtunik alates 6. oktoobrist 2005; Avaliku Teenistuse Kohtu president alates 7. oktoobrist 2011.

Horstpeter Kreppel

Sündinud 1945; ülikooliõpingud Berliinis, Münchenis, Maini-äärses Frankfurdis (1966–1972); esimene riigieksam (1972); kohtunikupraktika Maini-äärses Frankfurdis (1972–1973 ja 1974–1975); Collège d'Europe Bruges (1973–1974); teine riigieksam (Maini-äärne Frankfurt, 1976); tööhõiveameti õigusnõunik ning advokaat (1976); töökohtu kohtunik (Hesseni liidumaa, 1977–1993); õppejõud Maini-äärses Frankfurdi Fachhochschule für Sozialarbeit'is ja Wiesbadeni Verwaltungsfachhochschule's (1979–1990); riiklik ekspert Euroopa Ühenduste Komisjoni õigustalituses (1993–1996 ja 2001–2005); sotsiaalküsimuste atašee Saksamaa Liitvabariigi suursaatkonnas Madridis (1996–2001); Maini-äärses Frankfurdi töökohtu kohtunik (veebruari–september 2005); Avaliku Teenistuse Kohtu kohtunik alates 6. oktoobrist 2005.

Irena Boruta

Sündinud 1950; Wrocław'i ülikooli õigusteaduste diplom (1972); õigusteaduste doktor (Łódź, 1982); advokaat, Poola Vabariigi advokatuuri liige (alates 1977); külalisteadlane (Paris X ülikool, 1987–1988; Nantes'i ülikool, 1993–1994); Solidarnośći ekspert (1995–2000); Euroopa töö- ja sotsiaalõiguse õppejõud Łódźi ülikoolis (1997–1998 ja 2001–2005); Varssavi kõrgema kaubanduskooli professor (2002); tööõiguse ja sotsiaalkindlustusõiguse professor Varssavi Kardinal Stefan Wyszyński ülikoolis (2002–2005); töö- ja sotsiaalasjade abiminister (1998–2001); Poola Vabariigi Euroopa Liiduga ühinemise läbirääkimiste komisjoni liige (1998–2001); Poola valitsuse esindaja Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni juures (1998–2001); mitme Euroopa töö- ja sotsiaalõiguse alase teose autor; Avaliku Teenistuse Kohtu kohtunik alates 6. oktoobrist 2005.

Haris Tagaras

Sündinud 1955; õigusteaduste diplom (Thessaloníki ülikool, 1977); eridiplom Euroopa õiguse alal (Institut d'études européennes de l'université libre de Bruxelles, 1980); õigusteaduste doktor (Thessaloníki ülikool, 1984); jurist-lingvist Euroopa Ühenduste Nõukogus (1980–1982); Thessaloníki rahvusvahelise kaubandusõiguse ja Euroopa õiguse keskuse teadlane (1982–1984); Euroopa Ühenduste Kohtu ja Euroopa Ühenduste Komisjoni ametnik (1986–1990); ühenduse õiguse, rahvusvahelise eraõiguse ja inimõiguste professor Ateena Panteioni ülikoolis (alates 1990); justiitsministeeriumi välisnõunik Euroopa asjade alal ja Lugano konventsiooni alalise komitee liige (1991–2004); riikliku konkurentsialase komisjoni liige (1999–2005); telekommunikatsiooni ja posti puudutava riikliku komisjoni liige (2000–2002); Thessaloníki advokatuuri liige, advokaat kassatsioonikohtus; Euroopa advokaatide liidu (UAE) asutajaliige; rahvusvahelise võrdleva õiguse akadeemia liige; Avaliku Teenistuse Kohtu kohtunik 6. oktoobrist 2005 kuni 6. oktoobrini 2011.

Stéphane Gervasoni

Sündinud 1967; Grenoble'i Institut d'études politiques'i diplom (1988) ja École nationale d'administration'i diplom (1993); Conseil d'État' liige (*rapporteur* kohtuvaidluste osakonnas 1993–1997, sotsiaalküsimuste osakonnas 1996–1997; *maître des requêtes* (1996–2008); riiginõukogu liige (alates 2008); õppejõud Pariisi Institut d'études politiques'is (1993–1995); valitsuse komissar cassation des pensions'i erikomisjonis (1994–1996); õigusnõunik avaliku teenistuse ministeeriumis ja Pariisi linnavalitsuses (1995–1997); Yonne'i departemangu prefektuuri peasekretär, Auxerre'i linnajao abiprefekt (1997–1999); Savoie departemangu prefektuuri peasekretär, Chambéry linnajao abiprefekt (1999–2001); Euroopa Ühenduste Kohtu õigusnõunik (september 2001–september 2005); NATO vaidluste lahendamise komisjoni koosseisuline liige (2001–2005); Avaliku Teenistuse Kohtu kohtunik 6. oktoobrist 2005 kuni 6. oktoobrini 2011.

Maria Isabel Rofes i Pujol

Sündinud 1956; õigusteaduste õpingud (*licenciatura en derecho*, Universidad de Barcelona, 1981); rahvusvahelisele kaubandusele spetsialiseerumine (Mehhiko, 1983); eurointegratsioonialased õpingud (Barcelona kaubanduskoda, 1985) ja ühenduse õiguse alased õpingud (Escola d'Administració Pública de Catalunya, 1986); Generalitat de Catalunya ametnik (tööstus- ja energeetikaministeeriumi õigustalitus, aprill 1984–august 1986); Barcelona advokatuuri liige (1985–1987); Euroopa Ühenduste Kohtu teabeotsingu ja dokumentatsiooni osakonna ametnik, hiljem vanemametnik (1986–1994); Euroopa Kohtu õigusnõunik (kohtujurist D. Ruiz-Jarabo Colomeri kabinetis, jaanuar 1995–aprill 2004; kohtunik U. Lõhmuse kabinetis, mai 2004–august 2009); ühenduse menetlusõiguse lektor (Universitat Autònoma de Barcelona, 1993–2000); mitu publikatsiooni ja kursust Euroopa sotsiaalõiguse alal; ühenduse sordiameti apellatsioonikoja liige (2006–2009); Avaliku Teenistuse Kohtu kohtunik alates 7. oktoobrist 2009.

Ezio Perillo

Sündinud 1950; õigusteaduste doktor ja Padova advokatuuri kuuluv advokaat; Padova ülikooli õigusteaduskonna tsiviilõiguse ja võrdleva õiguse assistent ja seejärel koosseisuline teadustöötaja (1977–1982); ühenduse õiguse lektor Parma Euroopa Kolledžis (1990–1998), Padova (1985–1987), Macerata (1991–1994), Napoli (1995) ja Milano (2000–2001) ülikooli õigusteaduskondades; Padova ülikooli teaduskomitee „Master in European integration“ liige; Euroopa Ühenduste Kohtu raamatukogu, teabeotsingu ja dokumentatsiooni direktoraadi ametnik (1982–1984); kohtujurist G. Frederico Mancini õigusnõunik (1984–1988); Euroopa Parlamendi peasekretäri Enrico Vinci õigusnõustaja (1988–1993); samas institutsioonis veel: õigustalituse üksuse juhataja (1995–1999); õigusloome ja lepitusmenetluse, institutsioonidevaheliste suhete ja liikmesriikide parlamentidega suhtlemise valdkonna eest vastutav direktor (1999–2004); välissuhete direktor (2004–2006); õigustalituse õigusloome eest vastutav direktor (2006–2011); arvukate publikatsioonide autor Itaalia tsiviilõiguse ja Euroopa Liidu õiguse küsimustes; Avaliku Teenistuse Kohtu kohtunik alates 6. oktoobrist 2011.

René Barents

Sündinud 1951; õigusteaduste diplom, eridiplom majandusteaduste alal (Rotterdami Erasmuse ülikool, 1973); õigusteaduste doktor (Utrechti ülikool, 1981); teadustöötaja Euroopa õiguse ja rahvusvahelise majandusõiguse alal (1973–1974) ning Euroopa õiguse ja rahvusvahelise majandusõiguse dotsent Utrechti ülikooli Euroopa instituudis (1974–1979) ja Leideni ülikoolis (1979–1981); Euroopa Ühenduste Kohtu õigusnõunik (1981–1986), seejärel personalieeskirjade õigusküsimustega tegeleva üksuse juht Euroopa Ühenduste Kohtus (1986–1987); Euroopa Komisjoni õigustalituse töötaja (1987–1991); Euroopa Ühenduste Kohtu õigusnõunik (1991–2000); üksuse juhataja (2000–2009) ja seejärel direktor Euroopa Liidu Kohtu teabeotsingu ja dokumentatsiooni direktoraadis (2009–2011); Maastrichti ülikooli korraline Euroopa õiguse professor (1988–2003) ja auproffessor (alates 2003. aastast); 's-Hertogenboschi apellatsioonikohtu konsultant (1993–2011); Madalmaade kuningliku teaduste akadeemia liige (alates 1993. aastast); arvukate publikatsioonide autor Euroopa õiguse küsimustes; Avaliku Teenistuse Kohtu kohtunik alates 6. oktoobrist 2011.

Kieran Bradley

Sündinud 1957; õigusteaduste diplom (Trinity Kolledž, Dublin, 1975–1979); senaator Mary Robinsoni abi teabeotsingu alal (1978–1979 ja 1980); Pádraig Pearse'i stipendiaat Collège d'Europe'is (1979); kraadiõpe Euroopa õiguse alal Collège d'Europe'is (1979–1980); magistrakraad õigusteaduses, Cambridge'i ülikool (1980–1981); praktika Euroopa Parlamendis (Luxembourg, 1981); Euroopa Parlamendi õiguskomitee sekretariaadi ametnik (Luxembourg, 1981–1988); Euroopa Parlamendi õigustalituse töötaja (Brüssel, 1988–1995); Euroopa Ühenduste Kohtu õigusnõunik (1995–2000); Harvard Law School'i Euroopa õiguse lektor (2000); Euroopa Parlamendi õigustalituse töötaja (2000–2003), seejärel juhataja (2003–2011) ja direktor (2011); arvukate publikatsioonide autor; Avaliku Teenistuse Kohtunik alates 6. oktoobrist 2011.

Waltraud Hakenberg

Sündinud 1955; õpingud Regensburgi ja Genfi ülikooli õigusteaduskonnas (1974–1979); esimene riigieksam (1979); Euroopa Ühenduse õiguse magistriõpingud Collège d'Europe'is, Brugges (1979–1980); õigusteaduste praktikant Regensburgis (1980–1983); õigusteaduste doktor (1982); teine riigieksam (1983); advokaat Münchenis ja Pariisis (1983–1989); Euroopa Ühenduste Kohtu ametnik (1990–2005); Euroopa Ühenduste Kohtu õigusnõunik (kohtunik P. Janni kabinetis, 1995–2005); õppejõud mitmes Saksamaa, Austria, Šveitsi ja Venemaa ülikoolis; Saarimaa ülikooli auprofessor (alates 1999); mitme õiguslase komisjoni, ühenduse ja komitee liige; arvukate ühenduse õigust ja ühenduse menetlusõigust käsitlevate publikatsioonide autor; Avaliku Teenistuse Kohtu kohtusekretär alates 30. novembrist 2005.

2. Muudatused Avaliku Teenistuse Kohtu koosseisus 2011. aastal

Pärast Euroopa Liidu Avaliku Teenistuse Kohtu liikmete osalist uuendamist valiti Sean Van Raepenbusch, kes on olnud Avaliku Teenistuse Kohtu kohtunik alates 6. oktoobrist 2005, Euroopa Liidu Avaliku Teenistuse Kohtu presidendiks ajavahemikuks 7. oktoobrist 2011 kuni 30. septembrini 2014.

Pidulik istung 6. oktoobril 2011

Pärast Stéphane Gervasoni, Paul J. Mahoney ja Haris Tagarase ametiaja lõppemist nimetas Euroopa Liidu Nõukogu 18. juuli 2011. aasta otsusega ajavahemikuks 1. oktoobrist 2011 kuni 30. septembrini 2017 Euroopa Liidu Avaliku Teenistuse Kohtu kohtunikeks René Barentsi, Kieran Bradley ja Ezio Perillo.

Waltraud Hakenberg, kes oli olnud Euroopa Liidu Avaliku Teenistuse Kohtu kohtusekretär alates 30. novembrist 2005 ja kelle ametiaeg lõppes 29. novembril 2011, nimetati 10. oktoobril 2011 uuesti ametisse ajavahemikuks 30. novembrist 2011 kuni 29. novembrini 2017.

3. Protokolliline järjestus

1. jaanuarist 2011 kuni 6. oktoobrini 2011

P. MAHONEY, Avaliku Teenistuse Kohtu president

H. TAGARAS, koja esimees

S. GERVASONI, koja esimees

H. KREPPEL, kohtunik

I. BORUTA, kohtunik

S. VAN RAEPENBUSCH, kohtunik

M. I. ROFES i PUJOL, kohtunik

W. HAKENBERG, kohtusekretär

7. oktoobrist 2011 kuni 31. detsembrini 2011

S. VAN RAEPENBUSCH, Avaliku Teenistuse Kohtu president

H. KREPPEL, koja esimees

M. I. ROFES i PUJOL, koja esimees

I. BORUTA, kohtunik

E. PERILLO, kohtunik

R. BARENTS, kohtunik

K. BRADLEY, kohtunik

W. HAKENBERG, kohtusekretär

4. Avaliku Teenistuse Kohtu endised liikmed

Heikki Kanninen (2005–2009)

Haris Tagaras (2005–2011)

Stéphane Gervasoni (2005–2011)

President

Paul J. Mahoney (2005–2011)

C. Avaliku Teenistuse Kohtu statistika

Avaliku Teenistuse Kohtu üldine tegevus

1. Saabunud, lõpetatud ja menetluses olevad kohtuasjad (2007–2011)

Saabunud kohtuasjad

2. Kohtuasjade arvu protsent kostjaks olevate institutsioonide kaupa (2007–2011)
3. Kohtumenetluse keel (2007–2011)

Lõpetatud kohtuasjad

4. Kohtuotsused ja -määrused. Kohtukoosseis (2011)
5. Kohtulahendi sisu (2011)
6. Ajutiste meetmete kohaldamine (2007–2011)
7. Menetluse kestus kuudes (2011)

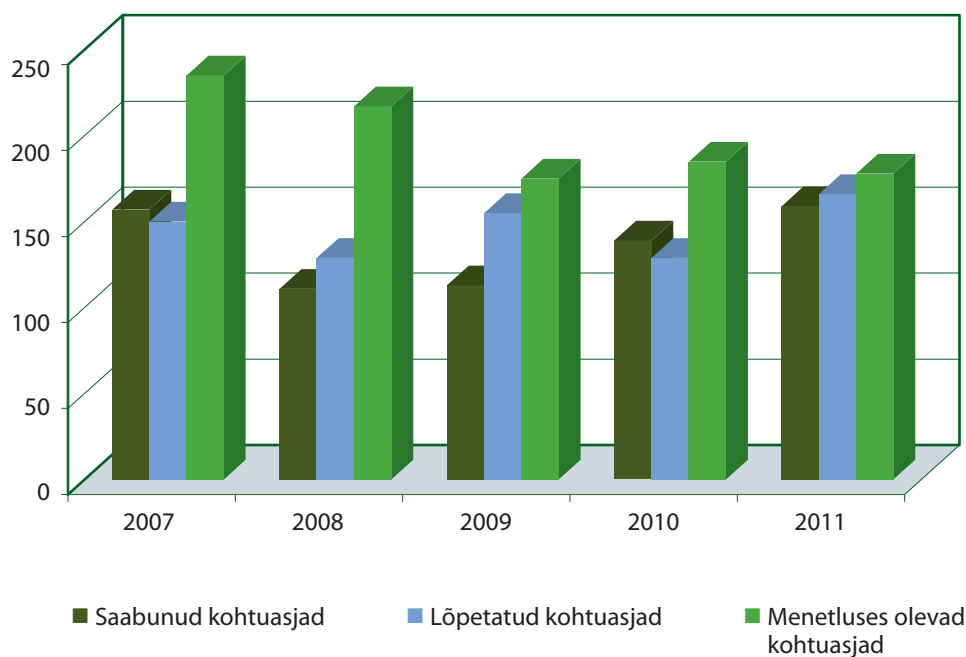
Menetluses olevad kohtuasjad 31. detsembri seisuga

8. Kohtukoosseis (2007–2011)
9. Hagejate arv (2011)

Muu

10. Üldkohtusse edasi kaevatud Avaliku Teenistuse Kohtu lahendid (2007–2011)
11. Üldkohtule esitatud apellatsioonkaebuste tulemused (2007–2011)

1. *Avaliku Teenistuse Kohtu üldine tegevus. Saabunud, lõpetatud ja menetluses olevad kohtuasjad (2007–2011)*

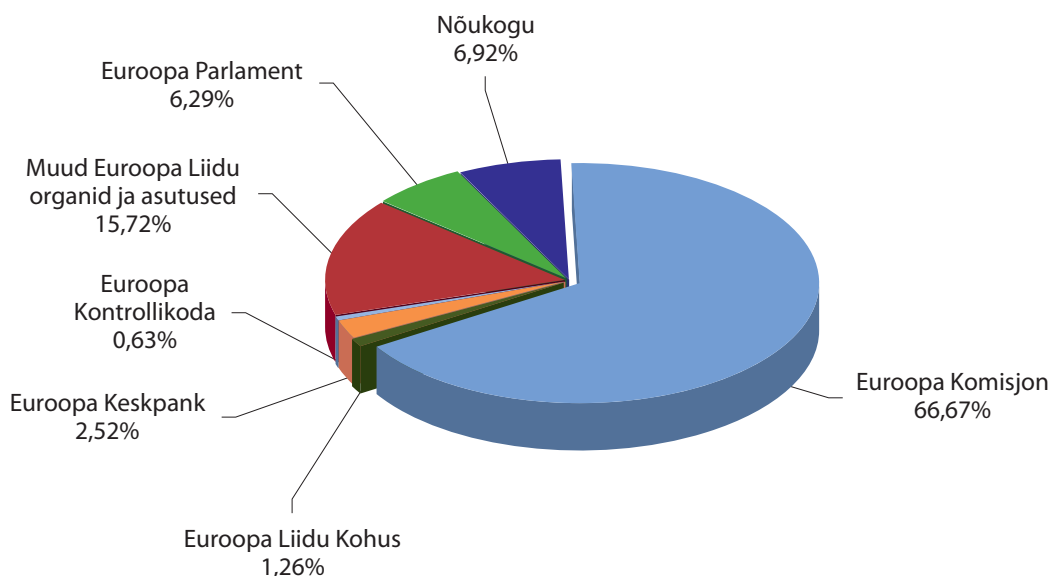
	2007	2008	2009	2010	2011
Saabunud kohtuasjad	157	111	113	139	159
Lõpetatud kohtuasjad	150	129	155	129	166
Menetluses olevad kohtuasjad	235	217	175	185	178 ¹

Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).

¹ Millest kuue kohtuasja menetlus on peatatud.

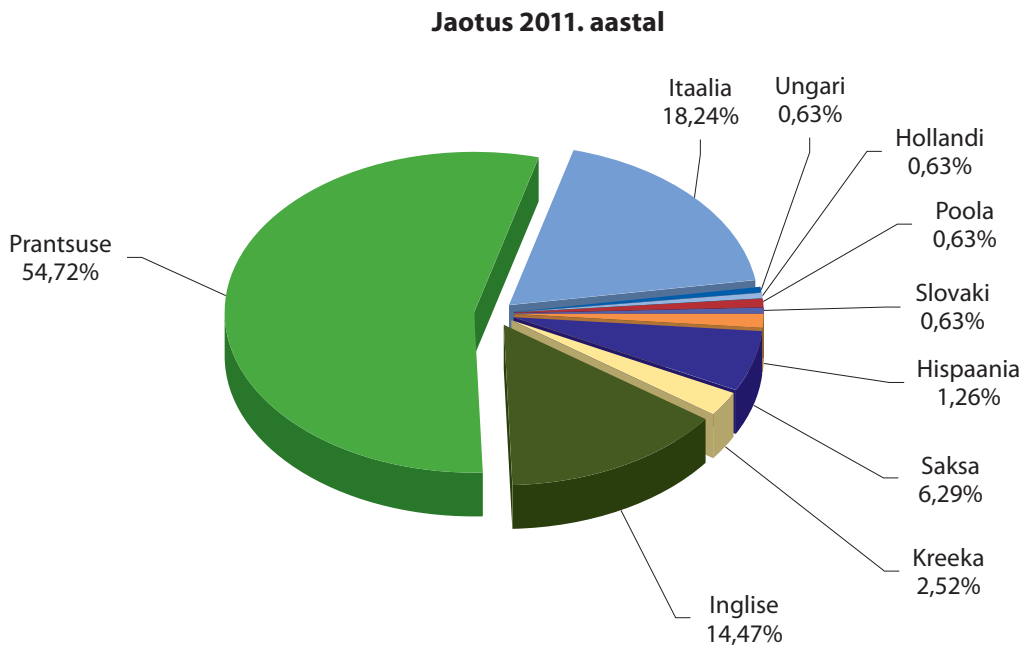
2. Saabunud kohtuasjad. Kohtuasjade arvu protsent kostjaks olevate institutsioonide kaupa (2007–2011)

Saabunud kohtuasjade arvu protsent 2011. aastal

	2007	2008	2009	2010	2011
Euroopa Parlament	15,29%	14,41%	8,85%	9,35%	6,29%
Nõukogu	4,46%	4,50%	11,50%	6,47%	6,92%
Euroopa Komisjon	63,69%	54,95%	47,79%	58,99%	66,67%
Euroopa Liidu Kohus	3,82%		2,65%	5,04%	1,26%
Euroopa Keskpank	1,27%	2,70%	4,42%	2,88%	2,52%
Euroopa Kontrollikoda	2,55%	5,41%	0,88%		0,63%
Muud Euroopa Liidu organid ja asutused	8,92%	18,02%	23,89%	17,27%	15,72%
Kokku	100%	100%	100%	100%	100%

3. Saabunud kohtuasjad. Kohtumenetluse keel (2007–2011)

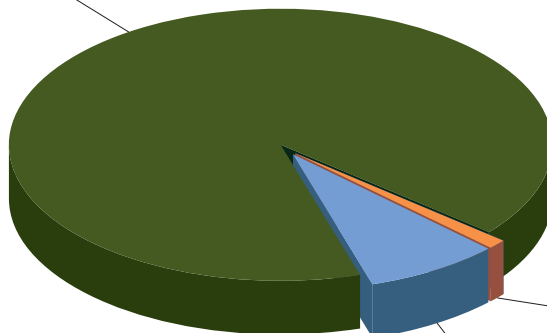

Kohtumenetluse keel	2007	2008	2009	2010	2011
Bulgaaria	2				
Hispaania	2	1	1	2	2
Tšehhi			1		
Saksa	17	10	9	6	10
Kreeka	2	3	3	2	4
Inglise	8	5	8	9	23
Prantsuse	101	73	63	105	87
Itaalia	17	6	13	13	29
Leedu	2	2			
Ungari	1	1			1
Hollandi	4	8	15	2	1
Poola		1			1
Portugali		1			
Rumeenia	1				
Slovaki					1
Kokku	157	111	113	139	159

Kohtumenetluse keel näitab kohtuasja esitamise keelt, mitte hageja emakeelt või kodakondsust.

4. Lõpetatud kohtuasjad. Kohtuotsused ja -määrused. Kohtukoosseis (2011)

Kolmest kohtunikust
koosnevad kojad
90,96%

Täiskogu
1,20%

President
7,83%

	Kohtuotsused	Registrist kustutamise määrused pärast vaidluse lahendamist kompromissiga ¹	Muud menetlust lõpetavad kohtumäärused	Kokku
Täiskogu	1		1	2
President			13	13
Kolmest kohtunikust koosnevad kojad	75	8	68	151
Ainukohtunik				
Kokku	76	8	82	166

¹ 2011. aastal püüti veel 13 korral lahendada vaidlust Avaliku Teenistuse Kohtu algatusel kompromissiga, kuid ebaõnnestunult.

5. Lõpetatud kohtuasjad. Kohtulahendi sisu (2011)

	Kohtuotsused			Kohtumäärad				Kokku
	Tervikuna rahuldatud hagid	Osaliselt rahuldatud hagid	Tervikuna rahuldamata jäetud hagid, otsuse tegemise vajaduse äralangemine	[Ilmselgelt] vastuvõetamatud või põhjendamatud hagid/taotlused	Kompromiss pärast kohtukoosseisu sekkumist	Registrist kustutamine muudel alustel, otsuse tegemise vajaduse äralangemine või uueks arutamiseks saatmine	Tervikuna või osaliselt rahuldatud taotlused (erimenetlused)	
Ametisse nimetamine / üleviimine	1	1	2					4
Distsiplinaarmenetlused			1	2	1			4
Hindamine/edutamine	1	4	15	7	5	6		38
Konkursid			1	1		2		4
Pensionid ja invaliidsustoetused			2	1		1		4
Sotsiaalkindlustus/kutsehaigus/õnnetused		3	5	5				13
Teenistuja lepingu ülesütlemine või pikendamata jätmine	2	1		1				4
Töölevõtmine / ametisse nimetamine / palgaastme määramine	1	3	9	3		1		17
Töötasu ja hüvitised	1	1	6	5	1	17		31
Töötingimused/puhkused		1	3					4
Muu	1	1	10	20	1	4	6	43
Kokku	7	15	54	45	8	31	6	166

6. Lõpetatud kohtuasjad. Ajutiste meetmete kohaldamine (2007–2011)

Lõpetatud ajutiste meetmete kohaldamise menetlused		Kohtulahendi sisu		
		Täielik või osaline rahuldamine	Rahuldamata jätmine	Registrist kustutamine
2007	4		4	
2008	4		4	
2009	1	1		
2010	6		4	2
2011	7		4	3
Kokku	22	1	16	5

7. Lõpetatud kohtuasjad. Menetluse kestus kuudes (2011)

		Menetluse kogukestus	Menetlusaeg, v.a menetluse võimaliku peatamise aeg
Kohtuotsused		Keskmine menetlusaeg	Keskmine menetlusaeg
Avaliku Teenistuse Kohtusse saabunud kohtuasjad	73	21,0	18,6
Algselt Üldkohtusse saabunud kohtuasjad ¹	3	73,7	57,7
Kokku	76	23,1	20,1

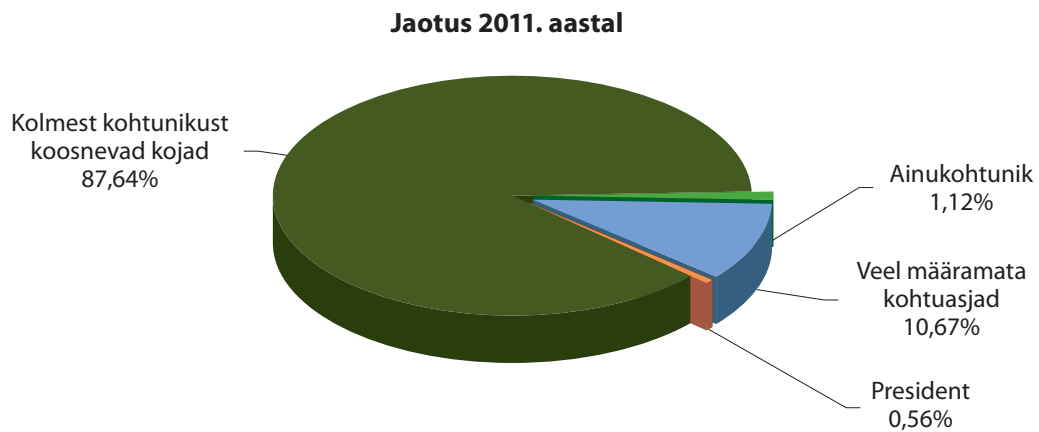
		Menetluse kogukestus	Menetlusaeg, v.a menetluse võimaliku peatamise aeg
Kohtumäärused		Keskmine menetlusaeg	Keskmine menetlusaeg
Avaliku Teenistuse Kohtusse saabunud kohtuasjad	89	11,9	9,0
Algselt Üldkohtusse saabunud kohtuasjad ¹	1	18,5	18,5
Kokku	90	12,0	9,1

KÕIK KOKKU	166	17,1	14,2
-------------------	------------	-------------	-------------

Kestust väljendatakse kuudes ja kümnendikkuudes.

¹ Avaliku Teenistuse Kohtu tegevuse alustamisel saatis Üldkohus Avaliku Teenistuse Kohtule 118 kohtuasja.

8. Menetluses olevad kohtuasjad 31. detsembri seisuga. Kohtukoosseis (2007–2011)

	2007	2008	2009	2010	2011
Täiskogu	3	5	6	1	
President	3	2	1	1	1
Kolmest kohtunikust koosnevad kojad	206	199	160	179	156
Ainukohtunik					2
Veel määramata kohtuasjad	23	11	8	4	19
Kokku	235	217	175	185	178

9. Menetluses olevad kohtuasjad 31. detsembri seisuga. Hagejate arv

Menetluses olevad kohtuasjad, milles on suurim hagejate arv 2011. aastal

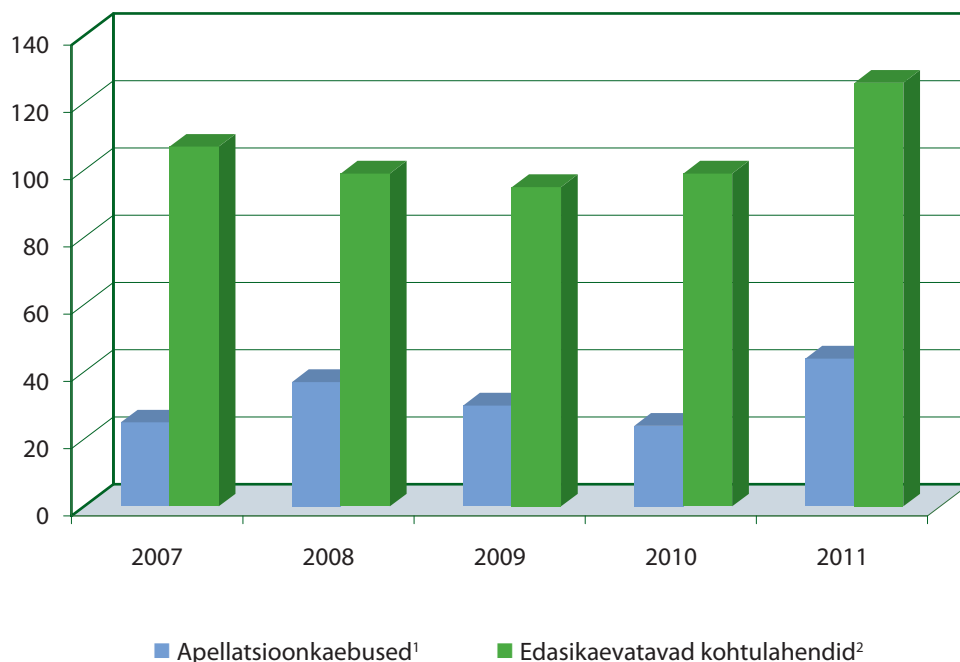
Hagejate arv	Valdkonnad
535 (2 kohtuasja)	Personalieeskirjad – Töötasu – Ametnike ja muude teenistujate töötasu ja pensionite iga-aastane kohandamine – Personalieeskirjade artiklid 64, 65, 65a ja XI lisa – Nõukogu 20. detsembri 2010. aasta määrus (EÜ) nr 1239/2010 – Paranduskoefitsient – Ispras töötavad ametnikud
169	Personalieeskirjad – EKP töötajad – Pensionireform
34	Personalieeskirjad – EIP – Pensionid – Pensionireform
25	Personalieeskirjad – Edutamine – 2010. ja 2011. aasta edutamised – Edutamiskünnise määramine
20 (6 kohtuasja)	Personalieeskirjad – Töötasu – Peretoetused – Õppetoetus – Määramise tingimused
19	Personalieeskirjad – Parlamendi personalikomitee – Valimised – Valimisprotsessis ilmnenu rikkumised
13	Personalieeskirjad – Abiteenistuja – Ajutine teenistuja – Töölevõtmise tingimused – Lepingu kestus
10	Personalieeskirjad – Lepinguline töötaja – Ajutine teenistuja – Töölevõtmise tingimused – Lepingu kestus
6 (2 kohtuasja)	Personalieeskirjad – Edutamine – 2010. aasta edutamine – Teenete võrdlev hindamine – Otsus jätta hageja edutamata
5 (5 kohtuasja)	Personalieeskirjad – Edutamine – 2008. aasta edutamine – Otsus jätta hageja edutamata

Mõiste „personalieeskirjad“ all on silmas peetud Euroopa Liidu ametnike personalieeskirju ja liidu muude teenistujate teenistustingimusi.

Hagejate koguarv kõikide menetluses olevate kohtuasjade kohta (2007–2011)

	Hagejaid kokku	Menetluses olevaid kohtuasju kokku
2007	1267	235
2008	1161	217
2009	461	175
2010	812	185
2011	1006	178

10. Muu. Üldkohtusse edasi kaevatud Avaliku Teenistuse Kohtu lahendid (2007–2011)

	Apellatsioonkaebused ¹	Edasikaevatavad kohtulahendid ²	Apellatsioonkaebuste protsent ³	Apellatsioonkaebuste protsent, sealhulgas lahendamise kompromissiga ⁴
2007	25	107	23,36%	21,93%
2008	37	99	37,37%	34,91%
2009	30	95	31,58%	30,93%
2010	24	99	24,24%	21,62%
2011	44	126	34,92%	32,84%

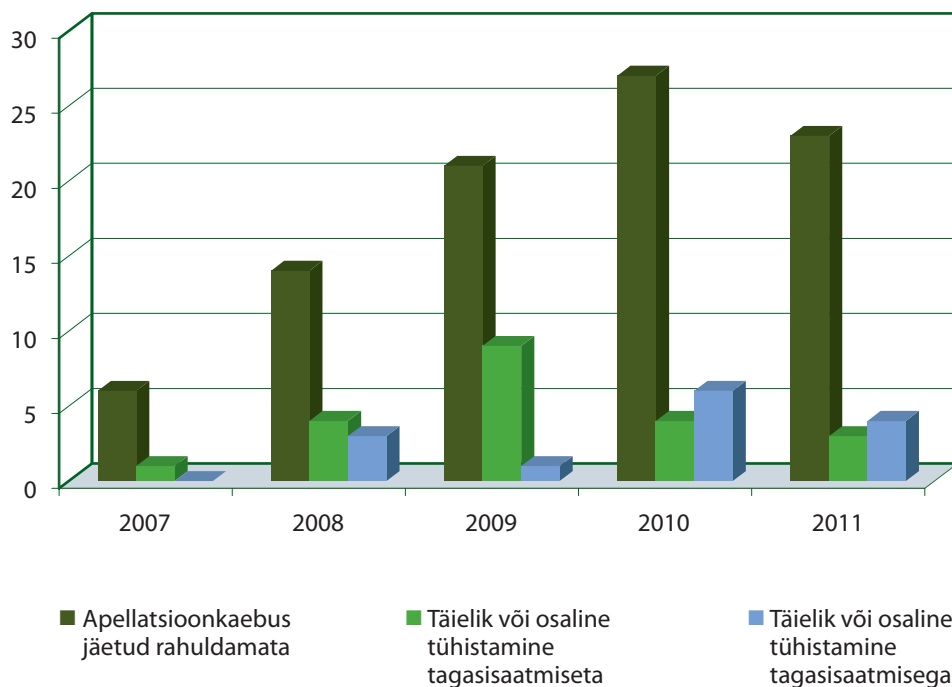
¹ Vaidlustatud kohtulahendeid, mille on edasi kaevanud mitu poolt, võetakse arvesse ainult üks kord. 2007. aastal esitati kahe kohtulahendi puhul mõlema kohta kaks apellatsioonkaebust; 2011. aastal esitati ühe kohtulahendi kohta kaks apellatsioonkaebust.

² Vaadeldaval aastal kuulutatud või tehtud kohtuotsused ja -määrused, millega hagi tunnistatakse vastuvõetamatuks, ilmselgelt vastuvõetamatuks või ilmselgelt põhjendamatuks, ajutiste meetmete kohaldamise määrused, määrused otsuse tegemise vajaduse äralangemise või menetlusse astumise avalduse rahuldamata jätmise kohta.

³ See protsent ei pruugi antud aastal vastata vaadeldaval aastal tehtud edasikaevatavatele kohtulahenditele, kuna edasikaebamise tähtaeg võib ulatuda kahe kalendriaastani.

⁴ Avaliku Teenistuse Kohus püüab seadusandja üleskutset järgides hõlbustada vaidluste lahendamist kompromissiga. Sel viisil on igal aastal lõpetatud mitu kohtuasja. Nendes kohtuasjades tehtud lahendid ei ole „edasikaevatavad kohtulahendid“, mille alusel tavaliselt aastaaruandes „apellatsioonkaebuste protsenti“ arvutatakse, sealhulgas Euroopa Kohtu ja Üldkohtu kohta. Kuivõrd „apellatsioonkaebuste protsenti“ võib tõlgendada kui kohtulahendite „vaidlustamise määra“, kajastaks see protsent olukorda paremini, kui selle arvutamisel ei võeta arvesse ainult edasikaevatavaid kohtulahendeid, vaid ka neid lahendeid, mis ei ole edasikaevatavad eelkõige seetõttu, et need lõpetavad asjas vaidluse kompromissiga. Käesolev veerg sisaldab sellise arvutuse tulemusena saadud andmeid.

11. Muu. Üldkohtule esitatud apellatsioonkaebuste tulemused (2007–2011)

	2007	2008	2009	2010	2011
Apellatsioonkaebus jäetud rahuldamata	6	14	21	27	23
Täielik või osaline tühistamine tagasisaatmiseta	1	4	9	4	3
Täielik või osaline tühistamine tagasisaatmisega		3	1	6	4
Kokku	7	21	31	37	30

IV peatükk

Kohtumised ja külastused

A. Ametlikud külastused ja üritused Euroopa Kohtus, Üldkohtus ja Avaliku Teenistuse Kohtus 2011. aastal

Euroopa Kohus

16. ja 17. jaanuar	Euroopa Inimõiguste Kohtu delegatsioon
19. jaanuar	Hispaania Kuningriigi alaline esindaja Euroopa Liidu juures L. Planas Puchades
25. jaanuar	Association of Lawyers of Russia delegatsioon
31. jaanuar	Ungari Euroopa Liidu Nõukogu eesistumise raames Ungari Vabariigi avaliku halduse ja justiitsministeeriumi justiitsminister R. Répásky
31. jaanuar	Unterausschuss Europarecht des Rechtsausschusses des Deutschen Bundestages'i delegatsioon
7. veebruar	Prantsuse Vabariigi Konstitutsiooninõukogu delegatsioon
7. ja 8. veebruar	Türgi Vabariigi Kassatsioonikohtu delegatsioon
8. märts	Siseturu Ühtlustamise Ameti (kaubamärgid ja tööstusdisainilahendused) delegatsioon
10. märts	Poola Vabariigi asevälisminister M. Szpunar
14. ja 15. märts	Rumeenia konstitutsioonikohtu delegatsioon
18. märts	Präsidenten der deutschsprachigen Zeitungsverlegerverbände
22. märts	Rootsi parlamendi põhiseaduskomisjoni delegatsioon
27.–29. märts	Euroopa Liidu ülemkohtute presidentide võrgustiku delegatsioon
5. aprill	TE Ameerika Ühendriikide suursaadik Euroopa Liidu juures E. Kennard
5. aprill	Niedersächsischer Staatsgerichtshof'i delegatsioon
11. aprill	Rootsi parlamendi maksukomisjoni delegatsioon
11. aprill	Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti direktor M. Kjærum
11. aprill	Rumeenia justiitsminister C. Predoiu
11.–13. aprill	Kesk-Aafrika majandus- ja valuutaühenduse (CEMAC) kohtu, Lääne-Aafrika riikide majandusühenduse (Cedeao) kohtu ning Lääne-Aafrika majandus- ja rahaliidu (UEMOA) kohtu delegatsioonid
12. aprill	Poola Vabariigi välisminister R. Sikorski
1.–3. mai	Taani Kuningriigi Ülemkohtu delegatsioon
5. mai	Attorney General for England and Wales D. Grieve ja Solicitor General for England and Wales E. Garnier
5. mai	Institute for European Affairs'i (INEA) haldusnõukogu külastus
5. mai	Leedu Vabariigi parlamendi esimees I. Degutienė
15.–17. mai	Slovaki Vabariigi Konstitutsioonikohtu delegatsioon
20. juuni	EL ja Mehhiko parlamentaarse ühiskomisjoni delegatsioon
24. juuni	Liikmesriikide ja Euroopa Liidu institutsioonide esindajate kohtumine
26. ja 27. juuni	Bundesverfassungsgericht'i delegatsioon
27. juuni	Endise Jugoslaavia Makedoonia vabariigi Ülemkohtu delegatsioon
30. juuni	Hesseni liidumaa (Saksamaa Liitvabariik) föderaalasjade minister M. Boddenberg

30. juuni	Euroopa Parlamendi asepresident D. Wallis
6. september	Rootsi parlamendi õiguskomisjoni delegatsioon
7. september	Saksamaa Liitvabariigi alaline esindaja Euroopa Liidu juures P. Tempel
21. ja 22. september	Eesti Vabariigi Välisministeeriumi delegatsioon
22. september	Nordrhein-Westfaleni liidumaa (Saksamaa Liitvabariik) parlamendi esimees E. Uhlenberg
25.–27. september	Taani Kuningriigi peaprokurör ja prokurörid
30. september	Euroopa Parlamendi eelarvekomisjoni raportöör J. M. Fernandes
4. oktoober	Austria Vabariigi alaline esindaja Euroopa Liidu juures W. Grahmer
7. oktoober	Malta Vabariigi endine president U. Mifsud Bonnici
10. ja 11. oktoober	5e Luxemburger Expertenforum zur Entwicklung des Unionsrechts
11. oktoober	Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär U. Corsepius
11. oktoober	Rootsi Kuningriigi Euroopa asjade minister B. Ohlsson annab üle skulptuuri „Two Couplets“
12.–14. oktoober	Lääne-Aafrika riikide majandusühenduse (Cedeao) kohtu delegatsioon
17. ja 18. oktoober	Prantsuse Vabariigi Kassatsioonikohtu kohtunike delegatsioon
17. ja 18. oktoober	Hispaania juristide esimene seminar: „La Carta de los derechos fundamentales de la Unión europea“
27. oktoober	Austria Vabariigi justiitsminister B. Karl
27. oktoober	TE Prantsuse Vabariigi suursaadik Luksemburgi Suurhertsogiriigis J. F. Terral
27. oktoober	Soome Vabariigi justiitsminister A. M. Henriksson, Soome Vabariigi alaline esindaja Euroopa Liidu juures J. Store ja TE Soome Vabariigi suursaadik Luksemburgi Suurhertsogiriigis M. Lehto
7. november	Jaapani ülemkohtu kohtunik M. Sudo
11. november	Ameerika Ühendriikide välisministeeriumi õigusnõunik H. Koh ja TE Ameerika Ühendriikide suursaadik Luksemburgi Suurhertsogiriigis R. Mandell
21.–23. november	Kohtunike foorum
28. ja 29. november	Türgi Vabariigi Kassatsioonikohtu delegatsioon
29. november	Hiina Rahvavabariigi kõrgemate kohtute kohtunike delegatsioon
13. detsember	Lääne-Aafrika majandus- ja rahaliidu (UEMOA) komisjoni delegatsioon
14. detsember	TE Kreeka Vabariigi suursaadik Luksemburgi Suurhertsogiriigis I. Rizopoulos

Üldkohus

31. jaanuar	Euroopa Liidu Nõukogu eesistujariigi Ungari delegatsiooni külastus
8. märts	Siseturu Ühtlustamise Ameti (kaubamärgid ja tööstusdisainilahendused) delegatsiooni külastus
10. märts	Poola Vabariigi asevälisministri M. Szpunari külastus
2. ja 3. mai	Taani Kuningriigi Ülemkohtu delegatsiooni külastus
30. juuni	Euroopa Parlamendi asepresidendi D. Wallise külastus
22. september	Eesti Vabariigi Välisministeeriumi delegatsiooni külastus

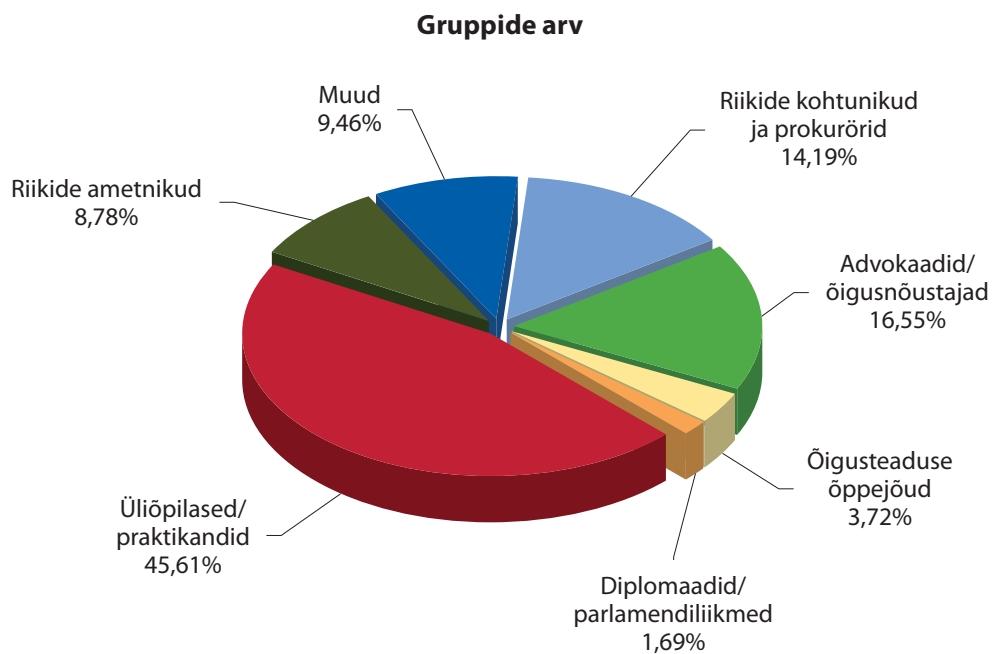
23. september	TE Soome Vabariigi suursaadiku Luksemburgi Suurhertsogiriigis M. Lehto külastus
10. oktoober	Malta Vabariigi alalise esindaja Euroopa Liidu juures R. Cachia Caruana külastus
27. oktoober	Kreeka Vabariigi Justiitsministeeriumi kantsleri G. F. Ioannidise külastus
7. november	Jaapani ülemkohtu kohtuniku M. Sudo külastus
28. november	Türgi Vabariigi Kassatsioonikohtu delegatsiooni külastus
30. november	Läti Vabariigi delegatsiooni külastus
6. detsember	Euroopa ombudsmani P. N. Diamandourose külastus

Avaliku Teenistuse Kohus

11. ja 12. juuli	New Yorgi ÜRO halduskohtu kantselei juhataja K. M. Luekeni külastus
20. september	Euroopa Komisjoni vahendaja M. de Sola Domingo külastus
6. detsember	Euroopa ombudsmani P. N. Diamandourose külastus

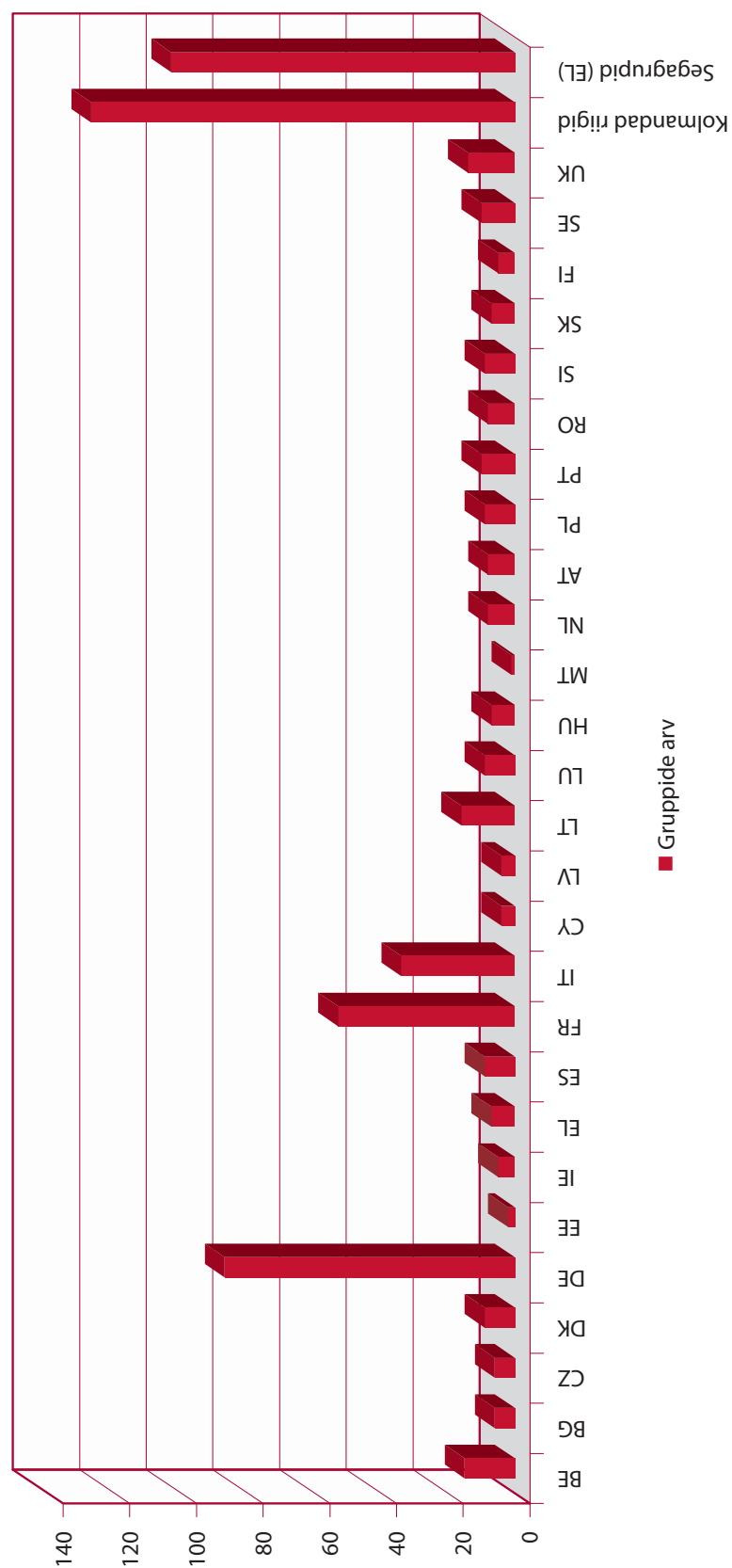
B. Õppekülastused (2011)

1. Jaotus gruppide kaupa

	Riikide kohtunikud ja prokurörid	Advokaadid/ õigusnõustajad	Õigusteaduse õppejõud	Diplomaadid/ parlamendiliikmed	Üliõpilased/ praktikandid	Riikide ametnikud	Muud	Kokku
Gruppide arv	84	98	22	10	270	52	56	592

2. Õppekülastused. Jaotus liikmesriigiti (2011)

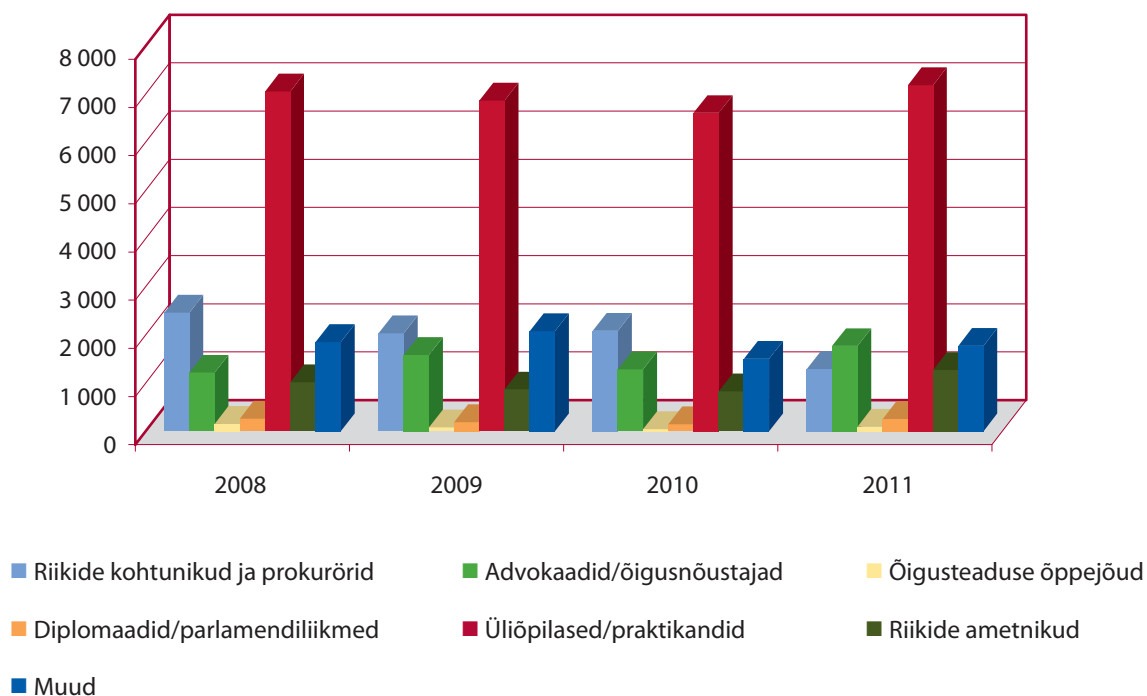
	Külastajate arv								Gruppide arv
	Riikide kohtunikud ja prokurörid	Advokaadid/ õigusnõustajad	Õigusteaduse õppejõud	Diplomaadid/ parlamendiliikmed	Üliõpilased/ praktikandid	Riikide ametnikud	Muud	Kokku	
BE	31	15			352	26	47	471	15
BG	6	80		6				92	6
CZ	3				63			66	6
DK					164	15	91	270	9
DE	251	343		83	901	211	662	2451	87
EE						14		14	2
IE			8		54			62	5
EL	8				64			72	7
ES	60				95		17	172	9
FR	163	59			823	46	239	1330	53
IT	2	23	20		320	8	32	405	34
CY	10				18			28	4
LV		10			30			40	4
LT			4	8	28	33		73	16
LU	8	45		26	30	22	97	228	9
HU			8		160		47	215	7
MT					32			32	1
NL				54	140	14		208	8
AT					205		18	223	8
PL		79			7			86	9
PT		195			1			196	10
RO	25				42	18		85	8
SI		10	5		143			158	9
SK	40				104			144	7
FI		30			46	30	20	126	5
SE	118	4		8		6	11	147	10
UK	56	53	30		88			227	14
Kolmandad riigid	400	156	24	57	1443	80	168	2328	127
Segagrupid (EL)	114	669		12	1828	751	328	3702	103
Kokku	1295	1771	99	254	7181	1274	1777	13 651	592

3. Kohtunike ja prokuröride foorum (2011)

BE	5	DK	3	IE	2	FR	13	LV	2	HU	6	AT	5	RO	7	FI	3
BG	5	DE	10	EL	6	IT	13	LT	3	MT	1	PL	12	SI	2	SE	3
CZ	6	EE	2	ES	13	CY	2	LU	2	NL	6	PT	6	SK	3	UK	12

Kokku | 153

4. Külastajate arvu ja liigi muutumine ajas (2008–2011)

Külastajate arv

	Riikide kohtunikud ja prokurörid	Advokaadid/ õigusnõustajad	Õigusteaduse õppejõud	Diplomaadid/ parlamendiliikmed	Üliõpilased/ praktikandid	Riikide ametnikud	Muud	Kokku
2008	2463	1219	156	262	7053	1016	1854	14 023
2009	2037	1586	84	193	6867	870	2078	13 715
2010	2087	1288	47	146	6607	830	1507	12 512
2011	1295	1771	99	254	7181	1274	1777	13 651

C. Pidulikud istungid 2011. aastal

24. jaanuar	Pidulik istung Euroopa Kontrollikoja kahe uue liikme piduliku ametisseastumise puhul
11. aprill	Pidulik istung Pierre Pescatore ja d'Antonio Saggio mälestuseks
19. september	Pidulik istung M. Kancheva Üldkohtu kohtunikuna ametisseastumise puhul
26. september	Pidulik istung Euroopa Kontrollikoja kahe uue liikme piduliku ametisseastumise puhul
6. oktoober	Pidulik istung kohtuniku P. Lindhi ametist lahkumise ja C. G. Fernlund di Euroopa Kohtu kohtunikuna ametisseastumise puhul ning Avaliku Teenistuse Kohtu koosseisu osalise asendamise raames presidendi P. Mahoney, kohtunike H. Tagarase ja S. Gervasoni ametist lahkumise ning E. Perillo, R. Barentsi ja K. Bradley kohtunikenä ametisseastumise puhul

D. Külastused ja osalemine ametlikel üritustel

Euroopa Kohus

1. jaanuar	Euroopa Kohtu esindus Malta Vabariigi presidendi kutsel uusaasta-tseremoonial Vallettas
7. jaanuar	Euroopa Kohtu esindus Prantsuse Vabariigi Kassatsioonikohtu 2011. aasta pidulikul avaistungil Pariisis
11. jaanuar	Euroopa Kohtu president osales Tema Kuningliku Kõrgeaususe Luksemburgi suurhertsogi korraldatud uusaastavastuvõtul
13. jaanuar	Euroopa Kohtu esindus Saksamaa Liitvabariigi presidendi korraldatud uusaastavastuvõtul Berliinis
25. jaanuar	Euroopa Kohtu esindus Saksamaa Liitvabariigi justiitsministri kutsel üritusel „Rechtspolitischen Neujahrsempfang 2011“ Berliinis
28. jaanuar	Euroopa Kohtu delegatsioon osales Euroopa Inimõiguste Kohtu pidulikul istungil ja seminaril „Quelles sont les limites à l’interprétation évolutive de la Convention?“ Strasbourgis
10. veebruar	Euroopa Kohtu president osales Euroopa Komisjoni ja Euroopa poliitika nõustajate büroo korraldatud konverentsil „Implementing the Lisbon Treaty“ Brüsselis
14. veebruar	Euroopa Kohtu president osales Taani Kuningriigi Ülemkohtu 350. aastapäeva puhul korraldatud tseremoonial Kopenhaagenis
21. märts	Euroopa Kohtu esindus käsiraamatu „Handbook on European Non-Discrimination Case Law“ avaldamise puhul Euroopa Inimõiguste Kohtu korraldatud seminaril Strasbourgis
21. ja 22. märts	Euroopa Kohtu delegatsioon ametlikul külastusel Judiciary of England and Walesis Londonis
31. märts	Euroopa Kohtu esindus Saksamaa Liitvabariigi justiitsministri kutsel föderalse maksukohtu presidendi W. Spindleri ametist lahkumise puhul korraldatud pidulikul istungil Münchenis
8. ja 9. mai	Euroopa Kohtu esindus Euroopa Liidu Riiginõukogude ja Kõrgemate Halduskohtute Ühenduse nõukogu koosolekul Madridis
19. mai	Euroopa Kohtu esindus Euroopa Halduskohtunike Ühingu (AEAJ) korraldatud võrdleva õiguse kollokviumil „Le contrôle de constitutionnalité en Europe“ Pariisis
19.–21. mai	Euroopa Kohtu esindus üritusel „First St Petersburg International Legal Forum“ Sankt Peterburgis
23.–27. mai	Euroopa Kohtu esindus Euroopa Konstitutsioonikohtute Konverentsi 15. kongressil Bukarestis
25. mai	Euroopa Kohtu delegatsiooni kohtumine ministri ja riigikantselei ülema R. Pofallaga ja Saksamaa Liitvabariigi justiitsministri S. Leutheusser-Schnarrenbergeriga Berliinis
26. mai	Euroopa Kohtu esindus Euroopa Liidu liikmesriikide ülemkohtute peaprokuröride võrgustiku täiskogu avaistungil Itaalia Vabariigi presidendi osavõtul Roomas

31. mai	Euroopa Kohtu esindus Itaalia Vabariigi presidendi kutsel rahvuspüha puhul korraldatud tseremoonial Roomas
1. juuni	Euroopa Kohtu president osales Euroopa Õigusinstituudi asutamiskongressil Pariisis
20. juuni	Euroopa Kohtu delegatsioon ametlikul külastusel Horvaatia Vabariigi Ülemkohtus Zagrebis
20. juuni	Euroopa Kohtu esindus Euroopa Liidu Nõukogu eesistujariigi Ungari ja Euroopa Komisjoni korraldatud konverentsil „Practical application of Regulation (EC) N° 2201/2003 – on the eve of review” Budapestis
23. juuni	Euroopa Kohtu liikmed osalesid Luksemburgi rahvuspüha tähistamisel
24. juuni	Euroopa Kohtu esindus Sloveenia Vabariigi presidendi kutsel Sloveenia rahvuspüha puhul korraldatud vastuvõtul ja tseremoonial Ljubljanas
24. juuli	Euroopa Kohtu president osales vabariigi taastamise aastapäeva puhul Kreeka Vabariigi presidendi korraldatud vastuvõtul Ateenas
29. ja 30. juuli	Euroopa Kohtu president osales Bulgaaria Vabariigi presidendi kutsel Bulgaaria Vabariigi Konstitutsioonikohtu 20. aastapäeva puhul korraldatud tseremoonial Sofias
4.–6. september	Euroopa Kohtu president osales kohtunik P. Lindhi auks Rootsi Kuningriigi välisministri korraldatud seminaril Stockholmis
28. september	Euroopa Kohtu delegatsioon osales Bundesverfassungsgericht'i 60. aastapäeva tähistamiseks korraldatud tseremoonial Karlsruhes
30. september	Euroopa Kohtu esindus Verfassungstag'i tseremoonial Viinis
3. oktoober	Euroopa Kohtu delegatsioon ametlikul külastusel Euroopa Inimõiguste Kohtus Strasbourgis
3. oktoober	Euroopa Kohtu esindus Lord Chancellori kutsel üritusel „Opening the Legal Year” Londonis
3. oktoober	Euroopa Kohtu esindus Saksamaa Liitvabariigi rahvuspüha puhul korraldatud ametlikul tseremoonial
13. ja 14. oktoober	Euroopa Kohtu esindus kaubamärkide ja tööstusdisainilahenduste valdkonna Euroopa kohtunike 7. sümposiumil Alicantes
20. oktoober	Euroopa Kohtu delegatsiooni kohtumine Poola Euroopa Liidu Nõukogu eesistumise raames Poola Vabariigi peaministri D. Tuskiga Brüsselis
25. oktoober	Euroopa Kohtu esindus Leedu Vabariigi põhiseaduse 19. aastapäeva ametlikel üritustel Vilniuses
31. oktoober	Euroopa Kohtu esindus Itaalia Vabariigi Riiginõukogu 180. aastapäeva tähistamisel Roomas
31. oktoober–2. november	Euroopa Kohtu delegatsioon ametlikul külastusel Malta Vabariigi Konstitutsioonikohtus
10. november	Euroopa Kohtu delegatsioon põhiõigusi käsitleval arutelul „The implementation of the EU Charter of Fundamental Rights two years after the Lisbon Treaty's entry into force” Euroopa Parlamendis Brüsselis
16. ja 17. november	Euroopa Kohtu esindus Ungari Vabariigi Riigihangete Nõukogu korraldatud rahvusvahelisel konverentsil „Actual Questions of Public

	Procurements in the European Union and in the Member States" Budapestis
23. ja 24. november	Euroopa Kohtu esindus Madalmaade Kuningriigi korraldatud eksper-tide seminaril Euroopa Liidu põhiõiguste harta liikmesriikide kohtu-tes kohaldamise teemal Haagis
25. november	Euroopa Kohtu esindus Itaalia ühendamise 150. aastapäeva puhul Itaalia Vabariigi Konstitutsioonikohtu korraldatud seminaril „Dallo Statuto albertino alla Costituzione repubblicana” Roomas
15. detsember	Euroopa Kohtu president osales Hesseni liidumaa korraldatud konve-rentsil „Hessen und der EuGH im Dialog” Berliinis
23. detsember	Euroopa Kohtu esindus Sloveenia Vabariigi presidendi kutsel ise-seisvuse ja rahvusliku ühtsuse päeva puhul korraldatud vastuvõtul Ljubljanas

Üldkohus

1. jaanuar	Üldkohtu esindus traditsioonilise uusaastatseremoonia puhul Malta Vabariigi presidendi korraldatud vastuvõtul Vallettas
19. jaanuar	Üldkohtu esindus ametliku uusaasta tseremoonia puhul Austria Vaba-riigi liidukantsleri ja asekancleri korraldatud vastuvõtul
25. jaanuar	Üldkohtu esindus Saksamaa Liitvabariigi justiitsministri korraldatud vastuvõtul „Rechtspolitischen Neujahrsempfang 2011” Berliinis
14. veebruar	Üldkohtu esindus Taani Kuningriigi Ülemkohtu presidendi Torben Melchiori korraldatud Højesteret'i asutamise 350. aastapäeva tähis-tamisel Kopenhaagenis
14. ja 15. aprill	Üldkohtu esindus Bundeskartellamt'i korraldatud üritusel „XV. Inter-nationale Kartellkonferenz” Berliinis
19.–21. mai	Üldkohtu esindus kuuendatel Euroopa juristide päevadel
30. mai–1. juuni	Üldkohtu esindus ülemkohtu presidendi kutsel Malta ametlikul külastusel
31. mai	Üldkohtu esindus rahvuspüha puhul Itaalia Vabariigi presidendi vas-tuvõtul Roomas
23. juuni	Üldkohtu esindus Luksemburgi rahvuspüha tähistamisel: pidulik Te Deum'i ettekanne, seejärel vastuvõtt suurhertsogi lossis
24. juuli	Üldkohtu esindus vabariigi taastamise 37. aastapäeva puhul Kreeka Vabariigi presidendi vastuvõtul Ateenas
28. september	Üldkohtu esindus kohtunikele ja õigusprofessoritele Poola Vabariigi presidendi poolt teenetemedali üleandmise tseremoonial Varssavis
30. september	Üldkohtu esindus Austria Vabariigi põhiseaduse 91. aastapäeva pidu-likul tähistamisel Viinis
2. ja 3. oktoober	Üldkohtu esindus Westminster Abbey's uue tööaasta avatseremoo-nial Londonis
3. oktoober	Üldkohtu esindus Saksa rahvuspüha puhul Saksamaa Liitvabariigi presidendi vastuvõtul
12.–15. oktoober	Üldkohtu esindus Siseturu Ühtlustamise Ameti (kaubamärgid ja töös-tusdisainilahendused) korraldatud seitsmendal Euroopa kohtunike sümposiumil Alicantes

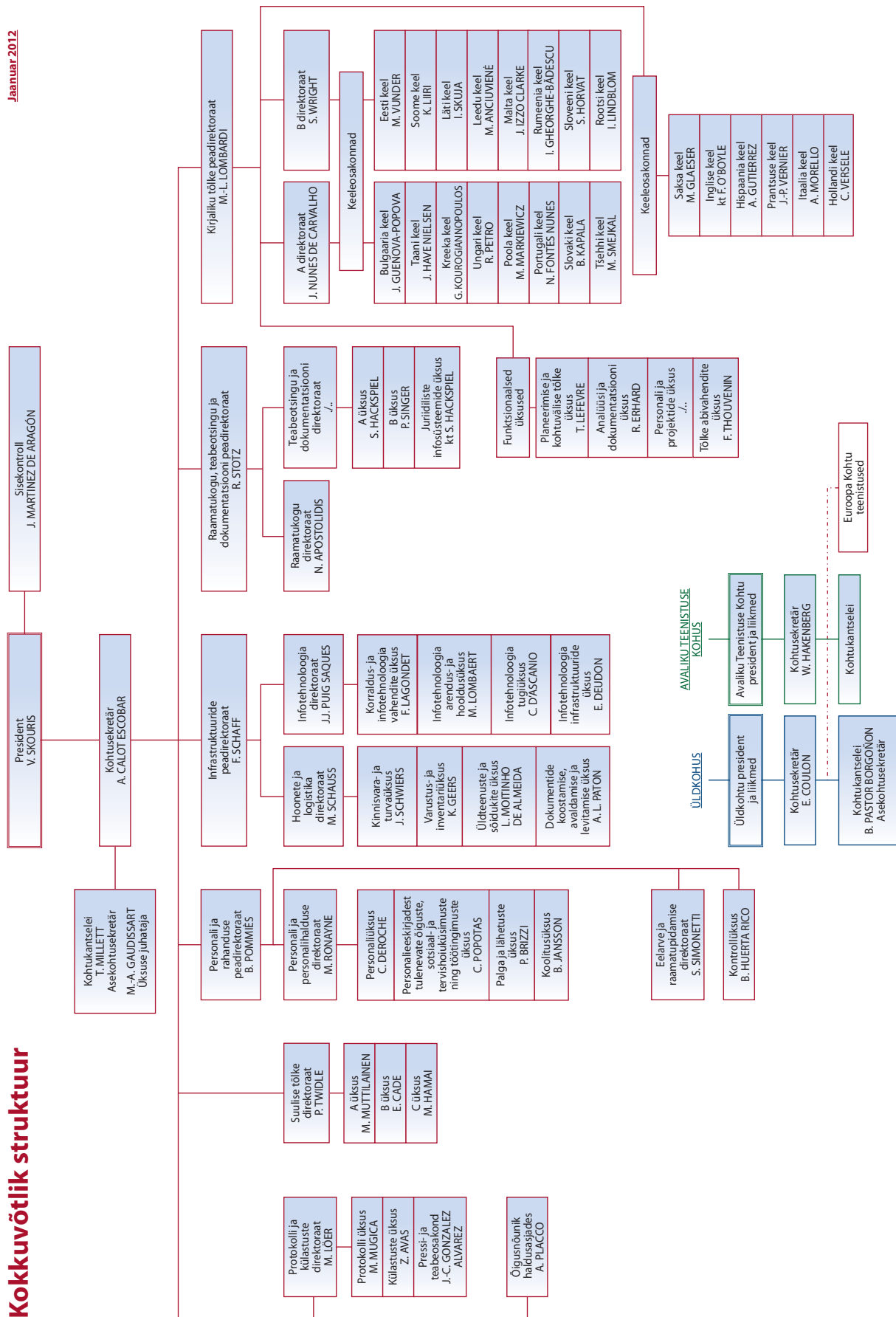
14. ja 15. november	Üldkohtu esindus majandus ja tehnoloogiaministeeriumi korraldatud konverentsil „Die freiheitliche Grundordnung der Europäische Union“ Berliinis
24. november	Üldkohtu esindus Euroopa Õiguse Akadeemia korraldatud konverentsil „Transnational Use of Video Conferencing in Court“ Trieris
6. detsember	Üldkohtu esindus iseseisvuspäeva puhul Soome Vabariigi presidendi ametlikul vastuvõtul

Avaliku Teenistuse Kohus

21. ja 22. märts	Thessaloníki riikliku kohtunike kõrgkooli külastus
16. ja 17. mai	Ungari Vabariigi ülemkohtu ja konstitutsioonikohtu külastus
22. ja 23. september	Hispaania Kuningriigi Ülemkohtu ja Konstitutsioonikohtu külastus

Kokkuvõtlik struktuur

Euroopa Liidu Kohus

Aastaruanne 2011. Ülevaade Euroopa Liidu Kohtu, Euroopa Liidu Üldkohtu ja Euroopa Liidu Avaliku Teenistuse Kohtu tööst

Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus

2012 – 260 lk – 21 x 29,7 cm

Katalooginumbr: QD-AG-12-001-ET-C

ISBN 978-92-829-1160-0

doi:10.2862/78777

ISSN 1831-8428

■ Väljaannete talitus

ISBN 978-92-829-1160-0

9 789282 911600

KUST SAAB ELI VÄLJAANDEID?

Tasuta väljaanded:

- EU Bookshopi kaudu (<http://bookshop.europa.eu>);
- Euroopa Komisjoni esindustest või delegatsioonidest. Nende kontaktandmed saab veebisaidilt <http://ec.europa.eu> või saates faksi numbrile +352 2929-42758.

Tasulised väljaanded:

- EU Bookshopi kaudu (<http://bookshop.europa.eu>).

Tasulised tellimused (nt Euroopa Liidu Teataja aastatellimused ja Euroopa Liidu Kohtu kohtulahendite kogumikud):

- Euroopa Liidu Väljaannete Talituse edasimüüjate kaudu (http://publications.europa.eu/others/agents/index_et.htm).

